John Carter Brown
Library
Brown University

12:8:—

E.

(1+1)

TAFEREELEN

VAN

BRAZILIE.

TAFEREELEN

VAN

BRAZILIË

DOOR

C. A. FISCHER

SCHRIJVER DER TAFEREELEN VAN

VALENTIA, MADRID, enz.

Naar het Hoogduitsch.

HAVEN VAN RIO JANEIRO.

Te HAARLEM, bij

DE WED. A. LOOSJES Pz.

MDCCCXIX.

VOORBERIGT.

„ *Een eigenlijke Statistiek van* Brazilie *vindt men hier niet; deze lag buiten het plan dezer Verzameling* (*). *Maar het Land en de Inwoners in derzelver eigenaardige bijzonderheden optenemen en beide zoo juist mogelijk voor den geest des Lezers te ſtellen, — was de hope en het oogmerk des Schrijvers. Of hij dit, met beziging der beste en nieuwſte bronnen, geestig, levendig en bevallig gedaan heeft, ſtaat niet aan hem zelven te beoordeelen* (†). *Doch niet weinig geestdrift boezemde hem het denkbeeld in van* weldra *voor een publiek te ſchrijven; dat met het woord* Brazilie *zoovele dierbare herinneringen en zoovele ſchoone verwachtingen verbindt. Mag dan een gunſtige wind ook deze bladen naar die balſamieke oorden overbrengen; dan zal de verheyene dochter des Keizers zich overtuigd houden, dat onze blikken onafgewend op* Brazilie *gerigt zijn en onze harten voor eeuwig haar toebehooren.* ”

Zoo-

(*) In het oorſpronkelijke maken namelijk deze Tafereelen, hoewel ook onder een' afzonderlijken titel uitgegeven, een gedeelte uit der *Miniaturgemälde aus der Länder und Volkerkunde.* Vert.

(†) In de *Halliſche Allg. Literatur-Zeitung* van Julius 1819 N°. 168 worden deze Tafereelen *zeer gunſtig* beoordeeld, juist geest, levendigheid en bevalligheid aan de uitvoering toegekend en ten slotte gezegd, dat *geen Lezer onbevredigd dezelve uit de hand zal leggen.* Vert.

Zooverre de Schrijver. Ik heb hier niets bijte-voegen, dan dat men van de Plaatjes, bij het oorſpronkelijke voorhanden, ſlechts één tot titelvignet gekozen heeft, ten einde dit met één boekdeel volledig werk niet noodeloos te bezwaren, waarin men onder andere een verſlag der Reis van den Prins Maximiliaan van Neuwied, *aantreft, in zooverre het beſtek dezer Tafereelen daarvan bijzonderheden kon bevatten. Daar de Reis van* Mawe, *in het Nederduitsch vertaald, het licht ziet, zijn de twee Tafereelen, uit die Reis, ſchoon voor zoo verre de ſtoffe ontleend, en door den Schrijver ingekleed, met oogmerk weggelaten.*

De Vertaler.

IN-

I N H O U D.

Algemeen Overzigt. . . . . Bladz. 1
Luchtsgeſtel. 3
Bevolking. 5
Staatkundige verdeeling des Lands. . 6
Rio Janeiro. 6
De Stad. 8
Luchtsgeſtel en Huishoudelijke betrekkingen. 9
Maatſchappelijke betrekkingen. . . 12
Induſtrie of Volksvlijt. . . . 14
Koophandel. 15
Munten. 17
Minas Geraes.
Villa-Rica. 18
Goudwaſcherijen. 20
Tejuco. 24
De Diamantgroeven. 26
Grimpero's. 30
IJzergroeven. 32
Mijnenregement. 34
Landerijen. 35
Koophandel. 36
Bergwerkheeren. 38
San Paulo. 40
Sinta Katharina.
Het Eiland. 42
De Stad. 45
Armaſao. 47

San Francisco. . . . . Bladz. 48
Los Santos. 50
Oorſpronkelijke Inwoners. . . . 50
Natuurlijke Geſchiedenis. 55
De Blanken. 58
De Nieuwe Planter. 60
Rio Grande de San Pedro. . . . 61
Fazenda's 62
Mulatten, Mamelukken en Mestizen. . . 65
De reizende Priesters. 67
Porto Seguro. 69
Vrije Negers. 71
San Salvador. 73
Handelbehoeften. 78
Negerſlaven.
Invoer. 80
Verſcheidenheden. 83
Arbeid en Behandeling. 86
Karakter. 93
Fernambuco. 95
Engeitados. 100
Kapiteinſchaps-Beſtuur. . . . 101
Goiana en Paraiba. 103
Kapiteins-Mores. 105
Thomas Lindley. 106
Ciganos. 112
Braziliaanſche Reizen. 113
Natal en San Luiz. 117
Karaktertrekken. 119
Fragment eener reize. 125
San Bento en zijne Slaven. . . . 130
Itamaraca. 131
De Negerkoning. 134
De Luccheſers in Brazilie. . . . 136
Het binnenlandſche Brazilie. . . . 138
Suikerplantaadjen. 150

Nos-

Nosza Senhora da Conceicao. . Bladz. 155
De Maniok. 158
De Jonge Planter. 160
De Katoen. 164
Mandinga. 166
Tabak. 167
Neger-Vernuft. 168
Huishoudelijke Opmerkingen. . . . 171
Zeegezigten. 174
Kokosboomen. 176
Zeden-ſchetſen. 177
Braziliehout. 180
Mieren. 181
Braziliaanſche Vaartuigen. . . . 184
Papegaaijen. 185
Kruidkundige Aanteekeningen.
Caroa. 187
Cra-uata de Rede. 188
Caroata-Açu. 188
Ananas Manſo. 188
Piqui. 189
Buritt. 189
Maracuja Suspiro. 190
Coco Raja. 190
Carnauba. 191
Anil de Fernambuco. . . . 192
Imbuzeiro. 193
Batata de Purga. 194
Mangaoeira. 194
Almecega. 195
De Voorregten der Engelſchen. . . 195
Oorſpronkelijke Vogelenſoorten. . 197
Slangen. 199
De Sertanejo's.
Naam. 202
Gedaante en Kleur. 202

Klee-

Kleeding. . . . Bladz. 203
Levensmiddelen en Ziekten. . . . 204
Veeteelt. 205
Koophandel. 209
Karakter. 210
Braziliaansch Timmerhout.
De Mangelboom. 211
IJzerhout. 212
Pao d'Arco. 213
Pao Amarello. 213
Pao Santo. 213
Aroeira. 214
Braziliaansche Visschersboot. . . . 214
De Beijersche Akademisten in Brazilie. . . 215
Oekonomisch Bijvoegsel. 222
De Heer en de Slaaf. 223
Cipo en Carapatos. 225
Braziliaansche Postboden. 226
Feitoza's. 227
Het Staatsbezoek. 230
De Vorstelijke Natuuronderzoeker. . . 231
Braziliaansch Familieleven. 245
Het Diamantkabinet. 249
De Intrudo. 251

TAFEREELEN

VAN

BRAZILIE.

ALGEMEEN OVERZIGT.

Een zeer uitgeſtrekt land, van ten minſte 100,000 vierkante mijlen, ligt hier voor ons oog op eene kleine ruimte voorgeſteld. De kaart toont ons hetzelve onder den 17den tot den 50ſten graad weſtelijke lengte van het eiland *Ferro*, alsmede tusſchen den 2den graad noordelijke, tot op den 34ſten zuidelijke breedte, in deszelfs ganſche uitgebreidheid.

Wij zien hetzelve bepaald in het oosten door den Oceaan, in het zuiden en westen door Spaanſche bezittingen; en in het noorden worden wij dezelfde, alsmede Hollandſche en Franſche bezittingen gewaar. De lengte van het geheele land beſlaat 550, en de breedte 430 Duitſche mijlen; evenwel kunnen deze berekeningen niet als zeer juist aangemerkt worden. De gedaante des lands gelijkt omtrent naar eenen driehoek; terwijl de *Maranhon* (Amazonenrivier) de grondlijn uitmaakt.

Bij eene naauwkeuriger beſchouwing biedt zich ons eene verbazend groote aaneengeſchakelde reeks van gebergten en ſtroomen aan. In drie rijen ſtijgen de gebergten van de kust opwaarts. Het hoogſte punt ſchijnt in de provincie *Matto-Groſo* te zijn (*). De reeks der ſtroomen neemt haren aanvang, deels in de naburige landen, deels in *Brazilie* zelf. Daar aanſchouwen wij bovenal den magtigen *Maranhon*, en hier weder den *Gran Para*, den *Uraguay* en *Rio Francisco*.

Duidelijk zien wij verder, dat op den vermoedelijk hoogſten bergrug eene menigte groote en kleine rivieren ontſpringt; dat een gedeelte derzelve noordwaarts naar den *Maranhon*, en weder een ander gedeelte zuidwaarts naar den Oceaan toeſtroomt, en dat ook hieruit verſcheidene aanmerkelijke rivieren ontſtaan. Even zoo zien wij weder ſtroomen vloeijen, van het zuiden af naar den *Maranhon* toe; terwijl andere in den *Rio de la Plata* vallen, nadat deze, zoo wel als gene, door eene menigte kleinere rivieren verſterkt geworden zijn.

Zoo blijkt dan ten eerſte, dat *Brazilie* met de naburige landen, bijzonderlijk met *Peru*, *Oyito*, en de provincie van *Rio de la Plata* verbonden is; en, ten tweede, dat de inwendige deelen even zeer onderling, als met den Oceaan in verbindtenis ſtaan.

Vestigen wij eenen blik op de kust, dan vinden wij haar, met eene menigte van bergtongen enz., omtrent 800 Duitſche mijlen lang (†). Wij worden ge-

(*) Tusſchen den 12den tot den 18den graad zuidelijke breedte, en tusſchen den 40ſten graad westelijke lengte van het eiland *Ferro*.

(†) Van den mond des *Maranhons*, tot aan de uitwatering van den *Rio Pedro*.

gewaar, dat zij met ontelbare bogten en baaijen, havens en plaatſen, ter landing geſchikt, voorzien is, juist zoo, dat de twee zuidelijkſte baaijen, (*San Paolo* en *San Pedro*) ſlechts weinig van de Kaap *Horn* verwijderd zijn. Dit wijst ons voor de Braziliaanſche ſchepen het voordeel aan, om juist in het gunſtigſte jaargetijde, om deze Kaap rond, in de groote *Zuidzee*, en in de Oost-Indiſche zeeën te kunnen ſtevenen.

Dit is *Brazilie!* In deszelfs ganſche pracht, met zijne onmetelijke rijkdommen, ligt het voor ons. Deze gebergten, deze vlakten, deze kusten — die wij op de ruimte eener kaart voor ons hebben — leveren het heerlijkſte op, wat de natuur in ſtaat is om te ſchenken. Van zwavel tot aan den diamant, van de pataat tot aan den piſang, van de zeekreeſt tot aan den walvisch — naar welk voortbrengſel men ook vragen mag: *Brazilie* bezit het.

Maar nog naauwelijks is het *tiende* gedeelte van dit onmetelijk rijk land bebouwd; *negentigduizend* vierkante mijlen, ten minste, liggen nog volſtrekt onbruikbaar. Laat deze ſluimerende kracht in het leven komen, en aan dit koningrijk gelijkt geen ander in de wereld! *Brazilies* troon, is door eene keizers dochter van *Oostenrijk* nog meer opgeluisterd geworden; dus huwt de dubbelde adelaar ook met den Oceaan!

Luchtsgeſtel.

Het luchtsgeſtel alhier is het gewone der heete luchtſtreken; evenwel, gelijk men zich, bij zulk eene uitgeſtrektheid verbeelden kan, met eene groo-

te plaatſelijke verſcheidenheid. Gebergte en zee bepalen de temperatuur. In het geheel zijn 'er ſlechts twee jaargetijden, die tegen onzen winter en zomer overſtaan. De grootſte hitte — 26 gr. R. — in Januarij, de grootſte koelte — 12 gr. warmte — in Julij; aan de kusten dagelijks afwisſelende land- en zeewind, beide zeer aangenaam.

In de heete maanden heeft men hevige onweders en regenvlagen, bijzonder des avonds; evenwel geenszins zoo aanhoudend, als men gewoonlijk gelooft. In de koele maanden heerscht de liefelijkheid van onze lente; de hemel vertoont zich in eene onbenevelde helderheid. Het geheele jaar door heeft men 'er bloemen en bloeſem, groenten en vruchten, in overvloed.

De heerſchende ziekten zijn niet zoo zeer het gevolg van het luchtsgeſtel, als wel van de levenswijze en het plaatſelijke, b. v. huiduitſlag, moeraskoorts, en dergelijke meer. Ondertusſchen is het niet te loochenen, dat de afwisſelende koortſen, hoofdzakelijk de gastrieke in geheel *Brazilie*, voornal in de maanden Maart, April en Mei bijna eene landziekte zijn. Zij wijken 'er bij het gebruik van de kina zeer ſpoedig, offchoon de Braziliaanſche, eene veel krachteloozer ſchors, ook eene bijna dubbelde hoeveelheid noodig maakt.

Voor vreemdelingen, die in *Brazilie* komen, moet de eerſte en laatſte wet de uiterſte matigheid zijn, vooral wat geestrijke dranken, vruchten en het mingenot betreft. Wie in deze opzigten buitenſporig is, vindt, binnen weinige weken, zijnen dood. Daarbij moet men den koelen morgen, de brandende middagzon, de vochtige avond- en nachtlucht ver-

vermijden, maar anders naar het voorbeeld der beſchaafde inwoners leven. Op deze wijze zal men bevinden, dat het luchtsgeſtel een der gezondſte tusſchen de keerkringen is. Inzonderheid zal hij, die aan chroniſche kwalen lijdt, zich binnen kort, als door een wonder, daarvan bevrijd zien.

Bevolking.

Men begroot het ganſche aantal der inwoners van *Brazilie* op twee en een vijfde millioen zielen. Hiervan zijn, zegt men, een zesde gedeelte oorſpronkelijke Portugezen. Over het algemeen echter is de bevolking zoo gemengd, dat men de beſtanddeelen derzelve zorgvuldig onderſcheiden moet.

Vooreerst, wat de *vrije* inwoners betreft: deze zijn Portugezen, hetzij in *Europa* of in *Brazilie* geboren; Mulatten, de middelſoort tusſchen blanken en zwarten, met alle bijſoorten van dezelve; Mamalucos, de middelſoort tusſchen blanken en Indianen, insgelijks met alle ſpelingen daarvan; de Indianen zelve, zoowel de volkomen wilde of Tapuya's, als de beſchaafde, of Caboclos; de Mesſtiſen, de middelſoort tusſchen Indianen en Negers; eindelijk de Vrijnegers, deels Afrikaanſche, deels Creolennegers, of die, welke in *Brazilie* geboren zijn.

Wat, ten tweede, de niet vrije inwoners aanbelangt, zoo treffen wij ingevoerde Afrikaanſche en Creolennegers aan, voorts Mulatten en Meſtiſen, van welke ook hier een groot gedeelte ſlaven zijn.

Dit zijn de klaſſen en beſtanddeelen der bevolking van *Brazilie*. Hierna zullen wij, bij gelegen-

heid, meer afzonderlijk en breedvoerig van het eigenaardige derzelve ſpreken.

Staatkundige verdeeling des Lands.

Brazilie is in groote en kleine Capitania's, dat zijn kapitein- of ſtadhouderſchappen, afgedeeld, en elke dezer weder in Comarca's, of diſtrikten. Wij deelen hieromtrent de volgende officiele berigten van den voormaligen Portugeſchen gezant te *Petersburg*, den ridder Navarro d'Andruda mede (*). Zij ſchijnen destemeer echtheid te hebben, daar hij vroeger (1807) zelf in het miniſterie der marine en kolonien geweest is.

1. *Rio-Janeiro.* Voor de aankomst van het hof, voerde de ſtadhouder den titel van onderkoning. — Hiertoe behoort, als een kleine kapiteinſchap, het eiland *St. Catharina.* 2. *Bahia.* Hiertoe behooren de kleine ſtadhouderſchappen: *Espirito Santo* en *Segeripe del Rey.* 3. *Pernambuco.* Hiertoe: *Seara* en *Paraiba.* 4. *Para.* Hiertoe: *Rionegro*, *Macapa* en *Rio grande do Norte.* 5. *Maranham* met *Piauſy.* 6. *Minos-Geraes.* 7. *Matto-Groſo.* 8. *Goyazes.* 9. *San Paulo.* 10 *Rio grande de San Pedro*, ſinds Februarij 1807.

De in eenige aardrijksbeſchrijvingen vermelde kapiteinſchappen *Tamaraca*, *Rio das Velhas*, *Porto Seguro* en *San Vincente* beſtaan niet.

Rio Janeiro.

Men heeft Kaap *Frio* achter zich gelaten, en zeilt nu

(*) In eene aanmerking op Grant's beſchrijving van *Brazilie.*

nu langs eene hooge met lagchend groen bewasſene kust heen. De piſang, de kokospalm, het varenkruid, in de geſtalte van boomen, duiden het land onder den keerkring aan.

Langzamerhand vertoonen zich afzonderlijke vlaggeſtokken, met wachthuizen en ſchanſen omringd. Eindelijk wordt men eene opening gewaar, die door twee naakte rotspilaren gevormd wordt. Als trotſche reuzengeſtalten, verheffen zij zich van tusſchen het blinkend groen der kust. Dit is de ingang der haven van *Rio Janeiro*. Langs dezelve zijn ſterkten en batterijen opgerigt. Langzaam zeilen de ſchepen 'er binnen; ter regterzijde is het oosten, ter linkerzijde het westen; daar opent zich een der grootſte en heerlijkſte uitzigten, hoedanig in geen ander gedeelte der aarde te vinden is.

Door hooge boschrijke bergklompen omgeven, kabbelt hier eene helderſpiegelende waterkom, met eene menigte booten, ſchepen en eilanden bedekt. Amphitheatersgewijze, ſtijgen de ſchilderachtige bergen in het blaauwe azuurgewelf op; langs de afhellingen ontwaart men kerken en kloosters, vestingwerken en landelijke woningen, en, tusſchen deze, liefelijke dalen vol heggen van oranjeappelen en groene bogten met witte visſchershutten bedekt. — Het geheel is grootsch en verheven; maar in de frisſche, jeugdige betoovering eener eeuwige lente gehuld.

Zoo doorkruist men deze bekoorlijke landzee, en ziet eindelijk de ſtad *San Sebastian de Rio Janeiro* — dit is de volle naam — met hare talrijke torens voor zich. De ſchepen gaan voor anker; booten zetten de aankomenden aan eene prachtige granietkaai uit. Men

klimt eenen hoogen, breeden trap op, en treedt op een groot, ſchoon, vierkant plein, hetwelk van voren met eene fontein in eenen obelisken gedaante verſierd, en aan beide zijden met aanzienlijke huizen bezet is. Op den achtergrond verheft zich het koninklijke paleis, en maakt, offchoon, betrekkelijk beſchouwd, geenen grooten, nogthans eenen hoogstvoordeeligen indruk.

De Stad.

Rio Janeiro ligt op eene vlakke, verhevene landtong, omtrent drie kwartieruurs van den ingang der haven verwijderd. Zij wordt, aan de noordzijde, door de baai, en, aan de drie overige zijden, door hooge, rijk met bosſchaadjen bewasſen, bergen begrensd. Eene regelmatige vesting op de eene ſpits der landtong, en een welbevestigd Benediktijnerklooster op de andere, dienen tot eene goede verdediging. Beide beſtrijken de ſtad en de ankerplaats. Deze bevindt zich bij het *Ilha das Cobras* (Slangeneiland), hetwelk juist daar voor ligt, en insgelijks van een fort voorzien is. De gezamenlijke batterijen loopen kruisgewijze door elkander.

De bevolking van *Rio Janeiro*, wordt thans (1817) de Negers daaronder begrepen, echter met uitſluiting der bezetting, op 100,000 zielen geſchat. De aanleg van het geheel is geenszins zoo onregelmatig, als door eenige reizigers beweerd wordt. Bijna alle ſtraten doorſnijden elkander, namelijk in regte hoeken, en loopen volkomen regtuit. Zij zijn echter bijna alle ſmal; dit is overeenkomstig met het klimaat: het keert de hitte af.

Eene der breedſte en ſchoonſte is de hoofdſtraat,

Rua

Rua de Dereito genaamd, welke in eene gelijke rigting loopt met de baai. Al de ſtraten zijn, voor het overige, met graniet geplaveid, en ook van verhoogingen voor de voetgangers voorzien. Maar daarbij vindt een dubbel ongemak plaats. Vooreerst maken ook de rijders 'er gebruik van, en ten tweede gaan al de huis- en winkeldeuren naar buiten open. Op zindelijkheid is men zeer gezet, zoo veel ſlechts bij de laagheid van den grond mogelijk is; echter blijft het ſtaande water ſteeds eene groote hindernis. De verlichting is nog geenszins algemeen, maar wordt eenigermate door de lampen van de Maria-beelden, enz. vergoed.

De huizen hebben gewoonlijk ſlechts eene onder- en bovenverdieping; evenwel zijn 'er zeer aanzienlijke, deels op het genoemde groote plein, deels in de *Rua de Dereito*, en zelfs in kleinere ſtraten, alwaar, ſinds 1809, veel gebouwd is. Al deze goede huizen hebben ook kleine tuintjes, met de fraaiſte bloemen en heestergewasſen bezet. De leelijke balkons voor de bovenſte verdiepingen, zijn thans geheel afgeſchaft. Onder de openbare gebouwen, munten de meeste kerken en kloosters, bijzonderlijk de nieuwe prachtige Domkerk, uit. Ook verdienen de koninklijke Kapel en de Munt, welke beide een gedeelte van het paleis uitmaken, alle aandacht De marktplaatſen, welke men 'er thans in een toereikend aantal vindt, zijn met fraaije fonteinen verſierd.

Luchtsgeſtel en Huishoudelijke betrekkingen.

Het luchtsgeſtel van *Rio Janeiro*, is voor en op

zichzelve dat der keerkringen, zoo als men zulks ſtraks in het algemeen heeft leeren kennen. Intusſchen ondergaat het door de ingeſlotene ligging der ſtad, den grooten waterplas voor dezelve, en de naburige moerasſen, menige verandering. Van daar bij dag, inzonderheid gedurende de zomermaanden, heeft men zeer groote hitte, bij eene ten uiterſte zoele lucht; des nachts, daarentegen, eene aanmerkelijke koelte en vochtigheid.

Dit laatſte is juist het gevoeligſte in het heete jaargetijde. Hier valt de dauw des morgens, maar vooral des avonds, veelal als een fijne ſtofregen neder. Men vermoedt, dat daarom koorts en huidziekten in *Rio Janeiro* niet zeldzaam zijn. Bovendien komen, bijzonder uit de moerasſen, die kwellende Musquito's voort, welke men hier overal in groote zwermen ziet.

Inboorlingen lijden intusſchen ſlechts weinig daarvan, doch pas aangekomene vreemdelingen buitengemeen veel. Maar langzamerhand, dat is, na een half of een geheel jaar, worden ook deze verſchoond, hetwelk waarſchijnlijk aan eene verandering der vochten is toeteſchrijven. Men kan ligt denken, dat de uitdrooging dier moerasſen zekerlijk niet zal achterblijven.

De huishoudelijke betrekkingen van *Rio Janeiro* ſchijnen, over het geheel genomen, zeer aanlokkelijk te zijn. Het water is voortreffelijk, en wordt door eene waterleiding, op eenen afſtand van bijna twee uren, aangevoerd. Deze levert met hare dubbelde rij bogen, midden in het bekoorlijke landſchap, een zeer prachtig gezigt op (*). Wa-

(*) Het geheel beſtaat uit tachtig dubbelde bogen, en is, op eenige plaatſen, meer dan 150 voet hoog. Men beweert, dat de overheerlijke *Pont du Gard* in *Languedoc*, daarbij tot model genomen werd.

Waterdragers zijn 'er natuurlijk in menigte; om dezelve in orde te houden, is 'er bij elke fontein, eene ſchildwacht geſteld. Het wittebrood is 'er zeer goed, maar naar evenredigheid ook duur; ſlechts de rijken maken 'er daarom gebruik van. De gemeene volksklasſe vergenoegt zich met het Maniokmeel, hetwelk onder den naam van *Farinha da pao* bekend is. Melk, boter en kaas zijn zeldzaam, en de eerſte ten uiterſte ſlecht. Voor de koninklijke tafel ondertusſchen wordt door eene bijzonder daarvoor geſchikte boerderij gezorgd.

Groenten en vruchten van allerlei aard zijn 'er in overvloed; insgelijks visſchen, oesters, mosſelen, krabben, en dergelijke meer. Het rund- en kalfsvleesch, vooral het eerſte, is gewoonlijk het beste niet; het varkensvleesch daarentegen is zeer goed; ſchapenvleesch kent men 'er naauwelijks. Gevogelte van allerlei aard is 'er voortreffelijk, maar duur genoeg. Van wijnen heeft men Madera, en andere Portugeſche, alsmede rum en arak, voor eenen vrij billijken prijs. Eenige planters hebben ook met inlandſche wijngaarden proeven genomen, die zeer goed zijn uitgevallen.

Hout, om te branden, eigenlijk ſlechts voor de keuken geſchikt, is, niettegenſtaande de menigte boschaadjen niets minder, dan goedkoop, dewijl het aan arbeidslieden ontbreekt. Kleeding en huishuur zijn insgelijks zeer dure artikels; de laatſte ſtaat bijna zoo hoog in prijs als te *Londen*. Matrozenkroegen, gemeene gaarkeukens en wat dies meer zij, zijn 'er in menigte; groote herbergen naar den Europeſchen ſmaak, daarentegen, ontbreken 'er nog ſteeds. Echter kunnen vreemdelingen, met eenige aanbeveling, ligtelijk bij bijzondere perſonen huisvesting vinden.

Maat-

Maatſchappelijke betrekkingen.

De maatſchappelijke betrekkingen van *Rio Janeiro* zijn eenigzins beperkt; de ſchouwburg (meestal de opera) en de gewone avondgezelſchappen (ſpel, dans en muzijk) maken den grondſlag derzelve uit. Bovendien, heeft men eenen openbaren wandelweg, in de nabijheid van het ſtrand, die met ſchoone terraſſen, boomgaarden, jasmijnpriëelen enz. voorzien is. Hier ontbreekt het geen' enkelen avond, meestal tot diep in den nacht, aan gezelſchap. Het punt, om hetwelk zich alles draait, is hier, gelijk overal, echter in eenen ongelijk ſchooner graad — liefde en mingenot.

Inderdaad munten de vrouwen der hoogere klaſſen — want van deze alleen kan hier geſproken worden — door even zoovele bekoorlijkheid, als aanvalligheid uit. De fijnheid harer vormen, het aanminnige harer gelaatstrekken, het vuur harer oogen, de ſchoonheid harer tanden, en de teederheid harer huid zijn inderdaad bewonderingswaardig. Haar blik is wezenlijk betooverend, inzonderheid bij den dans, die de geheimen der liefde zeer levendig onthult. Daarbij hebben zij, in den omgang, eene levendigheid, openhartigheid en vriendelijkheid, welke alles wegſleept.

Haar hoofdtooiſel heeft iets eigenaardigs, hetwelk juist bij de fijnheid van haar gelaat voegt. Het haar is namelijk van voren glad van het voorhoofd naar achteren geſtreken, en op de ſierlijkſte wijze met kunstig gemaakte of natuurlijke bloemen verſierd. Onder de laatſte, wordt bijzonder de Jasmijn, de Polianth en de Plumeria opgemerkt. Van achter hangt het haar in verſcheidene, met bonte linten, doorwerkte vlechten neder, die in rozen uitloopen. Bij eenen

vol-

vollen opſchik, worden deze vlechten, even zoo vlug als kunstig op elkander getooid en met parels en diamanten verſierd. Van poeder weet men niets; bejaarde vrouwen alleen maken gebruik daarvan.

De overige dragt is volkomen naar den Engelſchen trant ingerigt; ſlechts hier en daar wordt nog een overblijfſel der Braziliaanſche manier opgemerkt. Dit is een ligte zwarte zijden mantel, die op den rug zamenloopt, en in eenen langen ſleep nederhangt, die door eenen bediende gedragen wordt. De huisſelijke kleeding is ten uiterſte net; rokken en lijfje zijn van het fijnſte mouſelin. Een aanmerkelijk deel der toiletten maken kostbare rozenkranſen, krucifixen en amuletten uit.

Vrouwen van deze klasſe zijn zelden gewoon te voet te gaan. Meestal bedienen zij zich van de zoogenaamde *Cadeihinras*. Dit zijn ſierlijke, achteraan met eenen ſtaart uitgezette en vooraan met eene voetleuning, van boven met eenen hemel, en rondom met gordijnen voorziene draagſtoelen, welke men met eene ſoort van kleinen vorstentroon vergelijken kan. De gordijnen worden naar welgevallen opgeſlagen, open- of digt geſchoven, en zijn meestal van karmozijnrood taf, rijk met gouden franjen bezet.

Wat de mannen aanbelangt, deze ſchijnen in het algemeen — ook hier de aanzienlijke klasſe alleen beſchouwd — zeer beſchaafd en wel onderwezen te zijn. De Engelſche dragt heeft ook bij hen de oude Braziliaanſche verdrongen; ſlechts zeldzaam wordt men daarvan nog eenig overblijfſel gewaar. Jonge mannen, die gaarne op de citer ſpelen, laten aan eenige vingers der regterhand, de nagels groeijen; van daar het belagchelijke misverſtand, als of dit een teeken van den hoo-

hoogen ſtand ware. — Jagt en ſpel worden voor het overige vurig bemind.

Eene groote gaping in het maatſchappelijke leven vullen ook hier de kerkelijke plegtigheden aan; de daarbij heerſchende pracht is waarlijk buitengewoon. De ſtandbeelden der heiligen, b. v. zijn dan, in den eigenlijken zin, met diamanten bedekt. Daarbij vinden 'er des avonds groote vuurwerken plaats, bij welke men gewoonlijk geene kosten ſpaart. Dikwijls branden 'er dan groote kruiſen enz. in Bengaalsch vuur, hetwelk inderdaad een ſchoon gezigt oplevert. De omſtreken van *Rio Janeiro*, eindelijk, zijn zeer aangenaam, en bieden vele wandeldreven aan. Reeds de nieuwe voorſteden met hare tuinen en grasperken zijn zeer uitlokkend en als eene ſoort van ſtedelijke landverblijven te beſchouwen.

Induſtrie of Volksvlijt.

Gaan wij tot de inrigtingen van Induſtrie over, dan vinden wij, dat zij geenszins zoo bekrompen zijn, als men tot dus verre geloofd heeft. De verplaatſing van het hof naar *Rio Janeiro* heeft ook hier eene groote verandering te weeg gebragt. Werkelijk beſtaan 'er reeds, in de nabijheid der ſtad, leder-, zijden-, ſteengoed-, glasfabrijken en dergelijke meer (*). Insgelijks treft men in de ſtad verſcheidene zeildoekfabrijken, katoenſpinnerijen, ſuikerraffinaderijen enz. aan, alles voor eigene behoeften beſtemd. Het uitgebreidſte in dit opzigt zijn misſchien de fabrijken van grove en mid-

(*) Hiertoe kan ook het groote Kolenwerk gerekend worden, hetwelk de bekwame Sileziſche bergmeester **Feldern** in een naburig bosch heeft aangelegd.

middelmatige katoenen ſtoffen, waarvan een groot gedeelte van het ganſche land, benevens de provincie van *Rio de Plata* beſtaat. Uithoofde hunner bijzondere bekwaamheid, zijn voornamelijk de ſteengraveurs en juweliers alhier beroemd.

Wat nog aan andere kunsten ontbreekt, zal ſpoedig daargeſteld worden, dewijl 'er in den jare 1814 een zeer groot aantal Franſche bouwkundigen, uurwerkmakers, goudſmeden enz. aangekomen is. Eene bijzondere opmerkzaamheid verdient ook nog de nieuw aangelegde rijstmolen, en de groote walvischtraankokerij.

In den eerstgenoemden wordt de rijst, door middel van eene zeer ſchrandere inrigting, van den bast ontdaan, en zoo tot de verzending bereid. In de laatstgenoemde, worden jaarlijks bij de 150,000 tonnen traan uit het ſpek van den grooten zwarten walvisch (*Balaena phyſalus*) gekookt, en met eene aanmerkelijke winst naar de ganſche kust vervoerd. Ook de baleinen, die in dezelfde fabrijk gezuiverd en geſpleten worden, leveren aanzienlijke voordeelen op. Deze fabrijk ligt in het binnenſte gedeelte der haven, en behoort aan een geprivilegeerd gezelſchap, hetwelk echter het vijfde gedeelte der winst aan de kroon moet afſtaan. Het ſchijnt, voor het overige, opmerkenswaardig en van eene groote nuttigheid te zijn, dat in *Rio Janeiro* ieder ambacht zijne eigene ſtraat heeft.

Koophandel.

Wat den koophandel van *Rio Janeiro* betreft, dezelve is zoowel naar binnen als naar buiten van eene zeer groote uitgeſtrektheid. Vooreerst levert *Rio Janei-*

neiro voor gansch *Brazilie*, maar bijzonder voor de provincien *Minas Geraes*, *San Paulo*, *Goyazes*, *Cuyaba* en *Corrittiya*, de hoofdmarkt op. Van daar de groote menigte muildieren, die tusschen dezelve onophoudelijk heen- en wedergaan. Het is eene wederzijdsche produkten- en fabrijkaten-ruiling.

De levendigste verkeering vindt tusschen de bergwerkoorden en *Rio Janeiro*, vaak op afstanden van drie- tot vierhonderd uren, plaats. Dikwijls trekken 'er op eenen dag achthonderd tot duizend muildieren uit en in. De hoofdartikels der rugvrachten zijn zout, ijzer, buskruid, rijst, wijn en brandewijn. Deze verbindtenissen verwachten echter, wat wegen, kanalen enz. aanbelangt, menige verligting. Behalve dezen handel met het binnenste van *Brazilie* te land, vindt 'er insgelijks eene aanzienlijke gemeenschap met de zuidelijke en noordelijke havens, door middel der kustvaarders, plaats.

Maar ook de handel naar buiten, wint, van jaar tot jaar, in gewigt en omvang. Inderdaad is *Rio Janeiro* de best gelegene haven voor de ganschе wereld. Het is een middelpunt, waar de handel van *Europa* en *Afrika*, van *Amerika* en *Oost Indie*, van *China*, alsmede van de *Zuidzee-eilanden*, zich het gemakkelijkste kan vereenigen.

Het Moederland levert olie en wijn, *Engeland* een groot gedeelte van deszelfs fabrijkwaren, *Zweden* ijzer, *Rusland* hennep, het overige van *Europa* dergelijke landsvoortbrengsels naar evenredigheid op. Uit *Afrika* komen slaven, olie, was, zwavel en dergelijke meer. De provincien *Rio de la Plata* enz., bieden ongemeeen groote ladingen van gedroogd rundvleesch, talk, huiden en tarwe aan.

Noord-

Noord-Amerika zendt gezouten vleesch, meel, huisraad, pik en teer. *Oost-Indie* en *China* leveren hunne bekende ſchatten; ſchepen van achthonderd ton zeilen, in zeven of acht maanden, derwaarts heen en weder. *Rio Janeiro* voert, daarentegen, eene menigte landsvoortbrengſelen en fabrijkwaren uit. De voornaamſte onder dezelve zijn: ſuiker, rum, katoen, huiden, talk, indigo, fijn ſchrijnwerkers hout, grove katoenen, goud, diamanten, gekleurd edel geſteente en kostbare juweelen.

De haven van *Rio Janeiro* is even veilig als gemakkelijk; men loopt 'er zeer ligt uit en in. Dagelijks wisſelt, namelijk, de land- en zeewind af. De eerſte waait genoegzaam tot omſtreeks den middag; de andere van dien tijd af tot aan zonnenondergang. Ook vinden hier de ſchepen tot herſtel enz. allen gemak. De werven en magazijnen liggen op het *Ilha das Cobras*, zeer digt voor de ſtad.

Munten.

(In gangbare Munt.)

Reken Munt.	1	Millerés	(= 1000 Rés)	=	circa *f*	3-:-:
Goudm.	1	Doublone	tegen 40 Patacas	=		-37-:-:
——	½	——	— 20 ——	=		-18-10-:
——	1	Goudſtuk	— 12½ ——	=		-11-10-:
——	1	——	— 6¼ ——	=		- 5-15-:
——	1	——	— 3⅛ ——	=		- 2-17-8
Zilverm.	2	Patacas	— 16	Vinteims	=	- 1-16-6
——	1	——	— 8 ——	=		-:-18-3
——	½	——	— 4 ——	=		-:- 9-1½
Koperm.	2	Vinteims	—		=	-:- 2-8
——	1	——	—		=	-:- 1-4

MINAS GERAES.

Villa-Rica.

Over drie afhellingen van gebergten heen, door verbazend groote bosschen, komt men binnen acht of tien dagen, langs eenen ruwen, slechts voor muildieren gangbaren weg, van *Rio Janeiro* in *Villa-Rica* aan. Dit is de hoofdstad, van het, wegens zijne bergwerken, zoo zeer beroemde distrikt, *Minas Geraes* genaamd. Enkele wachthuizen en herbergen, plantaadjen en dorpen onderscheiden den weg in deze goudprovincie van *Brazilie*.

Villa-Rica ligt gedeeltelijk op den top, gedeeltelijk op de afhelling van eenen hoogen berg, welke zich aan de naburige bergketen sluit. De meeste straten loopen trapsgewijze van den voet tot aan den top opwaarts. De huizen zijn niet slecht gebouwd en alle van goed water voorzien, terwijl de bevolking op 20,000 zielen begroot wordt.

Het luchtsgestel is 'er voortreffelijk en komt bijkans met dat van *Napels* overeen. De hooge ligging matigt echter de temperatuur. De thermometer houdt zich des zomers tusschen den veertienden en eenentwintigsten graad, terwijl hij in den winter tusschen tien tot zestien staat. Het heetste is het in Januarij. Maar, juist van wege deze hooge ligging, wisselt ook de temperatuur, in één etmaal, dikwijls zeer merkbaar af. Dit is vooral na regenvlagen en onweders het geval, welke hier menigvuldig, doch niet hevig zijn. Ook ontbreekt het in

de

de koelere maanden, geenszins aan neveldampen; dikwijls wordt de zon, tot elf ure voor den middag, daardoor bedekt.

De omtrek van *Villa-Rica* is zeer vruchtbaar, offchoon de ſteilte van den grond voor den landbouw zeer hinderlijk was. Men heeft daarom alle plantſoenen terrasgewijze aangelegd, en teelt, op deze wijze, de heerlijkſte groenten en vruchten in overvloed. Appels en perziken, olijven en druiven, alles groeit hier in eene groote volkomenheid: de laatſte worden reeds tot wijn bereid en leveren een voortreffelijk gewas op.

De kracht van den grond is zoo groot, dat men ſomwijlen koolen van 14 — 15 duim in doorſnede ziet, waarbij de uitwendige bladeren niet eens zijn medegerekend. Even zoo onderſcheiden zich de artisjokken en de ſpergie door grootte, dikte en fijnheid. Het brood is goed, het varkensvleesch voortreffelijk, het rundvleesch ſlechts middelmatig; aan gevogelte ontbreekt het bijna geheel. Alle Engelſche manufactuurwaren zijn ten uiterſte goedkoop; boter, ham, aardewerk en porter, daarentegen, worden zeer duur verkocht. De oorzaak is, dewijl hiervan zooveel op de overvaart bederft, of reeds van *Rio Janeiro* af geheel vernield raakt.

De inwoners leven of van de inkomſten hunner grondeigendommen, of van hunne goudwaſcherijen. Andere zijn winkeliers — ook hier een zeer voordeelig beroep — of handwerkslieden van allerlei ſoort. Onder deze munten bijzonder de Zadelmakers, in aantal en goedkoopheid, uit, gelijk zulks in dit land, alwaar een ieder rijdt, niet wel anders zijn kan. De alhier vervaardigde zadels — het ſpreekt van zelf,

naar den Braziliaanſchen ſmaak — zijn wezenlijk zeer goed.

Goudſmeden zijn 'er in *Villa-Rica* niet, dewijl de regering hen niet duldt. Men kan ligtelijk de oorzaak daarvan begrijpen. Een uur van de ſtad bevindt zich eene groote Pottebakkerij, wier voortbrengſelen echter zeer onvolkomen zijn. In het algemeen heerscht 'er noch rijkdom, noch welvaart, in *Villa-Rica*; naar vorigen tijd gerekend, hebben huizen en andere grondeigendommen ſlechts de halve waarde. Dit komt daarvan daan, dewijl 'er minder goud gevonden wordt. Intuſſchen onderhouden de hoogere klaſſen, de ſtadhouder daaronder begrepen, eenen openlijken ſchouwburg; ook onderſcheiden zij zich door fraaije huisſieraden, bijzonder door prachtige bedden.

Goudwasſcherijen.

Deze worden oneigenlijk goudgroeven genaamd. Zij behooren wel in geenen deele bij uitſluiting aan het kapiteinſchap *Minas Geraes*, maar bevinden zich evenwel het talrijkſte in hetzelve. De bovenſte laag dezer groeven, onder de damaarde, beſtaat uit eene kleilaag van omtrent tien voet dikte. Hierop volgt de Cascalhao, eene ſoort van okergele poddingſteen, die boven op het vaste geſteente (*) zit, en uit lagen van ronde keiſteentjes beſtaat. In deze bevindt zich het goud. Zoodra de Cascalhao uitgehouwen is, wordt hij tot wasſchen naar buiten gebragt. Hierbij gaat men op de volgende wijze te werk:

De

(*) Meestal ootſpronkelijk graniet, die aan de Gneis grenst; met ander geſteente vermengd.

De grond is in goten afgedeeld, die bij de twintig tot dertig voet lang, twee tot drie voet breed, en eenen voet diep zijn. Het geheel is door eene twee of drie voet diepe gracht omgeven. Boven de goten bevindt zich eene eenvoudige inrigting, door middel van welke het water binnengelaten kan worden.

In elke goot wordt ſlechts eene zekere hoeveelheid Cascalhao geworpen, en door zes tot acht Negers, onder het langzaam binnenvloeijen van het water, met ſchoppen omgeroerd. Dit duurt zoo lang, tot dat het geheel in eene ſoort van brij veranderd is, en in de gracht afloopt. Hier vallen de gouddeelen, benevens de overige zware ſtoffen, op den grond, zoodat men een volkomen bezinkſel bekomt. Op deze wijze wordt de eerſte wasſching vier of vijf dagen achter elkander voortgezet.

Thans volgt de tweede, waartoe eene geſchikt gelegene, naburige beek voorhanden moet zijn. In deze plaatſen zich de werklieden, die met Gamella's (*) voorzien zijn, terwijl andere het grondbezinkſel aanbrengen. Elke in de beek ſtaande Neger vult nu zijne Gamella daarmede, giet het benoodigde water daarop, en ſchudt alles, met zekere handgrepen, om.

Dit doet hij zoo lang, tot dat het goud zich aan den bodem en aan de zijden der Gamella heeft aangezet. Thans ſpoelt hij dezelve in eene groote, met water gevulde kuip uit, zoodat het goud daarin op den bodem valt. Met dezen arbeid varen de Ne-

(*) Houten, trechtervormige vaten, welke aan den mond twee voet wijd, en vijf tot zes duim diep zijn.

Negers zoo lang voort, als 'er nog ſtof daartoe voorhanden is. Gewoonlijk nemen zij vijf tot zes ponden in elke ſchaal, en bezigen vijf tot negen minuten daartoe.

Thans volgt de derde wasſching, tot welke echter eene groote bekwaamheid vereischt wordt. De gouddeeltjes zijn nameijk zoo verſchillend, dat men dezelve van het kleinſte ſtofgreintje, tot op de grootte van eene erwt, en daarboven, ziet. Eenigen der eerstgenoemde drijven zelfs. Daarom worden ſlechts de voornaamſte wasſchers hiertoe aangeſteld, op wier naauwkeurigheid men zich verlaten kan. Zij nemen gewoonlijk altijd ſlechts een pond te gelijk, en beſteden daartoe tien tot dertien minuten. Alle deze bewerkingen worden natuurlijk onder het ſtrengſte opzigt verrigt, tot dat het goud in de munt komt, waarvan wij ſtraks nader zullen ſpreken.

Eene tweede manier, om dit edele metaal van den Cascalhao afteſcheiden, verdient insgelijks eenige opmerkzaamheid. Het is de trogwasſcherij. Deze troggen beſtaan uit ſchuin opgeſlagene planken, en worden met ruw gelooide huiden, de haren naar boven, of met grove baai bedekt. In deze kanoe's — dit is de Portugeſche naam — wordt het bezinkſel door middel van water naar binnen geleid, waarop het goud, bij het langzaam naar beneden vloeijen, aan de haren enz. blijft hangen.

Ten einde nu hetzelve te verzamelen, worden de huiden, of de baaijen dekens elk half uur afgenomen, en naar eene naburige waterkuip gebragt. Hier worden zij over dezelve uitgeſpreid en, bij afwisſeling, zoo lang geklopt en ingedompeld, tot

dat

dat 'er zich geene gouddeeltjes meer in bevinden. Dit nieuwe bezinkſel wordt nu eindelijk door eene derde wasſching gereinigd, zoodat 'er niets dan zuiver, in ijzer-verzuurſel zich bevindend goud overblijft. Men ſcheidt het hierop door kwikzilver af, waardoor het echter vuilbruin wordt.

Van deze goudgroeven, of eigenlijk goudwasſcherijen, behoort een gedeelte aan de regering, die dezelve laat beſturen. De meeste zijn wel bijzondere eigendommen, evenwel heeft 'er de regering een zeker regt op. Dit is tot het vijfde gedeelte der zuivere opbrengst bepaald. Geen eigenaar kan daarom zijn goud in omloop brengen, alvorens hij de voorgeſchrevene vormen in acht genomen heeft. Tot dat einde wordt al het goud in de munt gebragt, alwaar het geſmolten, getoetst en geſtempeld moet worden. De ſtempel wijst de innerlijke waarde, het gewigt en nummer van den klomp, alsmede de plaats en het jaargetal aan. Dit alles wordt in een bijzonder boek opgeſchreven, hetwelk alleen zoodanige protokollen behelst. Een blad, met het affchrift daarvan, dient, om 'er den klomp intewikkelen, welke nu in omloop komt.

De innerlijke waarde van het goud wisſelt van 16 tot $23\frac{1}{2}$ karaat af, zoodat 'er, ten zuiverſte genomen, ſlechts eene halve karaat ontbreekt. Tweeentwintig is de voorgeſchreven inhoud; fijnere ſoort bekomt eene premie. Het vijfde gedeelte, hetwelk de regering in zuiver bedrag (voor het ſmelten) trekt, werd, naar men zegt, op 200,000 keizerlijke dukaten geſchat; hier naar bepaalt zich het geheel van zelf. Tusſchen de jaren 1730—1750, toen deze wasſcherijen in haren bloei waren, moet het koninklijk

lijk vijfde gedeelte $4\frac{1}{7}$ millioen keizerl. dukaten geweest zijn. — Maar het geheel ſedert eeuwen — welk eene masſa van krachten, van denkbeelden en hartstogten, van geluk en ongeluk, van leven en dood!

Tejuco.

Men verlaat *Villa-Rica*, komt door verſcheidene gehuchten, welke goudwasſcherijen hebben, ſtijgt langzamerhand ſteeds hoogere bergreekſen over, en bereikt, eindelijk, deels door ledige, deels door zeer ſchilderachtige oorden, na vier tot vijf dagreizen, *Villa do Principe*, hetwelk digt aan de grenzen van het diamantdiſtrikt ligt. Elke reiziger wordt daarom hier met eene dubbelde geſtrengheid onderzocht. Het klimaat is zacht, de grond vruchtbaar, de omtrek aangenaam.

Doch eenige uren verder, krijgt de geheele landſtreek eene andere gedaante. Geene ſporen van groeijend leven meer; niets dan grof zand met ronde quarzkeiſteentjes vermengd. Men bevindt zich in het diamantdiſtrikt. Het ſchijnt, dat de natuur hare ganſche kracht tot aankweeking dier kostbare ſtof uitput, welke men als gedrongen wordt, uitvloeiſels der zon te noemen. Zoo gaat men het eerſte diamantwerk, *San Gonzalez*, voorbij, hetwelk naar eenen doolhof van Negerhutten gelijkt, en komt, na ongeveer vijf uren, te *Tejuco* aan.

Tejuco ligt aan de afhelling van eenen heuvel, en is wel onregelmatig, maar, over het geheel genomen, zeer goed gebouwd. Het klimaat is zacht en zeer gezond, doch de grond, eenige kunſtig aangelegde tuinen uitgezonderd, ten hoogſte onvruchtbaar,

baar. De inwoners, omtrent zesduizend te zamen, hangen daarom, ten aanzien der levensmiddelen, van vrij ver verwijderde plantaadjen af. Van daar, bijzonder in de heete maanden, groote duurte.

Van eigenlijke volksvlijt (*induſtrie*) weet men hier niets; iedereen verlaat zich op de opbrengst der diamanten. De aanzienlijken verhuren hunne Negers daartoe, en de armen hopen op eenen gelukkigen vond. Van daar even zoo zeer gebrek aan bezigheid als aan lust tot arbeid. Het meest geliefkoosde beroep is nog de winkelnering. De winkels zijn in overvloed voorzien van allerhande ſoorten van Engelſche waren. Alles wordt van *Bahia* of *Rio Janeiro* herwaarts gebragt.

In het algemeen beſtaat namelijk *Tejuco* bijzonderlijk door de bergwerkers, wier bezolding zeer aanzienlijk is. Smaak, levenswijze, vertering, alles is 'er op den Engelſchen voet. In dit opzigt is *Tejuco*, om zoo te zeggen, als het hof van het mijnendiſtrikt te beſchouwen. De tegenwoordige Intendant is zekere Heer Manuel Ferreira da Camera, die te *Freiberg* opgevoed werd, en groote reizen door *Duitschland*, *Hongarye*, *Engeland* enz. heeft gedaan. Hij wordt, wegens zijn karakter en zijne kundigheden, zeer geroemd. De ganſche ſom, welke door het diamantenwerk jaarlijks in omloop komt, wordt op 140,000 kroondaalders begroot.

Eene andere merkwaardigheid van *Tejuco* is de diamantenſchat. Hier bewaart men de diamanten in zwartzijden beurzen en met ſmaak gemaakte kistjes, die weder in groote, ſterk met ijzer beſlagen kisten opgeſloten zijn. Iedere derzelve heeft drie ſloten,

zoo dat ieder fleutel in handen van eenen anderen ambtsbediende is. Bij het openen moeten daarom deze alle drie tegenwoordig zijn. Zoodra de diamanten maandelijks ingeleverd worden, weegt en forteert men ze. Op het einde van het jaar wordt dan de ganfche voorraad, onder eene fterke bedekking, naar *Rio Janeiro* afgezonden.

De Diamantgroeven.

Zij bevinden zich in den fchoot van het hoogfte gebergte, niet flechts van het kapiteinfchap *Minas Geraes*, maar van *Brazilie* in het algemeen. Dit is het onder den naam van *Cerro do Frio* bekende gedeelte. Hier neemt de eigenlijke diamantgrond, zestien uren van het noorden naar het zuiden, en half zoo veel van het oosten naar het westen, eenen aanvang. In deszelfs binnenfte heiligdom vormt de natuur die wondervolle bloefems des lichts, welke een bevallige ftroom der vrijheid te gemoet voert. Gelijk alle diamanten in kloven, in holen, aan den oever, in de beddingen van beken en rivieren te vinden zijn, zoo ook verkrijgt men dezelve door het wasfchen van den Cascalhao, waarin zij zijn opgefloten.

In het geheel worden 'er acht diamantgroeven geteld. De grootfte derzelve bevindt zich aan de rivier *Jigiton-honha*, en wordt *Mandanga* genoemd. Eene groep van honderd kleine op zichzelve ftaande, ronde huizen, met hooge ftroodaken, gedeeltelijk met tuinen omringd; eene groote opene fchuur, die eenen langwerpigen vierhoek vormt, met een diep nederhellend dak van rietgras; zeer groote hoopen

van

van afval aan de eene, en van verſchen Cascalhao aan de andere zijde; eindelijk een breede ſnelvlietende ſtroom met zijkanalen — dit is de indruk des eerſten gezigts der werken van *Mandanga*.

Even zoo als het goud, vordert ook het verkrijgen van diamanten eenen dubbelden arbeid: het uitgraven en het wasſchen van den Cascalhao; het eerſte in het drooge, het laatſte in het natte jaargetijde.

Om den Cascalhao uittegraven, moet het kanaal afgedamd en uitgedroogd, alsmede de ſlijk weggebragt zijn geworden. De uitgegraven Cascalhao wordt, door middel van een daartoe ingerigt werktuig, vervoerd, hetwelk naar eenen zoogenaamden hond gelijkt. Twee karren bewegen zich onophoudelijk in eene tegenovergeſtelde rigting heen en weder. Dus hoopt men de masſa, in de nabijheid van de waschſchuur op een. De Cascalhao is even eens, als dezelve in de goudgroeven gevonden wordt.

De waschſchuur zelve heeft de volgende inrigting. Aan het eene einde, en wat beneden het midden, gaat het waterkanaal dwars door dezelve. Dit is met dikke planken of balken bedekt, waarop de Cascalhao, twee tot drie voet hoog, uitgeſpreid wordt. Uit het kanaal loopen, in de lengte, naar het andere einde van de ſchuur, twintig troggen. Deze zijn elk drie voet breed, en worden door planken gevormd, die beneden ingemetſeld, maar ter weêrszijde als gewoonlijk vastgemaakt zijn. Alle deze troggen hebben de behoorlijke ſchuinte, zoo dat het water 'er, door middel van kleine openingen, van boven in-, en van onder weder uitloopen kan.

Wanneer nu de wasſching moet aangevangen worden, nemen drie opzieners over het kanaal en den

Cas-

Cascalhao plaats. Zij hebben hooge, op eenen gelijken afstand op stellaadjen geplaatste stoelen, die echter, om hen wakker te houden, van geene leuningen voorzien zijn. Te gelijker tijd begeven zich de Negers, telkens drie tot zes, aan éénen trog, steeds naarmate zulks de te bewerkene hoeveelheid stofs meer of minder noodzakelijk maakt.

Zij plaatsen zich met uitgespreide beenen, de een achter den ander, daarop, zoodat zij met de voeten op de beide randen rusten. Ieder hunner is van eene ijzeren hark voorzien, welke eenen korten greep en vijf tanden heeft. De eerste harkt nu den tweeden enz. eene lading Cascalhao toe, waarop, daar 'er tevens water ingelaten wordt, het doorwerken derzelve begint.

Dit duurt zoo lang, tot dat alle de aardachtige deelen weggedreven zijn, en het water volkomen helder afvloeit. Thans wordt 'er de grove steenmassa uitgeworpen, en het overige zorgvuldig onderzocht. Zoodra een Neger eenen diamant vindt, rigt hij zich op, klapt in de handen, steekt hem, tusschen de vingers, naar boven, en geeft dien aan den naasten opziener over, welke hem in de Gamella doet. Dit is eene trechtervormige, half met water gevulde schaal, die in het midden van de schuur nederhangt, en alle avonden aan den opperambtenaar afgeleverd wordt. Een dagwerk levert door elkander acht tot tien diamanten op.

De Negers zijn, bij hunne gezamenlijke werken, in troepen van tweehonderd man afgedeeld, waarvan elk deszelfs geestelijke en wondarts heeft. Zij behooren deels aan de opper- en onderambtenaren, deels aan andere personen, van welke de regering ge-

gewoon is, dezelve te huren. Behalve den kost bekomen zij omtrent een gulden loon dagelijks, hetwelk natuurlijk de eigenaars trekken. Hun arbeid is, van wege de gebogene houding, ten uiterſte moeijelijk, waarom men hen dikwijls moet laten uitrusten. Zij arbeiden geenszins naakt, zoo als men beweerd heeft, maar zij hebben broeken en vesten aan.

Voor elken gevonden diamant is eene zekere belooning bepaald. Voor kleine ſteenen, b. v. een weinig tabak, inzonderheid ſnuif, waarvan de Negers groote liefhebbers zijn. Voor eenen diamant van 8 tot 10 karaat, eene volle kleeding. Voor een zoogenaamd octavo (van $17\frac{1}{2}$ kar.) de vrijheid, zoodat de regering daarvoor betaalt.

Ten einde, aan den anderen kant, den diefſtal te verhoeden, worden 'er velerhande maatregelen genomen. De Negers moeten ſpoedig en dikwijls van trog verwisſelen, zij worden ontkleed, doorzocht, moeten, bij de geringſte verdenking van eenen ſteen ingeſlokt te hebben, purgeren en wat dies meer zij. Ondertusſchen ſchijnt het, dat evenwel alle diefſtallen van dien aard niet zijn voortekomen.

De rijkdom van den diamantgrond is buitengemeen groot. Alle werken zijn van even kostbare inrigtingen omgeven. „ Dit ſtuk zal acht, tien, of twaalfduizend „ karaten opbrengen" zegt men — Dus heeft de regering voor buitengewone gevallen hulpbronnen in overvloed! Tot de kostbaarſte ſteenen van *Brazilie*, worden bijzonder die van *Rio Pardo* gerekend. Zij leveren, onder andere, de blaauwachtige groene diamanten, naar welke voormaals ſterk vraag was.

In het algemeen treft men de diamanten van zeer ver-

verſchillende grootte aan. Eenige zijn zoo klein, dat 'er zestien tot twintig in één karaat gaan; ſteenen boven de twintig karaten, worden niet dikwijls gevonden; die van dertig zijn zeer zeldzaam. De ganſche opbrengst wordt jaarlijks op 20,000 karaat geſchat. De diamantgroeven zijn gelijk men weet, een goed van de regering. De ſchoonſte en grootſte behoudt de kroon voor zichzelve, gelijk dan ook de koninklijke diamantenſchat op twaalf millioenen kroondaalders, en daarboven, begroot wordt. De overige gaan naar *Engeland*, alwaar thans de hoofdmarkt voor dezelve is.

Dit zijn de diamantgroeven van *Brazilie*. Gij, die u met deze zonnebloeſems verſiert; gij, die dezelve in uwe kroonen draagt — o! vergeet toch den armen arbeidenden Negerſlaaf niet!

Grimpero's.

Een woord, hetwelk ieder bergambtenaar eene huivering aanjaagt, en elken inwoner met ſchrik vervult — *ſluikhandelaars* heet het in goed Hollandsch.

Er zijn eenige ſluikhandelaars in goudſtof; ook treft men 'er vele in diamanten aan: de eerſte, zoowel als de laatſte, oefenen hun beroep op tweederlei wijzen uit. Of zij bekomen hun goud en hunne diamanten uit geheime groeven, welke zich in de woeſtſte bergkloven bevinden, of zij krijgen beide langs andere wegen, en uit andere handen door middel van den ſluikhandel.

De geheime goud- en diamantgroeven kunnen natuurlijk ſlechts weinig zijn; bij de waakzaamheid der

regering, worden zij altijd zeer ſpoedig ontdekt. Gewoonlijk moet zich daarom zulk een gelukzoeker met datgene vergenoegen, wat hij in het eerſte hem gunstige tijdperk bejagen kan. Zoodra hij daarom meent verraden te zijn, huurt hij een paar muildieren, verkleedt zich als boomwolvervoerder, en begeeft zich daarmede naar *Rio Janeiro*. Hier verkoopt hij zijne ſchatten aan eenige ſlechts hem bekende perſonen, beſteedt zijn geld aan Negers, Engelſche waren enz., verſchaft zich de behoorlijke papieren, en treedt, hier of daar, als een rijke bezitter van bergwerken, of planter op. Wij herhalen het echter, dat deze gevallen, over het geheel genomen, niet dikwerf plaats vinden.

Ongelijk grooter is het aantal der ſluikhandelaars, die goud, maar bijzonder diamanten, uit andere handen weten te krijgen, om daarmede verder te kunnen handel drijven. Tot dat einde ſtaan zij, gewoonlijk, deels met de eigenaars van goudwasſcherijen (*), deels met de eigenaars der in de diamantwerken arbeidende Negers, deels met de onderambtenaren zelve — zoo als men beweren wil — in eene ſoort van verbindtenis. Schoon de regering, bij alle door haar te baat genomene voorzigtigheid, ſlechts voor een vierendeel van het gevonden goud bedrogen wordt, ſchijnt het niet te veel gezegd, dat zij bezwaarlijk meer dan de helft der gewonnen diamanten bekomt. Al de overige komen, door den ſluikhandel, in omloop; van daar ook de naar evenredigheid geſtelde lage prijs. Met

(*) Deze zijn eigenlijk verbonden, om alle diamanten, welke in hunne groeven gevonden worden, aan de regering afteleveren, maar handelen, gelijk het ſchijnt, juist daarmede — zoo naauwgezet niet.

Met dezen ſluikhandel laten zich nu lieden van alle klaſſen in; men treft Grimpero's van de voortvlugtige in bosſchen levende Negers af, tot op de rijkſte kooplieden toe. Vergeefs wendt de regering alle ſlechts mogelijke middelen daartegen aan. De ſtrengſte onderzoeking aan de grenzen dezer diſtrikten, de talrijke wachthuizen op de wegen derwaarts; de ſtrenge ſtraffen, die op deze misdaad geſteld zijn, verlies van vermogen, eeuwigdurende gevangenis, of verbanning naar *Afrika* — niets in ſtaat, om dezen ſluikhandel te beletten. De aanlokkelijkheid is te ſterk, de verzending te gemakkelijk, de winst te groot: en zoo doende waagt het ieder een, die ſlechts geest genoeg bezit, om te ondernemen. Onophoudelijk verzinnen de Grimpero's nieuwe middelen, en voeren dikwijls op eenmaal verſcheidene honderd karaten van diamanten weg.

IJzergroeven.

Even gelijk de natuur aan *Brazilie* alles gaf, ſchonk zij ook aan hetzelve, benevens het edelſte en kostbaarſte metaal, insgelijks het eerſte en nuttigſte, namelijk het ijzer, in overvloed. In buitengemeen groote masſa's verheffen zich geheele bergketens van ijzererts. Onder andere zoowel bij *Villa-Rica*, tusſchen *Inficionaao* en *la Conceicaao* enz., als in het algemeen in de ganſche hoogere deelen van *Minas Geraes*.

Hoe groot ook de behoefte van het ijzer in *Brazilie* was, niemand achtte deszelfs inwendigen rijkdom. Met geene geringe kosten werd 'er Zweedsch en ander ijzer, bijzonder tot hoefijzers, ſchoppen, ha-

haken enz. in de havens gebragt, en met nog grootere kosten naar binnenlands vervoerd. Over het geheel genomen, blijven echter ijzeren gereedschappen eene zeldzaamheid. Van daar de slechte gesteldheid der ploegen, molens, rijtuigen enz., en van daar ook het gebrek aan ijzeren werktuigen, aan machines enz. in den bergbouw, en dergelijke meer.

Maar sedert omtrent zeven jaren wordt dit veelvermogende, alles overwinnende metaal ook in *Brazilie* opgezocht. De Waldeksche metaalkenner en bewerker Varnhagen bragt het eerste ijzerwerk aan den gang. Het bevindt zich in de nabijheid van *San Paulo*, en belooft, als het ware, de inwoners rijker te maken, dan zij bij hunne voormalige goudgroeven geworden zijn.

Andere groeven werden naderhand ook in *Minas Geraes* aangelegd Ook Duitsche bergbouwkundigen, door den Intendant de Camera herwaarts geroepen, werden ook hier de scheppers dezer nieuwe werkzaamheid. Met den overvloed aan ijzer verkreeg de gansche bergbouw eene andere gedaante. Dit zelfde zal ten aanzien van den akkerbouw, het voerwezen, het gansche huishoudelijke en beroepsleven, het geval zijn.

Vervolgens de bouwkunst, het krijgswezen, de scheepvaart; hoevele duizend vormen, waarin het ijzer leven zal brengen! Welk eene massa van krachten, die al het goud en alle diamanten overtreft. De oudste en dikste bosschen worden helderder, uit ontelbare werkhutten stijgt de wapperende vlam op; waar voorheen de stilte de doods heerschte, klinkt nu de echo der vuur- en waterkracht! Geene

ſmaragden noch robijnen, geene berijllen noch topazen — maar het metaal der eer en der vrijheid, het *ijzer*, de as der aarde, het beſtanddeel der ganſche natuur, ſpant de kroon.

Mijnenregement.

Het beſtaat uit veertienhonderd man kavallerij en is tot uitſluitende dienſten in de bergwerkdiſtrikten geſchikt. Het is beſtemd tot bewaking der groeven en werken, tot bezetting der posten op de wegen of registro's, tot dekking der naar de hoofdſtad vertrekkende kostbaarheden, en dergelijke meer.

Het regement is zeer ſchoon en ſtaat in eenen voortreffelijken naam; daarom biedt 'er zich altijd eene menigte vrijwilligers toe aan. Deze dienst levert namelijk eene duurzame verzorging op, zonder over het geheel genomen zeer bezwaarlijk te zijn. De ſtaf ligt in *Villa-Rica*; van hier worden ook maandelijks de bezettingen der registro's afgelost.

Deze wachthuizen zijn meestal aan enge doortogten enz. gebouwd, die geen reiziger zeer gemakkelijk kan omtrekken. Somwijlen leidt zelfs de weg door het gebouw heen. Hier worden nu alle perſonen op het naauwkeurigst ondervraagd, en ten uiterſte zorgvuldig onderzocht. Dit kan ſomwijlen geheele dagen duren, ſteeds naar dat de wachthebbende officier verdenking meent te hebben, of het aantal der muildieren zeer aanmerkelijk is.

De registro's zijn nu grooter, dan kleiner, en dan weder meer of minder van gerijfelijkheden voorzien. Bij de grootere bevindt zich gewoonlijk telkens eene kroeg of eene herberg; in de kleinere

houdt

houdt de ſergeant of onderofficier zelf huis. Op de plaatſen of ook wel in de nabuurſchap bevinden zich eenige ſtallen en gevangenisſen, waarvan naar omſtandigheden gebruik gemaakt wordt. Even zoo moeten, bij elken registro, eene menigte palen in den grond geſlagen zijn, aan welke men de muildieren, bij het op- en afladen, kan vastbinden.

De ligging dezer wachthuizen, midden in digte boschaadjen, aan den rand van ruiſcheinde bergſtroomen, of aan de afhelling eener rots, is gewoonlijk ten uiterſte wild. In dit land der wonderen en der eenzaamheid ondertusſchen wordt dit zeer weinig gevoeld. De bergruiters verdeelen hunnen tijd tusſchen den dienst en de jagt, ook houden zich verſcheiden hunner met het afrigten van papegaaijen onledig. Zoo ſchept de mensch zich overal zijne eigene wereld.

Landerijen.

Buitengemeen groot is de uitgeſtrektheid des lands, welke hier nog volkomen onbebouwd ligt. De beste landerijen worden door de regering of weggeſchonken, of door de bezitters voor eene kleinigheid gekocht. In het laatſte geval wordt de koopſom van tijd tot tijd, in vijftien tot twintig jaren, afbetaald. Welk een veld voor landbouwkundigen met eenig kapitaal en eenigen ondernemingsgeest! Twee of drie Portugezen, die zich hier hebben neêrgezet, hebben, in de laatſte vijf jaren, de gelukkigſte proeven daarmede genomen.

De grond is ten uiterſte vruchtbaar, het diamantendiſtrikt uitgezonderd, alwaar zich de natuur tot deze bepaalt. Offchoon het klimaat voor bananen

enz. niet heet genoeg is, groeit 'er evenwel ſuiker, koffij en katoen in overvloed; alsmede Europeſche ſoorten van koren, groenten en vruchten, namelijk tarwe, ſpergie, olijven en dergelijke meer.

De veeteelt kan 'er met een goed gevolg gedreven worden, zoodra men weiden wil aanleggen. De ongemeen groote varenkruiden van twintig voeten hoogte leveren potasch, die men als zeep kan gebruiken; de naauwelijks aangeroerde bosſchen bieden de ſchoonſte ſoorten van hout aan. Vanille wast 'er in het wild; het ganſche land is met bloemen bedekt.

Het vruchtbaarſte is de *Comarco* of het diſtrikt van *St. Joao del Rey;* waarom hetzelve de korenſchuur van het kapiteinſchap wordt genoemd. De hoofdſtad van gelijken naam, en van omtrent vijfduizend inwoners, wordt als eene aangename plaats geroemd. Het is aldaar goedkooper dan in *Villa-Rica*, en vooral dan in *Tejuco*, ja welligt dan ergens elders in het kapiteinſchap. Rund- en varkensvleesch kosten een tot anderhalven ſtuiver het pond; gevogelte en groenten naar evenredigheid. De kaas en ham van *St. Joao* worden tot naar *Rio Janeiro* gezonden. Ook de vrouwen alhier, van welke vele uit *San Paulo* afſtammen, zijn wegens hare huishoudelijkheid zeer beroemd.

Koophandel.

De koophandel van het kapiteinſchap *Minas Geraes* is grootendeels lijdelijk; dezelve voert enkel katoen, eenige ſuiker en edelgeſteenten, alsmede nog eenige kleine artikels uit, en ontvangt daarentegen behoef-

hoeften van allerleijen aard. De katoen is, in witheid en deugdzaamheid, aan die van *Fernambuco* gelijk; de edelgesteenten zijn topazen, amethysten, berijllen enz., met uitsluiting der eigenlijke diamanten, welke, gelijk bekend is, de kroon aan zich heeft behouden. Onder de topazen komt bijzonder de witte in aanmerking, welke men naar het distrikt, alwaar zij gevonden worden, gewoonlijk *Minas Novas* noemt. Juist van daar komen ook de schoone chrisoberijllen, die, geslepen zijnde, eenen buitengewonen glans bezitten. Zij worden in *Brazilie* zelf bijzonder geacht, en gewoonlijk zeer duur betaald.

De hoofdverbindtenissen van het kapiteinschap bestaan met *Rio Janeiro* en *Bahia*. Derwaarts gaat bijzonder katoen en herwaarts de handel in edelgesteenten. De inkomende artikels uit de eerstgenoemde haven zijn, daarentegen, Negers, zout, ijzer, katoenen-, mousselinen- en wollen-waren, hoeden, staalwerken, buskruid, olie, brandewijn, boter, ingezouten visch en modewaren, bijzonder voor *Tejuco* bestemd. Uit *Bahia* worden voornamelijk ligte artikels, b. v. zeer fijne mousselinen, katoenen, doeken enz. gehaald, waarbij, wegens de goedkoopte, nog eene menigte zadels komt.

Eene reis naar *Rio Janeiro* duurt drie tot vier maanden, eene naar *Bahia* vijf tot zes, en even zooveel tijds wordt 'er tot den terugtogt vereischt. Alle deze reizen zijn ten uiterste bezwaarlijk en kostbaar. Een muildierlast bedraagt negen arroben, derhalve bijna driehonderd ponden; hiervoor worden, naarmate van den afstand, drie tot negen karolinen betaald.

Ondertusschen zou eene regtstreeksche verbindte-

nis van het grootſte gedeelte van het kapiteinſchap met de zee geene zwarigheid hebben. Dit kon door middel van den *Jigi - ton - honha* geſchieden. Inderdaad is dezelve, van *Tocaya* af — dus vijfendertig uren boven *Tejuco* — volkomen bevaarbaar. Eene gelukkig geſlaagde proef bevestigde dit.

Tot de reis den ſtroom af werden tien dagen, en tot die opwaarts vijf-en-twintig gebruikt; eene menigte bijrivieren wezen even zoovele verbindtenisſen aan. 'Er zijn geene watervallen voorhanden; platte vaartuigen kunnen zeer gemakkelijk op den ſtroom voortgaan. Zoodra daarom aan den mond eene haven is aangelegd, zal de ſcheepvaart aan den gang zijn. De hieruit voortſpruitende voordeelen voor het ganſche kapiteinſchap hebben geene nadere opheldering noodig. *Minas Novas* en *Cerro do Frio* inzonderheid bekwamen dan eene geheel andere gedaante.

Bergwerkheeren.

Wie eenen bezitter van goudgroeven te *Rio Janeiro*, of *Bahia*, in den geheelen glans zijner ijdelheid ziet, vormt zich ongetwijfeld een zeer grootsch denkbeeld van diens ſtaat. Maar men bezoeke hem in de bergen, in het middelpunt van zijnen gewaanden rijkdom, en men zal zich overtuigen, dat alles bedrog en begoocheling is.

Eene leemen hut, half in ſtallen, half in kamers afgedeeld, maakt zijne woning uit. Geen glasvenſter, geen planken grond, geene het minſte behangſel op de wanden beſpeurt men. Eenige banken, tafels en ſtoelen, die meer dan eene halve eeuw oud zijn;

eeni-

eenige grove katoenen zakken, met hooi of met maïsbladen gevuld, en bedden genaamd, maken het ganſche huisraad uit. Maar een groote, gebroken ſpiegel, een zilveren beker, eene zilveren koffijkan en een zilveren waschbekken, van eenen verouderden vorm, herinneren den voormaligen rijkdom eener familie, welke ſlechts in deze overblijffelen nog te erkennen is.

Dezelfde man, dien gij in *Rio Janeiro* in eene prachtige militaire uniform gezien hebt, gaat hier, met zijne zonen, op klompen en met eenen ouden overrok aan. Zijne vrouw is met de dochters in grof katoen gekleed; de kleine kinderen loopen naakt. De ganſche familie leeft van maïsbrood, groenten en varkensvleesch. Dit maakt ontbijt, middag- en avondeten uit. Koffij wordt op hooge feestdagen gebruikt; andere dranken kent men niet. In het algemeen heerscht 'er overal morſigheid, overal armoede.

Dit verval van anders zoo rijke familien wordt, van de laatſte vijftig tot honderd jaren, afgerekend. De groeven nemen in vruchtbaarheid af, de huisgezinnen in leden toe; het eigendom wordt door erfportien verdeeld; nieuwe aderen van toevoer vond men zelden of in het geheel niet meer. Van daar de beklagenswaardige toeſtand der meeste bergwerkheeren. Men vindt 'er, die ſlechts acht ſlaven hebben, en nu kan men eens nagaan, hoe klein hun aandeel in de groeven moet zijn. De woekerder weinige rijken zuigt hen geheel uit. Daarbij komt de oude trotschheid, die elke beroepsbezigheid voor onteerend houdt. Zoo vervallen de familien langzamerhand tot den bedelſtaf. De regering kent on-

dertusschen het gebrek, en spoort zooveel mogelijk tot den akkerbouw aan.

San Paulo.

De hoofdstad van het kapiteinschap van denzelfden naam. Zij ligt op eene hoogte, omtrent een klein half uur van den schoonen, breeden *Tieti*, die naar het zuidwesten stroomt. De straten zijn regelmatig, de huizen goed, en doorgaans als de toren van Pisa gebouwd. Deze manier is zeer duurzaam; vele derzelve staan reeds bij de tweehonderd jaren. De huizen in de voornaamste straten zijn twee tot drie verdiepingen hoog, en met bont stukadoorwerk versierd. De daken steken eenige voeten boven de muren uit, opdat het water 'er gemakkelijker zou kunnen afvloeijen. Goten kent men naauwelijks. De kerken en kloosters zijn insgelijks meestal op dezelfde wijze gebouwd.

Het klimaat of luchtsgestel van *San Paulo* wordt geroemd als het gezondste van het ganschе Amerikaansche vaste land. Inderdaad is 'er de lucht zeer zuiver, en de hitte, zelfs in de zomermaanden nog altijd matig genoeg. Meestal houdt zich de thermometer tusschen 10—21 graden. De avonden zijn gewoonlijk vrij koel; in den winter vriest het zelfs somwijlen dun ijs. Hevige onweders enz. wordt men zelden gewaar. Sinds de invoering der koepokinenting is ook de eenige ziekte verdwenen, welke anders zoo doodelijk was. De bevolking van *San Paulo* wordt op 18—20,000 zielen geschat.

De levensmiddelen zijn goedkoop, en van eenen zeer goeden aard. Men heeft witte kool, salade, bloem-

bloemkool, artifjokken, pataten, maïs (zoogenaamd Turksch koren), boonen, peulen enz. in overvloed; alsmede perziken, druiven, bananen, kweperen en ananasfen. Daarbij komt nog eene menigte van tam gevogelte, benevens goed rund- en varkensvleesch. Het brood is geenszins flecht, de boter vrij wel, het water beter dan ergens elders. Eene menigte beken, welke zich aan den voet der hoogte verzamelen, voorziet de ftad zeer rijkelijk daarvan.

De inwoners van *San Paulo* — de zoogenaamde *Paulisto's* — zijn wegens hunne vlijt, hunne regtfchapenheid en zedelijkheid, in gansch *Brazilie* beroemd. Het grootfte gedeelte derzelve leeft van den landbouw, hoewel het geenszins aan de noodige handwerkslieden en kunstenaars ontbreekt (*). Inzonderheid leveren de fchrijnwerkers alhier zeer fchoon werk. Ook de kramers of winkeliers zijn zeer talrijk, die, gelijk in alle koloniale fteden, bijna in alle koopwaren, zonder onderfcheid, handel drijven.

De aanmerkelijkfte tak van volksvlijt is de katoenweverij; inzonderheid worden 'er zeer fchoone netten voor hangmatten vervaardigd. Met kantwerk bezet, leveren dezelve een met fmaak ingerigt huisraad op, hetwelk zich ook bij wijze van fofa laat gebruiken. Het vervaardigen van kant zelf is hier een gewoon werk der vrouwen. Alle vrouwenkleederen, intusfchen, worden door manskleedermakers vervaardigd. Voor het overige zijn de jonge dochters

(*) Sedert 1810 is in de nabuurfchap eene voortreffelijke ijzerfmelterij angelegd, waarbij nog eene geweerfabrijk zal komen.

ters te *San Paulo*, wegens hare bekoorlijkheid en haar karakter, door gansch *Brazilie* zeer vermaard. *E Paulista* — is hier eene zeer veel beteekenende loffpraak.

Omtrent acht uren van *San Paulo*, bevinden zich de oude goudgroeven van Jaragua, aan welke deze ſtad haar ontſtaan te danken heeft. Zij zijn bekend door hare onberekenbare ſchatten, welke *Portugal*, bijkans tweehonderd jaren lang, daaruit getrokken heeft. Maar thans is het ganſche beloop daarvan tot op eenige weinig beteekenende wasſcherijen verminderd. De groeven zelve behooren den ſtadhouder van *San Paulo*, als een bijzonder eigendom, toe. Hij heeft ook een landgoed in de nabuurſchap. *San Paulo* behoort, voor het overige, tot die ſteden van *Brazilie*, werwaarts ſlechts zeldzaam een vreemdeling gewoon is te verdwalen.

SANTA KATHARINA.

Het Eiland.

Het eiland *S. Katharina* is, bij eene lengte van vijfentwintig mijlen, omtrent acht tot negen, op ſommige plaatſen ook ſlechts drie tot vier mijlen, breed. Hetzelve wordt door zulk eene ſmalle zeeengte van het vaste land afgeſcheiden, dat de overvaart naauwelijks twintig minuten bedraagt. Daarbij heeft dit eiland eene uitgebreide, door drie middelmatige forten verdedigde reede, op welke zelfs eene oorlogsvloot veilig voor anker kan liggen.

Van deze reede komt men in de binnenhaven, in het

het gezigt der ſtad, welke echter ook voor de grootſte koopvaardijſchepen diep genoeg is. Voor alle ſchepen, die om de Kaap *Hoorn* zeilen, of tot de walvischvangst op deze kusten beſtemd zijn, is aan *S. Katharina*, in elk opzigt, boven alle overige Braziliaanſche havens, de voorkeur te geven.

Het klimaat zelf reeds onderſcheidt zich door gezondheid en zachtheid, zelfs in de heetſte zomermaand, namelijk in Januarij, ſtijgt de hitte ten hoogſte op 21 graden. Even zoo daalt de temperatuur, ook in de koelſte maand, dat is in Junij, ten hoogſte ſlechts tot op 12 graden. In de heete maanden zijn, wel is waar, onweders, met regenvlagen gepaard, niet zeldzaam; maar dezelve gaan gewoonlijk zeer ſpoedig voorbij. De zoogenaamde winter, daarentegen, is niets, dan eene beſtendige lente.

In de beide jaargetijden wisſelen de regelmatige zeewinden zeer weldadig af. In de heete helft (September tot Maart) waait de zuidwesten-, in de koelere (April tot Augustus) de noordoosten wind. Beide deelen aan de lucht die beſtendige friſchheid mede, welke hier de ganſche natuur verlevendigt. Ondertusſchen is dezelve ook wel gewoon, in de koele maanden, bijzonderlijk des nachts, in vochtigheid overtegaan.

Zulk een klimaat bevordert nu de vruchtbaarheid van den grond, vooral in het binnenſte gedeelte des eilands, buitengemeen veel. Rijst in de lage moerasſige ſtreken, maïs, maniok, voortreffelijke koffij, oranjeappels, welligt de ſchoonſte in de wereld, citroenen, bananen, ananasſen, perziken, meloenen, vijgen, kokos- en andere nooten, druiven, zoete uijen, patáten enz. worden in menigte aangekweekt. Suiker-

en indigo plantaadjen zijn 'er naar evenredigheid nog weinig, offchoon de grond zeer geſchikt daartoe is.

Hetzelfde geldt van de peper, de vanille enz., hetwelk daarom, voor het vervolg, groote voordeelen belooft. De rum alhier b. v. verbetert door ouderdom en liggen in dier voege, dat dezelve dien van *St. Croix* evenaart. Vlas vindt men veel en van eene zeer goede ſoort; het wordt echter ſlechts tot netten en touwwerk gebruikt. Aan tarwe ontbreekt het in het minſte niet; ondertuſſchen eten ſlechts de rijken tarwebrood. Aan rundvee, gevogelte, visch (*) enz. is overvloed; alle levensmiddelen zijn ten uiterſte goedkoop.

Een en ander is ook op het grondeigendom toepaſſelijk. Wie op *S. Katharina* een landgoed van eenige honderd morgens koopen wil, heeft niet meer dan drie tot vier honderd piasters daartoe noodig. Het ſpreekt van zelf, dat dit reeds behoorlijk aangelegd en van de noodige gebouwen voorzien is. Indien hij dan ſlechts eenige goede ſlaven heeft, leeft hij van hetgeen, wat hetzelve opbrengt, als een gegoed man. Kleine, niet onaardige bezittingen, worden voor honderd, grootere plantaadjen voor 170 — 200 piasters verkocht. Dit was b. v., nog voor eenige jaren, het geval. Men ziet dus, dat geld hier nog groote waarde heeft.

Voor denkende landhuishoudkundigen bieden ook de voortreffelijke houtſoorten, welke men in eene groote menigte vindt, alsmede de overvloed aan rozen, jas-

(*) Van de walvischvangst zal in het vervolg nader geſproken worden.

jasmijnen enz., welke men gedurende het ganſche jaar aankweeken kan, niet geringe voordeelen aan. Insgelijks de wijnbouw, het inzamelen van den kopaibalſem, en dergelijke meer. Het is waar, dat men in dit overheerlijke land ook eenige vergiftige diren, bijzonder de zeer gevaarlijke koralenſlang te vreezen heeft; maar, met eenige voorzigtigheid, kan men ook deze zeer wel ontwijken. — De bevolking van het ganſche eiland, met alle de diſtrikten, welke op het vaste land daartoe behooren, wordt op 32,000 zielen geſchat.

De Stad.

De ſtad *Roſa Senhora do Desterro* ligt aan den voet van eenen ſchilderachtigen heuvel, die met de heerlijkſte plantſoenen verſierd is. Uit het bekoorlijke bloemtapijt verheffen zich oranjeboomen en kokospalmen, en in bonte zwermen vliegen duizenden van blinkende kapellen en kolibri's aldaar in het rond. Het inwendige der ſtad is regelmatig, en de huizen hebben een zeer bevallig voorkomen.

Ondertuſſchen beſtaat het geheel ſlechts uit eenige ſtraten, gelijk de bevolking dan ook gewoonlijk ſlechts op 3 tot 4000 zielen begroot wordt. Het ſtedehoudershuis, de hoofdkerk en de ſoldatenbarak zijn de eenige gebouwen, die men als noemenswaardig kan beſchouwen. Daarentegen onderſcheiden zich de meeste woningen door net- en zindelijkheid. Zij zijn ook meestal van aardige tuinen, vol van de heerlijkſte bloemen en heeſtergewaſſen, voorzien.

Eigenlijken koophandel heeft dit ſtadje niet, als men daartoe den aftrek van rooden aarden potten niet wil

wil betrekken. Deze worden, in groote menigte, naar *Rio de la Plata*, alsmede naar *Rio-Janeiro* verzonden. De hoofdzaak maakt echter de ſcheepvaart uit. Behalve de naar de *Zuidzee* beſtemde ſchepen, loopen hier, namelijk, alle kustvaarders binnen, welke van *Fernambuco*, *Bahia* en *Rio-Janeiro* naar *Rio de la Plata* gaan.

Van daar een ten uiterſte levendig verkeer en handwerken enz. van allerlei aard. Onder de voornaamſte inwoners vindt men vele voormalige kooplieden, ſcheepsreeders en ſcheepskapiteins Zij leven van de winsten hunner vlijt in eene gelukkige afzondering, en betoonen zich gewoonlijk jegens vreemdelingen zeer gastvrij. Over het geheel genomen, worden de beleefdheid en goedhartigheid der inwoners algemeen zeer geprezen.

Ook de vrouwen alhier onderſcheiden zich door eene groote bevalligheid, hoewel het haar bijkans altijd aan ſchoone tanden ontbreekt. In het huwelijk zijn zij gewoonlijk zeer vruchtbaar. Huisgezinnen, met vijftien tot twintig kinderen, zijn geene zeldzaamheid. De kinderen worden in hunne vroegſte jeugd meestal met geroosterde bananen gevoed. (*Muſa ſapient*). De ſmaak daarvan komt met dien van een mengſel van meel, boter, eijeren en ſuiker overeen. Vele moeders zogen dezelve ook tot op hun veertiende jaar. Tot ſlot merken wij nog aan, dat de ſtedehouder van *S. Katharina* altijd een afſtammeling van den beroemden Vasco de Gama moet zijn, hetwelk een voorregt dezer familie is.

Armasao.

Men verlaat de ſtad *S. Katharina*, om in eene boot naar het vaste land overteſteken. Hier treft men het allereerst het aangename dorp *San Joſé* aan, welks inwoners vrij werkzaam zijn, en het ganſche diſtrikt van tegels en planken voorzien. In de nabuurſchap ligt het liefelijke dal *Picada*, met deszelfs witte, vreedzame hutten, half tuſchen bosſchen van oranje-appelboomen en koffijplantaadjen verborgen. Door een even zoo ſchoon landſchap, komt men eindelijk te *Armaſao*, hetwel omtrent tien uren van *San Joſé* verwijderd zal zijn.

Dit groote, aanzienlijke dorp, ligt op den achtergrond van eene bogt, en is het middelpunt voor de geheele, aan de kusten gedreven wordende walvischvangst (*). Alle de gevangene visſchen worden dienvolgens tot verder gebruik herwaarts gebragt. Tot dat einde zijn de noodige werktuigen, kookhuizen, waterbakken enz. aangelegd. Zij overtreffen alles, wat men van dien aard elders heeft. Zoo bevinden zich b. v. niet minder, dan zeven-en-twintig kookketels op eene rij, terwijl 'er altijd nog plaats voor drie andere is. Voorts zijn de waterbakken-gewelven van zulk eenen grooten omvang, dat men, in verſcheiden derzelve met booten kan rondvaren, en wat dies meer zij.

Van *Amarſao* af wordt de omtrek bergachtig, tot dat men, na omtrent vijf uren, de baai *dos Ganchos* of *Tejucos* bereikt. De hutten der inwoners zijn zeer

ſchil-

(*) Deze vangst heeft ondertusſchen ſlechts in de maanden van December tot Junij plaats.

ſchilderachtig, van de toppen der bergen af tot aan den zeekant toe, verſpreid. In de naburige bosſchen wordt veel timmerhout geveld, en zoo wel naar *Rio Janeiro*, als naar *Maldonado* en *Buenos-Ayres* overgevoerd. Ook worden hier zeer vele booten, en wel veel goedkooper gebouwd, dan ergens anders in *Brazilie*.

Aan het ſtrand dezer baai vindt men de zoogenaamde purpermosſel, dezelfde, die bij de ouden zoo beroemd was. Zij heeft welligt de grootte der gewone *Buccinum*. Het kleurende vocht bevindt zich in een blaasje op de borst van het in de ſchelp levend dier, en ziet 'er ligtgeel, bijna etterachtig uit. Men bekomt het zelve, door de ſchelp voorzigtig in ſtukken te ſlaan, en het blaasje open te ſteken. De inwoners kennen het gebruik daarvan en verwen inzonderheid franje daarmede. In den beginne is de kleur vuilachtig groen; maar in de lucht wordt dezelve, na verloop van eenige uren, het fraaiſte karmozijnrood, hetwelk tegen alle loogzoutën beſtand is.

San Francisco.

Omtrent vijftien uren noordelijk van de baai *dos Ganchos* vindt men die van *San Francisco*, met de ſtad van denzelfden naam, zijnde voor ſcheepvaart en koophandel een zeer gewigtig punt.

De naburige gebergten leveren namelijk voortreffelijk ſcheepstimmerhout, waaronder vooral eene bijzondere ſoort van pijnboomen de overheerlijkſte masten geeft. Dit hout is zoo hard, en houdt het ijzer zoo goed, dat de ſchepen alhier van eenen ongelijk langeren duur, dan de Europeſche zijn. Daarom

om wordt 'er eene menigte groote van 2—300 ton, en kleinere zoo als kustvaarders enz. voor rekening van reeders in *Rio Janeiro*, *Bahia* en *Fernambuco* gebouwd. Ook de haven is goed en veilig.

San Francisco verdient even veel opmerking met opzigt tot den koophandel. Hier vangt namelijk de nieuwe groote ſtraatweg aan, die, vier-en-twintig uren lang, over verſcheidene bergketens heen, naar de rijke vlakte van *Corritiva* leidt. Deze is meer dan vierduizend voeten boven de oppervlakte der zee verheven, en, wat vruchtbaarheid en uitgeſtrektheid betreft, welligt de ſchoonſte ſtreek van gansch *Brazilie*. Maïs, tarwe, moeskruiden, druiven, perziken, appelen, olijven, kastanjes en eene menigte andere Europeſche vruchten groeijen hier in overvloed.

De grootſte opbrengst levert intusſchen het weiland. Van daar de ſterke rundvee-, paarden-, en muildierenteelt. De hoofdmarkt daarvoor is *San Paulo* en *Rio Janeiro*. Zoodra echter de nieuwe weg voltooid zal zijn, zal een groot gedeelte van dezen handel naar *San Francisco* trekken. Het rundvee van *Corritiva* is namelijk ongelijk beter, dan dat van *Rio Grande de San Pedro*. De kustvaarders, die zich hier anders van pekelvleesch voorzagen, zullen het dan te *San Francisco* doen.

Behalve zijne talrijke veekudden biedt *Corritiva* ook nog uitgebreide bosſchaadjen, met overvloed van kalkſteenen en ijzererts, aan. Verſcheidene rivieren, die in den *Parana* vallen, voeren goud met zich, vooral de *Rio Verde*; rijk aan diamanten is de *Tibigi*. Maar ook deze heerlijke landſtreek verwacht nog eene honderdvoudige bevolking.

Los Santos.

Ook dit punt is van groot gewigt voor den koophandel. Het is eene ſtad van zes tot zevenduizend inwoners, vrij goed bebouwd, doch wegens de lage, eenigzins moerasſige, ligging niet zeer gezond. De haven is ondertusſchen voortreffelijk en wordt zeer dikwerf bezocht.

Spaanſche en Portugeſche ſchepen halen van hier ſuiker, koffij, rum, rijst, maniok, indigo enz., en voeren, daarentegen, talk en huiden in, waarvan het meeste naar *Europa* gaat. Een gedeelte dezer produkten trekt *Los Santos* uit het kapiteinſchap *San Paulo;* maar de rijst, die voor de beste in *Brazilie* gehouden wordt, brengt de eigen landſtreek voort.

De gemeenſchap met de ſtad *San Paulo* is daarom buitengewoon ſterk. Dikwijls komen 'er op één' dag verſcheiden honderd muildieren van daar aan. De lasten dezer dieren beſtaan gewoonlijk in zout, ijzer, koper, aarden potten, en Europeſche fabrijkwaren. De gemeenſchap met de naburige landſtreek wordt door den diep in het land gaanden arm der zee gemakkelijk gemaakt, zoodat alles te water, kan vervoerd worden. Daarom heerscht 'er in *Santos* eene groote levendigheid. Nog merken wij aan, dat de hier groeijende Banaanboomen door gansch *Brazilie* beroemd zijn.

Oorſpronkelijke Inwoners.

Een ſtorm werpt den Oostindievaarder Pedro Cabrel Alvares aan eene onbekende kust; hij landt, en *Brazilie* is ontdekt (19 April 1500). De Por-

Portugezen nemen 'er bezit van, zij breiden zich uit, zij dringen voorwaarts, en de oorſpronkelijke bewoners trekken in ondoordringbare bosſchen terug. Noch beſchaving, noch onderwerping; een eeuwige ſcheidsmuur, een onuitbluschbare haat, een nimmer eindigende oorlog vindt hier plaats. Dit is de geſchiedenis van drie eeuwen, in weinige woorden zamengevat.

Langzamerhand heeft, ondertusſchen, de tijd ook hier eenige veranderingen te weeg gebragt. Een gedeelte der oorſpronkelijke bewoners is den Portugezen genaderd; het ontmoet eenen vriendelijken omgang en 'er vinden gemeenzame onderlinge betrekkingen plaats. Zoo onderſcheidt men thans in *Brazilie* de geheel wilde Indianen van de beſchaafde, voor welke men de gemeenſchappelijke namen *Tapuya's* en *Caboclo's* heeft.

Tapuya's vindt men bijna nog in alle deelen van *Brazilie*, nu in grooter dan weder in kleiner aantal; doch de meeste treft men tusſchen de gebergten en in de bosſchaadjen van *Minas Geraes* en der oostelijke kust aan, werwaarts nog geen Europeſche voet doorgedrongen is. Hier breken zij van tijd tot tijd uit, overvallen de zwak bevolkte Portugeſche bezittingen, verwoesten de maniokplantaadjen, plunderen de huizen, vermoorden de inwoners en eten dezelve op. Nu bevinden zich wel, bij alle zulke bezittingen, bijzondere militaire posten van twintig tot achtentwintig man (*Estacamento's*), en ook worden 'er, met goed gevolg, groote ſpoorhonden gebruikt; maar beide zijn, ondertusſchen, niet altijd toereikend, om deze ſtrooperijen voortekomen.

Een der ſterkſte, gevaarlijkſte en wreedſte ſtam-

men is die der *Butucudo's* aan *Rio oloce*, in het bovengenoemde kapiteinſchap. Ook deze leven in het binnenſte van het overoude bosch, hetwelk zich langs de oevers van dezen bevalligen ſtroom uitſtrekt; zij onderſcheiden zich van alle andere ſtammen door den eigenaardigen vorm der ooren en onderlippen. De eerſte hangen namelijk tot op de ſchouders neder, terwijl de laatſte verre over de bovenſte uitſteken: beide is nogtans ſlechts eene kunſtige misvorming. Zij doorboren, namelijk, van hunne vroegſte jeugd af, deze ligchaamsdeelen, en ſteken 'er, om dezelve tot op het uiterſte uitterekken, ronde houtjes van ſteeds toenemende dikte in. Daarbij hebben zij de haren, van den nek af tot over de oogleden toe, afgeſchoren, zoodat zij 'er zeer onbevallig uitzien.

Even als met de blanken, leven zij, met alle overige ſtammen, in oorlog en vijandſchap. Bij hunne invallen in de Portugeſche bezittingen, ſteken zij de huizen door eene ſoort van vuurpijlen in brand, overvallen alsdan plotſeling de inwoners, die de vlugt trachten te nemen, ſlaan hen dood en verſlinden dezelve.

Veelal loeren zij, van achter hunne bosſchaadjen, op de Blanken en Negers, of maken valkuilen voor hen, die volkomen op de wijze onzer wolfsgroeven ingerigt zijn. Zij zijn echter zeer bevreesd voor ſchietgeweer, en nemen meestal, op het hooren van het eerſte ſchot, de vlugt. Dit verhindert echter geenszins hun terugkomen. Het ſchijnt, dat men eenen oorlog ter hunner ganſchelijke uitroeijing tegen hen zal voeren; hunne landſtreken moeten rijk in goudgroeven zijn. Dit zij genoeg gezegd, aangaande

de

de *Tupaya's*; thans gaan wij over tot datgene, wat de Indianen of *Caboclo's* betreft.

Deze leven of nog in bosschen voort, evenwel als vrienden der Portugezen, of zij zijn gedoopt geworden en bewonen eene soort van dorpen, naar den Europeschen smaak. Men kan ligtelijk begrijpen, dat de beschaafdheid der eerste, zoowel als der laatste, nog zeer gering is. Ziet hier eenige berigten van zulk eenen stam.

„ Wij wenschten *Puris* te zien," zegt een der laatste reizigers (*) —— „ Hunne verblijfplaats „ was in de nabuurschap. Omstreeks den avond „ kwamen acht derzelve, vijf mannen en drie vrou„ wen, met eenige kinderen aan. Deze kleine, ge„ zette, en bijna geheel naakte menschen, met hun„ ne lange bogen en pijlen in de handen, maakten „ eenen zeer bijzonderen indruk op mij. Wij gin„ gen hun te gemoet en onthaalden hen op bran„ dewijn. Drie of vier hunner spraken goed Por„ tugeesch, en dus verwekten onze gesprekken ons „ weinig bezwaar."

„ De meeste hunner hadden op het voorhoofd en „ de wangen, roode stippen; andere waren, lang „ en dwars, met zwarte strepen beschilderd. De „ een droeg eenen band van een ligtgeel apenvel, „ om het hoofd. De gelaatsvormen hadden iets van „ die der kalmukken; korte breede neuzen, zware „ kakenbeenen enz. Wij moesten beloven, den vol„ genden dag een tegenbezoek te zullen geven, en „ zoo verlieten zij ons."

„ Toen

(*) De voortreffelijke prins Maximiliaan *van Neuwied.*

„ Toen wij den volgenden morgen tot hen gaan „ wilden, troffen wij de ganſche horde digt bij de „ ſuikerfabrijk aan. Een zeer zonderling gezigt! „ Vijftig naakte bruine menſchen, zoo mannen, „ vrouwen als kinderen, alle op menigerlei wijzen „ beſchilderd; eenige kinderen als bonte hoenders „ geſpikkeld, hetwelk 'er zeer wonderlijk uitzag. „ Wij begaven ons nu met hen alle in het bosch. „ De weg leidde in een eenzaam dal naar beneden; „ hoe langer en ſmaller, en telkens wilder; eindelijk „ ſtonden wij bij de uiterſte hut ſtil. "

„ Zij was zeer eenvoudig. Twee boomen, een „ dwarsbalk, eene rij palmbladen daaraan — dit „ maakte het geheel uit. Voorts het uitgeſpannen „ ſlaapnet, de bogen en pijlen, een klein vuur, „ hier en daar eene kallebasflesch, en wat dies meer „ zij. De wilden boden ons wapenen en al hunne „ huisſieraden aan. Dewijl wij zulks voorzien had- „ den, ruilden wij eene groote menigte daarvan in. „ Wij hadden namelijk mesſen, kleine ſpiegels, „ neusdoeken, roodwollen mutſen, rozenkranſen „ van bonte glaskoralen, en dergelijke meer bij „ ons. Voor een mes ontving ik een groot, fraai „ ſlaapnet enz "

„ Tot beſluit ſchonken wij hun een zwijn, zij „ braadden het levend, lachten geweldig bij het „ geſchreeuw van hetzelve, doodden het hierop met „ pijlſchoten, en aten het bijna geheel raauw op. „ Daarentegen boden zij ons apenvleesch aan- De „ ſtukken zagen 'er als van een geſneden menſche- „ lijke ledematen uit. Een zeer walgelijk ge- „ zigt! "

De

De *Caboclo's*, die in de dorpen (*) leven, houden zich deels met den maniokbouw bezig, deels met anderen handen-arbeid. Zij zijn echter zoo weinig gegoed, dat hunne armoede tot een ſpreekwoord geworden is. — „ *Moſino como caboclo* " — arm als een Caboclo — zegt men. Zij arbeiden, over het geheel genomen, ſlechts dan wanneer zij moeten, waarom dus degenen, die over hen geſteld zijn, vooral de geestelijken, zich tot ſtrengheid genoodzaakt zien. Jagt en vischvangst, vooral echter het als bode loopen, ſchijnen de eenige verrigtingen te wezen, waartoe zich zulk een Caboclo gaarne laat gebruiken. Zij ſtrooken zekerlijk het best met zijne zucht tot onafhankelijkheid.

Natuurlijke Geſchiedenis.

Slechts wenken, ſlechts omtrekken, ſlechts een verkleind beeld, der groote, prachtige, reusachtige natuur van het wonderland, *Brazilie* genaamd, zullen wij hier geven.

Reeds in de nabijheid der kusten, kondigen bedwelmende welriekende geuren, de prachtige vlinders, de kolosſale palmen en varenkruiden de menigte der plant- en wormdieren, van zeekreeften en visſchen, den rijkdom en de menigvuldigheid van het planten- en dierenrijk aan.

Maar welk eene nog grootere verbazing grijpt den natuuronderzoeker aan, wanneer hij landwaarts ingaat, wanneer hij de bosſchaadjen binnentreedt.

„ Met

(*) Dit zijn de door de Jezuiten aangelegde Zendelingsdorpen aan den *Maranhon*, *Ytenos*, *Negro* enz.

„ Met elken ſtap" — zegt een der latere reizigers (*) — „ nam mijne bewondering toe. De „ buitengemeen zware boomſtammen, met hunne „ bloemkroonen, de liefelijke geur, de nieuw ge„ daante der zwammen, de hoogte en menigvuldig„ heid der varenkruiden, alles betooverde mij, alles „ vermeerderde het hooge vreugdegenot. Nog nim„ mer had ik zulke hooge, wonderbare boomen vol „ bloeſems en vruchten te gelijk gezien; nimmer „ zulk weelderige klimopplanten, die tot aan de top„ pen opklimmen en zulke ſchilderachtige groepen „ vormen."

„ Maar nog meer boeide het luidruchtige leven „ des wouds mijne opmerkzaamheid. Hier papegaai„ jen van duizenderlei gedaanten en kleuren, daar „ eene menigte groote en kleine apen, fluitend en „ ſchreeuwend, ſchaterend en klappend — een onbe„ ſchrijfelijk geraas. Aan mijne voeten de arma„ dillen ter mijner regter zijde de kolibri's. Daar „ weder eene groote vergiftige ſlang; hier een „ zwerm van vlinders om den bloeijenden boom. „ Eindelijk een bont heer van zingende vogels, „ wier ſchelle toonen uit de takken weêrgal„ men."

Onderzoekt de navorſcher der natuur deze bosſchaadjen nog naauwkeuriger, welke heerlijkheden vindt hij alsdan niet! Kokospalmen, oranjeboomen, de prachtige met roode bloemen verſierde koraalboom (†), de hooge ſakkeldistel, de meloenen-

boom

(*) De beroemde Langsdorf.

(†) *Erythrina Corallod.*

boom (*), de boomaloë (†) enz., zij vormen de weelderigſte groepen, die men zien kon. Daar tuſſchen de klimopplanten, zoo als *Paſſiflora*, *Ariſtolochia*, *Bignonia*; op hooge boomen de aanhangende fakkeldistel (§), de draadachtige *Tillandſiae*, en verſcheidene ananaſſen. Terwijl onderſcheidene ſoorten der laatstgenoemde op de bovenſte takken der hooge planten enz. groeijen, hangen de *Cactus* en *Tillandſiae* aan de benedenſte, met nesten van *Oriolus Haemorrh* vermengd.

Voorts de overige rijkdommen van het planten-rijk van de verwhouten tot op de peper, van het katoen tot op de jalappe, van het ſcheepstimmerhout tot op den wijngaardsrank, van de bananen tot op den roucou.

Maar in nog grooter en talrijker vormen verſchijnt het dierenrijk. Van de reuzenſlang tot op de hagedis; van den mierenleeuw tot op het ſtekelvarken, van de honderderlei papegaaijen, tot op den wonderbaar gevormden toucan en anhinga, van den zilverglinſterenden mico met den rozenkleurigen kop tot op den Armadil, eindelijk van de zeekreeft tot op den lintvisch (**) en den manati, welk eene verſcheidenheid, welk eene zonderlingheid in kleur, gedaante en levenswijze! Welk een uitgebreid veld voor den natuuronderzoeker, die hier een tiental jaren vertoeven kan.

Eenen voortreffelijken aanvang heeft de even zoo moedige als zaakkundige prins Maximiliaan *van Neuwied* gemaakt. Zijne pogingen zijn des te verdien-

(*) *Crescentia.*

(†) *Agave foetida.*

(§) *Cactus pendul.* etc.

(**) *Chaetodon L.*

dienſtelijker, wanneer men de groote daarmede verknochte zwarigheden bedenkt. Twintig groote kisten, met viervoetige dieren, kruipend gedierte, vogels enz. leggen het ſchoonſte getuigenis voor zijnen ijver en zijne werkzaamheid af. *Duitschland* is trotsch op u, uitmuntende zoon van zulk eene voortreffelijke moeder! ten volle den onvergetelijken broeder waardig, die den dood voor het vaderland ſtierf!

De Blanken.

Deze zijn of Europeanen of Brazilianen; doch onder de eerſte niet alleen Portugezen; maar men vindt 'er ook Duitſchers, Ieren, Franſchen, Italianen enz. onder, zoo als koophandel en volksvlijt dezelve hebben zamengevoerd. Doch de Portugezen maken natuurlijk het grootſte getal uit.

Men kan ligtelijk vermoeden, dat deze in het bezit zijn van de hoogſte kerkelijke ambten, alsmede van de voornaamſte burgerlijke en militaire posten, gelijk 'er ook vele rijke en aanzienlijke kooplieden onder hen worden aangetroffen. Het is niet te ontkennen, dat de oude Portugezen — om ons van deze uitdrukking te bedienen — met zekere trotschheid op de Brazilianen nederzien, terwijl deze natuurlijk, van hunnen kant, in eenen hoogen graad ijverzuchtig op hen zijn. Van daar eene ſcheiding, eene afgetrokkenheid, eene vijandſchap tusſchen beide, die te beklagen is. Onder de Portugezen moet het niet aan gelukzoekers ontbreken, die in het begin zeer arm geweest, maar hier ſpoedig opgekomen zijn.

De Brazilianen zijn meestal planters, eigenaars van bergwerken en andere bezittingen, reeders, juweliers, ſcheepskapiteins, kooplieden enz.; ook maken zij het meerder tal der middelſte en lagere geestelijkheid uit. Dit laatſte ſchijnt opmerkenswaardig, dewijl het hun invloed op de ganſche volksmenigte geeft.

In het algemeen hebben de Brazilianen talent en geest. 'Er ligt iets ongedwongens en ondernemends in hun karakter, hetwelk aan het ſtoutmoedige en avontuurlijke grenst. Trotsch en gevoelig, worden zij ligt verſtoord; maar zij vergeten het ook even zoo ſpoedig. Hunne opvoeding laat veel te wenſchen overig, evenwel openbaart zij eenige poging ter beſchaving. Het is te hopen, dat de tusſchen hen en de Portugezen beſtaande koelheid zal ophouden.

Onder de overige Blanken, welke zich in *Brazilie* bevinden, zijn welligt de Ieren en Engelſchen de talrijkſte. De eerſte zijn meestal handwerkslieden, in de havenſteden namelijk; de laatſte houden zich met den koophandel, de ſcheepvaart, of de heelkunst bezig.

Op hen volgen de Franſchen en Italianen, de eerſte als kunſtenaars, bijzonder te *Rio Janeiro*, de laatſte als geneesheeren en herbergiers, zoo wel daar ter plaatſe, als elders. Op deze volgen nu de Duitſchers, van welke de meeste in de ijzerwerken bezig zijn. De nieuwe verbindtenis met *Oostenrijk* zal 'er mogelijk nog meer herwaarts lokken. De Hollanders, Zweden enz, die zich in *Brazilie* bevinden, behooren tot den koopmansſtand.

De Nieuwe Planter.

De nabijheid eener ſtad, een goede grond, eene gemakkelijke verbindtenis te water en te land — dit bepaalt de keuze van den planter, die een gedeelte van het veelvuldig onbebouwde land tot zijn eigendom wil maken.

Hij heeft zijne keuze gedaan; terſtond levert hij bij den Stadhouder het noodige verzoekſchrift in. De wensch der regering ondersteunt zijn verzoek. Men laat aan hem eene of anderhalve quadraatlegua over, ſomwijlen ook meer; hij betaalt niets dan het papier, waarbij aan hem de overdragt geſchiedt. Thans haast hij zich, om de noodige Negers te koopen, voorziet zich van gereedſchappen, muildieren en levensmiddelen, en neemt van zijn ſtuk gronds bezit, dat gewoonlijk uit louter bosſchaadje beſtaat.

Het eerſte werk is thans de oprigting van hutten, die op vier palen ſtaan, of van zoogenaamde *Ranchos*. Hierop gaat men over tot het uitroeijen, gelijk ligt te begrijpen is, naar evenredigheid van den mogelijken aanbouw. Dit moet met behoorlijke voorzigtigheid geſchieden. Zijn de boomen omvergehouwen, dan worden zij in brand geſtoken. Hoe ſneller, hoe volkomener zij verbranden, des te beter; hoe langzamer en onvolkomener, des te erger; daarom vindt 'er geene uitroeijing, gedurende den regentijd, plaats.

Is nu de grond zuiver, dan wordt een gedeelte van het land omgeſpit, en met maïs, boonen en andere peulvruchten bezaaid. Een ander gedeelte wordt zorgvuldiger omgegraven en tot maniok beſtemd

ſtemd. Zoo is 'er dan voor het onderhoud der ganſche familie gezorgd. Ook worden 'er kallebasſen geteeld, dewijl men deze veelal tot voeder voor de paarden gebruikt.

Thans eerst denkt de planter aan de ſuiker- en koffij-, aan de katoen- en indigo-teelt. Te gelijker tijd ſlaat hij woningen op, en vangt zijne boerderij aan. Ook begint hij verbindtenisſen met de ſtad te zoeken, maakt gebruik van de visſcherij enz.; kortom, hij breidt zijnen kring naar mogelijkheid uit. Menig een van deze planters vangt met tien Negers aan, en bezit op het laatst tienmaal zoo veel.

Rio Grande de San Pedro.

Eene havenſtad in het zuidelijk *Brazilie*, die niet met *Rio Grande do Norte* in het noordelijk gedeelte verwisſeld moet worden (*); tevens de hoofdſtad van het kapiteinſchap van dien naam, gelijk hetzelve ſedert 1807 beſtaat. Zij ligt in het midden van eenen langen zeeboezem, in eene zandige landſtreek, welke echter ſpoedig goed weiland wordt.

De haven is voor den koophandel van groot gewigt; de voornaamſte voortbrengſelen van het kapiteinſchap worden van hier verzonden. Deze beſtaan in tarwe, runderbouten, huiden, horens, haar en talk.

De tarwe is op zich zelve goed; maar niet zuiver; ook broeit dezelve zeer ligt, dewijl zij in zakken van ruwe huiden vervoerd wordt. De runderbou-

(*) Daarom wordt zij ook *Rio Grande de Sul* genoemd.

bouten komen onder den naam van *charque* in den handel voor, maar worden oneigenlijk dus genoemd. Het zijn namelijk niet flechts de achterdeelen, maar ook andere groote ſtukken vleesch. Deze worden, naar mate van hunne dikte, tien tot veertig uren lang in zout water gelegd, hierna in de zon gedroogd en eindelijk in balen van 150 ponden gepakt.

Deze *charque* levert in gansch *Brazilie* voor de Negers en de lagere klaſſe, maar bijzonderlijk voor de matrozen, een hoofdmiddel van beſtaan op. Zij worden zelfs tot naar de *West-Indien* verzonden. Goed toebereid, gelijken zij naar pekelvleesch. — Van huiden worden 'er jaarlijks over de 300,000 ſtuks, alle ruw, uitgevoerd; de overige artikels naar eene zelfde evenredigheid.

Rio Janeiro, *Bahia* en andere noordelijke havens trekken het meeste van deze voortbrengſels, en verzenden ze dan, met uitzondering van *charque* en tarwe, door gansch *Europa*. Daarvoor krijgt *Rio Grande* deels andere Braziliaanſche waren, zoo als rum, ſuiker, tabak, rijst enz., deels Europeſche van allerlei aard. Onder de laatſte hebben bijzonder de groote ſlagtmeſſen eenen zeer zekeren aftrek. Deze handel houdt jaarlijks bij de honderd kustvaarders bezig, waarvan menig een twee tot drie reizen doet. Wegens de ondiepte der haven van *Rio Grande* durven zij zich echter niet meer dan tien voeten diep bevrachten.

Fazenda's.

Dit is een algemeene naam voor plantaadje, landgoed, meijerij en dergelijke, zekerlijk, wat grootte, be-

bebouwing en geſteldheid betreft, van eene groote verſcheidenheid.

Zoo vindt men, eene dagreis van *Rio Janeiro*, de koninklijke Fazenda, *Sta Cruz* genaamd. De daartoe behoorende landerijen hebben omtrent dertig uren in den omtrek. Het woonhuis vormt eenen vierhoek, met eene plaats in het midden; de twee verdiepingen zijn van galerijen voorzien. Het was een Jezuiten-Collegie; maar is in zoo verre veranderd geworden, dat het der koninklijke familie tot een zomerverblijf kan dienen.

De omtrek is zeer romanesk; de grond goed bevochtigd en ten uiterſte vruchtbaar. Eene fraaije vlakte, van eene Duitſche vierkante mijl in den omtrek, biedt het heerlijkſte weiland voor zeven tot achtduizend ſtuks rundvee aan. Het aantal der Negers wordt op vijftienhonderd begroot. Een nieuw reiziger (*) merkte ondertusſchen op, dat het beſtuur over deze ſchoone bezitting juist niet het beste was. Hij vond de koffijplantaadjen met wilde ſtruiken, de velden met onkruid bedekt.

Andere *Fazenda's* zijn van eenen veel kleineren omtrek, en juist daarom ongelijk beter bebouwd. Zoo zag dezelfde reiziger die van Manuel Joſé Pereyra, omtrent dertig uren van de hoofdſtad. De eigenaar, zijne twee zonen, en zes Negers, maakten het ganſche getal van arbeidslieden uit. Hij bezat dit landgoed eerst ſinds acht jaren; maar had evenwel het aantal zijner koffijboomen reeds tot op vijfduizend gebragt.

Vlijt en doorzigt beloonen overal zich zelve; doch

(*) Mawe, namelijk.

doch misschien nergens zoo spoedig, als in *Brazilië*. Dezelfde reiziger maakt melding van de *Fazenda* van eenen Pater **Thomas**, vijfendertig uren van *Rio Janeiro* gelegen. Een enkele Neger volbragt den ganschen arbeid, en het landgoedje was eerst sedert eenige jaren aangelegd. Evenwel wordt de waarde van hetzelve, de velerhande voorraad daaronder begrepen, op 4,400 guldens van 24 stuivers geschat. Maar de Braziliaansche grond is ook zoo goed, dat men op een' tweehonderdvoudigen oogst van het koren kan rekenen. Een honderdenvijftigvoudige oogst wordt slecht genoemd.

Suiker, koffij, katoen, rijst en tabak maken de hoofdartikels voor den buitenlandschen handel uit. Maniok, maïs en moeskruiden worden voor huislijke behoeften en het binnenlandsch vertier aangekweekt. Het suikerriet heeft veertien tot achttien maanden noodig; koffij in loten aangekweekt, draagt in het tweede jaar, en komt in het vijfde of zesde tot volkomen wasdom.

Katoen uit het zaad draagt in het eerste jaar. De tabak wordt verplant; het enten is weinig in gebruik. De maniok heeft veertien tot achttien maanden noodig; de maïs slechts vier tot vijf. Een maïsakker levert in het tweede jaar een goed boonenland, waarop men dien acht tot tien jaren laat stil liggen.

De veeteelt is niet overal gelijk. Vele distrikten hebben gebrek aan weiland; doch, waar zich dit bevindt, is dezelve vrij aanzienlijk. Steeds blijft, ondertusschen, de duurte van het zout een groote hinderpaal. Melkerijen zijn 'er nog niet voorhanden; van daar de sterke invoer van boter en kaas

uit

uit *Engeland*. Het uitgebreidſte is de varkensteelt, dewijl varkensvleesch onder de voornaamſte tafelgeregten in *Brazilie* behoort. Men mest de zwijnen met raauwe maïs.

In het algemeen zijn de landbouwers alhier nog zeer ten achteren; een hunner werktuigen ſchijnt intusſchen bijzonder opmerkenswaardig. Dit is een vijzel tot het maïsſtampen, waarvan de ſtamper door water in beweging wordt gebragt. Tot dat einde ſtaat dezelve met eenen hefboom in verband, die 25 tot 30 voeten lang is, en na vijf achtſte van deze maat op een ſteunpunt rust. Daarbij heeft hij, aan dit korter einde, eene lepelsgewijze holte, waarmede hij het hem toegevoerde water opſchept.

Zoodra de lepel vol is, begint dezelve te zinken, waartegen zich de ſtamper verheft; en naauwelijks is de lepel tot op een zeker punt gezonken, of dezelve ſtort zich uit, waarbij de ſtamper weder valt, en zoo voort (*). Deze beweging wisſelt in eene minuut nagenoeg vier malen af, waardoor de maïs volkomen in meel veranderd wordt. Zekerlijk eene zeer eenvoudige inrigting, en bijzonder daar welkom, alwaar weinig water voorhanden is.

Mulatten, Mamelukken en Mestizen.

De eerſte vormen de klaſſe tusſchen Blanken en Zwarten, de tweede tusſchen Blanken en Indianen, de derde tusſchen Indianen en Negers; — zoo geeft de kleur den rang, even gelijk zij het onderſcheid maakt.

Er

(*) Wel te verſtaan, dat vijzel en ſtamper van hout zijn.

Er zijn vrije Mulatten, en 'er zijn Mulattenſlaven; ſlechts van de eerſte wordt hier geſproken; en wat de laatſte betreft, zie men het artikel *ſlaven*. — Zij zien met verachting op Mamelukken en Meſtizen neder. Inderdaad worden zij in *Brazilie* meer begunſtigd, dan ergens elders.

Elke vrije Mulat is tot openlijke ambten geregtigd; hij wordt daardoor inderdaad een blank man, offchoon zijne kleur het tegendeel zegt: — „Hij was „een Mulat," — zegt men in zoodanige gevallen; — „nu is hij het niet meer!" — Een geestelijke, een regter, een hoofdman kan geen Mulat zijn: de koning heeft hem voor eenen blanken verklaard, en dat is genoeg! — Waarlijk eene adelverheffing van eenen zeer zonderlingen aard.

Men vindt ondertusſchen lieden van eene zeer goede opvoeding, van een voortreffelijk karakter en van een groot vermogen onder de Mulatten, gelijk zij dan ook, over het geheel genomen, van eenen uitmuntenden aanleg zijn. Huwelijksverbindtenisſen tusſchen Mulattinnen en blanken zijn geenzins zeldzaam, ja zij vinden zelfs zeer dikwerf plaats. Zij worden gewoonlijk ſlechts dan afgekeurd, wanneer de blanke een man van ſtand, en de Mulattin al te donker van kleur of bijna zwart is. Hierop wordt, bij perſonen van rang en vermogen, zeer naauwkeurig gezien. Voor het overige gaat elke bruine ſchakering meestal voor blank door.

Europeſche gelukzoekers bekommeren zich ondertusſchen over niets. Zij huwen daarom veelal in de rijkſte Mulattenfamilien, als is de kleur ook nog zoo donker. Men begrijpt ligtelijk, dat zij, wegens het verbetering van het bloed, zeer welkom zijn.

zijn. Dit levert dan gewoonlijk de rijkſte, meest ondernemende kooplieden op, wier vermogen gewoonlijk tot in millioenen loopt.

De Mamelukken onderſcheiden zich door ligchamelijke ſchoonheid. Zij zijn bruin, maar hebben veel edeler gelaatstrekken, en volkomen glad haar. Meestal leven zij in het binnenſte des lands van den akkerbouw en van de veeteelt. Zij zijn trotſcher en zelfſtandiger van karakter, dan de Mulatten, en vernederen zich op verre na zoo zeer niet voor de blanken. Ongetwijfeld dragen de bewustheid hunner volkomen vrije afkomst en hunne levenswijze veel daartoe bij. Voor het overige ſtaan zij bij de Braziliaanſche vrouwen in eenen grooten naam. Wanneer 'er van eene heldendaad, of iets buitengewoons geſproken wordt, komt 'er altijd zeker een groote, ſterke Mameluk bij te pas.

De Mestizen worden gemeenlijk gerekend tot de Mulatten te behooren, waarin dan ook werkelijk hunne eergierigheid beſtaat. Zij drijven den handel in het klein, houden gaarkeukens en dergelijke meer. Ook onder hen zijn zeer vele ſlaven, waarvan, in een bijzonder hoofdſtuk, het breedere voorkomt. In het algemeen wordt elk zeer donkerkleurig, afzigtig, misvormd mensch een Mesties genoemd, van welk eene menſchenſoort hij voor het overige ook zijn moge.

De reizende Priesters.

Een buitengemeen groot, naauwelijks voor het twintigſte gedeelte bevolkt land levert eene menigte der zonderlingſte verſchijnſelen op. Zoo is het

ook in het noordelijk *Brazilie*, gelegen, alwaar de toekomſtige menigte inwoners ſlechts ſtipsgewijze aangeduid is. Vijf, zes, ja meer dagreizen van elkander verwijderd, leven hier bijzondere familien, op zeer uitgeſtrekte vlakten als verſtrooid. Om haar'n wil doorreizen vrome priesters deze oorden, opdat zich ook de armſte, ten minſte eenmaal in het jaar, over de kerkelijke zegeningen zou kunnen verheugen.

De priester is van den noodigen verlofbrief enz. van zijnen bisſchop voorzien. Hij heeft twee paarden, een voor zich zelven en een voor de heilige vaatwerken en gereedſchappen, waaronder een draagbaar altaar. Een, knaap, die tevens bij de mis enz. dient, volgt te voet. Waar nu misſen begeerd worden, kinderen te doopen zijn, of eenige andere kerkelijke verrigting noodig is, heeft een korter of langduriger verblijf plaats. De priester wordt met geld of levensmiddelen betaald. Zijne aankomst is een feest; zijn bezoek eene familieplegtigheid; elk ontvangt hem naar zijn beste vermogen.

Zoo blijven ook deze familien, op hunne eenzame woeſtenijen (*ſteppen*), door den vasten en heiligſten band aan het geheel verknocht! Zoo kunnen ook hier godsdienſtige denkbeelden en gewaarwordingen nimmer ten gronde gaan! Vetre zij daarom ook van ons de minſte verdenking, de geringſte ſpotternij, bij het bovenſtaande opſchrift. Reis gerust, man Gods! op uwen moeijelijken weg! Eerwaardige bode des heils, vader der vertroosting en des vredes, zegen ook ons; wij groeten u!

Porto Seguro.

Eene havenſtad in het kapiteinſchap *Bahia*. Hier was het, alwaar Pedro Alvares Cabrel, de ontdekker van *Brazilie*, voor de eerſte maal binnenliep, en aan de veilige ankerplaats den dit beteekenenden naam van *Porto Seguro* gaf. Nog tegenwoordig wordt 'er het kruis bewaard, hetwelk hij, tot een teeken der bezitneming, liet oprigten. Met eene ſoort van trotschheid noemen de inwoners hunne ſtad de eerſte en oudſte van gansch *Brazilie*.

Zoodra men de haven binnenvaart, ontdekt men ter regter zijde de ſtad, op eene ſteile hoogte gebouwd, welke zich midden uit den ſchilderachtigen omtrek verheft. De ſtroom is met visſchershutten, tusſchen kokospalmen en oranjeplantaadjen, bedekt. Hooger op volgt bosſchaadje op bosſchaadje, van duizend kleine lanen doorkruist, door fraaije keerkring-vogels bevolkt, en met de pracht van het weelderigſte groen verſierd.

De ſtad zelve levert, ondertusſchen, weinig merkwaardigs op; eenige openbare of bijzondere gebouwen uitgezonderd, ziet de ganſche ſtad 'er als een hoop armoedige hutten uit. De meeste huizen zijn namelijk ſlechts eene verdieping hoog, en in plaats van venſterramen, met riettralien voorzien. De hoofdkerk, het raadhuis en de gevangenis, alle inzonderheid de eerſte, zeer ſtatige gebouwen, ſteken daarbij niet weinig af. De bevolking wordt op vierde half duizend zielen geſchat.

Het klimaat is 'er geenszins zoo heet als de poolshoogte wel zou doen vermoeden. Zelfs in het heetſte van den zomer (in December) wordt de

lucht aanmerkelijk door de zeewinden verfrischt; ook zijn de morgen- en avondſtonden, van wege den ſterken daauw, buitengewoon koel. In de zoogenaamde wintermaanden, ja zelfs reeds in de laatſte weken van het heete jaargetijde, is de temperatuur doorgaans gematigd en aangenaam.

Ten aanzien der levensmiddelen is, daarentegen, een Europeaan 'er zeer ſlecht aan. Europeſche moeskruiden zijn 'er bijna geheel onbekend; men heeft 'er niets dan uijen, die uit *Bahia* komen, en wat kool, welke nog eene zeldzaamheid is. Verſche visch is 'er, ondanks de nabijheid der zee, ſlechts met moeite te bekomen, dewijl zich niemand met de regelmatige vangst daarvan mag ophouden. Vleesch en bovendien ſlechts rundvleesch, is enkel op zaturdagavond te bekomen, dewijl men 'er zich niet op de ſchapenfokkerij toelegt en 'er niet meer, dan eenmaal in de week, geſlagt wordt. Alles, waarop men gewoonlijk kan rekenen, is gedroogde visch, maniokmeel en allerhande ſoorten van keerkring-vruchten. De traagheid der inwoners aan den eenen, en gebrek aan aanmoediging aan den anderen kant, ſchijnen de oorzaken hiervan te zijn.

Ook de aankweeking der planten bepaalt zich ſlechts tot den maniok en het ſuikerriet. Het opzigt daarover is meestal aan Portugeſche *Feitoren* (*), ook wel aan Mulatten, ja hier en daar zelfs aan uitgekozene negers toebetrouwd. Met eenige dezer plantaadjen zijn kleine meijerijen verbonden, waarin tot huisſelijke behoefte eenig rundvee en gevogelte wordt aangekweekt.

Be-

(*) D. i. drijvers.

Beneden *Porto Seguro* ligt een dorp, hetwelk bijna even zoo groot en even zoo ſterk bevolkt is. De inwoners leven doorgaans van de vischvangst, waartoe men, tuſſchen de zoogenaamde *Abrolhos* (*), eene goede gelegenheid vindt. 'Er is daar een aan zalm gelijkende visch, die ingezout naar *Bahia* ter markt gebragt wordt.

Tot deze vischvangst, welke vier tot zes weken lang duurt, bedient men zich van van vijftig tot zestig groote booten. De netten en hengelſnoeren zijn zeer goed vervaardigd; vooral verdienen de laatstgenoemde eene bijzondere opmerkzaamheid. Zij worden van katoen gedraaid, en zoo lang met eene harsachtige boomſchors gewreven, tot dat zij, als het ware, met eene ſoort van vernis overtrokken zijn. Zoo doende vereenigen zij ſterkte, duurzaamheid en veerkracht in zich.

Vrije Negers.

Ten einde naauwkeurig te werk te gaan, dienen wij ons vooreerst bij de eigenlijke beteekenis dezes woords zelven te bepalen. Wij ſpreken niet van vrij gelatene, neen, van vrij geborene Negers. Zij worden anders ook Creolen-negers genoemd, en maken eene talrijke, naauw bepaalde klaſſe der Braziliaanſche bevolking uit.

De Creolen-negers ſtaan geheel alleen en op zich zelve; hunne kleur onderſcheidt hen te zigtbaar van de blanken; elke ſtilzwijgende, of wettelijke bemiddeling is hier eene onmogelijkheid. Maar van

(*) Eene reeks van klippen.

van daar ook de naauwe verbindtenis van alle Creolen-negers onder elkander, zoo als deze bij geene der overige klasfen gevonden wordt.

De Creolen-negers zijn, over het algemeen, groot en welgemaakt van lijf en leden. Zij hebben moed en zijn ondernemend. Zij betoonen zich bijzonder dienstvaardig jegens de blanken; maar men heeft flechts de geringfte zinfpeling op hunne kleur te maken, en zij geraken in eenen hevigen toorn. — „*Een neger ben ik, maar ook een eerlijk man!*" (*) zegt men dan dikwerf, hetwelk ook meestal waar is. Zij onderfcheiden zich van de flaven door al die waardigheid, rustigheid en ongedwongenheid, welke het gevoel van vrijheid in ftaat is te geven.

Gewoonlijk beoefenen zij meest alle handwerken of drijven den koophandel in het klein; op kunften leggen zij zich, daarentegen, zelden, het meest nog op het tuinmanswerk toe. Het ontbreekt niet aan bemiddelde, ja zelfs niet aan rijke, lieden onder hen, welke eigenaars van eene groote menigte flaven zijn. Van openlijke ambten kunnen de Creolen-negers 'er flechts een bekleeden, zij kunnen *Capitaens do campo* zijn. Onder dezen naam verftaat men eene foort van landruiters, tot het opfporen der ontvlugte flaven beftemd. Bijna altijd, ja fchier bij uitfluiting, worden hiertoe Creolen-negers benoemd. Buitendien vormen zij bijzondere militaire regementen, wier uniform wit met fcharlaken is.

San

(*) *Negro fim, porem direito.*

San Salvador.

Eene kustſtad, ook onder den naam van *Bahia* bekend, dien zij met de ganſche provincie, of het geheele kapiteinſchap, van de zich hier bevindende baai bekomen heeft. Deze baai heet bij de Portugezen: *Bahia dos todos os Santos* (*) en ſtrekt zich van het zuidoosten naar het noordwesten, omtrent vijftien geographiſche mijlen in het land uit. Zij heeft eenen omtrek van zesendertig uren, ontvangt zes aanmerkelijke bevaarbare ſtroomen, is van de bekoorlijkſte oevers omringd, en vormt, in haar voorſte gedeelte, eene der grootſte, gemakkelijkſte en veiligſte havens van *Zuid-Amerika*.

Op de regterzijde, en ſlechts weinig van derzelver mond verwijderd, ſtrekt zich langs den rug van eenen ſteilen heuvel, de ſtad *San Salvador* uit. Zij doet zich buitengewoon groot op, terwijl het geheel met vele plantaadjen doorſneden is. Evenwel heeft zij nog werkelijk eene bevolking van 100,000 zielen, waaronder men 30,000 blanken, even zooveel Mulatten en 40,000 Negers telt. De ſtraten zijn naauw en met vele hoeken, de huizen, weinige uitgezonderd, ſlecht. De lucht is gezond en aangenaam, waaraan de groote waterplas en de hooge ligging veel bijdraagt.

Wat de levensmiddelen betreft, heeft men, ten aanzien van het vleesch, niet dan ſlecht rund- en varkensvleesch. Daarentegen is 'er aan visſchen en ſchelpdieren, aan vruchten en andere gewasſen, groote overvloed. Ook leveren de visch-, vruchten

(*) De allerheiligen baai.

en groentemarkten, een waarlijk verrasfend gezigt op.

Men ziet 'er de fchoonfte verfchillendfte foorten van visch, mosfelen, oesters, fchildpadden enz. De overheerlijkfte keerkring-vruchten, zoo als kokosnoten, pifangs, bananen, mango's en dergelijke (*); eindelijk de yams, de manioks en andere aan deze breedte eigendommelijke fpijzen uit het plantenrijk in eene groote menigte en in de bontfte mengeling.

Ook verdienen de bloemverkoopfters, meestal zeer bevallige Mestizen, opmerking. De jasmijnen, alsmede de rozen en anjelieren, hebben eenen buitengewoon liefelijken geur.

In andere opzigten is 'er ondertusfchen voor den vreemdeling zeer weinig gezorgd. Herbergen zijn 'er in het geheel niet; men moet bijzondere woningen zoeken, en zich hier zelf van meubelen voorzien. Gaarkeukens en koffijhuizen zijn 'er wel in menigte voorhanden, maar zij zijn vrij flecht en niet zeer zindelijk. Bij de eerfte hangt, in plaats van een bord, eene vlag uit; in de laatfte worden, in plaats van koppen of kommetjes, bierglazen gebruikt.

San Salvador is de hoofdftad van het kapiteinfchap, en bij gevolg de zetel van het opperftadhouderfchap. De vestingwerken zijn zeer uitgebreid, doch geenszins van een bijzonder gewigt. Aan den zeekant b. v. is enkel het fort *do Mar* en de batterij *San Felipe* aanmerkenswaardig. Het eerfte ligt op eene klip, heeft eene bezetting van vijfhonderd man,

(*) Onder anderen ook citroenen, die men in fuiker inlegt en dan voor eene kleinigheid verkoopt. Zij worden daarom overal tot een nageregt op tafel gebragt.

man, en is van vijfenveertig zware kanonnen voorzien. De genoemde batterij ligt tegenover het fort en is met dertig zware kanonnen bezet. Tusfchen deze beide zijn alle fchepen gewoon te ankeren.

Aan de landzijde kwam het op de verdediging der beide hoofdingangen van het noordelijke en zuidelijke gedeelte aan. Deze worden door drie kasteelen gedekt, die wezenlijk met beleid aangelegd, maar reeds eenigzins vervallen zijn. Op deze alle zullen nog geene konderd kanonnen voorhanden zijn.

De bezetting beftaat uit vijfduizend man, waaronder zich een regement artillerij, drie regementen van linie enz. bevinden. Ook heeft *San Salvador* eene foort van fcheepstimmerwerf, waarop echter fteeds flechts een enkel fchip te gelijk gebouwd kan worden. In de nabijheid der ftad, bij *Tapagippe*, zijn zeer goede afzonderlijke werven voor koopvaardijfchepen aangelegd. Het hout is voortreffelijk en de arbeid allen lof waardig.

De koophandel van *San Salvador* is vrij aanzienlijk. Dezelve wordt verdeeld in dien met het moederland en in dien met de overige havens van *Brazilie*.

Wat den eerstgenoemden handel betreft, 'er komen, jaarlijks, van *Lisfabon* en *Oporto*, omtrent vijftig groote fchepen aan. Deze voorzien *San Salvador* van allerhande Europefche producten, en voeren, daarentegen, fuiker, koffij, katoen, tabak, houtwaren, fuikerbrandewijn (rum), gom en geneeskundige kruiden (*) uit.

De inlandfche handel is van tweederlei aard, dewijl

(*) Koortsbast, jalappe, ipecacuanha enz.

wijl hij of op de baai, of langs de kusten gedreven wordt.

De handel op de baai verbindt *San Salvador* met de vruchtbaarſte oorden van het kapiteinſchap. Men kan vaſtſtellen, dat 'er onophoudelijk achthonderd groote vaartuigen (barken) daartoe in gebruik zijn. Zij voeren ſuiker, tabak, katoen, maïs, maniok, walvischtraan, rum, artſenijen, aardewerk, visch, brand- en timmerhout aan, en halen, daarentegen, Europeſche waren af.

De handel langs de kusten ſtrekt zich over alle de Braziliaanſche havens uit, en bijzonder is die met de zuidelijke van groot gewigt. Het meest geldt dit van de ondernemingen naar *Rio Grande de San Pedro* (*), waartoe bij de veertig ſchepen, elk van derdehalf honderd tonnen, in gebruik zijn.

Men voert in ſchijn eene hoeveelheid ſuiker, rum en aardewerk, maar heimelijk eene zeer groote menigte Duitſche en Engelſche fabrijkwaren uit. Deze worden naderhand in het Spaanseh gebied aan den man geholpen, en daarvoor zilver, charque (†), en ruwe huiden teruggebragt. Zulk eene reis duurt echter twee volle jaren. Vooreerst, dewijl alles zeer langzaam in het werk gaat; ten tweede, omdat het ſcheepsvolk alles, van het opvangen en ſlagten van het rundvee af, tot op het inpakken en ſtouwen (§) toe, alleen verrigten moet.

De induſtrie van *San Salvador* ſtrekte zich voormaals

(*) Zie breeder het artikel van dien naam.

(†) Eene ſoort van pekelvleesch.

(§) Het regelen der ſcheepslading, volgens een zeker aangenomen ſtelſel.

maals ſlechts tot de gewone kunſten en handwerken uit. Onder deze onderſcheidden zich bijzonder de juweliers, ſteengraveurs, looijers en ſchoenmakers. Van fabrijken waren 'er enkel twee, eene leder- en eene ſpeelgoed-fabrijk, voorhanden, beide ſlechts voor koninklijke rekening. Dit lag in het toenmalige koloniale ſtelſel, *Brazilie* moest van het moederland afhankelijk zijn. Doch ſedert dit veranderd is, zijn 'er ook te *San Salvador* laken-, zijden-, katoenfabrijken enz. in bloei geraakt. Ook heeft men aldaar eene groote traankokerij, terwijl de walvischvangst aan de kusten aanmerkelijk is.

Wij beſluiten met eenige aanmerkingen over de zeden, zoo als eene oppervlakkige beſchouwing ons dezelve aan de hand gegeven heeft. Men merkt zeer wel, dat men hier in een goudland is; men behoeft ſlechts de mans- en vrouwendragt alhier aantezien. Alle haken, ſchoen- en gordelgespen, alle kettingen, knoopen en borduurwerk, alle oorringen, armbanden enz. zijn van masſif goud.

Het meest vallen de algemeene in gebruik zijnde halskettingen in het oog. Zij zijn nu langer, dan korter, nu zwaarder, dan ligter, en dan weder kunſtiger of eenvoudiger, ſteeds naar den rang of het vermogen der bezitſlers. Bij rijken hangen krucifixen, heiligen of ſapuliers van goud, bij armere lieden van elpenbeen, hout of zijde, daaraan.

Een ander teeken, waardoor zich de meer aanzienlijke ſtand onderſcheidt, zijn gewoonlijk de lange nagels aan duimen, en wijsvingers. Men laat dezelve anderhalf duim lang groeijen, en ſpitst ze eenigzins drichoekig toe. De mans gebruiken ze bij het guitar-

tarſpelen; ook ſnijden zij de cigarro's daarmede. De vrouwen toonen daardoor, dat zij niet tot werken verpligt zijn.

Eene bijzondere weelde wordt 'er ook geſteld in de draagſtoelen, die bijna met de Oostindiſche Palankins overeenkomen. Men is gewoon, dezelve op het rijkst met ſtukadoorwerk te verſieren en van zijden gordijnen te voorzien, terwijl daarbij de zwarte dragers gekleed zijn op eene wijze, welke met de pracht van het geheel ſtrookt.

Zoo zag een der laatſte reizigers zulk eenen draagſtoel, die geheel met vergulde amorinen en dergelijke figuren, als bezaaid, en, bijzonderlijk van boven, in den eigenlijken zin, met goud en zilver beladen was. De beide dragers hadden hemelsblaauwe wambuizen, met lange broeken en korten matrozenſchorten aan, alles met ſcharlaken bezet. Diamanten worden, voor het overige, weinig gedragen, de Chryſolith is de geliefkoosde ſteen. Even als *Rio Janeiro* heeft ook *Bahia* eenen ſchouwburg, een caſino enz., evenwel beweert men, dat de hoogere klaſſen hier ongelijk gezelliger en beſchaafder zijn.

Handelbehoeften.

Sedert 1815 zijn de Braziliaanſche havens voor alle vlaggen geopend; ſedert 1816 komen 'er alle Oostenrijkſche fabrijkwaren tolvrij binnen. — Maar welke waren heeft *Brazilie* het meest noodig? — Opmerkzame beſchouwers noemen de volgende op:

IJzer- en ſtaalwaren van allerlei ſoort, hoefijzers uitgezonderd, die men zelf weet te ſmeden.

Zout. Het meest geachte komt van de *Kaapverdi-*

ſche

ſche eilanden; het grootſte gedeelte van deze waar wordt van *Liverpool* ingevoerd.

Kaſimier, grovere lakens en baai De meest gezochte kleuren zijn blaauw, zwart en bruin. Zeer fijne lakens hebben een vooroordeel tegen zich; men gelooft, namelijk, dat zij niet lang duren.

Katoenen van allerlei ſoort, echter ook niet te fijn. Even zoo ook hoeden, ſchoenen en laarzen, de beide laatſte naar den Engelſchen ſmaak. Fijne vrouwen-ſchoenen en dergelijke witte kouſen, hebben altijd eenen zeer goeden aftrek: niet minder ſpiegels, naainaalden, linten, met één woord, alles, wat tot den opſchik behoort.

Eindelijk zijn ook zeer gezocht, zoowel fijn als grof glas- en aardewerk; alsmede tin- en koperwerk, tot huisſelijk gebruik geſchikt; gelijk ook marmeren vijzels, goedkoop ſchrijfpapier en gewoon zadeltuig.

Zeer goede artikels zijn, eindelijk, ſchiet- en jagtgeweren, kogels en allerlei ſchroot, alles, wat tot de ſcheepvaart, bijzonder tot matrozenkleeding behoort, artſenijen van Europeſchen oorſprong, verrekijkers, uurwerken enz., gelijk men die meestal uit *Engeland* bekomt.

Portugeſche landsvoortbrengſelen, zoo als olie, wijn enz. of fabrijkwaren, gelijk linnen zijden ſtoffen, katoenen waren en dergelijke, komen van *Liſabon* en *Oporto*. Indiſche krijgt men van de *Malabaarſche* kusten; de Chineſche van *Macao*. Meel, duigen, teer, terpentijn, ingezouten vleesch, en menigerhande huisraad worden uit *Noord-Amerika* binnengebragt.

Ten einde allen misverſtand bij deze en dergelijke ver-

verzendingen voortekomen, dient men met de zeden in *Brazilie* in het algemeen bekend te zijn. Paardenzwepen b v., hebben in dit land weinig of in het geheel geenen aftrek, dewijl men de einden der lange toomen daartoe gebruikt; even zoo min als voermanszwepen, dewijl alles op muildieren vervoerd wordt.

Lusters en snuiters zijn, tot hiertoe, slechts in de havensteden gebruikelijk, dewijl men daar alleen kaarsen kan bekomen. In het binnenste des lands gebruikt men enkel lampen, waarin ricinus-olie enz. gebrand wordt. Tabakspijpen en koppen hebben in het geheel geenen aftrek, dewijl iedereen cigarro's rookt.

Speelkaarten, daarentegen, en alles, wat tot het kaartspel behoort, vinden een zeer goed vertier, dewijl men vurig op het spel gesteld is. Even zoo ook valsche sieraden, dewijl zelfs de slaven begeerig daarnaar zijn, en soortgelijke dingen meer. Men kan ten minste uit het gezegde opmaken, hoeveel men, bij zoodanige verzendingen, in het oog heeft te houden.

Negerslaven.

De Portugesche bevolkingslijsten geven 750,000 Blanken en $1\frac{1}{3}$ millioen Negerslaven op; de ongelijke evenredigheid laat zich van zelf berekenen.

Invoer.

De Negers worden van de Afrikaansche kusten ingevoerd, en dit blijft nog steeds een bijzondere, hoewel eenigzins heimelijke handeltak. Evenwel zijn

de

de kapiteins der ſlavenhaalders minder in rang, dan die der eigenlijke koopvaardijſchepen. Gewoonlijk is dit ook met betrekking tot kunde en karakter, het geval.

Even zoo zijn de ſlavenhaalders, in het algemeen, veel kleiner en ſlechter gebouwd. De overvaart wordt, namelijk, door de kracht der winden en de helderheid van den hemel, doorgaans zeer gemakkelijk volbragt en de verhouding der lading tot het getal tonnen is, bij wetten, vastgeſteld, zoo dat 'er ſlechts een zeker aantal Negers aan boord genomen kan worden. Doch 'er wordt zelden naauwkeurig op gezien. *Rio Janeiro*, *Bahia* en *Fernambuco* zijn de drie voornaamſte havens, uit welke deze handel gedreven wordt.

De ſlaven worden deels te *Angola*, deels op andere plaatſen der kust, opgekocht. Dit geſchiedt voor Europisch-Braziliaanſche-Oostindiſche waren, waarbij een Neger van het mannelijke geſlacht op iets meer dan elfhonderd guldens, van vierentwintig ſtuivers, te ſtaan komt. Zoodra de ſchepen met ſlaven in *Brazilie* aankomen, moeten zij op eene afgezonderde plaats voor anker gaan liggen. Hierdoor wil men verhoeden, dat 'er aanſtekende ziekten verſpreid worden; doch, dewijl deze ſoort van *Quarantaine* ſlechts eenige dagen duurt, ſchijnt het gezonde klimaat wel de beste uitwerking daarbij te doen.

Naauwelijks zijn de Negers aan land geſtapt, of zij worden voor de huizen van de reeders der ſchepen ten toon geſteld. Hier legeren zij zich, gedurende den dag, ter weêrszijde van de ſtraat, dikwijls eenige honderd man, en daarboven in getal. Des nachts, daarentegen, worden zij in magazijnen op-

gesloten, alwaar oude matten voor hen op den grond uitgespreid zijn. Hun voedsel bestaat in charque, boonen en maniokmeel; zij koken midden op de straat, op hunne wijze. Een bijzondere, ongewone en onverdragelijke reuk kondigt hunne nabijheid, reeds op eenen vrij verren afstand, aan.

Langzamerhand verschijnt nu de eene kooper na den anderen, om de nieuwe waren te bezigtigen. De slaven zelve wenschen niets vuriger, dan eenen heer te vinden, en staan daarom, vooral de jongste hunner, oogenblikkelijk zeer verheugd op. Het gaat echter — met innig leedwezen moet men dit betuigen — bij dezen handel weinig anders toe, dan bij den veehandel.

Voormaals werden mannen en vrouwen, ouders en kinderen, enz. zonder eenig onderscheid te maken, van elkander gescheiden. Maar het verliezen derzelve — een gevolg van het grievend leed — heeft voorzigtigheid geleerd, men weet bovendien, dat de vereeniging betere arbeiders oplevert. Ook tusschen de Negers, die op een en hetzelfde schip zijn aangekomen, heerscht, van dit oogenblik af, eene soort van verwantschap. Zij noemen elkander *Malungo's* (broeders den ongeluks) welke naam bij hen eene zeer regtmatige benoeming is.

Zoodra de kooper het noodige aantal slaven bijéén heeft, geeft hij aan ieder een groot stuk baai, alsmede eenen hoed van stroo, en verzendt hen, zoo spoedig mogelijk, naar zijne plantaadje. Hier stelt hij in den beginne alles in het werk, om hen gezond en opgeruimd te houden, tot dat zij eenigermate aan hunne nieuwe betrekking gewoon zijn geworden. Bij goed voedsel en eene zachte behandeling, zoodat zij slechts

lang-

langzamerhand tot den arbeid worden aangeſpoord; duurt dit ook gewoonlijk niet langer dan eene maand. De natuur, die alles weder vereffent, verligt dit bij de jongere ſlaven ongemeen veel; het is de *lieſde*, die zelfs de ſlavernij verdragelijk kan maken.

Verſcheidenheden.

De Negerſlaven zijn of uit *Afrika* ingevoerd, of in *Brazilie* geboren, anders Creolen-Negers genaamd, waartoe men ook de Mulattenſlaven moet rekenen. De Afrikaanſche Negers komen van *Angola*, *Congo*, *Nebolo*, *Ancico*, *Gabam* en *Moſambique*, waarom wij elke dezer verſcheidenheden afzonderlijk zullen beſchouwen.

De Negers van *Angola* leveren de beste ſlaven op, bijzonderlijk, indien zij dit reeds in hun eigen land geweest zijn. (*) Zij gevoelen dan, hoezeer hun toeſtand verbeterd is. Geheel anders is het zekerlijk met hen gelegen, wier afhankelijkheid nu eerst begint; deze zien niet zonder ſmart op hun vaderland terug. Ondertusſchen zijn toch de Angola-Negers in het algemeen zeer gemakkelijk te behandelen, terwijl zij zich voortreffelijk tot huisſelijke dienſten, zelfs tot die van ſtalknechten ſchikken, evenwel denken zij daarbij altijd op hunne vrijkooping; uit dien hoofde munten zij ook, boven alle de overige Negers, door ſpaarzaamheid en vlijt uit.

De

(*) Die, welke reeds te *Loanda* bij Blanken gediend hebben, zijn het meeste gezocht. *Loanda* is de hoofdſtad der Portugeesch-Afrikaanſche bezitting *Angola*. Hier van daan gaan 'er karavanen tot aan de Oostelijke kusten, dwars door het ganſche werelddeel. Men ſchat de bevolking van *Loanda* op 18,000 zielen.

De *Congo-Negers* zijn insgelijks goed te behandelen; nogtans zijn zij hardnekkiger maar beter voor den landbouw geſchikt. Tevens zijn zij noch zoo vlug, noch zoo vernuftig en moedig als deze, maar leeren evenwel het Portugeesch met zeer veel gemak.

De Negers van *Nebolo* gelijken, wat het uitwendige betreft, bijna geheel naar de bovengenoemde, en ſchijnen een zijtak van hen te zijn. Nogtans onderſcheiden zij zich door eene grootere eigenzinnigheid en door hunne neiging tot zwaarmoedigheid. Ieder dezer drie ſtammen heeft zijnen eigen tongval; maar zij verſtaan elkander zeer gemakkelijk. Zij zijn alle van een ſterk, krachtig ligchaamsgeſtel; hunne kleur is fijn, maar eenigzins ſlaauw, zwart; hunne gelaatstrekken zijn zonder de minſte bijzondere uitdrukking.

De *Ancico-negers* wijken, daarentegen, zeer aanmerkelijk van hen af; deze zijn ſlank en teêr van lijf en leden, hebben eene gloeijende, glinſteren. de kleur, zeer ſprekende oogen, en eenen naar trotschheid zweemenden aard. Zij zijn zeer moeijelijk te behandelen, en vereiſchen eene geheel bijzondere mengeling van ſtrengheid en zachtheid.

Hun karakter heeft veel zelfſtandigs, zoodra het zich mag openbaren. Daarbij zijn zij ten uiterſte liſtig en zeer tot bedrog geneigd. Bij eene behoorlijke behandeling echter worden zij zeer goede ſlaven; en vooral onderſcheiden zij zich door zindelijkheid in hunne huishouding. Ook zij zoeken zich veelal vrij te koopen, doch moeten, voor de bovengenoemde, in doorzigt en werkzaamheid onderdoen. Voor het overige zijn zij niet zeer talrijk, ter-

wijl men hen terſtond aan hunne kringvormige getattoueerde wangen herkent.

De *Gabam-* of *Gabun-negers* worden insgelijks niet veel aangetroffen; de aankoop derzelve is te gewaagd. Zij ſterven namelijk meestal aan het verlangen naar hun vaderland, of aan het zoogenaamde heimwee, of brengen zich zelve om het leven. De weinige onder hen, die overig blijven, ſchikken zich, doch met groote moeite, tot den eenvoudigſten arbeid. Wanneer ondertusſchen een *Gabam-neger*, bij eene goede behandeling, vertrouwen begint te koesteren, wordt hij de getrouwſte en verſtandigſte ſlaaf, dien men wenſchen kan. Deze negers onderſcheiden zich door ligchamelijke ſchoonheid, maar, om de bovengenoemde redenen, ſtaan zij op eenen zeer lagen prijs.

De *Moſambique negers* zijn een leelijk, zwak, ellendig ras, zonder eenigen geest of levendigheid. Ook zij ſterven meestal aan het heimweee. Reeds toont hunne bruine kleur iets kwaadſappigs aan; zij zijn zeer weinig gezocht. Men heeft ook deze ſlechts beginnen intevoeren, ſedert de ſlavenhandel met de kust, door de Engelſchen, moeijelijker geworden is.

Creolen-negers en *Mulattenſlaven* zijn bijzonder tot huiſelijke dienſten, alsmede tot den handel, geſchikt. Dit is gemakkelijk te verklaren, daar zij, van hunne jeugd af, met de taal, de zeden en gebruiken hunner heeren bekend zijn geworden; waarom men hen bij voorkeur tot deze bezigheden gebruikt. Voor het overige zien zij op hunne Afrikaanſche landen met de diepſte verachting neder.

Zooveel, wat de Negerſlaven naar hunne ver-

ſcheidenheden, betreft. Het verſtand bevat de bijzonderheden, het hart wordt huiverig op het gezigt van het geheel, maar het menſchelijk gemoed blijft hetzelfde; hoe ontelbaar ook deszelfs aandoeningen zijn.

Arbeid en Behandeling.

Wij weten reeds, dat de Negers of tot veld- of tot huisarbeid worden gebruikt. Dus zullen wij eerst van de Veld-Negers ſpreken.

Het dagelijkſche werk met uitzondering der zon- of feestdagen, begint met zonne opgang ($5\frac{1}{2}$ — 6 ure). Ten acht ure is 'er een half uur tot het ontbijt beſtemd; middag wordt van twaalf tot twee ure gehouden. Dan duurt de arbeid tot zonne ondergang ($6\frac{1}{2}$ — 7 ure) voort. Dringende bezigheden vereiſchen ſomwijlen eenige verlenging, nu en dan wel geheele nachten door. In dit geval losſen de Negers elkander bij afzonderlijke troepen af.

Het opperbevel bij den arbeid voert de *Feitor* of drijver, die ſomwijlen een Blanke, maar gewoonlijk een vrije Mulat, dikwijls ook een Creolen-Neger, ja zelfs een Afrikaan is. Een Feitor uit den ſlavenſtand wordt meer vertrouwd dan een vrij perſoon. Uit vrees voor eenige ſtraf, namelijk, houdt hij een waakzamer opzigt; evenwel is hij gewoonlijk ook veel ſtrenger. De ſtrengſte drijvers, die op de Negers zelve volgen, zijn de Europeſche, hetwelk ligt te begrijpen is.

De Veld Negers verdeelen zich weder in Suiker- en Katoen-Negers, naardat zij op ſuiker- of katoenplantaadjen arbeiden.

De

De Suiker-Negers hebben den zwaarſten arbeid, maar genieten ook daarvoor grootere voordeelen. Vooreerst verſterken zij zich door het rietſap, gedurende den oogst, voor een geheel jaar; voorts hebben zij ook goedkooper brandewijn; en eindelijk vinden zij, in de naburige ſteden en havens, voor hunne moeskruiden, gevogelte enz. eenen zekeren aftrek.

De Katoen-Negers kunnen zich in geene dezer voordeelen verheugen. Daar zij ondertuſſchen dit zooveel winst aanbrengend produkt ook op hunne velden aankweeken, zoo weten zij, bij de gemakkelijkheid der verzending, 'er altijd kleine ſommen gelds uittemaken. Bovendien worden de Negers in de katoen-distrikten, gelijk in het algemeen, binnenslands, veel beter onderhouden, en bekomen, wegens de nabijheid der veedistrikten, zeer veel versch vleesch. Gewoonlijk geven zij ook aan het klimaat de voorkeur.

Gaan wij tot de Huisnegers, in tegenoverſtelling der Veldnegers over, dan vinden wij ook bij hen eenig onderſcheid. Zij zijn of aan hun huis verbonden, of zij genieten, tegen eene wekelijkſche opbrengst, eene ſoort van vrijheid ter uitoefening hunner eigene beroepsbezigheden.

In het eerſte geval worden zij als bedienden, koks, ſtalknechten, tuinlieden enz., of, gelijk b. v. in de veediſtrikten, bij de veeteelt gebruikt. In het tweede geval weten zij zich als ſchrijnwerkers, ſchoenmakers enz., of als lastdragers, kramers en wat dies meer zij, te behelpen. Zelfs de vrouwen bekomen vrijheid hiertoe, waarom men onder de-

zelve vele keukenmeiden, minnen, waschters, koekkraamſters enz. ziet.

Het is eene verblijdende opmerking, dat de hardheid der ſlavernij buitengemeen door den *godsdienst* verzacht wordt. Alle Negers ontvangen behoorlijk onderrigt in denzelven, waarop gewoonlijk, na verloop van een jaar, dikwijls ook later, de aanneming in den ſchoot der kerk volgt. De *Angola-Negers* alleen, en dus uit het Portugeesch-Afrikaanſche gebied, worden nog voor hunne inſcheping gedoopt.

Zoo lang een ſlaaf nog voor eenen *Pagam*, dat is een heiden, doorgaat, wordt hij door zijne chriſtelijke broeders met eene ſoort van verachting aangezien. Doch door het ſakrament wordt hij nader met zijnen heer verbonden en kan hij zich in eene zachtere behandeling verblijden. Met de godsdienſtige begrippen eigenen de Negers zich ook de zedelijke toe. Onder andere is de betere behandeling der vrouwen eene der zigtbaarſte gevolgen daarvan.

Het voedſel der ſlaven beſtaat, over het geheel genomen, in maniokmeel, gezouten vleesch en gezouten visch; evenwel maken de diſtrikten hierin eenig onderſcheid; zoo als de veediſtrikten, waar versch vleesch in overvloed voorhanden is; de ſuikerdiſtrikten, waar ſtroop uitgedeeld wordt; de katoendiſtrikten, waar men eene menigte moeskruiden aantreft. In het algemeen krijgt een Neger zooveel land, als hij ſlechts wil aanbouwen; en hierop teelt hij alles, wat hij ſlechts, om te verkoopen, of tot eigen gebruik, noodig heeft.

Tot

Tot kleeding krijgt elke Neger een blaauw katoenen hemd, dergelijke broeken, een ſtuk baai, eene mat en eenen ſtroohoed. Aan de vrouwen geeft men rokken van eene bijzonder daartoe vervaardigde katoenen ſtof. In geval van ziekte zorgt ieder planter voor zijne ſlaven, zoo goed hij kan. Intusſchen is het niet te ontkennen, dat 'er bijna altijd gebrek is aan geneesheeren en geneesmiddelen. Huismiddelen moeten daarom de meeste uitwerking doen.

De gewone ziekten der Negers zijn het heimwee, allerhande koortſen en de geelzucht. Eene der verſchrikkelijkſte ziekten is onder den naam van *Bobas* bekend: het ganſche ligchaam wordt dan bedekt met etterbuilen, de ziekte teert tot een geraamte toe uit, en ſterft.

De *Bobas* zijn beſmettelijk. Dit geſchiedt door het verblijf in dezelfde hut, of door eene kleine vlieg, welke op zulk eenen kranken gezeten heeft. Het is reeds genoeg, als zij den mond, de oogleden, of de kleinſte kwetſuur in de huid van eenen gezonden aanraakt.

Wordt een Neger van de *Bobas* herſteld, dan behoudt hij, gedurende zijn ganſche leven, eene ſoort van zwakheid, en bijzonder eene afwisſelende pijn door de ledematen. Daarbij blijft hij over het geheele ligchaam met afzigtelijke witte vlekken — de plaatſen der etterbuilen — bedekt. Indien men echter eens de *Bobas*-ziekte gehad heeft, vindt 'er geene nieuwe aanſteking bij zoodanig iemand meer plaats. Een der laatſte reizigers (*) merkt

(*) Koster.

merkt aan, dat kwikzilver in deze vreesfelijke krankheid van eene zeer goede uitwerking fchijnt te wezen.

Men kan ligt denken, dat een groote hoop flaven niet zonder ftrenge tucht in orde gehouden kan worden. In het algemeen zijn echter de oorfpronkelijke Brazilianen het best voor de zachtfte, en de Vrij-Negers voor de hardfte heeren gefchikt. Aan enkele voorbeelden eener wreedaardige behandeling ontbreekt het in *Brazilie* niet; evenwel komen zij in waarheid flechts zelden voor. Slaven, die volftrekt niet te beteugelen zijn, worden naar *Para* of *Maranham* gezonden, alwaar hun voedfel in louter rijst beftaat. De flaven zijn voor deze twee fteden buitengemeen bevreesd, waarom men hen reeds met de bedreiging derzelve bedwingen kan.

Over de beste behandeling kunnen zich ondertusfchen de flaven verheugen, die met hun tweeën of drieën bij eenen Blanken of eenen Mulat in dienst zijn. Daar zij meestal als knapen gekocht worden, maken zij, als het ware, een gedeelte der familie uit. Zij zijn terftond aan hun goed voorkomen, en eene zekere opgeruimdheid te erkennen, die men bij de overige volftrekt niet befpeurt. Ook onderfcheiden zij zich door betere zondagskleederen en groote gehechtheid aan hunne heeren. Zulk een flaaf kan in geen geval hoegenaamd gedoogen, dat de een of ander flecht van zijnen heer fpreekt: hij verdedigt hem fteeds met het meeste vuur.

Even als door den godsdienst, wordt ook de flavernij door middel der wetgeving, der gebruiken en der openlijke gevoelens gematigd, hetwelk insgelijks onze opmerking verdient.

De

De ſlaaf kan zijnen heer, volgens de wet, laten dwingen, om hem vrijteſtellen, zoodra hij in ſtaat is, om de oorſpronkelijke koopſom, of de tegenwoordige waarde van zijnen perſoon, te betalen. De planter veroorlooft aan zijne ſlaven, ten behoeve hunner aanſtaande vrijkooping, alle ſlechts mogelijke bijwerk; dit is een algemeen gebruik. Geen planter durft het wagen, zijnen ſlaven deze beſparingen te ontnemen; de openlijke denkwijs zou tegen hem zijn.

Hierbij komt nog, dat elke ſlavin, die tien kinderen ter wereld gebragt en opgevoed heeft, volgens de wet, hare vrijheid moet bekomen; dat het eenvoudigſte bewijs van vrijlating niet is omver te werpen, en terſtond geregtelijk ingeſchreven wordt; dat vele ſlaven door middel van testamenten vrij worden, en dat het voor eene zeer verdienstelijke daad doorgaat, eenen ouden, trouwen ſlaaf nog bij zijn leven vrij te geven. Ten aanzien van dit laatſte punt wordt echter menig misbruik beſpeurd. Oude ſlaven worden namelijk ſomtijds enkel en alleen daarom vrijgelaten, dewijl men hen, als onbruikbaar zijnde, niet langer onderhouden wil. Deze ongelukkigen zijn dan zeer beklagenswaardig.

Volgens den natuurlijken loop der dingen ontbreekt het intuſſchen ook aan wegloopers niet; maar zij worden, ondanks de groote uitgeſtrektheid des lands, in de meeste gevallen teruggebragt. Dit geldt bijzonder van de Afrikaanſche Negers, welke men terſtond aan hunne Portugeſche uitſpraak herkent.

Het meest brengen hunne vrijgelatene broeders hieraan toe. Deze zetten zich namelijk bijna doorgaans

gaans in de nabijheid hunner vorige plantaadjen neder. Verſchijnt 'er nu een onbekende Zwarte in hun midden, dan baart hij verdenking, en wordt hij zeer ſpoedig als een vlugteling erkend. Bovendien zijn 'er op het terugbrengen van weggeloopene ſlaven groote belooningen geſteld.

Gelukt het echter eenen ſlaaf, gedurende de eerſte drie of vier maanden, verborgen te blijven, dan kan hij gemakkelijk in een zeer verre afgelegen distrikt als een vrije ten voorſchijn treden, huwen en de eene of andere hantering aanvangen. Creolen- en Mulatten - Negers vinden hierin de minſte zwarigheid. Zij leeren talen, zeden enz. en men betrouwt hun alle bezigheden toe. Maar ook zoodanige Negers worden dikwijls na vele jaren nog, als vlugtelingen ontdekt, en dan, met vrouw en kinderen, weder tot ſlaven gemaakt.

Andere Negers vermijden, daarentegen, de gehuchten, en vestigen hunne woningen bijna in het binnenſte der ondoordringbaarſte bosſchen. Hier banen zij zich zeer kleine, lage wegen, wonen in hutten, welke zij uit ſtruikgewasſen vervaardigen en *Mocambos* noemen, en leven enkel van de jagt. Somwijlen vereenigen zij zich, tien tot twintig met elkander, tot eene ſoort van roofbende, en plunderen van tijd tot tijd de naburige gehuchten uit. Dit handwerk oefenen zij dan verſcheiden jaren lang uit, alvorens men in ſtaat is geweest, om hen te kunnen opſpeuren en uitroeijen.

Elke teruggebragte Neger wordt gewoonlijk zeer ſtreng gekastijd, en, in bijzondere gevallen, zelfs wel naar *Maranham* verkocht. Intusſchen verhindert dit geenszins, dat hij bij de eerſte gelegenheid

heid weder ontvlugt. Men heeft voorbeelden, dat menig Neger dit vijf en meermalen beproefde, tot dat hij eindelijk niet weder opteſporen was. Het is het inſtinkt der vrijheid, hetwelk zelfs den dieren eigen is en door hindernisſen ſlechts in kracht toeneemt.

Karakter.

De grondtrekken van hetzelve zijn, in het algemeen beſchouwd, zekerlijk zeer goed. De gehechtheid der Negers aan hunne vrouwen en kinderen, aan hunne bloedverwanten en ongeluksbroeders (*), eindelijk hunne achting en opmerkzaamheid voor den ouderdom bewijzen zulks. De ouders van beiderlei geſlacht worden *Pai* en *Mai*, vader en moeder, genaamd, en mogen zich in het ruimſte onderhoud en alle gemakken verblijden.

Maar de ſlavernij drukt ook op het karakter haren ſtempel. Van daar inzonderheid de neiging tot diefſtal, die onder alle Negers zeer algemeen is. *Zijnen heer iets te ontnemen* (zegt men) *is geen dieffial!* (†) Van daar verder de neiging tot list en bedrog, alsmede de overhelling tot dronkenſchap; van daar het ſchuwe, afgetrokkene, neêrſlagtige in de houding en het gelaat der ſlaven, waaraan zij terſtond te kennen zijn. Slechts als zij eenen roes weg hebben, of bij hunne feesten, leggen zij hun echt karakter aan den dag.

„ Op nieuwjaarsdag " — zegt een der laatſte rei-

zi-

(*) *Malungos*, die op hetzelfde ſchip aangekomen zijn.

(†) *Furtar de Senhor nam es furtar.*

zigers (*) — „ woonden wij de op dezen tijd gebruike-
„ lijke Negerfeesten bij. Gezang en trommelgeluid,
„ het geraas van kaſtanjetten en bekkens, ratels en
„ handgeklap kondigde reeds van verre, het ſchouw-
„ tooneel aan. De regen ſtortte in hevige vlagen
„ neder; waarom men de ſchuur eener herberg tot
„ het feest had gekozen."

„ Het hoofd van den danſenden troep onderſcheidde
„ zich van de overige menigte door grootte, opſchik
„ en welvoegelijkheid. Zijn hoofd was met goudpa-
„ pier en bonte vederen, zijne borst met ſpiegels,
„ zilver loofwerk en gouden franjen verſierd; zijne
„ heupbanden met zonnen en ſterren van goud- en
„ zilverpapier bedekt. Hij ſtond in het midden van
„ den kring, dien men rondom hem gevormd had,
„ en ſloeg de maat met eenen rietſtok van twee voe-
„ ten lang, welke rondom was ingekerfd."

„ Ook de overige Negers hadden zich niet weinig,
„ naar hunne wijze van doen, opgetooid. Zij droe-
„ gen hoofdſierſels van goudpapier met bonte vede-
„ ren en linten verſierd. Eenige hadden eene ſoort
„ van maskers, welke met de zonderlingſte kleuren
„ waren beſchilderd. Alle waren met ſtokken, kaſtan-
„ jetten, ſchellen en andere geraasmakende werktui-
„ gen voorzien. Tevens ſloegen eenige Negers de
„ trommel, die uit een hol, met oſſenhuid beſpan-
„ nen blok beſtond. "

„ De dans begon; evenwel traden ſlechts de be-
„ kwaamſte Negers en Negerinnen op. De overige
„ zongen Afrikaanſche liederen daarbij. Het bovenſte
„ ge-

(*) v. Langsdorf.

„ gedeelte des ligchaams bleef bijna onbewegelijk;
„ het onderſte daarentegen was in de hevigſte bewe-
„ ging en ſpeling der ſpieren. Daarbij kwam opbla-
„ zing der wangen en vertrekken van het aangezigt,
„ als teekens en bewijzen der hoogſte kunst. De
„ danſen vormden eene ſoort van ballet, waarin eene
„ reeks van jagt-, krijgs, viſcherij- en andere too-
„ neelen uit het dagelijkſche leven voorgeſteld werd.
„ Ook de Calanda, of weelderige liefdedans, werd
„ niet vergeten."

Fernambuco.

Fernambuco beſtaat uit drie deelen, waarvan het eerſte op eene zandbank aan de zee, het tweede op eene dergelijke bank aan de uitwatering van den *Capibaribe*, en het derde op het vaste land ligt; alle drie zijn echter, door middel van bruggen, vereenigd. Het eerſte gedeelte wordt met eenen bijzonderen naam, *Recife*, het tweede *San Antonio*, het derde *Boa Viſta* genoemd. De eigenlijke naam van het geheel is *San Antonio do Recife* (*), terwijl het, in het gemeene leven, ſlechts kort af *Recife*, of *Fernambuco* (†) heet.

De eerſte afdeeling is de zetel des handels en de eigenlijke havenſtad. De ſtraten zijn meestal naauw, echter geplaveid, de huizen drie tot vijf verdiepingen hoog; oude, van ſlechts eene verdieping, vindt men

'er

(*) Van de reeks klippen, welke de eerſte afdeeling aan den zee-kant dekt.

(†) Van het kapiteinſchap, welks hoofdſtad het is.

'er weinig meer. De katoenmarkt, de magazijnen en de katoenperſen (*) bevinden zich in deze afdeeling. De brug, die naar *San Antonio* voert, heeft deels ſteenen, deels houten bogen, en is aan beide zijden met kramen bezet. Aan elk einde van dezelve is eene kleine kapel gebouwd.

San Antonio is de verblijfplaats van den Opperſtadhouder, en de hoofdafdeeling. Zij heeft aanzienlijke huizen, breede offchoon ongeplaveide ſtraten, verſcheidene openbare gebouwen, pleinen, en over het geheel genomen, een zeer bevallig voorkomen. De benedenſte verdieping der huizen wordt gewoonlijk tot winkels, magazijnen, ſtallen enz. gebruikt. De naar *Boa Viſta* leidende brug, is ſlechts van hout, en vrij ſmal.

Boa Viſta, op eene hoogte gebouwd, met een zeer bekoorlijk uitzigt (†) is tot dus verre nog het onaanzienlijkſte gedeelte van *Fernambuco*, maar heeft ten minſte eene hoofdſtraat, die eenen zeer aangenamen indruk maakt. Naardien 'er hier ruimte in overvloed is, zoo loopen 'er zeer vele ſtraten in bijzondere vrijſtaande huizen uit. — De bevolking van alle drie de afdeelingen te zamen, wordt op 25,000 zielen geſchat.

De luchtsgeſteldheid van *Fernambuco*, is op verre na zoo heet niet, als het, volgens de poolshoogte, ſchijnen zou. De land- en zeewinden, die in vierentwintig uren regelmatig afwisſelen, verkoelen de lucht,

(*) Bij het laden worden de katoenbalen, zoo veel mogelijk, zamengeperst, opdat 'er een des te grooter aantal in het ſcheepsruim zou kunnen geborgen worden.

(†) Van daar de naam.

lucht, zelfs in het heetſte jaarſaizoen, op eene alleraangenaamſte wijze. *Fernambuco* gaat daarom voor eene zeer gezonde verblijfplaats door, alwaar men ſlechts weinig van ziekten hoort. Een vreemdeling moet vooral opletten, dat hij zich, in den ſlaap (*), niet aan den landwind blootſtelt, dewijl hij anders door de koorts wordt aangetast.

De levensmiddelen in *Fernambuco* zijn goed en goedkoop; visſchen, moeskruiden, en inzonderheid vruchten, zijn 'er in overvloed en van eenen voortreffelijken aard. Zoet water, daarentegen, ontbreekt 'er. Het wordt ondertusſchen uit den *Capibaribe*, natuurlijk boven het vloedpunt (†), herwaarts gebragt. Doorgezegen en verkoeld, is het niets minder dan ſlecht.

De omtrekken der ſtad, van *Boa Vista* af, zijn zeer fraai. Eene menigte lage landhuizen, met oranje-, granaatappel-tuinen enz., omringd; de *Capibaribe* met deszelfs bekoorlijke oevers en de zeer bevallige dorpen, welke zich langs die rivier, met heerlijke plantaadjen, uitſtrekken, eindelijk de romaneske baai, rondom met de weelderigſte tuinen verſierd: — dit alles vereenigt zich, om een der ſchoonſte landſchappen te vormen, welke men in *Brazilie* vinden kan.

De Induſtrie van *Fernambuco* is, tot dus verre, nog van weinig beteekenis. Behalve de gewone handwerkslieden, en verſcheidene goud- en zilverſme-

(*) De landwind waait van des middernachts af tot aan des morgens negen ure toe.

(†) Dat is, waar de vloed niet meer klimt, en het rivierwater zich derhalve niet meer met het zeewater vermengt.

ſmeden, is 'er niets opmerkenswaardigs, dan eene kleine fabrijk van gouden trenſen van allerlei aard, ten behoeve der ſtad en der nabuurſchap, alsmede eene groote lijnbaan, alwaar men zich van de vezels der kokosnoten in plaats van hennep bedient.

Des te levendiger is, daarentegen, de handel, vooral wat ſuiker en katoen betreft. Bovendien worden 'er ook rum, melaſſen, ipecacuanha, huiden en andere kleine artikels uitgevoerd. De voorwerpen, welke ingevoerd worden, zijn fabrijk- en manufaktuurwaren, Oostindiſche en Chineſche voortbrengſelen, voorts tarwemeel, huisſieraden en andere houtwaren, alle van eenen zeer goedkoopen aard.

De twee eerſte artikels leveren de Engelſchen, de twee volgende halen (over *Goa*) de Portugezen zelve af; de drie laatſte voeren de Noord-Amerikanen binnen. Ook de ſlavenhandel met de kusten van *Afrika*, dien de Portugezen alleen drijven, is, helaas! nog ſteeds van veel aanbelang.

Het is zeer onaangenaam, dat *Fernambuco* geene posterijen heeft, waarom het 'er aan eene regelmatige gemeenſchap met het binnenland, alsmede met de havens aan de kust ontbreekt. De eerſte kan, bijgevolg, ſlechts door middel van eigene booten onderhouden worden; terwijl de laatſte enkel op eene zeer toevallige wijze door de kustvaarders bewerkſtelligd wordt. Voor de brieven uit *Portugal*, en gedeeltelijk ook uit *Engeland*, is 'er eene afzonderlijke paketboot voorhanden, die alle twee maanden heen en wedervaart. Vele brieven van en naar Engelſche havens worden ook op koopvaardijſchepen verzonden.

Fernambuco heeft twee havens, waarvan de eene, de binnenſte, *Mosqueiro*, de andere, de buitenſte,

Po-

Poco genoemd wordt. De eerſte, door eene voor dezelve liggende reeks van klippen gevormd, is veilig; maar ſlechts voor kleine ſchepen bruikbaar. De andere, meer nabij de opene zee, heeft voor de grootſte ſchepen eene genoegzame diepte, maar is te zeer aan de ſtormen blootgeſteld. Beide zijn, gelijk men begrijpen kan, door verſcheidene forten gedekt.

Het maatſchappelijke leven van *Fernambuco* is aangenaam; men nadert 'er hoe langer hoe meer den Engelſchen toon. De Engelſchen, die hier kantoren hebben opgerigt, zijn, wat levenswijze, kleeding enz. betreft, het algemeene voorbeeld. Dit werkt natuurlijk op den aftrek der waren, en zoo doende reikt de een den ander de hand. Ontelbaar toch zijn de grondſtoffen der beſchaving.

Dikwijls wordt met *Fernambuco* het een groot uur van daar gelegen *Olinda* verwisſeld, hoewel dit eene ſtad op zich zelve is. Deze ſtad ligt zeer bekoorlijk op eene hoogte, gedeeltelijk tusſchen tuinen en plantaadjen verborgen. Van den zeekant inzonderheid vertoont zich het geheel voortreffelijk.

De opkomst van *Recife* veroorzaakte het verval van *Olinda*; de tegenwoordige bevolking is naauwelijks vier duizend zielen; vele huizen zijn bouwvallig en onbewoond. Ondertusſchen is *Olinda* de zetel van eenen bisſchop enz. terwijl zich aldaar mede een zeer goed ingerigt geeſtelijk Seminarium bevindt.

In het jaar 1808 werd 'er ook op koninklijke kosten een kruidtuin aangelegd. Dezelve dient tot aankweeking van zoodanige uitlandſche planten, die men hier inlandsch denkt te maken. Een der laat-

ſte reizigers vond daarin den broodboom, het Otaheitiſche ſuikerriet, de peperplant, en nog verſcheidene andere.

Op de hoogte van *Fernambuco* ligt het kleine eiland *Fernando de Naronha*. De luchtsgeſteldheid van hetzelve is gezond, en de grond ten uiterſte vruchtbaar; het wordt echter ſlechts tot eene verbanningsplaats voor misdadigers gebruikt. Werkelijk biedt het ook voor de ſcheepvaart geene voordeelen aan.

Een bevelhebber van honderd twintig man is hier onbepaald meester; de bezetting wordt ſlechts eens in het jaar afgelost; met moeite vindt men eenen geeſtelijke, die beſluit mede derwaarts te gaan. De misdadigers worden deels opgeſloten gehouden, deels tot allerhanden zwaren arbeid gebruikt.

Elk half jaar komt 'er een ſchip met de noodige behoeften van *Recife* aan; anders heeft 'er geene de minſte gemeenſchap met de kusten plaats; ook mag 'er geen enkel vrouwsperſoon op het eiland zijn. Men verzekert, dat de ſlechtheid der verbannenen aan het ongeloofelijke grenst.

Engeitados.

Rio Janeiro, *Fernambuco* enz. hebben vondelingshuizen, die onder den naam van *Rodas dos Engeitados* bekend zijn. Het woord *Roda* beteekent de zoogenaamde trommel, waarin men gewoon is de kinderen te leggen. Maar ook behalve deze openlijke geſtichten, is 'er voor vondelingen, in elke Braziliaanſche familie, eene ſchuilplaats. Veelal worden daarom zoodanige kinderen voor de deuren van vreemden nedergelegd, en zij vinden altijd deelneming,

ming, zelfs al zijn zij van geene geheel zuivere kleur.

Men voedt hen met de overige leden der familie op; men behandelt hen met eene gelijke zachtzinnigheid en oplettendheid; men beſchouwt hen, hoewel als afhankelijk, nogtans geenszins als ſlaven. Het is ſtrijdig met de heerſchende meening en het algemeen gevoel, indien een bemiddeld vader eens huisgezins zulk een kind niet aanneemt, maar hetzelve in het koninklijke vondelingshuis bezorgt. Is hij echter een arm man, dan mag hij het zonder bedenking voor de deur van eenen rijkeren dragen; en dit gaat zelfs voor een verdienſtelijk werk door.

In een klimaat, alwaar de geſlachtsdrift zoo ſterk is, ſchijnt eene ſtilzwijgende overeenkomst aan de wetten te hulp gekomen te zijn. Van daar, dat 'er geen enkel voorbeeld van kindermoord meer plaats grijpt; van daar zelfs verligting der latere verbindtenis door een weldadig geheim. Zoo is het toch maar waar, dat de natuurlijke goedaardigheid der menſchen ook in ſtaat is, om het tegenſtrijdigſte te vereenigen en alles te vereffenen.

Kapiteinſchaps-Beſtuur.

Elke provincie heeft eenen Kapitein-Generaal, of Stadhouder, die altijd ſlechts voor drie jaren benoemd wordt; of hij, na verloop van dien tijd, op nieuw bevestigd, dan verplaatst moet worden, hangt van de regering af.

Alvorens een Kapitein-Generaal dadelijk in werking kan treden, is hij verpligt, om aan den beſtu-

renden raad (*) van de provinciale hoofdſtad zijne volmagt (†) voorteleggen — hetwelk zekerlijk ſlechts eene ſoort van plegtigheid is, doch bij welke men ten minſte een zeker regt ſchijnt te erkennen.

De magt dezer ſtadhouders is inderdaad onbepaald; ook hebben zij het opperbevel over alle de troepen der provincie; ondertusſchen zijn 'er verſcheidene hooge ambtenaren aan hunne zijde geſteld. Zoo heeft men eenen *Ouvidor* voor burgelijke eenen *Fuir da Fora* voor geregtszaken, eenen *Procurador da Coroa*, of advokaat van de kroon, eenen *Intendente da Marina*, voor alles, wat havens en ſcheepvaart betreft, eenen *Escrivam da Fazenda Real*, voor alles, wat de openlijke gelden aangaat; eindelijk eenen *Fuir da Alfandega*, voor alles, wat het tolwezen aanbelangt. Deze zes opperambtenaren vormen, onder voorzitting van den ſtadhouder, de *Junta* of den regeringsraad.

De Kapitein - Generaal heeft duizend tot twaalfhonderd karolinen aan jaarlijksch inkomen; de genoemde opperambtenaren hebben ieder omtrent het derde gedeelte daar. Ondertusſchen ontbreekt het niet aan bijinkomſten. Dat de geregtsambtenaren zich het gemakkelijkſte kunnen verrijken, zal zekerlijk geene verklaring behoeven.

Het kerkelijk beſtuur is in handen van den bisſchop, die, in gemeenſchap met het kapittel enz., gewoonlijk alle hiertoe behoorende zaken regelt. Hoewel volſtrekt onafhankelijk van den ſtadhouder, is hij nogtans bij de regering voor alles antwoordelijk.

(*) *Senado da Camara.* (†) *Credenciales.*

lijk. Het verdient opmerking, dat verſcheidene weldadige inrigtingen door biſchoppen tot ſtand gekomen zijn.

Goiana en Paraiba.

Twee handelſteden in het kapiteinſchap *Fernambuco*, beide, in verſcheidene opzigten, opmerkenswaardig.

Goiana is vijftien uren van *Recife* verwijderd. Het ligt aan eene rivier van denzelfden naam, die, zeven uren van daar, in de zee uitloopt. Dezelve loopt, bij de ſtad, in zoovele bogten, dat deze bijna geheel daardoor omſtroomd wordt. De huizen van *Goiana* hebben, met weinig uitzondering, ſlechts eene verdieping, die meestal half tot eenen winkel ingerigt is. De ſtraten zijn breed, maar niet geplaveid; het aantal der inwoners wordt op vier tot vijfduizend geſchat.

De hoofdtakken van beſtaan zijn de handel met de binnenlanden, en de ſuikerverzending naar *Fernambuco*. De landsinwoners, de zoogenaamde *Matuto's*, komen daarom met hunne waren in menigte aan, en ruilen manufactuur- en andere koopwaren daarvoor in. De ſuiker wordt zeer gemakkelijk over water naar *Recife* verzonden, terwijl de vloed tot boven *Goiana* loopt.

Dertien uren noordelijker ligt *Paraiba*, hetwelk bijkans tusſchen de twee en drieduizend inwoners zal tellen. De huizen hebben hier nog eene bovenſte verdieping; men bemerkt ligt, dat *Paraiba*, in vroegere tijden, veel aanzienlijker was. Zes groote kerken, drie monnikenkloosters, en verſcheidene fraaije fonteinen ſtrekken insgelijks daarvan tot

getuigen. De monniken zijn echter thans zoo weinig in getal, dat een der laatſte reizigers 'er ſlechts vijf Franciskaners, twee Karmelieten en eenen Benedictyner vond. Als de zetel of verblijfplaats van eenen onderſtadhouder, heeft *Paraiba* zeker ſtaatkundig gewigt. Verſcheiden dezer ſtadhouders hebben zich, in vroegere tijden, door het bouwen van kerken enz. eene nagedachtenis zoeken te ſtichten.

Drie waterrijke ſtroomen, welke zich bij *Paraiba* vereenigen, vormen eene ſoort van meer, dat met de zee onmiddellijk in verband ſtaat, en voor ſchepen van honderd en vijftig tonnen eene goede haven oplevert. Ondertusſchen is de handel van eene geringe beteekenis, dewijl *Paraiba* voor de landbewoners uit den weg ligt. De ſuiker, welke het voornaamſte voortbrengſel is, evenaart de beste van *Brazilie*, en wordt te water naar *Fernambuco* verzonden. De meeste planters brengen den winter in de ſtad door, waardoor deze vrij levendig wordt.

De laatſte onderſtadhouder, Amaro Joaquim, heeft zich, met betrekking tot dit distrikt, zeer verdienſtelijk gemaakt; bijzonderlijk wat orde en veiligheid betreft. Maar hij handelde ook zonder eenig aanzien van perſoon. Zoo had, bij voorb, zekere Nogueira een meisje geſchaakt, en verſcheiden harer bloedverwanten, die zulks verhinderen wilden, om het leven gebragt. Door ſterke voorſpraken werd hij nu wel van de doodſtraf bevrijd, maar veroordeeld om gegeeſeld en naar *Angola* verbannen te worden. Tegen het eerſte bragt hij is, dat hij van zijns vaders kant half van adel was.

Dit was gegrond; maar daarentegen had hij eene

zwar-

zwarte of gekleurde moeder gehad.— „ Wel aan" zeide de ſtadhouder, „ geeſelt hem dan op die „ zijde, welke niet van adel is, en laat hij zelf „ bepalen, welke die is" — De ſtraf werd nu werkelijk alleen op den eenen ſchouder uitgeoefend; maar wie zal beweren, dat de misdadiger zich beter daarbij bevond?

Kapiteins-Mores.

De ganſche oorſpronkelijke inrigting der Braziliaanſche regering is militair. Elk, van het zestiende tot aan het zestigſte jaar, moet ſoldaat zijn, of in de linie of in de militie, of in de algemeene wapening (*). Deze is volgens distrikten, *Termos* geheeten, afgedeeld, van welke ieder onder de bevelen van eenen *Capitan-Mor* ſtaat.

Zulk een Kapitein-Mor is een zeer gewigtig man. Hij heeft eenen majoor, alsmede verſcheiden kapiteins enz. onder zich, en oefent, bij zijne militaire magt, nog een algemeen politie-gezag uit. Hij moet 'er voor zorgen, dat alle inwoners, zoo niet van geweren, ten minſte van pieken of ſabels voorzien zijn. Ook draagt hij zorg, dat elk bevel van den ſtadhouder, door den eenen hoofdman of kapitein tot den anderen, door middel van bijzondere boodſchappers wordt overgebragt. Hij kan gevangenisſtraffen van vierentwintig uren bepalen, ook ſtaat hem het in hechtenis nemen van elken als zoodanig bekenden misdadiger vrij.

De Kapiteins Mores worden gewoonlijk gekozen uit

(*) *Ordonanzas* genaamd.

uit de voornaamſte bewoners van het distrikt. De voorwaarde daarbij is, dat de Kapitein-Mor zelf tot de aanzienlijkſte grondeigenaars behoore. Maar, van wege hofgunst en familiebetrekkingen, hebben hier vele uitzonderingen plaats. Ook ontbreekt het niet aan voorbeelden, dat een Kapitein-Mor gewoon is, zijne magt te misbruiken. Meestal wordt 'er over het willekeurig afzenden van boodſchappers in eigene zaaksaangelegenheden geklaagd. Wie herinnert zich hier dergelijke verdrukkingen niet? — Dat toch iemand eens eene *vergelijkende ſtatistiek* ſchreef van het ambtenaars-despotismus, naar de verſchillende poolshoogten berekend!

Thomas Lindley.

Aan alles, wat tot het karakteristieke van een land kan dienen, ruimen wij hier eene plaats in. Zoo doende bekomen wij een getrouw en levendig afbeeldſel van het geheel, in eene mengeling der heerlijkſte kleuren.

De Engelſchen hadden de kaap *de Goede Hoop* veroverd en met eene ongemeen groote menigte van waren als overſtroomd. Juist bevond zich aldaar ook, wegens handelzaken, Thomas Lindley, toen men 'er de tijding van den vrede van *Amiens* en van de teruggave der kaap, ontving. Ook hij was eigenaar van eene aanzienlijke ſcheepslading; dit bragt hem derhalve in eene zeer groote verlegenheid.

Zou hij nu, tot wat prijs ook, verkoopen, of naar eene andere haven vertrekken? Hij koos het laatſte, verliet de kaap, en liep, in April (1802), te

te *Bahia* binnen. Doch hier kreeg hij terſtond zes tolbedienden aan boord, en werd op het ſtrengſte bewaakt. Daar echter zijn ſchip eenigzins herſteld moest worden, werd hem een kort verblijf toegeſtaan.

Zijn plan was nu, naar *Rio Janeiro* te ſtevenen en aldaar zijne lading aan de Spaanſche faktoors van *Rio de la Plata* te verkoopen, en dan naar *Engeland* terugtekeeren. Maar het noodlot had het anders beſtemd. Hij kreeg kort na zijne afvaart van *Bahia* tegenwind, werd, gedurende zes dagen, langs de gevaarlijkſte kusten rondgeſlingerd, en moest eindelijk op goed geluk in *Porto-Seguro* binnenloopen, hetwelk juist het digtſte bij lag. Bij het binnenzeilen ſtootte het ſchip op eene klip, waardoor het roer beſchadigd en zijn verblijf tot op het laatst van Junij gerekt werd.

Ondertusſchen openden zich in deze haven voor Lindley ongemeen betere uitzigten, dan in *San Salvador* (*) Hij was bij den ſtadhouder op de gunſtigſte wijze ontvangen geworden, mogt naar willekeur verkoopen en ſtond zelfs met hem, wegens den uitvoer van Braziliaansch hout, in onderhandeling; maar de zaak kwam niet tot ſtand, dewijl de ſtadhouder vreesde, dat het te veel opzien zou baren en deswege angſtig begon te worden. Lindley verliet daarom *Porto Seguro*, maar bevond reeds den volgenden dag, dat zijn roer ſlechts zeer gebrekkig herſteld was geworden. Dit noodzaakte hem, om te *Caravallos* binnen te loopen, alwaar hij dit werk dadelijk liet aanvangen.

Zoo

(*) Gelijk bekend is, de tweede naam van *Bahia*.

Zoo doende was de tweede Julij genaderd, en reeds hoopte hij binnen eenige dagen onder zeil te gaan. Eensklaps verſcheen 'er nu een kommando ſoldaten aan boord, die hem arreſteerden, en in naam des konings, zijn ſchip in bezit namen. Het is gemakkelijk te raden, dat de ſluikhandel met het Braziliehout verraden was. Een vijand van den ſtadhouder had zulks in *Bahia* bekend gemaakt. Op deze wijze moest Lindley met zijn ſchip naar *Porto Seguro* terugkeeren, alwaar vervolgens het onderzoek begon.

Twee punten werden hem daarbij inzonderheid ten last gelegd, namelijk: de ten oogmerk gehad hebbenbe uitvoer van Braziliehout en het bezit van eenig goudzand, hetwelk men in zijne brieventasch had gevonden. Wat het eerſte betreft, daarvan maakte hij geen geheim; hij had echter deze onderneming laten varen. Wat het tweede aangaat, verklaarde hij, eene proef van eenen onbekenden bekomen te hebben, en wel uit eene beek, omtrent eene dagreize van de ſtad gelegen. Men beſloot daarom, eene commisſie derwaarts aftezenden, die hij bevolen werd te vergezellen.

Op den tweeden Augustus begaf hij zich daarom, met nog zeven andere perſonen van *Porto Seguro*, derwaarts. Alle zaten te paard en twee landdragonders maakte daarbij de bedekking uit. Men had weldra eene ſteile hoogte bereikt, op welker top zich eene kapel aan Maria gewijd bevond. Men heeft hier een onmeetbaar gezigt over den Oceaan. Het witte gebouw dient den ſchippers tot een peilpunt(*); van bin-

(*) Op welke kompasſtreek zij het land moeten naderen.

binnen is hetzelve met vele ſchilderijen verſierd.

De reizigers volgden nu den loop eener rivier, en gingen verſcheidene ſuikerplantaadjen voorbij. De grond ſcheen zeer goed en bijzonder voor weiden geſchikt. Maar weldra traden zij in een digt bosch, waarin ſlechts een ſmal voetpad gebaand was. Zij moesten daarom achter elkander rijden, waarbij zij zich niet zelden geheel door kronkelplanten omſlingerd zagen. In deze gevallen baanden zij zich met fabels en bijlen den weg. Eindelijk verlieten zij het bosch en kwamen door eene welbebouwde ſtreek lands op de plantaadje *Joao Furtado* aan.

De eigenaar derzelve was een grijsaard van zeventig jaren, die reeds vijftig jaren lang hier gewoond had. Hij had nimmer willen huwen, en zijne zuster, die even als hij dacht, nam de huishouding waar. Onze reizigers werden zeer vriendelijk ontvangen en van allerlei ververſchingen voorzien. Tot het avondeten hadden zij, onder andere, voortreffelijk wildbraad, met den besten maderawijn. Het huis was ten uiterſte net en fraai aangelegd, met oranje-, cacao-, en katoenboomen omringd; de ſuikerriet- en maniokvelden waren door lage omheiningen ingeſloten; het geheel ſcheen eene der voornaamſte plantaadjen te zijn.

Den volgenden morgen begaven zich onze afgevaardigden naar de plaats, alwaar, volgens Lindley's aanwijzing, het goud gevonden was. Dit bleek ook werkelijk overeenkomſtig de waarheid te wezen; waarom 'er proeven van dit zand genomen en eenige Mulatten van de plantaadje voorloopig daarbij als wachters aangeſteld werden. Tevens werd, het betreden van het nieuwe goudperk, in

den

den ganſchen omtrek, op ſtraffe des doods, verboden. Lindley moest met de afgevaardigden naar *Porto Seguro* terugkeeren, en werd, eindelijk, over water, naar *Bahia* gebragt.

Bij zijne aankomst wees men hem het zoogenaamde zeefort, *do Mar*, tot eene verblijfplaats aan. Dit lag regelregt tegenover de ſtad, op eene afzonderlijk ſtaande rots, en had eene bezetting van vijfentwintig man. Den eerſten nacht moest Lindley in eene diepe gevangenis doorbrengen; maar den volgenden dag wees men hem eene kamer in de bovenſte verdieping aan, terwijl men hem vergunde, op de wallen te mogen rondwandelen. In het algemeen kon hij zich verblijden over de zeer vriendelijke behandeling, welke hem door den bevelhebber, Velozo genaamd, werd aangedaan.

Het uitzigt van de wallen was verraſend ſchoon. In het oosten had hij de ſtad, den in het rond liggenden omtrek, en de ganſche bovenkust met hare gehuchten en plantaadjen voor zich. In het zuiden zag hij den mond der baai met de menigte uit- of binnenzeilende ſchepen; in het noorden en westen verſcheidene groepen van eilanden, onder welke bijzonder het ſchoone eiland *Itaporica* uitmuntte. Daarbij kwamen nog het leven en de beweging in de haven zelve, zoodat Lindley's gevangenſchap hem zeer verdragelijk was.

Ondertusſchen verliepen 'er twee volle maanden, alvorens men goed vond, hem tot het verhoor te roepen. Hij volhardde in zijne eerſte verklaringen, offchoon de zaak bedenkelijk begon te worden. Tot zijn geluk liep 'er, eenige dagen daarna, een Engelsch linieſchip, van vierenzeventig ſtukken,

bin-

binnen. De kapitein van hetzelve bezag het fort, hoorde van Lindley ſpreken, liet zich bij hem brengen en beloofde hem, zich, zoo veel in hem was, voor hem in de bres te zullen ſtellen.

Werkelijk verſcheen, reeds den volgenden dag, de tolk der regering in het fort. Hij bragt het berigt over, dat de akten naar *Liſabon* moesten verzonden worden, doch dat de gouverneur genegen was, om den gevangenen eenige verligting te ſchenken. Deze zou daarom voortaan ſlechts ſtadsarrest hebben; evenwel kwam het nu vooreerst op de vervulling van eenige formaliteiten aan. Hij moest, namelijk, getuigſchriften van twee geneesheeren inleveren, dat zijne gezondheid in het zeefort leed, en het verblijf in de ſtad, tot herſtel van dezelve, volſtrekt noodzakelijk was.

Lindley wist niet, hoe hij dit zou aanvangen; maar de tolk maakte hem ſpoedig met den loop der zaken alhier bekend. Vier duizend reis (*) en de beide getuigenisſen waren binnen vierentwintig uren in gereedheid. Lindley voegde dezelve bij zijn verzoekſchrift aan den ſtadhouder, en kreeg, weinige dagen daarna, verlof, om zich in de ſtad te begeven.

Zoo verliep 'er een half jaar, en meer, toen, namelijk, in Mei 1803 de lang begeerde beſliſſing uit *Liſabon* kwam. Deze was, zoo als Lindley van zijnen vriend Velozo, hoorde, zeer ongunſtig voor hem. Dit ſpoorde hem aan, om op zijne ontvlugting te denken, waartoe men hem zelfs, als het ware, de behulpzame hand bood. Het viel hem daarom gemakke-

(*) Omſtreeks veertien guldens Hollandsch.

kelijk, zich aan boord van een Engelsch koopvaardijschip te begeven, hetwelk nog dienzelfden nacht onder zeil ging. Zoo kwam hij, na eene vaart van zesenveertig dagen, gelukkig te *Londen* aan.

Ciganos.

Volgens het gevoelen van Portugeſche taalkundigen is dit de verkorting van het woord *Egypcianos*, waaruit in het Spaansch *Gitanos* geworden is. Een blik op degene, die 'er mede aangeduid worden, toont, dat het Zigeuners of zoogenaamde Heidens zijn. Dus heeft zich, naast de Joden, nog, in alle werelddeelen, een tweede Oostersch volk ſtaande gehouden, hetwelk ongetwijfeld veel ouder dan dit is.

De Braziliaanſche heidens zijn aan hunne Europeſche broeders volkomen gelijk. Dezelfde kleur, dezelfde gelaatstrekken, dezelfde levenswijze, dezelfde zeden, dezelfde gebreken en dezelfde tak van beſtaan. Of zij ondertusſchen bepaalde woonplaatſen hebben, is onbekend; men ziet hen gewoonlijk ſlechts eenige reizen in het jaar in de verſchillende dorpen binnenslands.

Zij doen hunne reizen ſteeds te paard, altijd twaalf tot vijftien, zoo mannen, vrouwen als kinderen zamen, zelden in grooter aantal. De vrouwen zitten tusſchen de korven, waarmede het paard aan elke zijde bevracht is. De kinderen worden in deze korven zelve gepakt. Bij den paardenhandel drijven de Heidens ook allerlei koophandel in gouden en zilveren kleinigheden, zoo als oorringen, hemdknoopjes en wat dies meer zij. Zij gaan

Pageens of Heidenen door; ten minſte is dit zeker, dat men geene de minſte ſporen van godsdienst bij hen aantreft.

Heidens en Joden, welk een onderſcheid! Daar niets dan armoede, hier millionarisſen in menigte; daar ſlechts familieverbindtenisſen, hier eene verbindtenis door de ganſche wereld; daar verachting, ja zelfs vervolging, hier aanzien en een wezenlijk burgerregt; daar gaauwdieverij en lange vingers, hier niets dan handelgeluk en handelgenie; daar in de laatſte eeuw alles verdwenen, hier een Jodenſtaat op de puinhoopen van het Christendom!

Braziliaanſche Reizen.

Wie in *Brazilie* wil reizen, moet zich van eene menigte dingen voorzien; daartoe behooren vooreerst rij- en laſtpaarden, proviandzakken (*) en mantelzakken, maniokmeel en eene ſoort van ſtroopkoeken (†) hangmatten en waterzakken, keuken- en tafelgereedſchappen, zout en kaarſen, wijn en brandewijn, alsmede eene menigte kleinigheden, die in het binnenſte des lands nog geheel onbekend zijn.

Zoo breekt de reiziger op. Hij heeft, behalve zijne Europeſche bedienden, nog eenen inlandſchen wegwijzer en eenen Mulattenknaap bij zich. Weldra leidt de weg door boſchaadjen, alwaar hij met moeite door het bosch gebaand is. De takken der boo-

(*) *Boroacas.* Het zijn lederen knapzakken, die men voor over den zadel hangt.

(†) *Rapaduras.* Zij zijn zoo hard gebakken, dat men ze zeer gemakkelijk met zich kan voeren.

boomen vormen eene ſoort van ondoordringbaar gewelf; en de verwonderlijkſte ſlingerplanten hangen in menigte naar beneden. Geen luchttogtje, geen zonneſtraal, maar duizenderlei ſchelle vogel- en apenſtemmen doen zich hier op!

Nog eenige uren verder, en men ziet een wachthuis of *Registro*. De ſergeant met zes ſoldaten zit voor de deur; hij roept de reizigers aan, eenige papegaaijen klappen de woorden na. De paſſen worden vertoond, de reizigers vertoeven tot aan den middag. Eene rij beladene muildieren, die pas zijn afgezonden, trekken hen langzaam voorbij. Een der ſoldaten heeft twee veldhoenders te vuur; hij verkoopt ze voor een weinig tabak. In de nabijheid ruischt eene van het gebergte afſtroomende beek; met haren ſchuimenden vloed wordt de wijn vermengd.

De muildieren zijn gevoederd; de reizigers hebben hunnen *Sesta* (*) gehouden, de togt wordt voortgezet. Men treedt buiten het bosch, hier en daar zijn maïs- en maniokvelden, ſuiker- en katoenplantaadjen te zien. Afzonderlijke woningen ſtrekken zich langs de afhellingen der bergen en langs de rivier uit. Alles is ſtil en eenzaam, maar vriendelijk lacht de blaauwe hemel in het groene landſchap den aanſchouwer toe.

Eindelijk bereikt men eene *Aſtallage* of zoogenaamde herberg. Het is een groote opene ſchuur, die op balken rust. De muildieren worden ontladen; de goederen binnengebragt. De reizigers ſpreiden hunne matten uit, maken vuur aan, nuttigen hun

(*) Middagſlaap; in het Spaansch *Siesta*.

hun avondeten en leggen zich tot ſlapen neder. Alles rust — de bellen der muildieren, de treden der wachters zijn het eenige, wat men hoort.

Oneindig beter bevindt zich de reiziger, wanneer hij op eene plantaadje kan vernachten. Deze plantaadjehuizen beſtaan zekerlijk ſlechts uit eene enkele verdieping, zonder het minſte dakbekleedſel; maar zij zijn zeer ruim, hebben verſcheidene vertrekken, en bieden den reizigers de noodzakelijkſte gemakken aan.

Zoodra hij aankomt, wordt hem water, om zijne handen te wasſchen, en een cigaro (*), alsmede een glas rum, of *Taſia* aangeboden. Vervolgens wordt de tafel gedekt, en met gezouten vleesch, of gezouten visch, met *Piram* (†), beſchuit en rooden wijn bezet. Eindelijk komt 'er nog eene menigte ſuikergoed (§), hetwelk op geene wel bereide Portugeſche tafel ontbreken mag. Terwijl zich nu de gast aan het eene einde der lange tafel nederzet, neemt de huisheer zijne plaats aan het andere einde, en praat met hem. Na het eten begeeft men zich in het ſlaapvertrek, legt zich in de hangmatten, en rookt en praat, tot dat men daarbij inſluimert.

Maar niet zelden brengt ook de reiziger den nacht in de opene lucht door, zoodra hij namelijk geene woning bereiken kan. In dit geval wordt 'er vuur aangemaakt en eerst voor alles het gedroogde zoute vleesch gekookt. Indien men geen water in de

(*) In het Portugeesch *Cegao*.

(†) Deeg uit maniokmeel.

(§) *Doces*. Hiernaar wordt de tafel beoordeeld.

de nabijheid heeft, dan neemt men het uit den waterzak, dien men bij zich voert.

Hierop worden de hangmatten, hetzij tusſchen twee boomen, of tusſchen twee pieken uitgeſpannen. Is echter de nacht zeer koel, dan ſpreidt men, om 'er op te ſlapen, digt bij het vuur, lederen dekkleeden uit. Van wege de Muskito's zorgt men, dat de rook daarover trekt. De ontladene paarden worden, met vastgebonden pooten, op de weide gejaagd. Alles begeeft zich nu ter rust, tot op eenen wachter na, die alle vier uren wordt afgelost. Bijna onophoudelijk wordt de donkerheid door den *Cacafogos*, of lichtende ſpringkevers (*), verhelderd.

De reiziger bevindt zich het best, wanneer hij in eene ſtad bij eenen aanzienlijken koopman is aanbevolen. Men ruimt alsdan het fraaiſte vertrek van het huis voor hem in, geeft hem drie of vier ſlaven tot zijne bediening, en hij wordt op zoodanige wijze onthaald, dat hij niets meer wenſchen kan. Gewoonlijk wordt 'er bij den maaltijd driemaal opgedischt, van welke opdisſchingen de eerſte in Portugeſche, de tweede in Engelſche, de derde in Braziliaanſche geregten beſtaat. Eene gelijke verſcheidenheid heerscht 'er in de dranken, zoodat men naast de Engelſche bieren den Portwijn, en naast den Madera den Cider ziet.

(*) *Elater noctiluſus.*

Natal en San Luiz.

Natal ligt aan *Rio Grande*, of *Potengi*, omtrent vijftig uren van *Paraiba* verwijderd. De ſtad wordt in het boven- en benedengedeelte onderſcheiden, maar is, over het geheel genomen, van zeer weinig beteekenis. Het bovengedeelte derzelve beſtaat uit een groot met huizen bezet plein, van hetwelk drie half voltooide ſtraten uitloopen. De huizen hebben ſlechts eene verdieping; overal waadt men in diep zand. De inwoners, te zamen zes tot zevenhonderd in getal, leven meestal van den akkerbouw.

Het benedengedeelte van *Natal* ligt zeer digt aan de rivier, en heeft een eenigzins beter voorkomen. Het telt omtrent twee tot driehonderd inwoners, die zich alle op den koophandel toeleggen. De rivier voert ſchepen van honderd en vijftig ton; maar, van wege de waren, heeft het binnenvaren eenige zwarigheid.

Katoen is het hoofdartikel van den uitvoer, die meestal voor rekening van eenige huizen uit *Fernambuco* gedreven wordt. Engelſche fabrijkwaren voor weinige jaren alhier nog geheel onbekend, worden thans met de uiterſte gretigheid gezocht. Zooveel vermogt het voorbeeld van eenen onderſtadhouder, die eenige jaren in *Engeland* geweest was. Alles kleedt zich reeds naar den Engelſchen ſmaak.

Dit wordt als een teeken van welvaart en beſchaving aangezien. Welk een kunſtig verband van het voordeel des handels met de ijdelheid, om niet te zeggen met de zedelijke denkbeelden! Hierin

ligt het geheim van den wereldhandel der Engelſchen; dit is de grondzuil van hunne koophandelzuchtige algemeene monarchie.

San Luiz, op het eiland *Maranham* gelegen, is tevens de hoofdſtad van het kapiteinſchap van dienzelfden naam, alsmede de zetel van eenen bisſchop. Zij ſtrekt zich van den zeekant, in eenen aanmerkelijken omvang, opwaarts naar het noordoosten toe, uit, terwijl zij zeer ruim gebouwd is en verſcheidene breede ſtraten en pleinen heeft. Dit zou deze ſtad zeer gezond en luchtig maken, ware dezelve niet geheel van den zeewind verſtoken. Zij ligt, namelijk, aan de westzijde van het eiland, aan den gedekten rand van eene bogt.

De ſtraten zijn meestal geplaveid, waarbij men echter op de openingen niet zien moet. De huizen, die, voor het grootſte gedeelte, zeer bevallig zijn, hebben ook eene bovenſte verdieping. De benedenſte wordt, even als te *Fernambuco*, tot winkels, pakhuizen enz. gebruikt. Onder de openbare gebouwen munten de voor den ſtadhouder en den bisſchop beſtemde huizen, zoo als men zich hier uitdrukt, als paleizen uit. 'Er zijn zes tot zeven kerken en kloosters voorhanden; het aantal van inwoners wordt op twaalf duizend geſchat.

De haven, eigenlijk eene bogt van het eiland, is voor gewone koopvaardijſchepen volkomen diep genoeg, maar heeft eenen zeer naauwen en daarbij gevaarlijken ingang. De vloed ſtijgt hier tot achttien voet. Opmerkenswaardig is daarbij, dat de hoogte van denzelven, aan de ganſche kust van het zuiden naar het noorden, toeneemt. In *Rio Janeiro* b. v. beteekent die ſlechts weinig; in *Fernambuco* be-

bereikt dezelve vijf tot zes, te *Itamaraca* acht tot negen voet, en zoo vervolgens.

De handel van *San Luiz* is geenszins van zoo weinig belang, als gewoonlijk beweerd wordt. De hoofdartikels van uitvoer zijn katoen en rijst. Van de eerſte worden jaarlijks, door elkander genomen, veertig tot vijftig duizend balen verzonden, waarvan het meeste naar *Engeland* gaat. Ingevoerd worden, daarentegen, ſuiker, tabak, charque enz., uit de zuidelijke provincien; van Engelſche fabrijkwaren echter niet zeer veel. Het ganſche kapiteinſchap van *Maranham* is nog in eenen toeſtand van kindschheid, en, bij de andere vergeleken, wel vijftig jaren en meer ten achteren. In het westelijk gedeelte van hetzelve treft men de meeste *Tapuyas*, of wilde Indianen aan.

Karaktertrekken.

Brazilie levert in het algemeen nog alle verſchijnſelen van eenen onvolkomenen maatſchappelijken toeſtand op. In een land van zulk eene buitengewone uitgeſtrektheid en van dit, naar evenredigheid gering aantal van bewoners, kan zulks niet wel anders zijn. Zie hier eenige karakteristieke anekdoten, waaruit zich de graad van beſchaving der Brazilianen zal laten beoordeelen.

Een planter was, door eigene ſchuld, zoo zeer achteruit gegaan, dat hij ſlechts nog vier ſlaven bezat. Hij had zich zeer vele vijanden gemaakt; in *Brazilie* wordt elke beleediging bloedig gewroken. Zorgvuldig ſloot hij daarom elken avond zijne deuren en venſters, vooral daar ſlechts een zijner

ſlaven bekwaam tot den dienst was. Op zekeren avond, twee uren na zonnen ondergang, verſchenen 'er drie mannen voor zijn huis en verzochten om huisvesting in een der gebouwen van de plantaadje. De eigenaar antwoordde, zonder open te doen, en beval hun in den ſuikermolen te gaan.

Een uur daarna werd 'er andermaal geklopt en eene ſtem verzocht voor geld om eenen korf Bananas. De planter weigerde het niet, maar opende, onvoorzigtigerwijze, de deur, en gaf hem de vruchten. Op dit zelfde oogenblik ſchoten twee der vreemdelingen op hem, zoo dat het ſchot hem in het onderlijf trof. De man bezat echter moed, greep naar zijnen degen, die in de nabijheid hing, dreef de moordenaars terug en ſloot de deur digt. 'Er verliepen vierentwintig uren, eer hij verbonden werd. Nogtans behield hij het leven. De wel bekende moordenaars bleven geheel ongeſtraft.

In *Brazilie* is tot den eenigen wekelijkſchen ſlagtdag de Zaturdag beſtemd. Dit geſchiedt op alle plantaadjen van een diſtrikt, volgens de rij af; zoodat 'er alsdan eene ſoort van vleeschmarkt gehouden wordt. Bij deze gelegenheid verzamelt zich de ganſche nabuurſchap.

Op zekeren dag gebeurde het, dat een jonge Mulat juist bezig was met het opladen van zijn gekochte vleesch, toen 'er een rijke Blanke voorbij reed. De eerſte gaf weinig of in het geheel geen acht op hem, en kreeg daarom eenen zeer hevigen ſtokſlag. „ Wacht, ik zal u leeren —" zeide hij — „ den hoed afnemen, wanneer 'er een „ Blanke voorbijkomt."

De Mulat ſprak geen enkel woord, maar trok

zijn

zijn lang ſlagtmes uit, ſtiet het den Blanken tot aan het heft in de borst en verwijderde zich. De planter was zoo doodelijk gewond, dat hij, na eenige minuten, den geest gaf. Hij had ſlechts nog den tijd, om zich zelven aanteklagen, en den dader vergiffenis te ſchenken. Deze keerde na verloop van weinige maanden, in zijn vaderland terug, zonder dat dit geval eenig verder gevolg voor hem had.

Voor omtrent vijftien jaren had 'er het volgende geval plaats. De ſtadhouder van *Fernambuco* was op eenen planter binnenslands, ten uiterſte vertoornd, en zond daarom eenen ſergeant af, om hem in hechtenis te nemen. „ Den planter of zijn hoofd?" — Dit was het korte, maar bepaalde bevel van den gouverneur.

De ſergeant begaf zich op reis, kwam ter behoorlijke plaatſe aan, vertoonde zijn bevel, en vergat niet, 'er bij te voegen, waartoe hij, in geval van weigering, gevolmagtigd was. De planter, die te vens een Kapitein Mor was, haalde terſtond eene beurs met goud geld voor den dag, gaf dezelve aan den ſergeant, en droeg hem, onder belofte van eerlang zelf te *Recife* te zullen komen, eene menigte aanbevelingen aan den ſtadhouder op. De ſergeant nam het goud; en men ſcheidde volkomen te vreden van elkander.

Ondertusſchen bedacht de ſergeant eene list. Hij kocht namelijk onder weg een ſchaap, hieuw het den kop af, ſtak dezen in eenen zak, en pakte hem op. Bij zijne aankomst te *Fernambuco* begaf hij zich dadelijk tot den ſtadhouder, wierp zijnen bloedigen last voor hem neder, en zeide zonder eenige verandering van gelaatstrekken:

„ Uw bevel is volbragt — de Kapitein Mor wilde „ niet medegaan — hier is zijn hoofd!" — De ſtadhouder voer van verbaasdheid dus uit: „ Hoe? „ hebt gij hem werkelijk gedood?" — „ Ja," was het antwoord — „ gelijk gij bevolen hebt!" — De gouverneur wenkte hem, zich te verwijderen, en deed zich zelven duizend verwijtingen over zijne daad.

Den volgenden morgen — zie daar, wie liet zich aanmelden? — Niemand anders dan de planter van *Monjoxé*. Men gaf elkander, van weêrszijde, de noodige opheldering en, binnen weinig minuten was alles afgedaan. De ſtadhouder zwoer hoog en duur, nimmer zoo haastig te zullen zijn; de ſergeant behield het goud; en de planter reed lagchend weder naar huis.

Twintig uren van *Recife* ligt eene ſuikerplantaadje, bekend onder den naam van *Agua Azul*. Deze had zeker geestelijke, pater Pedro, van de regering als leengoed bekomen, die zich echter in het onafhankelijke bezit daarvan had weten te ſtellen. Tot dat einde had hij het woonhuis, benevens den ſuikermolen enz. op den top eener hoogte doen bouwen, welke in het midden van zijne ganſche bezitting lag.

Tot deze gebouwen voerde een enkele ſmalle weg opwaarts, die ſlingergewijze was aangelegd. Rondom deze hoogte ſtrekten zich de landerijen uit, die met eene diepe, van buiten met paliſaden voorziene gracht omringd waren. Verſcheidene welafgerigte bloedhonden hielden zich aldaar vooral in de nabijheid van het woonhuis, op. Bovendien vonden uitgewekenen en misdadigers van allerlei

aard

aard — *Dieven* echter uitgezonderd — bij pater Pedro beſcherming en veiligheid. Zij neſtelden zich in de naburige digte bosſchen, en waren op het eerſte teeken, tot zijnen dienst bereid.

Zoo leefde pater Pedro als een onafhankelijk vorst, door alle zijne naburen, ja zelfs door den ſtadhouder gevreesd, die hem ongehinderd zijnen gang liet gaan. Wee den ongelukkigen, die pater Pedro's haat op zich laadde, of iemand van zijn volk beleedigde! Hij werd vermoord en zijn eigendom verbrand. Somwijlen echter, wanneer de pater in eene goede luim was, eindigde de zaak op eene minder wreede wijze.

Zoo verſchenen 'er b. v. eens twee geregtsboden op de plantaadje en maakten hem een decreet van executie bekend wegens intevorderen gelden. De pater floot op de vingers en terſtond kwamen 'er eenige zijner handlangers toeſchieten, met welke hij door teekens ſprak. Oogenblikkelijk werden de beide boden gegrepen, voortgeſleept en in den ſuikermolen naast de paarden ingeſpannen. Nadat zij hier zeven of acht minuten mede getrokken hadden, waarbij de drijver het niet aan zweepſlagen liet ontbreken, werden zij uitgeſpannen en met de verklaring weggezonden, dat de pater ſlechts op deze wijze gezind was te betalen.

Eindelijk moeten wij ook nog van de zoogenaamde *Valentoens* ſpreken, zijnde een ſoort van nationale Renomisten, die men, om zoo te zeggen, overal en nergens vond. Het waren lieden uit alle klasſen door gelijken moed, gelijke zucht tot onafhankelijkheid, of dezelfde neiging tot het avontuurlijke, vereenigd. Zij droegen ſnoeren van groene kogeltjes

jes om den hals, aan welke men eene ſoort van tooverkracht tegen alle gevaren toeſchreef. Daarbij waren zij met ſnaphanen, piſtolen en lange mesſen gewapend; ook voerden zij groote honden, die aan den rum gewoon waren, met zich.

De *Valentoens* leefden op algemeene kosten; overal kwam men hun, uit vrees voor hunne magt, met geſchenken tegen. Bijzonderlijk waren zij gewoon, zich bij feestvieringen te doen vinden, alwaar hunne tegenwoordigheid alleen alles in orde hield. Nimmer duldden zij, dat 'er eenige twist ontſtond, of dat men zich, jegens eene vrouw, niet wel gedroeg. Maar, daarentegen, eischten zij ook, voor zich zelve, overal gehoorzaamheid en eerbied. Dikwijls legerden zij zich op kruiswegen en hielden de lieden aan. Men moest of met hen aan den ſlag, of van het paard ſtijgen, en met den hoed in de hand voorbijgaan.

Wee hem, die nadeelig van hen ſprak, en, al duurde het ook verſcheidene jaren lang, hij werd 'er verſchrikkelijk voor geſtraft. Zoo had eens een rijke planter eenen afwezigen *Valentoen* gedreigd, hem met de zweep te zullen kastijden. Deze, zulks vernemende, rustte niet, alvorens hij den planter eens ontmoette. — De laatſte zat te paard en kwam langs een ſmal voetpad aanrijden.

„ Stijg af," — riep hem de *Valentoen* toe, — „ ſtijg af, vriendje! en geef mij een ſnuifje!" — De planter reikte hem wel de doos toe, maar keerde te gelijker tijd zijn paard om en reed ijlings weg. „ Vaarwel, vriendje!" — riep de *Valentoen*, viel op eene knie neder, en ſchoot hem van zijn paard af. — Tot dus verre van de *Valentoens!* —

Het

Het is ondertusschen opmerkelijk, dat zij, sedert vijftien jaren, bijkans verdwenen zijn.

Fragment eener reize.

„ Ik verliet *Fernambuco* — zegt een der laatste „ reizigers (*) — in gezelschap van eenen Kapitein- „ Mor, die ten oogmerk had, zijn distrikt te door- „ reizen. Wij vertrokken op den schoonsten mor- „ gen, kwamen weldra door *Olinda* en snelden ein- „ delijk het landschap in. Men ziet 'er vele bosch- „ aadjen, vele maniokvelden, die men terstond aan „ hun donker groen herkent, en eene menigte boe- „ renhutten, schilderachtig tusschen boomgroepen „ verspreid."

„ Deze hutten zijn met kokosbladeren bedekt, en „ hebben een vooruitstekend dak met eene soort van „ voorhuis. De hangmatten, de netten en kallebas- „ flesschen, die aan de sparren hangen, de bruine „ knoop, die zijn paard zadelt, het kleine tuintje „ met de jasmijnplanten, de tralievensters, waarin „ de drinkvaten staan en achter welke zich een „ vreesachtig meisje verbergt, — alles ziet 'er echt „ Braziliaansch uit."

„ Weldra echter werd het landschap woester; wij „ vonden noch huizen, noch bebouwing meer, en „ hadden, aan beide zijden van den weg, een digt „ woud. Maar des te aangenamer werden wij ver- „ rast,

(*) Koster. 1815. Van het geheel is hier echter slechts naar den *inhoud*, niet met de eigen *woorden*, gebruik gemaakt, dewijl het mij zeer geschikt voorkwam, om eene bijdrage tot de karakteristiek van het land opteleveren.

„ rast, toen wij, tegen den middag, de ſuikerplan-
„ taadje *de los Paulistas* voor ons zagen."

„ Het is een zeer zonderling gevoel, wanneer men
„ van den ſmallen, benaauwenden, duisteren weg
„ door het bosch, eensklaps in eene ruime, vrije,
„ lichte vlakte treedt. De lucht, die te voren heet en-
„ drukkend was, wordt nu eensklaps frisch en ver-
„ koelend. Men wordt het lange, ſlechts uit eene
„ verdieping beſtaande woonhuis gewaar, met des-
„ zelfs diep naar beneden hangend voordak, de
„ kapel met haar groot houten kruis, den ſuiker-
„ molen, die, aan alle kanten open, op ſteenen
„ zuilen rust; de negerhutten, die zich in eene
„ lange rij uitſtrekken; de woning van den kapel-
„ laan met zijnen tuin, en de hooge mangoboomen
„ daar achter, de rundveekudden, aan eene beek
„ gelegerd, eindelijk de ſuiker- en maniokvelden
„ zelve — alles op eene uitgeſtrekte vlakte ver-
„ ſtrooid, en van eene breede gracht ingeſloten."

„ De eigenaar dezer plantaadje was een der naas-
„ te bloedverwanten van den Kapitein-Mor, en
„ een bijna tachtigjarige grijsaard. Hij kon ons,
„ van wege zijne ziekelijkheid, zelf niet ontvangen,
„ wij ſtegen daarom bij zijnen zoon, den geeſtelij-
„ ke af, doch gaven terſtond aan de vrouw van
„ het huis een bezoek."

„ Zij zat met hare beide dochters in eene groote
„ zaal, door eene menigte negerkinderen omringd.
„ Deze tuimelden midden onder de honden, vro-
„ lijk over den grond, hetwelk aan de dames veel
„ vermaak ſcheen te verſchaffen."

„ De moeder was zeventig, de jongſte dochter
„ vijftig, de broeder eenenzestig jaren oud. Hij

„ zei-

„ zeide ons, dat, na den dood van het laatſte lid
„ der familie, aan alle hunne Negers, zeventig in
„ getal, de vrijheid zou vergund worden; doch
„ men had ook gepoogd, om hen, door eene gepaste
„ opvoeding, het aanleeren van handwerken enz.
„ daartoe voortebereiden.

„ Des avonds ten vijf ure zetten wij onze reis
„ verder voort. Het was omſtreeks het einde van
„ Januarij, dus midden in den Braziliaanſchen zo-
„ mer; maar de zeewind verkoelde de lucht op
„ éene zeer aangename wijze. Wij kwamen ver-
„ ſcheidene ſuikerplantaadjen voorbij. Eene derzel-
„ ve, *Utringa de Baixo* genaamd, ligt in eene kom
„ met boschrijke hoogten omringd. Een enkel ſmal
„ voetpad voort derwaarts; dus ſchijnt zij van de
„ ganſche wereld afgeſcheiden. Door deze boſchaad-
„ jen heen bereikten wij nu de eigene bezitting
„ van den Kapitein-Mor. Het woonhuis was groot,
„ het huisraad wel eene eeuw oud. Men droeg
„ eene menigte geregten op, alles werd, naar de
„ wijze der Brazilianen, zonder eenige orde, onder
„ en door elkander geplaatst."

„ Den volgenden morgen vertrokken wij reeds
„ zeer vroeg. Wij hadden eene ſterke dagreis tot
„ aan de katoenplantaadje *Pindoba*. Deze was na-
„ namelijk tot eene verzamelplaats voor de monſte-
„ ring der distriktmanſchap beſtemd. Onder weg
„ kwamen 'er reeds verſcheidene officiers bij ons.
„ Zij droegen den gewonen uniform, donkerblaauw
„ met rood, waarbij een ronde hoed met korte
„ vederen kwam. Ondertusſchen ſchenen de wijde
„ nankingspatalons bij de naauw aanſluitende laarzen
„ juist niet zeer te voegen."

„ De

„ De omtrek was zeer goed bebouwd; wij gin-
„ gen verſcheidene ſuikerplantaadjen voorbij. In die
„ van *Sta Cruz* werd middag gehouden. Achter
„ dezelve vangt de katoenſtreek aan. Des avonds
„ ten zes ure bereikten wij de plantaadje *Pindoba*,
„ welker eigenaar ons aan de deur ontving. Hij
„ was in zijnen ſlaaprok en pantoffels, en had en-
„ kel een hemd en eene onderbroek aan — vol-
„ gens het Braziliaanſche gebruik een teeken van
„ rijkdom.

„ Ons gezelſchap was tot achttien perſonen aan-
„ gegroeid; wij aten en dronken, zooveel wij
„ ſlechts lustten. Ondertusſchen ging 'er maar een
„ enkel glas rond. Naderhand werd 'er gerookt
„ en op de guitar geſpeeld. Onze gastheer zat
„ daarbij op eene tafel en had eene riet of pijp van
„ ten minſte zes voeten lang. Eindelijk werden, in
„ twee groote kamers, de hangmatten opgehangen,
„ en ieder nam van eene derzelve bezit, naar het
„ hem beliefde. "

„ Den volgenden morgen had de monſtering
„ plaats van omtrent drie compagnien *Ordenanzas*
„ of landweer. De lieden verſchenen meestal ſlechts
„ in gewone kleeding; maar waren bijna alle van
„ goede ſchietgeweren voorzien. Des middags had-
„ den wij een zeer luisterrijk maal, de huisheer
„ bediende den Kapitein-Mor in eigen perſoon.
„ 'Er kwam eene menigte geregten op alles in
„ eene zeer groote hoeveelheid, gelijk hier de ge-
„ woonte is. Ieder tastte toe van hetgeen, wat hij
„ wilde, dikwijls over drie tot vier perſonen heen.
„ Daarbij ſnapte de een den ander de beste beten
„ van het bord, waardoor het tafelkleed niet wei-

„ nig

„ *big* werd toegemaakt. Maar daarover bekommert
„ zich hier niemand. 'Er werd insgelijks duchtig
„ gedronken, hoewel, voor zes tot zeven perſonen,
„ altijd ſlechts een enkel glas voorhanden was.

„ Den volgenden dag ging het naar *Bon Jardin*,
„ dit is een aanzienlijk dorp van bijkans vijfhonderd
„ inwoners, iets meer dan anderhalf uur van *Pindoba*.
„ Het ligt aan de afhelling van eene ſteile hoogte;
„ het naburige land wordt voor het beste tot de
„ katoenteelt gehouden. Ik woonde de mis bij, en
„ was niet weinig over de aanwezig zijnde menigte
„ verbaasd. Maar ik hoorde, dat 'er juist in de
„ bosſchaadjen zeer vele Meijerijen verborgen zijn,
„ welker bevolking nog al van beteekenis is.

„ Om naar *Recife* terugtekeeren, ſloegen wij, des
„ namiddags, eenen anderen weg in. Op dezen zagen
„ wij een gedeelte der bosſchaadjen in brand ſtaan. Dit
„ is in den zomer geene zeldzaamheid. De landlieden
„ namelijk nemen ſtukken brandhout, om hunne pijpen
„ aanteſteken, en werpen die dan zoo maar in het
„ bosch weg. Dit geraakt oogenblikkelijk in brand.
„ De vlam loopt uren ver voort en ſlaat dikwijls tot
„ boven de toppen der boomen uit. Zelfs, wanneer
„ de brand eindelijk ophoudt, blijft het vuur nog lang
„ onder de asſche gloeijen, en wordt door het eerſte
„ luchttogtje het beste weder aangeblazen.

„ Zoo kwamen wij te *Limoeiro* aan *Capibaribo*,
„ hetwelk insgelijks een aanzienlijk dorp van zeshon-
„ derd inwoners is. Hetzelve beſtaat ondertusſchen
„ ſlechts in eene enkele ſtraat, die aan het andere
„ einde door de kerk en het huis van den geeſtelij-
„ ke geſloten is. De inwoners drijven eenen aan-
„ zienlijken handel met de binnenſte deelen des lands,

„ waarom 'er wekelijks eene groote markt gehouden
„ wordt. Het ontbreekt dan niet aan vechtpartijen,
„ die echter zelden met manſlagen vergezeld gaan. —
„ Zonder verdere belangrijke ontmoetingen kwamen
„ wij, na eene afwezigheid van acht dagen, weder
„ te *Fernambuco* aan."

San Bento en zijne Slaven.

Ter behoorlijke plaatſe is reeds door ons aangemerkt, hoe zeer de ſlavernij door den godsdienst gematigd wordt. Dit is het blijkbaarſte op de plantaadjen der Benedictijnen, vooral in het kapiteinſchap *Fernambuco*, welke derhalve als voorbeelden mogen worden aangemerkt. De ſlaven beſchouwen zich daarom ook als het eigendom van den heiligen zelven, en zien de monniken ſlechts als bedienaars van denzelven aan. De prior alleen wordt als zijn ſtedehouder door hen vereerd.

Eene van de hoofdplantaadjen der Benedictijnen, is *Jaguaribe*, omtrent eene dagreize van *Fernambuco* gelegen. De ſlaven, meer dan honderd in getal, zijn enkel Creolen; men heeft den toevoer uit *Afrika* reeds lang weten te ontberen. Zij hebben het zeer goed; hunne opvoeding inzonderheid is voorbeeldig.

Alle kinderen leeren lezen en ſchrijven en worden ſpelend aan den arbeid gewend. Zij vangen met katoenplukken en boonen uitzoeken aan, tot dat zij, op hun tiende of twaalfde jaar, tot huiſelijke bezigheden of tot den landbouw overgaan. Betoont echter een jonge neger bijzonderen aanleg tot den koophandel enz. te hebben, dan krijgt hij de noodige aanwijzing daartoe.

De

De huwelijken worden begunſtigd, dewijl dit de menigte van ſlaven geſtadig doet toenemen Jongelingen van zeventien tot achttien, meisjes van veertien tot vijftien jaren; vangen daarom hun huishouden aan. Zij krijgen daartoe een ſtuk lands, en arbeiden, van dat tijdſtip af, ſlechts in dagwerk. Dit is doorgaans zoo matig, dat het reeds ten drie ure na den middag gedaan kan zijn. Dus hebben zij tijds genoeg overig, om hunnen eigen grond te bebouwen.

Inderdaad leggen zij ook, in het algemeen, eene groote werkzaambeid aan den dag. Vele koopen hunne vrouwen en kinderen, en verſcheiden hunner ook zichzelve, vrij. De orde begunſtigt dit, daar de plantaadje ſlechts daarbij winnen kan. Eere zij den Benedictijnen ook in dit opzigt! De best ingerigte plantaadjen, na de hunne, zijn, zegt men, die der Carmelieten.

Itamaraca.

Dit eiland ligt tien uren noordwaarts van *Recife*, is, bij eene breedte van omtrent drie uren, bijkans vijf uren lang, en wordt van het vaste land door een kanaal afgeſcheiden, dat bij afwisſeling nu anderhalf uur, dan ſlechts het derde gedeelte daarvan breed is.

Itamaraca is welligt, na *Recife*, en den omtrek daarvan, in evenredigheid beſchouwd, het bevolkſte deel van het ganſche Kapiteinſchap *Fernambuco*. Het bevat eene ſtad, *Roſzo Senhorada Conceicao* genaamd, verſcheidene groote dorpen, waaronder het aanzienlijkſte *Pillar* heet; drie uitgeſtrekte ſuikerplantaadjen met eenige honderd negers bezet, en eene menigte andere bezittingen, van eenen grooteren of kleineren aard, die zich voor een groot gedeelte

zeer ſchilderachtig tusſchen kokosboomen langs de kusten uitſtrekken. De bevolking van het geheel wordt op drieduizend zielen geſchat. De kusthandel, de visſcherij, de akkerbouw en de zoutinzameling maken de voornaamſte middelen van beſtaan uit.

Niet de ſtad *Roſza Sanhora da Conceicao*, maar het dorp *Pillar* is thans de hoofdplaats, waarom wij het eerst van hetzelve moeten ſpreken. Het beſtaat uit verſcheidene onregelmatige ſtraten, die met huizen van eene zeer verſchillende grootte bezet zijn. De haven is de verzamelplaats van alle kleine vaartuigen, die tusſchen *Recife*, *Goiana* en *Maranham* heen en weder gaan. Tevens trekken de inwoners van het verhuren hunner booten enz., een aanmerkelijk voordeel. Maar nog aanzienlijker is de winst der visſcherij, welke op de kusten van het eiland, zoowel als op die van het vaste land, op menigerlei wijze gedreven wordt. Eindelijk levert ook de toeberei-ding der kokosvezelen, ten behoeve der nieuwe touwſlagerijen te *Recife*, eenen niet ongewigtigen tak van beſtaan op.

Wat nu de ſtad *Roſza Senhora da Conceicao* betreft, dezelve ligt op de zuidoostzijde van het eiland, op eene ſteile hoogte, welke zich in eene ſchuinſche rigting van den kant der kust verheft. Deze ſtad houdt zich eigenlijk daarom nog in ſtand, dewijl zij de zetel der hoofdkerk is. Buiten deze omſtandigheid, zou zij, bij het geheele verval van den handel en der handwerken reeds lang verlaten geworden zijn.

Inderdaad biedt het geheel, behalve deze kerk, de woning des geeſtelijke, en vijftien tot twintig

woon-

woonhuizen, niets dan vervallene gebouwen of de overblijffelen daarvan aan. Het groote vierkante plein, op hetwelk deze kerk met de genoemde huizen ſtaat, is digt met bosſchaadjen begroeid; voor het overige zijn 'er tabaks- en bananasplantaadjen aangelegd. Ook de anders goede haven, wordt naauwelijks nog door eenige visſchersſchuiten verlevendigd.

De ſtad *Conceicao* uitgezonderd, heerscht 'er ondertusſchen op *Itamaraca* veel welvaart. Men wordt dit in *Pillar* en de overige dorpen algemeen gewaar. De jonge vrouwen en meisjes kleeden zich in fijn, Engelsch goed, waarbij, behalve de ſchoenen, al het overige van Engelſchen arbeid is. Even zoo dragen de jonge lieden pantalons van nanking, wambuizen van fijn katoen, hemden van cambrick enz. alles op de Engelſche wijze. Men wedijvert hierin met elkander, zoodat de invoer van deze artikels gedurig aanmerkelijker wordt. Een der welvarendſte dorpen, hetwelk op *Pillar* volgt, is *Pasmado*, welks inwoners voor het grootſte gedeelte ijzerwerkers zijn; de mesſen, welke men aldaar maakt, worden bijzonder geacht en in groote menigte naar binnenslands verzonden.

Bij alle deze voordeelen, heeft het eiland echter gebrek aan eene der noodzakelijkſte behoeften, namelijk aan goed drinkbaar water. Men is uit dien hoofde genoodzaakt, om het van het vaste land te halen, waardoor een groot gedeelte der booten van *Pillar* in werkzaamheid komt. Even zoo zijn hier de mieren, deze geeſel van het ganſche Kapiteinſchap *Fernambuco*, talrijker en ſchadelijker, dan ergens anders. Bijzonder rigten zij, op de Maïs- en Maniokplantaadjen, groote verwoestingen aan; zoodat de eigenaars dikwijls genoodzaakt worden, om 'er afſtand van te doen.

De Negerkoning.

Jaarlijks, en wel in de maand Maart, vieren de Negers het feest van hunne beſchermheilige, Roſza Senhora do Roſario genaamd. De kosten daartoe brengen zij onder elkander op. Op dien plegtigen dag wordt nu de kapel met bloemen, tapijten enz. verſierd, het altaar met eene groote menigte waskaarſen bedekt, en eene plegtſtatige mis gehouden, waaraan men allen mogelijken luister zoekt bijtezetten.

Des middags volgt 'er een gastmaal op de Braziliaansch-Afrikaanſche wijze; dan wordt 'er geſpeeld; eindelijk tegen den avond begint het bal en duurt den ganſchen nacht door. Daarbij hebben marionetſpelen, verlichting en vuurwerken plaats. Den volgenden dag geſchiedt de krooning van den nieuwen Negerkoning. Het ſpreekt van zelf, wanneer dit juist zoo uitkomt.

De Negers — maar inzonderheid de Congo-Negers — hebben namelijk verlof, om, uit hun midden, eenen koning en eene koningin te kiezen, wier waardigheid voor hun ganſche leven duurt. Beide oefenen over hunne onderdanen, van beiderlei kunne, eene ſoort van opperheerſchappij uit, en worden, door hen, op eene uitſtekende wijze, vereerd. In geval van hunnen dood of van hunne afdanking, gaat men tot eene nieuwe keuze over, waarop de kroningsſtoet tegen elf ure des morgens zich naar de kerk begeeft. Een ooggetuige, de heer Forster namelijk, beſchrijft deze plegtigheid op de volgende wijze:

„Wij hadden ons naast den geestelijke geplaatst," zegt

zegt hij, „ toen wij den ganſchen hoop Negers, „ eenige honderd in getal, onder trommel- en fluit- „ muzijk, met vliegende vaandels, zagen optrekken. „ In hun midden bevonden zich de koning en koningin. „ Beide droegen kroonen, deels met bonte kleuren „ beſchilderd, deels met goudpapier om den rand.

„ De koning had eenen groenen rok, een rood „ vest, gele broek, zwarte kouſen en witte ſchoe- „ nen aan. Daarbij droeg hij eenen houten, echter „ vergulden, ſchepter in de hand. De koningin was „ in eene blaauwzijden Adrienne gekleed, welke „ echter van eene zeer ouderwetſche ſnede was. „ Een hoog haartooiſel en drie groote ſtruisvederen „ voltooiden met eene driedubbelde rij van glasko- „ ralen dezen koninklijken opſchik. Ook de, hunne „ zwarte majeſteiten begeleidende, ſtaatsſecretaris „ droeg eene ſoort van vrij bijeengelapte hof- „ uniform."

„ Toen de trein bij de kerk aankwam, werd 'er „ halt gehouden. De pijpers en trommelſlagers plaat- „ ſten zich in twee rijen; de koning, door de vaan- „ dragers, grootofficiers enz. vergezeld, ſtapte lang- „ zaam tot aan de kerkdeur voort, knielde op den „ dorpel derzelve neder, nam zijne Interimskroon „ af en gaf ze, benevens den gelijken ſchepter, aan „ den ſtaatsſecretaris over.

„ Op dit oogenblik hoorde men een trompetge- „ ſchal, en vervolgens ontving zijne zwarte maje- „ ſteit, uit handen van den kapellaan, de eigenlijke „ rijkskroon, alsmede den ſchepter, onder een drie- „ werf herhaald vreugdegejuich. Beide zijn van ko- „ per en ligt verguld; maar beide maken ook de „ hoofdartikels van den grooten rijksſchat uit."

„ De trommels roffelden, de ketels klonken, „ trompetten weêrgalmden en eene ontelbare menig„te van rondloopend volk vloeide zamen; nu ont„ floeg de kapellaan zijne majeſteit. — „ Thans is „ het goed, heer koning!" — *Agora Senhor Rei, „ vai te embora.* — „ Thans kunt gij gaan!" — „ Drie kniebuigingen, tot erkentenis der geeſtelijke „ opperleensheerlijkheid, voleindigden de plegtig„ heid. Hierop volgde een groot gastmaal, waarbij „ zijne majeſteit de koning het voorbeeld van matig„ heid opleverde, zoodat men hem, bij volle ken„ nis, zag wegdragen."

Zulk eene koningskrooning is een hoofdfeest der Negers, waarvan zij nog in hunnen verst gevorderden ouderdom verhalen, en hetwelk onder hunne aangenaamſte herinneringen behoort. Zoo ſtaat alles in betrekking: zoo zijn menſchelijke grootheid en geringheid, zoo zijn de dwalingen of misleidingen des levens overal aan elkander gelijk.

De Lucchefers in Brazilie.

In de gebergten van *Lucca* huisvest een arbeidzaam volkje, hetwelk eigenlijk ſlechts van het *Gips* of den zwavelzuren kalk leeft, die zich in de ingewanden van deszelfs bergen bevindt. Het zijn ſtukadoorwerkers; zij beſtaan van de Pleisterbeeldmakerij. Onder hunne handen ontſtaan namelijk die menigvuldige Gipsfiguren, van de *Venus Anadyomene* af tot aan de *Chineſche Pagode* toe.

Alle deze arbeidslieden, omtrent achttien honderd tot twee duizend zamen, hebben zich in drie honderd gezelſchappen, elk van zes tot zeven perſonen, ver-

verdeeld. Terwijl twee derde deelen te huis blijven, doorreizen de overige *Europa* en *Amerika*, en bieden overal hunne waren te koop aan.

Hunne winst is gering, maar vermenigvuldigt zich ontelbare reizen; hun kapitaal is klein, maar het wordt duizendmaal omgezet; zij zijn onvermoeid, maar zij leven met de uiterſte ſpaarzaamheid. Zoo doende brengen zij eindelijk aanzienlijke ſommen voor zich bijeen, en keeren daarmede naar hun vaderland terug. Thans wordt het kapitaal verdeeld, en nieuwe patronen der onderneming, nieuwe gezelſchappen, zijn de gevolgen daarvan. De perſonen veranderen, maar de fabrijk en handel gaan onophoudelijk voort.

Op deze wijze kwamen, omtrent twintig jaren geleden, ook eenige kooplieden in pleisterbeelden naar *Brazilie*. In den beginne hadden zij weinig te doen; maar langzamerhand namen hunne werkzaamheden, en daarmede ook hun aantal, zeer toe. In de laatſte tijden zijn zij zoo aanzienlijk geworden, dat 'er tegenwoordig een talrijk Braziliaansch gezelſchap beſtaat. Terwijl de edele antieke figuren de kamers der aanzienlijken verſieren, dringen de groteske Pagoden en de bont geſchilderde kluchtige figuren door tot in de hutten der Negers, die zich niet weinig daarop verhoovaardigen.

De ontdekker van *Amerika* ſtond verbaasd — zegt het ſpottende Italiaanſche ſpreekwoord — geenen Luccheſer aldaar te vinden. — Thans reizen zij van *Caracas* tot naar *Rio Janeiro*, en van *Buenos Ayres* tot naar *Mexico*. — Beſchouwt de ondergeſchiktheid dezer middelen van beſtaan aan elkander, hoe het een op

het ander gegrond is, en gij ziet het ganſche werktuigelijke des menſchelijken levens voor u!

Het binnenlandſche Brazilie.

I.

Wij verlieten *Natel*, zegt een der laatſte reizigers (*), den 11 November 1810, gingen over den *Potengi*, en kwamen, des avonds, bij den *Lagoa Seca* aan. Dit is de naam van eene uitgeſtrekte moerasſige ſtreek, die ſlechts in bij uitſtek heete jaren geſchikt is, om bebouwd te worden. Daar dit juist thans het geval was, vonden wij aldaar eene menigte rondreizende landlieden uit de hoogere landſtreken. Zij hadden hutten opgerigt, en kleine Maïs- en Maniokvelden aangelegd. Wij kochten eenige van hunne grondvoortbrengſelen.

Den volgenden morgen reisden wij verder; de omtrek was geheel kaal. Wij hielden middag bij de eerſte *Caçimba*. Dit zijn openlijke bronnen, twee tot drie voeten diep, ſomwijlen van eene omheining voorzien. Des namiddags haalden wij een *Comboio*, of eenen trein van twaalf beladene paarden, in, waarbij zich ſlechts een enkele Blanke bevond. Wij hielpen hem de paarden bij elkander houden, hetwelk juist niet zeer gemakkelijk was. Zoo reden wij in gezelſchap voort.

Ons nachtverblijf zouden wij te *Pai Paulo*, eene landhoeve, houden. Wij beſloten echter bij onzen nieuwen vriend te blijven, dewijl 'er, volgens zijne ver-

(*) Koster, dien wij reeds boven aanhaalden.

verzekering, aldaar geen water te vinden was. Ondertusschen kwamen wij, hoe langer hoe dieper, in gesprek. Onze nieuwe medgezel was de zoon van een' aanzienlijk man, die, aan den oever van den *Açu*, groote landerijen en veekudden bezat. Door de buitengewone droogte dezes jaars had echter ook deze familie geleden.

Ingevolge hiervan werd onze nieuwe vriend naar de kusten afgezonden, om maniokmeel optekoopen. Doch naauwelijks had hij zijne lading bijeen, of de uitvoer werd verboden. Hij vertrok ondertusschen, kwam 'er gelukkig door, bereikte eenen vooruitweg van twee dagen en was, op deze wijze, voor alle verdere vervolging beveiligd. Zoo vonden wij hem, hij had slechts eenen enkelen slaaf bij zich, die met eenen waterzak volgde.

Met zonneondergang hielden wij bij eene groep van Mahagonij- en Mangababoomen stil. Ook deze begonnen reeds door de droogte te lijden: want zij waren grootendeels bladerloos. Wij nuttigden ons avondeten, en hingen de hangmatten op. De paarden werden tevens in een naburig klein dal gejaagd, alwaar nog een weinig gras voorhanden was. 'Er blies een sterke oostenwind; wij hadden geenen zeer aangenamen nacht. Reeds ten half vijf ure werd 'er daarom opgeladen.

Vier uren verder kwamen wij bij den *Seara-Meirim* aan. Alles was uitgedroogd; de rivier werd alleen door het hooge zandbed aangewezen. Wij reden door; en vonden *Pai Paulo* vervallen en van bewoners ontbloot. Hier neemt de *Sertam* of de binnen-woestijn eenen aanvang. De weg liep thans tegen den stroom op, gedurig langs het ledige rivierbed

bed heen. Omſtreeks elf ure hielden wij ſtil bij eene bron, die te midden van hetzelve gegraven was. Het water had echter eenen zeer zoutachtigen ſmaak. Vier uren daarna braken wij andermaal op, legden nog eenen weg van vier uren af en legerden ons eindelijk achter eenen zandheuvel, die ons tegen den wind beveiligde. Deze verheft zich, in dit jaarſaizoen, regelmatig tegen middernacht. Hij is droog, maar niet ongezond. Den paarden gaven wij, uit gebrek aan weide, voor de eerſte reis maïs.

De eerstvolgende drie dagen hadden wij dezelfde ledige vlakten, hetzelfde middagverblijf en hetzelfde nachtleger, als tot dus verre. Bij de eenige bron, welke wij aantroffen, vonden wij eene koe, die door onzen vriend terſtond aan het teeken herkend werd. Zij had zich, welligt om water te vinden, niet minder dan honderd uren van hare kudde verwijderd. Den vierden dag ontmoetten wij eenen hoop Sertanejo's, (*) zoo als men de bewoners der *Sertam* noemt. Zij hadden een ziek paard, in deze woeſtijn waarlijk een groot ongerijf.

Ons water was opgeteerd, en de eenige bron, die wij vonden, volkomen ledig. Daarom werden 'er eenige citroenſchijven uitgedeeld; doch dit hielp ſlechts voor eenen korten tijd. Eindelijk, toen ook de laatſte citroen gebruikt was, nam onze medgezel een keiſteentje in den mond. Hij prees dit als een voortreffelijk middel, en raadde ons dringend aan, hetzelfde te doen. Wij beproefden het en bevonden ons werkelijk zeer goed daarbij. Het was verkoe-

lend

(*) Zie beneden onder het artikel van dezen naam.

lend en verwekte tevens ſpeekſel. Des avonds troffen wij eenig water aan.

Den volgenden morgen, bij ons ontwaken, werden wij, op eenigen afſtand, twee geiten gewaar. Mijn bediende liep 'er op af en volgde dezelve, rondom een klein boschje, tot aan eene bewoonde hut. Vol blijdſchap kwam hij terug, en bragt ons zelf derwaarts. Eene oude vrouw en twee harer dochters begroetten ons; terwijl zij ons zeiden, dat de vader uitgegaan was.

De goede oude vrouw was zeer verwonderd over onze aankomst. De overgang over den *Seara Meirim* droogvoets ſcheen haar iets ongehoord. Doch zij herſtelde zich ſpoedig en wees mijnen bedienden eene plek gronds aan, alwaar nog een weinig gras te zien was. Ondertusſchen had ik van het meisje een bokje en een hoen bedongen, en tevens het geld daarvoor reeds afgeteld. Dit verraste ongemeen: men verwachtte juist het tegendeel. Helaas! nu en dan neemt een reiziger, die een talrijk gevolg heeft, dergelijke behoeften met geweld weg. In het algemeen heeft deze eenzaamheid iets verſchrikkelijks. De arme lieden kunnen om het leven gebragt worden, en men gelooft enkel, dat zij vertrokken zijn.

Tegen den avond gingen wij eindelijk, voor de twee en veertigſte en laatſte maal, over den *Seara Meirim*, en hielden, in de nabijheid van eenige bewoonde hutten, ſtil, welker afſtand van *Natel* op vijftig uren geſchat wordt. Dit is, als het ware, de eerſte voorname rustplaats van deze ſtad afgerekend. Wij vonden gras en water beide ten minſte van eene redelijk goede hoedanigheid. Hier verliet ik onzen reisgezel, die ons, tot dus verre, gezelſchap

fchap 'gehouden had, om mijne rigting naar *Apá* te nemen, van waar ik ten oogmerk had, verder naar *Aracati* te reizen.

Onze naastvolgende dagreis voerde ons naar de plantaadje *Sta. Lucia*. Hier was water in overvloed. De paarden, de fchapen, het rundvee, het gevogelte, alles zag 'er opgeruimd en vrolijk uit; alles verraadde dubbelde levenskracht. Juist werden 'er de geiten gemolken; ik liet dus om een weinig melk verzoeken en bood betaling daarvoor aan. De bediende kreeg de melk om niet; maar tevens kwamen 'er drie Sertanejo's mede.

„ Heer! " dus fprak de oudfte onder hen mij aan, „ wat moet dit beduiden? Wilt gij ons eene beleedi„ ging aandoen? Gelooft gij dat men hier melk „ verkoopt. " — Bij deze woorden ftampte hij met zijnen ftok hevig op den grond, trok aan zijnen hoed en zag mij vrij trotsch aan.

Ik begreep terftond, dat ik in *Brazilie* was. „Neem „ het niet kwalijk brave lieden!" zeide ik, „ Bij „ ons in *Europa* wordt zelfs het water betaald. „ Maar ik neem de melk met blijdfchap van u aan, „ en geef u flechts eenen cigarro daarvoor! " Dit bragt hen in een zeer goed humeur, en zij wenschten flechts nog het *Engelfche dier* te zien. Zoo wordt namelijk, in de binnendeelen van *Brazilie*, ieder Engelschman genoemd. (*Biche Ingles.*)

„ Ik ben de Engelschman, " hernam ik, en zij ftaarden mij met groote oogen aan. „ Dat is niet „ mogelijk! " zeiden zij tegen elkander „ Hij ziet 'er „ eveneens als ieder onzer uit." —— Deze goede lieden verbeeldden zich namelijk, dat wij allen met een klein bijvoegfel van paardenpooten, koeftaarten en

en horens voorzien zijn. Echter werden zij weldra zeer vertrouwelijk, zetten zich bij mij neder, begonnen te rooken, en vroegen naar allerhande berigten uit *Fernambuco*, waaromtrent ik hun, zoo goed mij mogelijk was, voldeed. Eindelijk verwijderden zij zich, en zonden mij, ſpoedig daarop, eenige charque ten geſchenke.

Onze volgende dagreis voerde ons door eene onoverzienbare vlakte, alwaar zich de weg ſlechts met moeite liet onderſcheiden. Hier en daar waren rotsſtukken van allerhande gedaante en grootte, maar nergens boomen te zien. De avond brak aan; wij zochten eindelijk eene geſchikte legerplaats op. Maar de wind blies zoo hevig, dat 'er aan geen koken te denken was. Bij geluk hadden wij water in eenen zak bij ons.

De volgende dag was bijna aan den vorigen gelijk; evenwel bragten wij den nacht op eene landhoeve door. Eindelijk, op den derden dag, zagen wij *Açu* met zijne twee kerktorens voor ons. Ik kan niet zeggen, welk eene vreugde dit was. Zoo is de mensch aan alles gehecht, wat bij hem het denkbeeld van het goddelijke terugroept. Wij hadden, in den tijd van negentien dagen, omtrent honderd en veertig uren afgelegd.

Açu ligt aan eene rivier van denzelfden naam, een weinig beneden het punt, waar deze zich op omtrent een uur afſtands, in twee armen verdeelt. Het is aan den kleinſten arm dezer rivier, in het vierkant, gebouwd, en heeft twee kerken, een ſtadhuis en eene gevangenis. De laatſte mag, dit zij in het voorbijgaan gezegd, in geene plaats ontbreken, zoo dezelve eenigzins bloeijen zal.

De

De huizen van *Açu* hebben ſlechts eene verdieping; de meeste vertoonen van binnen en buiten den blooten leemwand; ook zijn planken vloeren eene zeldzaamheid. De bevolking wordt op driehonderd zielen geſchat. Akkerbouw en veeteelt maken de voornaamſte middelen van beſtaan uit. Aan den mond van den *Açu* zijn voor koninklijke rekening zoutgroeven aangelegd. Een gedeelte van het gewonnen zout wordt door kleine kustvaartuigen afgehaald.

II.

Wij verlieten *Açu* op den vierden December, en kwamen, door digte bosſchaadjen, aan het *Piatomeer*. Hier werd bij de *Caza de Palha*, of de ſtroohut van den Distriktbevelhebber, ſtil gehouden. Het *Piatomeer* is drie uren lang, en omtrent een uur breed. De beide buitenſte deelen droogen des zomers genoeg op, om bebouwd te worden; maar het midden blijft moerasſig en is niet begaanbaar.

Niets levert hier ſchooner gezigt op, dan de aangebouwde ſtreken met rijst, maïs, ſuikerriet, meloenen enz., alles tiert weelderig. Wij werden hier en daar katoenboomen gewaar. Het geheel is omringd van zeer bekoorlijke groene heuvels. Indien dit meer niet beſtond, zouden de inwoners, in den zomer, moeten verſmachten; maar, langs dezen weg, vindt men, in de binnendeelen des lands, water in overvloed. Vandaar het friſſche, krachtige en levendige, hetwelk men hier, zoowel in menſchen, als in dieren, beſpeurt. Het is ſlechts te bejammeren, dat zich in de lagere ſtreken zoovele Muskito's bevinden. Ook wij werden, niettegeſtaande wij een vuur

van

van koemest hadden aangelegd, zeer door deze foort van muggen gekweld.

De twee volgende dagreizen waren genoegzaam aan elkander gelijk. Overal verzengd land, maar nogtans zeer fchoon vee, daar het nergens aan maïs en water ontbreekt. Eens gingen wij door een zoutmoeras; op de voetftappen onzer voorgangers, had zich eene dikke zoutkorst aangezet. Op een ander maal vingen wij, met behulp van onzen hond, eene bijfoort van miereneter (*Armadillo* of *Tatu hola*), die, gebraden zijnde, den fmaak van een fpeenvarkentje had.

Den derden nacht bragten wij onder eene groep boomen, in de nabijheid eener hut, door. Ik werd eene Jaguarhuid gewaar, die over eenige ftukken hout was gefpannen en nog geheel en al verschfcheen te zijn. De Jaguar is, in de landstaal, onder den naam van *Onça pintada* bekend. Den volgenden morgen begaf ik mij met den eigenaar der hut in een gegefprek. Hij had het dier den vorigen dag gefchoten en het eindelijk met zijn mes doorftoken, waarbij het hem echter verfchrikkelijk in zijnen linker arm gebeten had. De Jaguarhuiden zijn in *Brazilie* zeer gezocht; zij worden tot zadeldekken gebezigd. De grootfte zijn vijf voet lang en foms langer; tot ieder zoodanig dekkleed is flechts ééne huid noodig.

Den 7 December, des voormiddags ten tien ure, kwamen wij in het dorp *Sta Lucia* aan. Het ligt aan eene rivier, welke echter thans geheel was uitgedroogd, heeft misfchien eenige honderd inwoners en is bij wijze van eenen vierhoek gebouwd. Tot mijne groote blijdfchap kon ik hier weder geestrijke dranken bekomen. Ik vulde daarom op nieuw mijnen flesch-

kelder en vergat ook de *Rapadura's* of ſtroopkoeken niet. Des avonds namen wij ons nachtleger bij een vervallen huis, dat, wegens de opdrooging der bron, verlaten was. Wij vonden hier nog een ander gezelſchap reizigers, hetwelk naar *Natal* ging, weshalve 'er dus zeer bonte groepen verſchenen.

Den volgenden morgen hadden wij, bij afwisſeling, bosſchaadjen, zandweg en moeras. Omſtreeks elf ure klommen wij tegen eenen heuvel op: daar lag eensklaps de zee voor ons! Ik ben niet in ſtaat, om te zeggen, welk een verrukkelijk gezigt dit was. Ik meende op eenmaal weder in mijn vaderland verplaatst te zijn. Wij hielden ons middagmaal in eene eenzame hut, en reden vervolgens langzaam naar het ſtrand af. De weg liep nu langs hetzelve heen; van tijd tot tijd gingen wij eenige visſchershutten voorbij.

Zoo werd het gehucht *Arejas* bereikt; hier hielden wij bij het voornaamſte huis ſtil. De ouders waren geſtorven; 'er bevonden zich ſlechts drie knapen in. De oudſte derzelve was naauwelijks zestien jaren; evenwel was aan hem het beſtuur over het geheel opgedragen. Werkelijk ſchenen de kleine landerijen zeer goed bebouwd; óok bevonden zich de netten, booten enz. in eenen goeden ſtaat. Wij kochten eenige hoenders, alsmede een bokje, en hielden daarvan een goed avondmaal.

De volgende dagreis was ongelijk aangenamer; de ommetrek kreeg eene betere gedaante. Hier en daar werden wij zelfs afgeperkte landerijen gewaar. Wij hielden middag te *Cajuaes*, eene kleine groep hutten, aldus genaamd van wege de menigte van Mahagonijboomen. Hier vonden wij maïsſtengels voor onze paarden, en wa-

water in overvloed. Ook het binnenſte der hutten toonde eene zekere neiging en ſmaak tot gemak aan. Den nacht bragten wij onder eenen heerlijken Manga-boom door.

Den vierden dag, des namiddags ten vijf ure, kwamen wij in *Aracati* aan. Ik was met brieven aan eenen Senhor Joze Fidelis Barrozo, eenen rijken koopman, voorzien. Deze brieven had ik door den gids vooruitgezonden, waarop mij dezelve met de ſleutels van een der huizen van den heer Barrozo te gemoet kwam.

Toen wij nu vervolgens onzen intrek daarin namen, bevond ik, dat de benedenſte verdieping tot eene bergplaats van koopwaren en de bovenſte tot eene woning was ingerigt. Deze woning beſtond uit twee groote, regelmatige kamers met alkoven en eene keuken, zijnde alles van de noodige gereedſchappen voorzien. Onze paarden werden nu in den hof gebragt, alwaar het hun ten minſte niet aan voeder ontbrak. Ik zelf liet mijne hangmat uitſpannen, en beval voor een avondmaal te zorgen, toen mij eene bezending van Senhor Barrozo werd aangekondigd, die uit drie zijner ſlaven beſtond.

De eene droeg eenen grooten korf met heerlijk avondeten, wijn, nageregt enz., alles in overvloed. De tweede bragt eene zilveren beker, alsmede een zilveren waschbekken en eenen fraaijen handdoek. De derde moest vernemen, of 'er nog iets anders van mijnen dienst ware. Ook aan mijn volk werd, op dat oogenblik, een groote korf met eten gebragt. Ik at zeer ſmakelijk, ſliep nog beter, en werd, den volgenden morgen, op dezelfde wijze met het ontbijt bediend.

Spoedig daarop verſcheen Senhor Barrozo zelf; hij was ten uiterſte beleefd, om niet te zeggen, vol complimenten. Toen ik hem zeide, dat het mij ſpeet, hem zoo vele ongelegenheid te veroorzaken, verzekerde hij, dat dit niet anders kon, noch mogt zijn. Hij zou anders aan mijne aanbevelingen van den ſtadhouder van *Goiana* niet naar eisch voldoen. Vervolgens gaf hij ook last, om mijne paarden op een eiland in de rivier te brengen, alwaar voortreffelijk gras in overvloed was. Senhor Barrozo was, in alle opzigten, een zeer vriendelijk man.

Wat *Aracati* zelf betreft, het ligt aan den zuidelijken oever van den *Jaguaribe*, ongeveer twee en een half uren van de plaats af, alwaar deze in de zee uitloopt. Het beſtaat uit eene hoofdſtraat, benevens nog eenige bijſtraten, en heeft drie kerken, een ſtadhuis en eene gevangenis. De huizen hebben, van wege de menigvuldige overſtroomingen, alle nog eene bovenſte verdieping.

De grasrijke eilanden in den *Jaguaribe* worden tot de veeteelt gebruikt. Ondertusſchen ontbreekt het aldaar aan zoet water, dewijl de vloed tot aan *Aracati* ſtijgt. De runderen zwemmen daarom, alle dagen, naar het vaste land over, alwaar men voor dezelve bijzondere bronnen gegraven heeft. Zij zijn zoo zeer hieraan gewoon, dat 'er in het geheel geen herder bij noodig is. De kalveren zwemmen dan altijd naast de moeders, nu regts, dan links, ſteeds naar dat de ſtroom gaat. Op deze wijze zijn zij gedekt, zoo dat hen het water niet kan voortſlepen. Hoe wonderbaar is toch de natuurdrift!

Aan den mond van den *Jaguaribe* heeft zich eene engte gevormd, die zeer naauw en gevaarlijk is. De

diep-

diepte verandert dagelijks, en de branding gaat verbazend hoog. Daarom kunnen 'er enkel kustvaarders binnenloopen, en ook deze zelfs niet op alle tijden. Men ziet dus wel, dat de koophandel alhier nimmer van eenig belang kan worden.

Van *Aricati* zette ik mijne reis nog veertig uren verder naar *Seara* voort. Het land is meestal zanderig, met ligte bosfchaadjen bedekt. Wij moesten verfcheidene gehuchten voorbij, lieten een Indiaansch dorp, alsmede de ftad *San Joze*, van vier honderd inwoners, ter linkerzijde liggen en kwamen, op den vierden dag, omftreeks twaalf ure, ter plaatfe onzer beftemming aan.

Ik was eenen Senhor Marcos Antonio Briçio aanbevolen, die een aanzienlijk ambt bekleedde. Hij had, in vroeger tijd, te *Lisfabon*, en daarna te *Marenham*, zijn verblijf gehad, en was een zeer befchaafd en vriendelijk man Een even gunftig onthaal genoot ik bij den ftadhouder van het Kapiteinfchap. Onder andere moest ik het groote middagmaal bijwonen, hetwelk hij, bij gelegenheid van den geboortedag der koningin, gaf. Alles overtrof mijne verwachting: want alles was bovenmate goed.

Villada Fortaleza do Seara — om den kanfelarijnaam te gebruiken — ligt op eene zandvlakte op den achtergrond eener kleine baai. Zij is in eenen vierhoek gebouwd, van welken nóg vier tot vijf andere ftraten uitloopen. De geheele ftad is ongeplaveid, ondertusfchen zijn verfcheidene huizen met voetpaden voorzien. De meeste derzelve hebben flechts eene verdieping; evenwel wordt de bevolking op elf tot twaalfhonderd gefchat. Behalve drie kerken, is nog de aanzienlijke woning des ftadhouders, alsme-

de het tol- en fchathuis, opmerkenswaardig. Alle deze gebouwen onderfcheiden zich door derzelver net en wit voorkomen.

Het fort, van hetwelk de ftad haren naam bekomen heeft, is, digt aan dezelve, op eenen zandheuvel gebouwd. Hetzelve beftrijkt de land- en zeezijde; maar is van zoo weinig aanbelang, dat het flechts met vier tot vijf kanonnen bezet is. In de haven loopen flechts weinige fchepen binnen; het binnenvaren is, van wege de menigte klippen, zeer ongemakkelijk.

De koophandel van *Seara* beteekent daarom flechts weinig, te meer, dewijl ook de toevoer te land zeer kostbaar is. Zelfs hebben de menigvuldige fchrale jaren aan de welvaart dezer ftad afbreuk gedaan. Voormaals werd 'er b. v. zeer veel ingezouten of gedroogd rundvleesch uitgevoerd; maar, federt de veeteelt zoo zeer is afgenomen, moet *Seara* zich deszelfs eigene behoeften door inkoop aanfchaffen. Dit gefchiedt uit *Rio grande do Sul*, offchoon dit artikel nog altijd onder den naam van *Carne do Seara* voorkomt.

Tot dus verre onze reiziger, die nu langs de kusten weder naar *Fernambuco*, terugkeerde.

Suikerplantaadjen.

Men zal zich wel herinneren, dat, in *Brazilie*, ieder veld den bosfchen moet ontrukt worden. Zoo ook worden, wanneer men den eerften grond tot eene fuikerplantaadje wil aanleggen, honderden van ongemeen groote boomen omvergehouwen en verbrand

brand — het is de zegepraal der menſchelijke hand over de woeste natuur.

Den besten grond tot de ſuikerteelt leveren de zoogenaamde *Varzeas*, of lage vochtige landerijen op, die gewoonlijk ſlechts met heestergewas begroeid zijn. Deze grond beſtaat gewoonlijk uit ligt groenen, ſomwijlen ook geheel witten, mergel, waarin het riet voortreffelijk groeit. Hetzelve wordt, op zoodanige velden, geplant met den aanvang van September, tot in het midden van November (*), en wel op de volgende wijze.

Het veld wordt in diervoege bearbeid, dat het verſcheidene rijen voren, of, op eene andere wijze, kleine uitholingen bevat. In deze worden nu de rietſtokken, die zes duim lengte en drie tot vier knotten moeten hebben, bijna horizontaal gelegd, en bijkans vier duim hoog met aarde bedekt. Zij ſchieten zeer ſpoedig op, zoodat zij 'er, reeds na drie maanden, als eene rij boschachtige ſtruikjes uitzien.

In eenen goeden grond wordt het riet in twaalf tot vijftien, in eenen ſlechteren, in achttien tot twintig maanden, rijp. In den eerſten bereikt het, bij eene buitengewone dikte, dikwijls eene hoogte van twaalf tot dertien voeten. Nimmer wordt echter een ſuikerveld gemest, zoo min als eenig ander in *Brazilie*. Dit is ligt te begrijpen, daar 'er, tot afwisſeling, landerijen in overvloed zijn.

De bladeren en ſpitſen van het riet leveren een voor-

(*) In landerijen, die hooger liggen en drooger zijn, van het midden der maand Julij, tot in het midden van September.

voortreffelijk voeder voor het vee op. Doch, de ſuikervelden worden door muizen en vosſen, helaas! maar al te zeer bezocht. De laatſte inzonderheid, rigten des te grootere ſchaden aan, daar zij gewoon zijn, eene menigte riet aftebijten, en evenwel van elk maar een weinig opeten. Evenmin ontbreekt het het aan andere plunderaars, vooral, wanneer de plantaadje in de nabijheid van een veel betreden voetpad ligt. Elke voorbijganger houwt dan een half of wel een geheel dozijn rietſtokken, ten gebruike, naar zijn welgevallen, af, zonder dat zulks toch juist den eigenaar zeer benadeelt.

De gebouwen, die zich op eene ſuikerplantaadje bevinden, zijn gewoonlijk de navolgende:

De molen (*Engenho*), die of door het water, of door paarden, ook wel door oſſen gedreven wordt,

Het kookhuis, hetwelk gemeenlijk met den molen verbonden en het kostbaarſte gedeelte der ganſche inrigting is, dewijl men ketels enz. uit *Europa* moet laten komen.

Het raffinadeerhuis (*Caza de purgar*), dat veelal ook tot ſtookhuis dient.

De kapel, die gewoonlijk zeer groot is. — Alle deze gebouwen zijn bijna overal van gebakken ſteenen.

Het woonhuis voor den eigenaar of diens opzigter, meestal uit vakwerk beſtaande, en gewoonlijk van een paardenſtal voorzien.

De Negerwoningen, waarvan eene tot ziekenhuis dient. Zij ſtaan op eene lange rij, en zijn, even als het woonhuis, met pannen gedekt. De gevangenis bevindt zich in het raffinadeerhuis; dezelve is gewoonlijk zeer ſterk.

Alle de gebouwen, met uitzondering der Negerwo-

nin-

ningen, vormen gemeenlijk eenen vierhoek, welks hoofdzijde de kapel inneemt. De Negerwoningen ſtrekken zich meestal achter het woonhuis uit. Het aantal der Negers is zeer verſchillend, naar mate de omſtandigheden des eigenaars zijn. Ondertusſchen wordt eene plantaadje met veertig Negers, mannen en vrouwen zamen genomen, reeds als van veel belang beſchouwd.

De waarde van het geheel, paarden en osſen daaronder begrepen, wordt dan op drie tot vijfduizend karolinen geſchat. Plantaadjen der eerſte klasſe, daarentegen, met tachtig ſlaven, en daarenboven, zijn tusſchen de zeven en tien duizend karolinen waardig. De kokers of zieders, de raffinadeermeester, de branders of ſtokers, de timmerman enz., zijn gewoonlijk vrije lieden. Het aantal van paarden en osſen, is meestal aan dat der Negers gelijk. Men ſchat het ſtuk der eerſte op drie, en ieder der laatſte op twee-en-dertig karolinen.

De gezamenlijke landerijen eener Suikerplantaadje zijn op de volgende wijze verdeeld: vooreerst de rietvelden, vervolgens de bosſchaadjen, die meestal de helft van het geheel uitmaken. Voorts de maniok- en boonvelden, het weiland — eindelijk de velden enz., die, tegen eene geringe grondbelasting, aan vrije lieden zijn overgelaten. — Het geheel, de bosſchaadjen medegerekend, heeft gewoonlijk zes, acht, ja twaalf uren in den omtrek, waarvan echter meestal ſlechts een derde gedeelte bebouwd is.

Terſtond na het eindigen van den ſuikerrietoogst, vangt men nu den arbeid in den molen aan. Deze molens, of *Engenhos*, zoo als zij in het Portugeesch heeten, beſtaan uit een raderwerk, hetwelk verſchei-

dene houten of ijzeren cylinders of rollen drijft, die naast elkander, en loodregt op derzelver as draaijen. Tusschen deze wordt het suikerriet in bundels ingestoken, en zoo lang daarin gelaten, tot dat het geheel is uitgeperst. De Neger, die dezen arbeid te verrigten heeft, moet echter zeer voorzigtig zijn, dat zijne hand niet tusschen den cylinder of rol komt. Daar dergelijke ongelukken niet zeer zeldzaam zijn, ligt 'er altijd een ijzeren stang met eenen hamer gereed, waarmede men den armen Neger weder bevrijden kan. Maar dit moet zeer spoedig geschieden, dewijl anders de cylinder het ganssche ligchaam vat. Somwijlen is men dus genoodzaakt, om den beklemden arm aftehouwen.

Het suikersap loopt, door middel van buizen of pijpen, in het kookhuis af, alwaar het in eenen ketel verzameld, met den *Temper* of de slaauwste loogzouten (*) vermengd, en eindelijk aan het koken gebragt wordt. De meeste moeite veroorzaakt nu het afschuimen, hetwelk met groote zorgvuldigheid geschieden moet, tot dat de kokende massa in eenen tweeden kleineren ketel overgeschept kan worden. Hier kookt zij, onder voortdurend afschuimen, andermaal zoo lang, tot dat zij zich nog meer verdikt heeft. Thans komt zij in een derden nog kleineren ketel, alwaar zij hare voltooijing krijgt. Men bespeurt dit, wanneer zij zich in breekbare draden van eenen duim lengte laat uitrekken.

Hierop wordt zij geschept in aarden potten, die den vorm hebben van een suikerbrood, waarin zij moet

(*) Weedasch, hier en daar ook kalk.

moet bekoelen. Het grondſap, dat zich daarbij vormt, vloeit van onder door eene kleine opening weg, en verzamelt zich in eene groote tobbe, rondom welke de vormen ſtaan. De gereed zijnde ſuiker wordt dan eindelijk met kleiaarde bewerkt (*), tot dat dezelve de behoorlijke witheid en zuiverheid bekomen heeft. Nu wordt zij uit de tonnen genomen, in groote kisten (*) tot poeder geſtampt, en zoo te koop aangeboden.

Die van *Bahia* wordt voor de beste ſuiker van gansch *Brazilie* gehouden, ook wordt daarvan het meest verzonden. De ganſche uitvoer van ſuiker wordt algemeen op ruim twintig millioenen ponden berekend. Ondertusſchen zouden aankweeking en behandeling nog voor vele verbeteringen vatbaar zijn. Dit is ten minſte zeker, dat men op de Antiliſche eilanden, vooral op *Jamaica*, de ſuikerbereiding veel beter verſtaat.

Nosza Senora da Conceicao.

Maria Ontvangenis is een feest in gansch *Brazilie* van eene dubbele eerwaardigheid. Men treft namelijk, onder dezen naam, eene menigte van wonderdadige Mariabeelden aan, werwaarts verſcheidene bé-

(*) Men bedekt het bovenſte opene einde van den vorm met vochtige kleiaarde; deze doordringt hierop de maſſa met haar water, zoo lang, tot dat alle weeke morſige deelen mede weggedrongen zijn.

(*) Iedere van vier geheele planken, en tot 15 à 1600 ponden. Verſcheidene huizen van koophandel zoeken de middelſte en bijgevolg *fijnere* deelen der ſuikerbrooden uit, en verkoopen dezelve tot eenen hoogeren prijs. Bijna elke familie raffinadeert haren eigene Moscowade-ſuiker zelve; de behandeling is zeer eenvoudig.

bedevaarten gedaan worden. Men wendt daarom, tot viering van dit feest, alles aan, wat ſlechts mogelijk is. De onkosten worden gewoonlijk door de aanzienlijkſte inwoners gedragen, zoodat ieder hunner eenen dag voor zijne eigene rekening neemt. Deze plegtigheden zijn karakteristiek, vooral op kleine plaatſen, alwaar de oude Braziliaanſche gewoonte nog onveranderd in gebruik is gebleven.

Allereerst moet 'er voor kruid- en vuurwerken, voor ſpeellieden, tooneelſpelers, zangers en danſers zijn gezorgd. Twee rijen vlaggen wapperen aan lange ſtangen op het marktplein. Muzijk, met klein kanon, en ſnaphaanſchoten vermengd, kondigt het begin van het feest aan.

Eene prachtige groote mis, eene ſtatelijke processie rondom den wal, een groote Braziliaanſche maaltijd, zoo als die in gebruik is. — Voorts des namiddags kaarten- en poppenſpel. Eindelijk des avonds algemeene verlichting (*Illuminatie*), die zeer eenvoudig wordt ingerigt. Als lampen worden namelijk halve uitgeholde oranje-appels gebruikt. Daarbij beſtendig ſchieten, gedurig vreugdegejuich; hoe grooter het feest is, des te erger gedruisch.

Op eenen anderen avond treedt 'er een zoogenaamde *Glozados*, of dichter voor de vuist ten voorſchijn. Hij zegt verzen op tot eer der heilige maagd, tot lof des geestelijken, en tot roem der milddadigen, die de kosten betalen. Zoodra hij eindigt, begint, met een ruiſchend muzijkgeſchal, het tooneelſpel. De ſchouwburg, intusſchen, is niets anders dan eene ſtellaadje van planken, welke drie voeten hoog is en aan de vier hoeken door pikkranſen verlicht wordt.

Twaalf mannen en twaalf knapen komen van den achtergrond af ten voorſchijn, en plaatſen zich in eene afwisſelende rij aan weêrszijde. Zij dragen meestal wambuizen, en lange broeken, met roode banden verſierd, en hebben groote bontkleurige papieren mutſen op. De muzijk zwijgt, ſlechts eene enkele guitarre ſpeelt voort. Plotſeling vallen de zangers in het koor, en beginnen daarbij eenen kunſtigen dans. Doch op hetzelfde oogenblik komt 'er een ſchip met volle zeilen aan en legt zich digt bij de tooneelplaats ten anker. Het wordt door bedekte raderen in beweging gebragt en duidt de eigenlijke ſchouwplaats van het ſtuk aan, terwijl ook, ſtraks daarna, de ſpelende perſonen optreden.

Deze zijn een ſcheepskapitein, zijn luitenant, de ſcheepskapellaan, de bootsman, de kajuitsjongen, de zwabber (*), en de duivel, als matroos verkleed. Alle deze volksſtukken komen, wat den inhoud betreft, op een en hetzelfde neder. Een ſchip heeft in het eerst eene gelukkige reis gehad, maar lijdt eindelijk buitengemeen door wind en weder. De oorzaak daarvan is de duivel, die, in de gedaante van eenen matroos, onder de manſchap geſlopen is. Met veel moeite wordt hij echter eindelijk herkend en over boord geworpen, waarna de ſtorm ophoudt en het ſchip de haven bereikt.

Dit is de algemeene inhoud, die echter door de uit het hoofd dichtende tooneelſpelers op velerleije wijze veraangenaamd en opgeſmukt kan worden. De bevalligſte rollen zijn die van den kajuitsjongen en van den zwabber, die twee domooren zijn, en

(*) Die het verdek moet reinigen.

en alles verkeerd verſtaan. Van daar eene menigte grappen, veelvuldig afrosſen, en wat dies meer zij. De duivel, daarentegen, is een zeer leepe klant; zoo lang hij met den kapitein enz. ſpreekt, ſpeelt hij den vromen; maar is hij alleen, dan vloekt hij op eene verſchrikkelijke wijze. Eindelijk echter ontvangt hij zijn verdiend loon, waarbij inzonderheid de beide domooren zeer werkzaam zijn. Ook de kapellaan, die in den beginne een weinig gefopt wordt, bekomt thans volkomene voldoening.

De lieden, welke deze ſtukken vertoonen, zijn geene eigenlijke tooneelſpelers, maar kramers enz., die bij alle zoodanige feesten tevens hun hoofdberoep waarnemen. Zij worden voor kost en woning vrij gehouden, maar ſpelen, voor het overige, zonder geld te vragen. Eenige dezer gezelſchappen zijn bij de veertig perſonen en meer ſterk. Het is een zonderling gezigt, vele honderden, ja zelfs tot duizend menſchen voor eene dergelijke tooneelplaats verzameld te zien. Rondom duistere nacht, hemel en aarde in rust verzonken, — maar midden daarin een glansrijk lichtpunt, vol leven en werkzaamheid.

De Maniok.

De kruidkundige beſchrijving dezer plant (*) ligt buiten ons plan. Het is de *Jatropha Manihot* LIN., welker naar pastinaken gelijkende wortel den grondſlag

(*) De plant zelve wordt, door de inboorlingen, *Maniiba* genaamd. De Portugeeſche naam is *Roça*. Van daar *Hum bom roçado de roça*, een goed Maniokveld.

ſlag van het ganſche Braziliaanſche huishoudkundig ſtelſel uitmaakt. Zij heet met den landsnaam *Mandioca*, het blad *Maniſoba*, de ſteel *Maniya* en het ſap *Manipueira*. Eene ſoort van wortel, waarvan het ſap bij uitnemendheid vergiftig is, mag niet aangekweekt worden; zij is onder den naam van *Manipeha* bekend. Eene andere, echter zeer kleinere ſoort, waarvan het ſap niet vergiftig is, heet *Macaxeira*.

De voortreffelijkſte Maniok vereischt eenen droogen, warmen grond, met zand vermengd. Men treft intusſchen eenige ſoorten aan, die ook in vochtig land welig tieren. Dezelve wordt uit een duim dik, en zes tot acht duimen lang afzetſel van de takken gekweekt, zoodat de planten vier voeten van elkander ſtaan. Tot opdelving is dezelve zelden minder dan in achttien tot twintig maanden rijp, maar hij ſchiet, bij eenen goeden grond, ook acht tot twaalf pond zware wortels.

Om nu meel — *Farinha da pao* (*) daaruit te bereiden, gaat men op de volgende wijze te werk. Vooreerst wordt de bast afgehakt, hetwelk zeer veel moeite kost; vervolgens wordt de wortel gemalen, hetwelk door middel van eene rond, ſnel omloopende, koperen rasp geſchiedt. Dit meel wordt nu uitgeperst, opdat het vergiftige ſap daarvan afgeſcheiden worde. Eindelijk komt de *Maça*, zoo als die thans heet, in eenen koperen ketel over een ſterk vuur, waardoor men dezelve, die beſtendig omroerende, den hoogſten graad van droogte geeft.

In

(*) Woordelijk — *houtmeel*.

In dezer voege voor vochtigheid bewaard, houdt zij zich zeer lang goed, en levert een voortreffelijk voedſel op. Men kan met volkomen regt zeggen, dat het Maniokmeel in *Brazilie* de plaats van het brood vervult. Doch de *Farinha* altijd droog te eten, wordt voor zeer ongezond gehouden, en heeft, naar men zegt, de waterzucht ten gevolge. Zij wordt daarom meestal met heet water toebereid, in welk geval zij *Piram* wordt genaamd.

Mandiocca molle is Maniokwortel, die door het weeken in water week en zacht geworden is. Dezelve heeft eenen ten uiterſte walgelijken geur, die echter over het vuur verdwijnt. *Ipé* is eene ſoort van wilde Maniok, die, gekookt en geroosterd, aan de beste Kastanjes evenaart.

De Jonge Planter.

Het volgende fragment uit Kosters dagboek levert een getrouw afbeeldſel op van het leven eens jongen Planters, die zich voor het eerst aan dit beroep gewijd heeft. Hetzelve is tevens, wat de phyſiognomie van het geheel betreft, zoo karakterſchetſend, dat men het zekerlijk met vermaak zal lezen.

Mijn huis — zijn zijne woorden — lag aan de afhelling van eenen heuvel, en was een lang, laag gebouw van vakwerk, met den gevel naar voren gekeerd. Aan dezen kant bevond zich de deur, alsmede een groot venſter, hetwelk het uitzigt over de zee had. Het voornaamſte of hoofdvertrek, alwaar ik woonde, was tegen het veld gekeerd.

Een koffer met boeken, eene groote kist tot be-

wa-

waring der wekelijkſche behoefte van farinha en boonen, eene zeer groote waterkruik met den gewonen ſcheplepel (*) daarop liggende, eindelijk een paar ſtoelen en eene tafel, alle van acajouhout, maakten het ganſche huisraad uit. Naast dit vertrek bevonden zich nog twee kleinere, het eene van eene hangmat, het andere van een bed voorzien. Aan eene keuken en voorraadkamer ontbrak het niet; het overige van het huis was nog niet voltooid.

Mijn dagwerk had ik op de volgende wijze verdeeld. Iederen morgen met zonne-opgang, dat is, ten zes ure, trad ik voor mijne huisdeur, om de Negers naar hunnen arbeid te zien gaan. Dit is noodzakelijk, opdat de Feitor (†) zijnen pligt doe, en geen Neger achterblijve. Zij ſchuwen namelijk buitengemeen de morgenlucht, zelfs wanneer men hun veroorlooft, hunne dekens omteſlaan. Dan onderzocht ik de plantaadjegebouwen enz., tot dat, ten acht ure, de tijd van het ontbijt kwam.

Men zette mij gewoonlijk thee, koffij, eijeren, gebakken visch en wildbraad, alsmede madera- of kaapwijn voor. Was de kapellaan niet afwezig, dan hield hij mij meestal gezelſchap. Thans nam ik mijne boeken in de hand en reed eindelijk naar de velden. Om namelijk den Feitor in werkzaamheid te houden, moet het oog des planters overal zijn.

Ten twee ure kwam het middageten, bananen, ver-

(*) Het is eene halve kokosnotenſchaal van eenen langen houten ſteel voorzien. Bij de rijken worden deze *cocos* meestal van zilver gemaakt.

(†) De Opziener der Slaven.

verſche zeevisch, wild gevogelte, jonge kokosnoten en oude portwijn. Eindelijk volgde de festa (*), alles te zamen tot drie ure. Dan een uur voor allerhande loopende bezigheden, en hierna andermaal op het veld, alwaar ik, tot omſtreeks half zes ure, bleef. Thans luidde het Angelus; de vermoeide Negers keerden van den arbeid terug; weinige minuten daarna was het volkomen nacht (†). Ik bragt nu den tijd door met lezen of had den kapellaan bij mij, tot dat het de tijd van het avondeten was. Dit beſtond echter ſlechts uit vruchten en wat wijn, waarop ik nog eenige cigaren rookte, en omſtreeks elf ure mij naar bed begaf.

De luchtsgeſteldheid beviel mij ongemeen. De hitte werd zelden of nimmer drukkend; de zeewind koelde die zeer regelmatig af. De frisſche nachten inzonderheid geven aan het ligchaam altijd weder de noodige veerkracht. Bij maneſchijn waren de avonden verrukkend ſchoon. De volle maan geeft hier zulk een ſterk licht, dat men zelfs klein ſchrift, zonder moeite, daarbij lezen kan. Dergelijke avonden bragt ik meestal in de open lucht voor mijn huis door. Hemel, aarde en zee was dan in eenen golvenden zilverglans. Het is een onbeſchrijfelijk, door geene kunst natebootſen, gezigt.

Zoo eentoonig mijn leven eigenlijk ook was, had het nogtans, van tijd tot tijd, eenige afwisſeling. De bezoeken van naburige Planters, de kleine reizen naar *Fernambuco*, de voorvallen onder de Negers

(*) Middagſlaap.

(†) Even als op alle deze breedten, heeft men hier bijna in het geheel geene ſchemering.

gers zelve, van hunne feesten af tot op hunne dieverijen toe, geſtadig had 'er eenige verandering plaats. De opbouw van eenen nieuwen ſuikermolen inzonderheid hield mij en mijn volk ongemeen bezig.

Elk nieuw gebouw van dezen aard moet echter behoorlijk door den kapellaan ingewijd worden, eer eenige Neger daarin begint te arbeiden. Het nalaten dezer plegtigheid heeft, zoo als zij gelooven, ontelbare ongelukken ten gevolge. Toen daarom alles gereed was, had de inwijding op de volgende wijze plaats.

Wij trokken in proceſſie naar den molen, alwaar ons de opziener met den zied- of kookmeester enz. aan de deur ontving. Op de plank voor de cylinders ſtond een crucifix met twee waskaarſen, en, op elke zijde, een Neger met eenen rietbos in de hand. Thans trad de kapellaan ten voorſchijn, las verſcheidene gebeden en beſprengde eerst den molen en daarna de omſtanders uit het wijvat, dat, tot dat einde, aldaar geplaatst was. Hetzelfde geſchiedde in het kookhuis enz.; overal had dezelfde plegtigheid plaats.

Eindelijk namen de kapellaan en ik een riet in de hand, om het tuſſchen de cylinders te doen, hetwelk het teeken tot het openen der ſluis was. Oogenblikkelijk kwam het ganſche werk in beweging, de Negers voorzagen het met nieuw riet, en de inwijding was geſchied. Des middags had 'er een groot Braziliaansch gastmaal plaats, en des avonds voor de Negers tafia, muzijk en dans. Wat in het gewoel des levens ongemerkt voorbijgaat, dit wordt in de eenzaamheid eene gebeurtenis, van

welke men eene reeks van jaren telt. Zoo bekomen ſuikeroogst en nieuwe ſuikermolens, ja alles, door de omſtandigheden meer gewigt.

De Katoen.

De katoen vereischt eenen zeer droogen grond, gelijk zij dan ook, over het geheel genomen, weinig vochtigheid behoeft. De zaaitijd is meestal in Januarij, nadat de eerſte regen (*) gevallen is; evenwel kan dit, onder gelijke omſtandigheden, ook in elke andere maand geſchieden. Men maakt kleine vierkante gaten, ſteeds zes voeten van elkander en doet in ieder drie zaadkorrels. Daar tusſchen in wordt maïs geplant.

In volle bladeren, en met hare gele glinſterende bloeſems, ziet 'er de katoenplant zeer ſchoon uit. Maar naderhand, wanneer de bolſters opengebarſten en de bladeren verwelkt zijn, heeft zekerlijk volſtrekt het tegendeel plaats. De eerſte oogst valt gewoonlijk in de achtſte of negende maand voor. Elke plant levert namelijk drie tot vier oogſten op, waarvan de tweede de fijnſte katoen oplevert.

De ruwe katoen is, gelijk men weet, met de zwarte zaadkorrels vermengd, waarom dezelve eene zorgvuldige zuivering behoeft, hetwelk door middel van een eenvoudig werktuig geſchiedt. Het geheel beſtaat uit twee horizontale cylinders, die, in eene tegenovergeſtelde rigting, ronddraaijen; zij worden door een groot rad in beweging gebragt. Wordt nu de katoen daar tusſchen geſtoken, dan valt zij ge-

(*) *As primeiras aguas.*

gezuiverd aan de andere zijde neder, terwijl het zaad terug moet blijven.

Maar nog is de katoen geenszins volkomen zuiver; 'er bevinden zich namelijk nog overblijffels van geſchondene zaadkorrels en dergelijke in. Zij wordt derhalve in hoopen geſcheiden en met lange ſtokken doorgeklopt, tot dat alle vuil daar afgevlogen is. Maar hieruit ontſtaat het nadeel, dat de vezels in ſtukken geſlagen worden. Daar nu de lengte derzelve voor de manufakturisten zoo wenſchenswaardig is, verliest de ſtof daardoor altijd in waarde.

Gewoonlijk nemen de Planters de zuivering zelve op zich; maar dikwerf verkoopen zij ook hunne katoen ruw, *en caroço*, zoo als men zegt, aan zoodanige perſonen, wier middel van beſtaan die bezigheid uitmaakt. Deze houden zich daarom altijd in de nabijheid van zoodanige plantaadjen op, dewijl de vervoering der *ruwe* katoen zeer moeijelijk is.

De eerſte en beste ſoort der Braziliaanſche is die van *Fernambuco*, de ſlechtſte die van *Maranham*. De middelſoorten zijn die van *Bahia*, *Seara* en *Rio Janeiro*. De uitvoer der eerſte ſoort is zeer ſterk; dezelve wordt jaarlijks op 60, 80, 90,000 balen geſchat. Uit alle oorden van dat kapiteinſchap wordt 'er daarom katoen naar *Recife* gebragt. Men bedient zich daartoe van bijzondere lieden. Dan wordt zij in groote balen van ruwe huiden gepakt, die den koninklijken ſtempel moeten krijgen, en zoo naar *Europa* verzonden.

De winst, die de katoenteelt aanbrengt, is bij goede oogſten buitengemeen groot. Jammer maar, dat 'er zoo vele jaren van misgewas invallen.

Dit alles verhindert ondertusschen de voortdurende vermeerdering der plantaadjen niet; alleenlijk legt men dezelve, van wege de grootere droogheid, bij voorkeur, in het binnenste des lands aan. Het zaad kon een goed voeder voor het rundvee opleveren; het ergste is maar, dat het zich nimmer geheel van de vezels laat zuiveren.

Mandinga.

Een woord uit de Negertaal, hetwelk eene tweeledige beteekenis heeft. Elke betoovering namelijk, zoowel als elk toovermiddel, wordt *Mandinga* genoemd. Die kunst bevindt zich in de handen van zekere meesters of *Mandingueiro's*, die tevens waarzeggers, slangenbezweerders, goochelaars enz. zijn.

Zij houdt zich door overlevering staande, gelijk dan bijna elke groote plantaadje zulk eenen Mandingueiro heeft. Gewoonlijk laten zich intusschen slechts oude Negers daarmede in. De Mandingueiro's, zegt het volksgeloof, kunnen iedereen met hunne middelen den dood aandoen. De Negers zijn daarom buitengemeen bevreesd daarvoor. Het Portugesche woord voor die betoovering is *Feitiço*, en voor deze toovenaars *Feitiçero's*.

De Mandinga heeft bijkans de grootte van eenen appel en bestaat uit een mengsel van aarde, vederen, asschc, vodden enz., hetwelk tusschen vijf of zes boombladeren van granaten, oranjeappelen en dergelijke gebonden is. Het schijnt echter, dat de zamenstelling, naar het verschillende oogmerk, veranderd wordt. Men legt de Mandinga onder de slaapplaats van den persoon, waarop, binnen drie dagen, de uitwerking volgt.

Niet

Niet altijd heeft men echter daarbij iemands dood ten doel. De Mandinga moet ook liefde en haat verwekken, ziek of gezond maken, een voornemen bevorderen of verhinderen, kortom, alles bewerken, wat den kooper aangenaam kan zijn. De Negers weten desaangaande eene menigte wonderbare geſchiedenisſen te verhalen, en houden zich daarmede geheele avonden bezig. Ook deze *contas verdes* of oudwijfſche ſprookjes behooren tot die denkbeelden, welke gewoonlijk overal denzelfden graad van beſchaving aanduiden.

Tabak.

De tabak wordt in gansch *Brazilie*, deels als artikel van koophandel, deels tot eigene behoefte, aangekweekt. Het laatſte is bijzonder onder de lagere ſtanden het geval. Eene der voortreffelijkſte ſoorten wast in het kapiteinſchap *Bahia*. Zij behoort aan hetzelve bij uitſluiting toe, daar zij, uit kracht van een uitdrukkelijk privilegie, in geen ander mag aangekweekt worden. Men gaat daarbij op de volgende wijze te werk.

Het veld wordt zeer zorgvuldig bereid en het zaad zeer verſpreid gezaaid. Zoodra de plantjes zes tot acht weken oud zijn, worden zij op een ander, even goed ingerigt, veld overgebragt. Hier groeijen zij, binnen acht tot tien maanden, zoo volkomen op, dat zij eene hoogte van vier tot zeven voeten bereiken.

Nadat de bladeren afgenomen zijn, worden zij op ſchuins geplaatſte planken gelegd. Hier verweêren zij een weinig, waarna het ſap 'er volkomen wordt uit-

uitgedrukt. Dit geſchiedt door ze aan de einden ſterk zamen te ſnoeren en in afzonderlijke bundels van dertig tot veertig ponden bijeenteperſen. Zoo droogen zij, in korten tijd, volkomen uit en zijn tot verzending geſchikt.

De tabak van *Bahia* leverde voormaals een zeer gewigtig artikel van koophandel op. Dezelve werd niet ſlechts in *Portugal*, maar ook in *Spanje* boven alle overige ſoorten van tabak gezocht. In het laatstgenoemde land werd die des te drukker aan den man gebragt, vermits dezelve drie vierdedeelen goedkooper was. Even zoo ging deze tabak in eene buitengemeen groote menigte naar de Roofſtaten, alsmede naar de kusten van *Guinea*. Hier was die zoo zeer gezocht, dat hij voor goud, elpenbeen en gom het beste ruilingsartikel opleverde.

Dit alles is echter, ſinds de laatſte twintig tot vijfentwintig jaren, geheel anders geworden, dewijl de Virginiſche tabak de voorkeur bekomen heeft. Volgens het oordeel van deskundigen intusſchen behoefde die van *Bahia* ſlechts beter behandeld te worden, om even zoo goed als de eerstgenoemde, en daarbij veel goedkooper te zijn.

Neger-Vernuft.

Ik had mij te lang opgehouden — verhaalt een ooggetuige — zoodat het bijna donker geworden was. Doch daar ik op maneſchijn kon rekenen, brak ik, zonder bedenken, met mijnen Neger op. In den beginne ging het vrij goed; maar langzamerhand werd de hemel hoe langer hoe duisterder, tot dat eindelijk zelfs de laatſte ſterreſchemering verdween.

dween. Thans begon het zoo hevig te regenen, dat het bijkans naar eene wolkbreuk geleek. Tot op de huid doornat, kwam ik omtrent een kwartier uurs daarna bij eene afzonderlijk ſtaande herberg (*Vend*) aan.

Oogenblikkelijk maakte ik nu van het middel alhier tegen verkoudheden gebruik. Dit is niets anders dan rum. Men ſtort een paar glazen in de laarzen, begiet zich, met vier andere, hoofd en ſchouders, en drinkt, zooveel men verdragen kan. Joſe (dus heette de Neger) kreeg insgelijks zijn aandeel. „ Niets voor hoofd, niets voor voet! " zeide hij, „ maar voor buik! " en zoo ledigde hij den coco (*) in eenige teugen uit. Gaarne had ik hier willen vernachten, maar ik werd, op zekere plantaadje, zeer zeker verwacht, en daarom moesten wij verder gaan.

De regen had ondertuſſchen opgehouden; maar de hemel bleef met donkere wolken bedekt. Men kon geene hand voor oogen zien; ſlechts van tijd tot tijd helderde een blikſemſtraal de duisternis op. In zoodanige oogenblikken nam ik den weg waar, die langs eenen afgrond heenliep. Joſe reed vooruit; ik bemerkte, dat hij zich te veel regts hield en riep hem toe. Maar naauwelijk had ik uitgeſproken — krak! — en hij ſtortte, met eenen hoop ſteenen, in de diepte neder.

Alles rondom mij was woest en eenzaam; geen licht, zoo ver ik in ſtaat was om te zien. Ondertuſſchen ſteeg ik af, bond mijn paard aan eenen aloëſtam, en riep den Neger toe. — „ Waar zijt gij Joſe? " —

Hier

(*) De drinkbak, uit eene kokosnoot vervaardigd.

Hier beneden mijn heer! — „ Waar is de ezel?"— Hier beneden, mijn heer! — „ Hoe gaat het u, Jo- „ fe?" — de ezel is wel mijnheer! — „ Maar gij „ zelf?" — Ik ben insgelijks wel, mijn heer! — „ Hebt gij de pistolen?" — Ja mijn heer! — „ Nu „ kom dan naar boven!" —

Geen antwoord; ik herhaalde daarom mijn bevel — „ Kom naar boven Jofe! kom, gaauw!" — Ik kan niet, mijn heer! — „ Waarom niet?" — De ezel wil niet. — „ Wel nu, kom dan alleen!" — Ik durf niet. — „ Waarom?" — De ezel laat mij niet gaan. — „ Maar Jofe! zijt gij dronken?" — Waarlijk niet, mijn heer! — „ Wel nu dan, wat wilt gij „ dan?" — o Mijn heer! indien gij in mijne plaats waart! — „ Wel nu?" — Het zou u eveneens gaan! —

„ Hoe dan?" zie mijn heer! daar ligt de ezel, en naast den ezel lig ik — „ Goed!" — Hij zegt niets, hij fnuift niet, hij verroert zich niet, hij vreet niet, hij zuipt niet. — „ Wel nu, wat fchort hem „ dan?" — Ik geloof, dat hij dood is, mijn heer! — „ Wezenlijk?" — Ja mijn heer! maar ik kan 'er niets tegen doen! — „ Hoe zoo?" Het koppige dier heeft het met opzet gedaan! —

Men kan denken, hoe ernftig ik bij deze woorden bleef. Ondertusfchen deed ik den armen duivel, die de zweep reeds vreesde, goedsmoeds zijn. Spoedig kwam hij nu, met zadel en wat dies meer zij, naar boven, leidde mijn paard aan den teugel, en fpoorde den weg in den eigenlijken zin met den neus op. Werkelijk werden wij ook, binnen een half uur tijds, de lichten der plantaadje gewaar, en kwamen, omftreeks negen ure, welbehouden aldaar aan.

Huis-

Huishoudelijke Opmerkingen.

De *Feyaens*, of Italiaanſche boonen worden, voornaal in de Katoen-diſtrikten aangekweekt. Hier leveren zij een der eerſte levensmiddelen voor de Negers op. Omgekeerd is dit het geval in de omſtreken aan de kust, alwaar men ze ſlechts voor de vrije inwoners teelt. Met kokosſap gekookt, zijn zij eene zeer geliefkoosde lekkernij.

De *Milho* of Maïs wordt aan de kusten, gewoonlijk met den Maniok, maar ſomwijlen ook op ſuikervelden geteeld. In de binnen-diſtrikten wordt deze vrucht met de katoen gezaaid, in welk geval dezelve nog veel beter tiert, dan met den Maniok. Gekookte Maïs levert een gewoon ontbijt voor de Negers op, en is, met ſuiker of ſtroop vermengd, in het geheel niet onſmakelijk. Zij noemen het *Angu de milho* — maïsmeel, *Farinha de milho*, en het dient, in de bergwerkſtreken, in plaats van het Maniokmeel.

Van *Bananen* onderſcheidt men drie ſoorten. De *Banana curta*, of kleine Banaan, die niet over de twee duimen lang is; de *Banana comprida*, of groo· Banaan, de eigenlijke Piſang, en eindelijk de *Banana de quatro vintems*, de viervintems Banana. Zij heeft dezen zonderlingen naam bekomen, dewijl iedere der groote vruchtbosſen gewoonlijk voor vier Vintems (*) verkocht wordt. De kleine Banaan levert, met droog Maniokmeel, het gewone ontbijt voor alle gekleurde lieden op. De Banana's van *Los Santos* (†) zijn in gansch *Brazilie* als de voortreffelijkſte bekend.

De

(*) Een Vintem is omtrent 13 ſtuivers Holl.

(†) Zie dit zelfde artikel boven.

De *Moeskruidenteelt* wordt buitengemeen veel ſterker. De meeste dezer tuiniers zijn van de *Azoriſche eilanden*, of uit *Portugal*. Reeds worden 'er peulvruchten, allerhande ſoorten van kool, ſalade enz. in menigte ter markt gebragt. De Europeſche uijen ontaarden hier altijd in kleine ovale; zij zijn daarom ſlechts onder den naam van *Cebolinhos* (*) bekend. Ook de Europeſche aardappelen nemen hier, na verloop van eenige jaren, den ſmaak en kleur der Braziliaanſch *Batata* (†) aan.

Gevogelte, vooral hoenders, kalkoenen, eenden en duiven, teelt hier bijzonder goed voort, inzonderheid, wanneer men het voor vosſen en bunſings weet te bewaren. Ganzen, daarentegen, worden ſlechts met moeite groot gebragt. In de nabijheid van grooté ſteden kweeken de Negers inzonderheid veel hoenders aan, om die te verkoopen. Geſtoofd en gebraden gevogelte is een gewoon Braziliaansch geregt.

In het Kapiteinſchap *Para* bevindt zich eene ſoort van zijwormen, wier pop driemaal grooter, dan bij de gemeene zijwormen is. Zij worden met bladeren van oranjeboomen gevoederd; hunne zijde valt donkergeel uit.

In de binnenſte deelen van het Kapiteinſchap *Bahia*, bijzonderlijk naar den kant van *Tapagippa* toe, zijn de bosſchen met bijenkorven aangevuld. Deze korven bevinden zich op matig hooge boomen, hebben ten minſte twee voet middellijns, beſtaan uit eene masſa van kleiaarde, die bijkans eenen voet dik

(*) Uijetjes, verkleiningswoord van *Cebola*.

(†) De zoete aardappel, *Solan. tuberos.*

dik is, en ſchijnen in den vorm eener ſchulp, naar de wijze der zwaluwnesten, zamengeſteld.

Het inwendige derzelve vertoont zich even als bij andere bijenkorven, met dit onderſcheid, dat de honig altijd vloeibaar, en de was zeer onzuiver is. De bijen zelve zijn kleiner en zwarter dan in *Europa*. Bij den overvloed van ſuiker wordt de honig ſlechts als een geneesmiddel gebruikt. Men is veelal gewoon, om deze bijenkorven uit de boomen te zagen, en, bij de plantaadjen, onder een dak te plaatſen, alwaar zij, onveranderd, wel tieren.

De *Ipecacuanha* groeit eigenlijk nog geheel in het wild, en wel in de digtſte bosſchen, dewijl zij in de ſchaduw het weligst tiert. Met het verzamelen derzelve laten zich meestal ſlechts Caboclos (*) en andere dergelijke lieden in. Men onderſcheidt witte en zwarte *Ipecacuanha*; de laatstgenoemde alleen wordt naar *Europa* gezonden. De eerſte is een gewoon Braziliaansch huismiddel bij verkoudheden en tot bloedzuivering. Deze beide ſoorten worden ook door het groote wild als voeder gezocht. Het ſchijnt allezins, dat de zwarte *Ipecacuanha*, binnen kort, regelmatig zal aangekweekt worden.

Oranjeappelen dienen hier veel om de handen te wasſchen enz. en nemen het vuil nog beter weg dan zeep. Men ſnijdt ze namelijk in ſtukken, en wrijft 'er de huid zoo lang mede, tot dat deze volkomen zuiver is. Ook wordt hun ſap als een voortreffelijk heelmiddel bij verouderde verzweringen geroemd. (†)

Eene

(*) Gedoopte Indianen.

(†) Gelijk zulks ook in *Portugal*, *Spanje* en *Sicilie* het geval is.

Eene geheel nieuwe plant in *Brazilie* is de Theeboom. Deze werd, voor ongeveer zes jaren, uit *China* ingevoerd, en onder opzigt van twee Chinefche tuinlieden, in eene *Villa* bij *Rio Janeiro* geplant. Dezelve zou, zegt men, zoo goed uitvallen, dat men proeven in het groot daarmede denkt te nemen. Welk een nieuw uitzigt voor den koophandel en de welvaart van *Brazilie!*

Zeegezigten.

Na eene vaart van veertig dagen — verhaalt een ooggetuige — kregen wij, met het opgaan der zon, de lage kusten van *Fernambuco* in het gezigt. Het eerst vertoonde zich noordelijk de hoogte met de ſtad *Olinda*, en, eenige zeemijlen zuidelijker, de kaap *St. Agostinho;* voorts, toen wij nader kwamen, *Recife* met de ſchepen daarvoor en de kokosplantaadjen in het verſchiet. — *Olinda* was, met zijne witte huizen en tuinen, in eenen ſchitterenden rozenkleurigen damp gehuld. *Recife* ſcheen op de purpere golven te drijven, door de ſchuimende branding ingefloten.

Zoodra wij nu de haven naderden, vlogen 'er ontelbare Jangada's, in allerleije rigtingen, ons voorbij. Deze pijlſnel zeilende vaartuigen leverden een geheel nieuw gezigt voor mij op. Het zijn niets anders dan vlotten uit zes ligte ſtammen zamengeſteld en van een groot zeil voorzien. Gewoonlijk worden zij ſlechts door twee man beſtuurd. Daar men, op eenigen afſtand, ſlechts het zeil ziet, wordt men door deze Jangada's niet weinig verrast.

Weldra naderde de loodsboot; voorts de boot

met

met den havenmeester; vervolgens de tolboot, eindelijk nog eene boot met landslieden van ons. Alle deze vaartuigen werden door naakte Negers, met gele ſtroohoeden op, geroeid, en legden ter beide zijden van het ſchip aan. Alles ſchreeuwde en riep door elkander; inzonderheid maakten de Negers een verſchrikkelijk geweld.

Eindelijk klom de loods met vier zijner manſchappen en de tolwacht aan boord. De eerſte plaatſte zich aan het roer en gaf de bewegingen op. Nu ſchreeuwde hij zijnen lieden in het Portugeesch, dan weder onzen matrozen in gebrekkig Engelsch toe. Dit bragt natuurlijk allerhande verwarring te weeg. Doch eindelijk kwamen wij gelukkig binnen de haven, waarop ik aanſtonds aan land voer.

Wij traden bij de tolkaai aan wal; hier was alles geheel nieuw voor mij. Honderden van Negers, die, met balen en vaten beladen, hunne Afrikaansch-Portugeſche liedjes zongen; eene menigte gekleurde perſonen, met papieren rollen in de handen; Mestizinnen voor groote hoopen van kokosnoten, oranje-appelen, citroenen enz.; cigarenhandelaars en waterverkoopers; eene optrekkende wacht van louter Mulattengezigten; en een liedjeszanger, die de heldendaden van eenen Mameluco bezingt; eene rij huizen van drie verdiepingen, met vlaggen daarop; de balkons met heesters en bloemen, met papegaaijen en apen bezet; orgelmuzijk en koorgezang, klokkengelui en gebulder van het geſchut. — Alles vereenigde zich tot eenen indruk, die onvergetelijk voor mij zal zijn.

Kokosboomen.

De Kokosboom (Portug. *Coqueiro*) bevindt zich gaarne in eenen droogen, zandigen grond, en groeit daarom het best aan de kusten. Wanneer 'er eene kokosplantaadje moet aangelegd worden, ſteekt men de noten in lange rijen, twaalf duimen diep, in den grond. Na vijf maanden ſchieten de ſpruiten uit, en na verloop van een jaar zijn zij tot verplanten geſchikt. Zij houden zich gewoonlijk zeer goed; alleenlijk moet men 'er voor zorgen, dat de grond van andere gewasſen of onkruid vrijgehouden wordt. Na vijf tot zeven jaren beginnen de boomen te dragen, en blijven dan, veertig tot vijftig jaren lang, bijna onveranderlijk vruchtbaar.

Van den kokosboom maakt men op de menigvuldigſte wijzen gebruik. Bovenal dient de noot tot eene zeer ſmakelijke ſpijs, waarmede zich honger en dorst bijna even goed laten ſtillen. Voorts wordt uit het merg eene voortreffelijke olie bereid, die men tot branden en zeepzieden gebruiken kan. De buitenſte bast levert eene goede ſtof tot touwwerk op; van de binnenſte ſchaal bedient men zich tot drinkkommen; de wortelen dienen om korven daaruit te vlechten; de ſtammen en bladeren worden tot voeder gebruikt.

De kokosolie verkrijgt men door koken; men ſchept dezelve gemakkelijk af. Tweeëndertig kokosnoten geven zeventien ponden olieachtig merg, en deze drie ponden zuivere olie. De buitenſte bast wordt door ſlaan en roosteren tot bearbeiding geſchikt gemaakt. Dit wordt zoo lang herhaald, tot dat dezelve zich, als hennep, laat ſcheiden.

In

In dezer voege tot bewerking gereed, wordt dezelve *Cairo* genaamd. Verſche bast is gemakkelijker te roosten, dan oude, dewijl die niet zoo droog is. Veertig ſtuks kokosnoten-basten geven zes pond Cairo, wel te verſtaan bij eene zorgvuldige behandeling. Uit deze vezels worden zelfs ankertouwen geſlagen.

Niets levert heerlijker gezigt op, dan de kustſtreken, die met Kokosplantaadjen bedekt zijn. De zeelucht ſchijnt aan deze boomen bij uitnemendheid gunſtig te zijn. Nergens groeijen zij daarom beter; nergens bereiken zij deze hoogte, dezen ouderdom, deze volkomenheid. Van de zeezijde beſchouwd, bieden deze kustſtreken een allerbekoorlijkst gezigt op.

Voor zich de ſpiegelgladde zee, die, op eene bevallige wijze, het land begroet; voorts de kokosboomen met hunne zich ſtout in de lucht verheffende golvende kroonen; vervolgens de roode kapel met het hooge kruis en de verblindend witte huizen, die zich langs de groene heuvels naar beneden uitſtrekken; eindelijk in het verſchiet het donkere overoude bosch, en boven hetzelve de bergtoppen van de binnenlanden met blinkende wolken omringd.

Zeden-ſchetſen.

Even als in andere zuiver katholijke landen, is ook in *Brazilie* het kerkelijke op het naauwst met het gemeene leven verbonden. Op palmzondag, bij voorb. viert men in alle hoofdkerken eene plegtige hooge mis. Zoodra dezelve geëindigd is, worden de kakaö-takken verdeeld. Die zijn twee voeten

lang, van eene witte kleur en met verguldſel en bont papierknipſel verſierd. Men beſchouwt ze als Amuletten en zij worden daarom zorgvuldig bewaard. De huizen, bij voorb. worden 'er door voor ſtormen, evenzeer als voor den blikſem, beveiligd.

Onder de talrijke processien der pasſieweek kiezen wij inzonderheid die van Judas Iscarioth uit. Deze wordt in beeldtenis door de ſtraten geſleept, daarbij woedend mishandeld, hierop gehangen, en eindelijk verbrand. Deze ganſche regtspleging geſchiedt onder een vreesſelijk geſchreeuw, met duizend ſchimpwoorden vermengd. In de grootere ſteden heeft men vier tot vijf dergelijke figuren, waarvan elke aan eene afzonderlijke galg wordt opgehangen.

Eene andere processie is die der broederſchap van de Flaggellanten. Verſcheidene Mulatten en Negers, die zich hiertoe uit zich zelve aandienen, geeſelen zich daarbij op eene verſchrikkelijke wijze. Maar zij worden daarvoor ook met vijf tot tien patachen (*) betaald. De plegtigſte processie des ganſchen jaars heeft op Heilige Sacramentsdag plaats. Hier onderſcheidt zich inzonderheid de figuur van den ſchutspatroon van *Portugal*. Dit is St. Joris te paard, die alsdan, geheel met diamanten bedekt, verſchijnt.

Op witten Donderdag — verhaalt een der laatſte reizigers — gingen wij des namiddags ten drie ure uit, om de kerken te bezien. De ſtraten wemelden van menſchen; en tegen hare gewoonten aan, waren ook de vrouwen der hoogere ſtanden te voet. Zij droe-

(*) Negen tot achttien guldens Rijn.

droegen gekleurd zijdegoed, en waren als om ſtrijd opgeſchikt. Werwaarts men ook het oog wendde, men zag niets dan gouden kettingen, parelſnoeren en diamanten in overvloed. Zoo wandelden zij door de ganſche ſtad. De kerken zelve waren op het prachtigſte verſierd, en glinſterden van den verblinden glans der lichten. Het hoogaltaar inzonderheid ſcheen een in volle vlam ſtaand meer.

Op goeden Vrijdag, daarentegen, was alles ernst en treurigheid. Altaren en predikſtoelen waren met zwart behangen; alle vrouwen verſchenen in het zwart gekleed; nergens hoorde men eenig geluid van klokken. Wij gingen ten tien ure des morgens in de Domkerk, om de afneming van het kruis te zien. Voor de hoofdkapel hing een zeer groot gordijn; een zendeling uit het Penhaklooster (*), met eenen langen baard, begon juist met prediken. Na eene niet zeer korte inleiding, riep hij eindelijk: — „ Daar, ziet hem zelven, onzen Heer en Heiland, „ die voor onze zonden aan het kruis geſtorven „ is." — Op dit oogenblik vloog het gordijn open en wij zagen een groot, geheel naar de natuur bearbeid krucifix, van wezenlijke kunstwaarde. Rondom hetzelve ſtonden verſcheidene jonge ſchoone maagden, als engelen gekleed, ieder van een paar vleugels voorzien. Tegen den voet van hetzelve leunde de heilige Joannes, en naast hem knielde Maria Magdalena, beide in gepast gewaad uitgedost. Het geheel was zeer goed ingerigt, en maakte eenen ten uiterſte roerenden indruk.

De

(*) Dit zijn Italiaanſche Kloostergeeſtelijken.

De zendeling ſchilderde nu de kruiſiging met veel welſprekendheid af. Eindelijk riep hij uit: „ ziet, „ hoe Christus van het kruis genomen wordt! " Op dit zelfde oogenblik naderden de vier krijgsknechten, wier aangezigten met zwart floers waren bedekt. Twee zetten de ladders en klommen naar boven, twee bleven aan het kruis ſtaan. Een der eerſte nam het opſchrift met de letters I. N. R. I., de ander de doornekroon af, en reikten beide aan hen, die beneden ſtonden, toe.

Hierop ſloegen zij eenen witten doek om het hoofd van het lijk, drukten eenige reizen daarop, en vertoonden eindelijk de bloedige teekens van de doornekroon. Thans trokken zij de nagels uit de handen, maakten witte banden onder de ſchouders vast, en lieten het ligchaam langzaam naar beneden zakken. De zalving en het in het graf leggen maakten een einde aan dit vrome tooneel. Dit alles geſchiedde naar de uitroepingen van den zendeling, in zekere tusſchenpoozen en verzeld van eene zachte treurmuzijk. De vergadering was in gevoel verzonken; zeer vele vrouwen weenden ſtil bij zich zelve.

Braziliehout.

Brazilie brengt verſcheidene ſoorten van verwhout, zoowel roode als gele verwen, voort, maar het eigenlijke Fernambuco- of Braziliehout (*), treft men ſlechts in het kapiteinſchap *Fernambuco* bij uitſluiting aan. De boom wordt zoo groot als onze eik, de bast is graauwwit, met korte ſtekels of

(*) *Pao Brazil — Pao da Reinha.*

of dorens bezet. De afwisfelend opſtaande bladeren zijn bijna als die van den bux- of palmboom. De helder roode bloefems rieken als meibloemen en hangen, als bij bosjes, aan lange ſtengels neder.

Het hout is zeer hard en verkrijgt, door bewerking, eenen uitnemend fraaijen glans. Ondertusſchen wordt hetzelve ſlechts zelden tot ſchrijnwerkers- en draaijers-arbeid gebruikt. Van buiten is het ligtrood; maar, geſpleten zijnde, vertoont het zich donkerrood, de ſpanen hebben eenen ſuikerſmaak. In het vuur fonkelt het en geeft ſlechts weinig rook. Het kleurt, als men 'er mede verwt, dubbel zoo ſterk als campêchehout. In het eerst ſchijnt de kleur geel, maar weldra wordt dezelve diep donkerrood. Men trekt 'er ook eene ſoort van karmijn, inzonderheid voor miniatuurſchilders, uit.

De handel in Braziliehout is een eigendom van de kroon. Ondertusſchen werd 'er, voor de aankweeking en het onderhoud dezer kostbare boomen, nog maar, ſedert zeer korten tijd, gezorgd. Men liet alles aan de natuur over, en velde de boomen, groot of klein, zonder onderſcheid. Van daar de zeldzaamheid derzelve in de nabijheid der kust, en de kostbare verzending van het hout zelf. Alles wordt namelijk op den rug van muildieren naar *Recife* gebragt. Indien de handel eenmaal werd vrij verklaard, dan kon de aankweeking dezer boomen op alle ſuikerplantaadjen geſchieden.

Mieren.

Men vindt dezelve in gansch *Brazilie;* evenwel zijn zij niet lastig. Omgekeerd, daarentegen, is dit

op *Itamaraca* het geval. Hier kan men dezelve werkelijk als eene landplaag beſchouwen. Bijzonder onderſcheiden zich de Maniok-mieren (*). Zij zijn donkerrood, een vierde tot eenen geheelen duim lang, en voeden zich enkel met kruiden, het liefst met maniok. Derzelver beet is ten uiterſte pijnlijk; ſomwijlen laten zij de voelſprieten in de wond achter.

Ten einde dezelve van boomen en plantaadjen af-tehouden, worden de hoopen loodregt doorſtoken en met brandende kokosbladeren belegd. Dit helpt bijna doorgaans, hoewel ook ſlechts voor eenen korten tijd, waarom het vlijtig moet worden herhaald. Het lastigſte zijn deze mieren in den regentijd. Alsdan dringen zij binnen de huizen, en rigten in de maïs- en ſuikermagazijnen groote verwoestingen aan. Men kan zich dan niet anders helpen, dan dat men de wanden, aan welke zij hangen, met brandende kokosbladeren laat afzengen en op nieuw bepleisteren. Het digt ſtoppen der reten maakt de hoofdzaak uit.

Niet zelden gebeurt het ook, dat een geheel gebouw door de mieren ondergraven wordt (*). In dit geval is eene zeer ſpoedige hulp volſtrekt noodzakelijk, zal dezelve niet te laat komen. Het volgende middel gaat voor allezins heilzaam door, vooronderſteld, dat men met zorgvuldigheid daarbij te werk gaat. Men graaft namelijk den bodem rondom

(*) *Formiga de roça.*

(*) Men moet deze niet met den Copim (*Termes arbor.*) verwisſelen, die zijne buitengewoon groote nesten ook in het ſparwerk maakt, en zoo langzamerhand een geheel houten huis verwoest.

om den hoop, bijkans eenen voet diep, op, en ontſteekt dan, aan den ingang van hetzelve, een groot vuur van zwavel en dergelijke ſtoffen. Thans laat men, aan beide zijden, een paar groote blaasbalken ſpelen, terwijl men de ſtinkende rookkolom in de opening drijft. Vertoonen zich hier en daar reten in de mierenhoopen, dan worden zij zorgvuldig met brandende bladeren digt geſtopt.

Voor Duitſchers (of Nederlanders), die zich welligt naar *Brazilie* zouden willen begeven, zij dit nog eene korte aanwijzing. Het is bekend, dat inſekten even ligt door reuk verdreven als aangelokt worden. Wat nu de mieren betreft, niets is voor dezelve hinderlijker, dan de ſtinkende wijnſteenolie (†) en de vischreuk. De eerſte wordt het gemakkelijkſte in kamers, kelders, ſpijskamers, broeikasſen enz. gebruikt; terwijl men kleine, tot op de helft daarmede gevulde, glazen op zekeren afſtand van elkander plaatst. Van visſchen, daarentegen, bedient men zich het best in de magazijnen en in de opene lucht, bijzonderlijk, wanneer zij reeds tot verrotting zijn overgegaan. Men legt ze dan of tusſchen de ſuikerkisten enz., of ſteekt ze in de mierenhoopen zelve; eindelijk begiet men de boomen en planten met ſap van visch (*), of men voorziet ze met ſtroohalmen, die daarvan doordrongen zijn. Veelvuldige ondervindingen hebben bewezen, dat men op deze wijze de mieren geheel en al vernielen kan.

Bra-

(†) *Oleum tartari foetidum.*

(*) Haringpekel of ſtokvischſap, of het eigenlijke vischnat zelf.

Braziliaanſche Vaartuigen.

Alle betrekkingen, door beſchaving veroorzaakt, ſtaan met elkander in een noodzakelijk verband; wie 'er eene kent, maakt daarvan een juist beſluit op tot het geheel. De Arabier gaat met blazen of lederen zakken over de rivier; de Hindo bedient zich daartoe van ronde korven; de Wilden hebben hunne boomſtammen en de Brazilianen hunne vaartuigen, die uit een paar aan elkander gebondene balken beſtaan.

Welk een afſtand van deze allen tot de ruime Noord - Amerikaanſche vaartuigen, op den *Delaware* en *Hudſon*, die verbazend groote dubbelde booten met gemeenſchappelijke verdekken, waarop men bij de tweehonderd man, tien lastwagens, zestig paarden en eene menigte balen met koopwaren kan overvoeren.

Onze Braziliaanſche Veervaartuigen, daarentegen, hoe onvolkomen, hoe eenvoudig, en nogtans de kiem van de door damp gedrevene Veerbooten! Men vervolgt dit denkbeeld met vermaak; men ſnelt in den geest de toekomst vooruit. Dit is het ware genot der verſtandsverheffing, die zich, gelijk de elektrieke vonken, aan des lezers ziel mededeelt.

Dergelijke vaartuigen, als wij vermeld hebben, worden niet zelden ook door reizigers zamengeſteld. Hout daartoe vindt men gemakkelijk; tot het binden der balken worden de paktouwen gebruikt; binnen weinig uren is men daarmede gereed. Zoodra nu het vaartuig in het water is gelaten, plaatst zich aan elken hoek van hetzelve een man,

man, en ſchuift het voort, tot dat hij geenen grond meer voelt.

Thans begint hij, met behulp der eene hand, voorttezwemmen, terwijl hij de andere tot het beſturen des vaartuigs gebruikt. Op deze wijze vaart men de grootſte rivieren, hoewel juist niet in eene regte lijn, over. Wanneer men, voor het overige, met paarden of muilezels over eene rivier wil trekken, behoeft men ſlechts een dezer aan het vaartuig te binden, en de andere volgen van zelve.— Dit is de betrekking der beſchaving; uit één blad erkent men den ganſchen boom.

Papegaaijen.

Brazilie is het land der Papegaaijen, der grootſte, fraaist gekleurde loris of lorretjes. Zij vliegen in digte ſcharen, en bevolken de boomen dikwijls tot verſcheidene honderden in getal. Zij vertoonen de ſchitterendſte kleuren in eene even zoo bonte, als ſmaakvolle mengeling.

Ondertusſchen zijn 'er ook geheel zwarte, eenigzins in het groene vallende, wier pooten geel, maar wier oogen en ſnavel, daarentegen, rood zijn. Voor de ſchoonſte houdt men de geheel groene, met eenen gelen kop van boven en eenen dergelijken kring om den hals. De kop is van eene blaauwe kuif voorzien, terwijl de ſtaart uit gele, roode en groene vederen beſtaat. Van dezen langen, blinkenden ſtaart bedienen zich de Braziliaanſche Opperhoofden tot een hoofdſieraad.

Eene geheel eigenaardige ſoort van Papegaaijen is de Tuin, zoo als die in de landstaal genaamd wordt.

Dezelve heeft wel flechts de grootte van eene musch, maar leert het fpreken buitengemeen gemakkelijk. Daarbij vergeet hij nogtans zijn natuurlijk geſchreeuw niet, maar mengt het altijd daartusſchen. Bovendien is deze Papegaai ten uiterſte levendig en wordt binnen korten tijd zoo mak, dat hij uit den mond leert eten. Hij is daarom de eigenlijke lieveling der dames van *Brazilie*. Men verzekert, dat hij, met zijne meesteresſen, dikwijls reizen van honderd en meer uren aflegt.

Indien mijne ſchoone lezeresſen dit welligt ongeloofelijk mogten vinden, heb ik ten minſte een daarmede overeenkomend voorbeeld bij de hand. De gemalin van den voormaligen Spaanſchen zaakgelastigden te *Dresden*, mijnen vriend (*), bragt, in 1801, eenen kanarievogel uit *Kadix* mede, die, gedurende de ganſche lange reis naar *Sakſen*, volkomen vrij in den wagen was geweest. Nu rustte hij op haren boezem; dan zat hij op haren ſchouder; dan weder huppelde hij op het portier rond; en dan vloog hij bij afwisſeling het eene glas uit, het ander in. Zijn etensbakje en drinkglaasje was daarbij in eenen hoek geplaatst. In de herbergen nam hij, bij het ontbijt en middageten, regelmatig op de leuning van den ſtoel zijner gebiedſter plaats. Maar zoodra de zon aanving onder te gaan, ſloop hij bij haren boezem, tot dat hij eindelijk in zijn klein nachtkooitje gezet werd.

Op deze wijze was hij van *Kadix* naar *Dresden* gekomen, en op dezelfde wijze ging hij in den zomer van 1804, bij gelegenheid van de verplaatſing mijns vriends, mede naar *St. Petersburg*. Even zoo deed hij

(*) *Don* Manuel Gonzalez y Salmon.

hij twee jaren later de terugreis over *Weenen* en *Wurtzburg* naar *Madrid*. Ik zag destijds dit lieve diertje zelf. Zijne kleine oogen blonken van geest en teederheid. Maar daarbij was hij zoo ijverzuchtig, dat hij zelfs poogde, mijnen vriend van zijne gebiedfter te verwijderen. Dit gaf gelegenheid tot veel fcherts, alsmede tot aanmerkingen van eenen ernftiger aard. Doch genoeg! — Wij wenfchen, dat deze kleine tusfchenrede aan onze fchoone lezeresfen niet onaangenaam zal geweest zijn.

KRUIDKUNDIGE AANTEEKENINGEN.

Caroa.

De Portugefche naam van *Bromelia variegata*. Deze plant groeit inzonderheid zeer menigvuldig in de Sertoens van *Fernambuco*, *Paraiba* en *Seara*, en bloeit in Julij, Augustus en September. De vezels der bladeren, behoorlijk in ftilftaand water geweekt (*), zijn zeer dienftig tot touwwerk en grof linnen. Het meest treft men de Caroa in den omtrek van *Curimatau*, en in *Cairi de Fora*, in het kapiteinfchap *Paraiba*, aan. Daar de verzending, bij de goede wegen, die men hier vindt, gemakkelijk en de kust niet verre verwijderd is, zoo brengt de bereiding derzelve in het groot ongetwijfeld vele voordeelen aan. Dit dient voor aanftaande reizigers herwaarts tot nadenken.

Cra-

(*) D. i. ten hoogfte vijf dagen, anders rotten zij.

Cra-uata de Rede.

Eene nieuwe ſoort van *Bromelia*, de zoogenaamde *Bromelia Sagenaria*. Zij heeft dezen naam bekomen, dewijl men zich van dezelve bij voorkeur tot visſchersnetten bedient. Dergelijke Crauata-netten houden namelijk veel langer tegen, en verbleeken, uit kracht van een zeker natuurlijk vernis, minder, dan alle overige. Ten overvloede wordt elk vervaardigd net nog in een afkookſel van zekeren zamentrekkenden bast geweekt, waardoor het volkomen zwart wordt.

Caroata-Açu.

Anders ook Piteiro, de Aloë-Boom, *Agave americ. (vivipara)* genaamd. Men weet, hoe goed de vezels daarvan te gebruiken zijn, en hoe dit voormaals, bijzonderlijk in *Valencia*, geſchiedde. In *Brazilie* is zulks echter het geval niet. Men maakt 'er enkel ſnoeren van voor de Franciskaners. Anders dient de Piteiro tot omheiningen; ook wordt het zwammige merg daarvan door de landlieden gebruikt. Daar het namelijk zeer langzaam brandt, houden zij daarmede meestal hun vuur aan.

Ananas Manſo.

De gemeene Ananas, *Bromelia Ananas*. De vezels derzelve onderſcheiden zich van alle de overige, door ſterkte en fijnheid. Zij laten zich met zeer veel gemak bleeken, en zijn daarom bijzonder geſchikt, om 'er hemdenlinnen van te vervaardigen.

De-

Deze Ananas ſlaagt in *Brazilie*, vooral in kleiaarde, buitengemeen. De plantaadjen duren veertien tot zestien jaren, eer men dezelve behoeft te vernieuwen. Regen en zonneſchijn, beide hinderen de Ananas niets; ook wordt zij door geene inſekten bezocht. Door gisting bekomt men, van deze vrucht, eenen voortreffelijken drank.

Piqui.

Acantacaryx pinguis, in het Kapiteinſchap *Seara* en *Piauhi*. De boom wordt bij eene geëvenredigde dikte bijkans vijftig voeten hoog, en levert voortreffelijk ſcheepstimmerhout. In zandige oorden inzonderheid groeit hij zeer goed. De vruchten gelijken naar oranjeappelen, alleenlijk is het vleesch dikker en olieachtiger. Zij zijn bovendien zeer voedzaam, en daarom, bijzonder in jaren van misgewas, een zeer weldadig geſchenk.

Buriti.

Welligt *Borasſur?* Deze palmſoort is eene der ſchoonſte en hoogſte, welke men in het distrikt *Piauhi* vinden kan. Zij tiert echter ſlechts op moerasſige gronden. De vrucht gelijkt volkomen naar een hoenderei, en is, bij volkomene rijpheid met roode ſpiraalswijze gerangſchikte ſchubben bezet. Onder deze bevindt zich een olieachtig merg, van dezelfde kleur, waaruit zich, met een bijmengſel van ſuiker, een' heerlijken verkoelenden drank laat bereiden. In overmaat genoten, deelt dezelve aan de huid en oogappels eene zekere roodachtig gele kleur mede.

On-

Ondertusschen schijnt dezelve niet eigenlijk nadeelig te zijn.

Maracuja Suspiro.

Passiflora. Zij levert de fijnste en kleinste vruchten van deze soort. Van daar de bijnaam *Suspiro*, dewijl men 'er eene op eenmaal kan binnenslikken. Dezen boom vindt men bijzonder in de Serra van *Beruoca*, aan de oevers van den *Acaraçu*. De vrucht laat eenen zeer aangenamen smaak en liefelijken geur in den mond na.

Coco Raja.

Eene groote palmsoort, die bijzonder in de distrikten *Cairi*, *Novo*, en *Piauhi* in menigte groeit. De vruchten bevatten drie tot vier zaadkorrels, waaruit zich eene soort van olie laat persen, welke naar die van *Cocos nucifera* gelijkt. Tevens zijn dezelve met eene soort van taai krachtig meel bedekt, hetwelk in jaren van misgewas zeer bruikbaar is. Alsdan worden 'er soepen van gekookt en met gewone olie vetgemaakt.

Eene andere spijs levert het witte merg op, hetwelk in het bovenste gedeelte van den boom gevonden wordt. Het heeft eenen aangenamen, zoeten smaak, zoodat men hetzelfs raauw kan eten. Gekookt zijnde, gelijkt het naar bloemkool, alleenlijk is het eenigzins vaster. Gedroogd, levert het, even als de *Areca oleracea*, den grondslag tot eene menigte voortreffelijke geregten op. Tot een zelfde gebruik

is

is ook het merg der *Palmeira pindoba* (*) geſchikt, die bijzonder in het kapiteinſchap *Fernambuco* in eene groote menigte groeit. Eene zeer goede olie levert de onder den naam van *Dendezeiro* bekende palmſoort. Dezelve wordt in *Recife* bij voorkeur als ſpijsolie gebruikt.

Carnauba.

Anders ook Carnaiba, *Corypha cerifera*, genaamd. Eene der nuttigſte palmſoorten, welke men vinden kan. Zij wordt dertig en meer voeten hoog, maar tiert doorgaaas het best op een laag land, alwaar water in de nabijheid is. Daarom groeit dezelve aan de oevers der rivieren en beken van *Fernambuco*, *Paraiba do Norte*, *Seara* en *Piauhi*, maar inzonderheid aan de *Jaguaribe*, *Apodi*, *Moszoro* en *Açu*. Gedurende zekeren tijd van het rijpen gelijkt de vrucht naar eenen kleinen olijfappel; maar ten volle rijp zijnde is zij blinkend zwart, en van de grootte van een duivenei. In dien ſtaat levert dezelve, met melk gegeten, eene gezonde ſpijs op. Evenwel moet zij vooraf nogmaals afgekookt worden, tot dat zij alle bitterheid verloren heeft. Zij ſmaakt dan bijkans eveneens als gekookte maïs. De rijpe vrucht wordt enkel als voeder voor het vee gebruikt.

Zoo lang de Carnauba niet over de vijf voeten hoog is, bevat derzelver ſtam een zeer voedzaam merg, hetwelk, in water geſtampt, zoo wit als maniokmeel wordt. In jaren van misgewas van het koren is dit waarlijk eene groote weldaad voor de bewoners

(*) *Cocos butir. Linn.*

ners dier ſtreken van *Brazilie!* De volwasſen ſtam levert goed timmerhout, de oude bladeren worden met veel voordeel tot het bekleeden der daken gebruikt. Zulk een dak duurt bijkans twintig jaren, alvorens het eenige verbetering of herſtelling behoeft.

De bladeren van jonge Carnaubas zijn twee voeten lang, en, nadat men dezelve ontvouwd heeft, even zoo breed. Als men ze in dezen toeſtand affnijdt en in de ſchaduw laat droogen, vormt zich, op de oppervlakte, eene groote menigte kleine witachtige ſchubben, die men 'er gemakkelijk affcheiden kan. Op het vuur geſmolten, leveren zij eene ſoort van ligtgrijs was, dat bijna ſmakeloos, maar aangenaam van geur is, en even als versch gemaaid hooi riekt.

Eene menigte proefnemingen heeft geleerd (*), dat deze ſoort van was wel de kenſchetſende eigenſchappen van het gewone bezit, maar, in ſcheikundige betrekking, zoowel van dit, als van andere dergelijke zelfſtandigheden, zeer verſchillende is; dat dezelve, door aanwending der verdunde ſalpeterzuren, het best tot bleeken geſchikt ſchijnt te worden, en dat men dezelve bijzonder goed tot kaarſen kan gebruiken, zoodra 'er ſlechts of $\frac{1}{9}$ of $\frac{1}{10}$ talk, of ook $\frac{1}{3}$ gewone was bij de ganſche masſa gemengd wordt.

Anil de Fernambuco.

Koanophyllon tinctoria, een heester, die tot de klaſſe der Syngeneſia behoort, en meer dan twaalf voeten hoog wordt. De bladeren zijn twee tot drie duim

(*) Zie *Philoſophic. Tranſact. for.* 1811. en Nicholſons *Journal, Vol.* XXXI *p.* 14.

duim lang, en breed naar evenredigheid. Als men ze uitdrukt, leveren zij een ſap op, waarmede men katoen wollengoed kan blaauw verwen. Zij behoeven ſlechts vierentwintig uren daarin te weeken: dit is genoeg.

In het begin is de kleur groen; maar in de lucht wordt zij blaauw. Zij hecht zoo ſterk, dat zij niet ſlechts de zeep en het potaschloog wederſtaat, maar zelfs daardoor veeleer nog fraaijer wordt. Welligt liet zich uit dit vocht eene drooge verwſtof bereiden, even als uit de *Indigofera tinctoria*. Deze plant is, voor het overige, ligt te trekken; het zaad, hetwelk naar het ſaladezaad gelijkt, ſchiet in weinige dagen op.

Imbuzeiro.

Spondia tuberoſa. Deze boom groeit veelvuldig in de Sertoens van *Fernambuco* en *Paraiba*. De vrucht is geel en eenigzins kleiner dan een hoenderei. Zij heeft een lederachtig bekleedſel, maar een ſappig vleesch van eenen zoetachtig zuren ſmaak. Met ſuiker en geronnen melk vermengd levert dezelve een aangenaam geregt, de zoogenaamde *Imbuzada*, op.

De boom ſchiet groote, horizontale, maar ſlechts weinig diepgaande wortelen. Op deze bevinden zich, vrij digt bij elkander, eene ſoort van ronde uitwaſſen, die acht duimen (*) middellijns hebben en met water gevuld zijn. Op deze wijze ontbreekt het den boomen, ten tijde van droogte, nimmer aan voch.

(*) *Hum palmo.*

vochtigheid. Voor jagers zijn deze waterblazen somwijlen een zeer welkome vond. De boom wordt gemakkelijk door ſtekken voortgeplant.

Batata de Purga.

Convolvulus mechoacan. De knobbelige wortel dezer ſoort wordt in dunne ſchijven geſneden, die men aan een touw rijgt en in de lucht laat droogen. Het is een zacht, zeer gezocht laxeermiddel, hetwelk men in alle winkels bekomen kan. Het daaruit bereide poeder zelf wordt *Purga de batata* genoemd. Twee drachma's zijn voor eenen volwasſenen toereikend. Alles komt echter op den tijd aan, wanneer de wortel ingezameld wordt. Dit moet namelijk geſchieden, als de bladeren verwelkt zijn, en eer de regentijd invalt. Alleen het poeder van zoodanige wortels kan de behoorlijke werking doen.

Mangaoeira.

Ribeirea Sorbilis. Deze boom groeit welig op eenen zandachtigen grond. De gele roodgevlekte vrucht heeft de grootte van een duiven-, veelal ook van een hoenderei. Zij wordt op de markten van *Bahia* en *Fernambuco* in menigte verkocht. Geſtampt gist dezelve ten uiterſte ligt, en levert eene ſoort van azijn op, die voortreffelijk goed, ja zelfs ſterker dan wijnazijn enz. is.

Almecega.

Amyris Fernambucenſis. Deze boom wordt ſomwijlen buitengewoon hoog. Uit den bast van denzelven druppelt een harsachtig ſap, dat wel niet in water, maar enkel in wijnſteen volkomen oplosbaar is. In de bosſchen van *Goiana* en *Alhandra* treft men dezen boom in zulk eene groote menigte aan, dat de hars voor de Indianen, voor de Caboclos namelijk, eenen tak van koophandel oplevert. Zij verkoopen het van twintig tot veertig Reis het pond. De eerſte is de prijs van de ruwe hars (*Almecega crua*), de andere die van de gereinigde (*Almec. cozida.*)

Het almecega heeft bijna dezelfde geneeskundige krachten als de terpentijn; onder andere wordt het bij hoofd- en tandpijn, bij wijze van pleisters, als een heilzaam middel gebruikt. Ook de apothekers bedienen 'er zich van tot zekere zalven. Even zoo vermengt men het met geel was, en maakt 'er gewone kaarſen van. Doet men het vierde gedeelte talk daarbij, dan levert het een goed ſmeer voor de waterraderen in de ſuikermolens, of eene ſoort van pap tot het kalfateren van booten op. Bij het verbranden riekt het bijkans eveneens als wierook.

De Voorregten der Engelſchen.

Zij zijn op oude overeenkomſten gegrond, en werden, door het laatſte handel- en ſcheepvaartstraktaat (*), op nieuw ten volle bevestigd. Van we-

(*) Van 19 Febr. 1810, Art. 26.

wege derzelver bijzonder gewigt, willen wij ze hier ſtuksgewijze opnoemen.

1. Alle Engelſche kooplieden kunnen in gansch *Brazilie* vrij en ongehinderd handel drijven, kontrakten ſluiten, koopen, verkoopen enz, naar hun goedvinden.

2. Wanneer over dergelijke aangelegenheden twisten ontſtaan, dan moeten zij, telke reize, meer tot voordeel dan tot nadeel der Engelſchen beſlist worden (*).

3. Alle Britſche onderdanen kunnen ſlechts in hunne huizen gevat, en ook ſlechts aldaar, of in het fort *St. Jorge* in bewaring gehouden worden, waarbij men hunnen rang in aanmerking moet nemen.

4. Dit arresteren kan ſlechts door eenen hoogen ambtenaar, maar niet door onderambtenaren geſchieden. (Volgens de Portugeſche uitdrukking alleen door den *Alcaide*, maar niet door „*Homems de Vara.*")

5. Ieder bevel tot eene gevangenneming of huisonderzoek moet door den Engelſchen *Juez Conſervador* insgelijks onderteekend zijn. (Dit is een door de Engelſchen zelve gekozen Portugeſche Magiſtraatsperſoon, die bij het geregt hunne belangen waarneemt).

6. Voor wijnen en andere artikels, die Engelſche kooplieden bewijzen kunnen, tot eigene huisſelijke behoefte beſtemd te zijn, behoeven zij de anders gewone belasting niet te betalen.

7. De Engelſche kooplieden kunnen nimmer, en in geen geval hoegenaamd, gedwongen worden, om hun-

(*) *Mais em feu favor do que em odio.*

hunne huizen en warenmagazijnen, om welke reden ook, te moeten ruimen

8. Zij zijn niet verpligt, om voogdijschappen op zich te nemen, of zij moeten het vrijwillig doen.

9. Zij kunnen alle soorten van wapenen, bij dag en bij nacht, met of zonder lantaren, dragen; alleenlijk moeten zij voorzigtig daarmede omgaan.

10. Zij zijn uitdrukkelijk van de regtsoefening des *Juez de Orfaons y Auzentes* bevrijd. (Dit is een ambtenaar, in wiens handen alle weesgelden, alsmede de roerende en onroerende goederen van alle zoodanige personen vallen, die, zonder erfgenamen ter plaatse te hebben, komen te overlijden. Een en ander weder uit zijne handen te krijgen, gaat natuurlijk meestal met veel omslag gepaard.)

11. Alle hulpgenooten in den handel, en andere bedienden der Engelschen, genieten dezelfde voorregten, waarbij echter het getal derzelve, voor *ieder* handelhuis afzonderlijk genomen, op zes bepaald wordt.

12. Hierbij geldt nogtans de uitdrukkelijke uitzondering, dat deze hulpgenooten en bedienden geene *Spanjaards* zijn.

Oorspronkelijke Vogelensoorten.

De grootste, zoowel als de kleinste, de eenvoudigste, zoowel als de zonderlingste vormen der Ornithologie of vogels, — alle treft men in *Brazilie* aan. Zoo bevolkt de Amerikaansche Struisvogel (*) de

ver-

(*) *Struthio Rhea Linn.*

ſertoens, (ſteppen of heidegronden) van het binnenland, en zoo begroeten duizenden van kolibri's den hier aanlandenden vreemdeling. Onder deze kolibri's, deze naar vogels gelijkende kapellen, kan men zeggen, dat zich inzonderheid de zoogenaamde *Tomineju* (*) onderſcheidt. Dezelve is de kleinſte van alle ſoorten, en weegt, met zijn nest, naauwelijks vierentwintig greinen.

Met betrekking echter tot den eenvoudigſten ornithologiſchen vorm, de gewone huishen, biedt *Brazilie* ook twee zeer zonderlinge aan. Een derzelve, die, gelijk het ſchijnt, alleen hier gevonden wordt, is de *Anhinga* (†), een duikende watervogel, aan de eend gelijk, maar met eenen hals, die bijna drie voet hoog boven het kleine ligchaam uitſteekt. Rug en ſtaart zijn zwartachtig, het onderlijf, daarentegen, is wit; de hals, alsmede de kleine, bijna kale kop, roodbruin, de ſnavel getand en grijsachtig geel.

Deze vogel voedt zich, gelijk allen van zijn geſlacht, met visſchen en andere waterdieren, waarom hij veelal op de toppen van boomen nestelt, die digt nabij het water ſtaan. Daar hij zijnen hals naar welgevallen kan verkorten en uitſtrekken, ſteekt hij denzelven, als het ware ſlangsgewijze, op de visſchen toe, zoodat hij nimmer zijne vangst mist.

Een andere merkwaardige vogel van *Brazilie* is de *Toucan* (§). Al vindt men ook dergelijke in het ove-

(*) *Trochilus Minim. Guam.* 1 *Markgr.*

(†) *Plotus Anhinga Linn.*

(§) *Ramphastos piſcivorus Linn.*

overige gedeelte van *Zuid-Amerika*, nogtans behooren de meeste der zeventien tot dus verre bekende ſoorten oorſpronkelijk aan *Brazilie* toe. De meest voorkomende *Toucan* is zwartachtig, met eene breede, bandsgewijze roode ſtreep om het lijf, terwijl de keel en het einde van den rug wit zijn. De buitengemeen groote ſnavel beſtaat uit eene dunne, ligte, hoornachtige ſchaal; de ſpits is onder blaauw, boven ſcharlakenrood gekleurd. Deze vogels leven gezellig, en laten zich zoo tam maken, dat men ze hunne jongen, even als de hoenders, ziet voederen. Men zegt zelfs, dat de Toucan zijn nest in de boomen met zijnen ſnavel uitholt; waarom hij ook onder den naam van *Carpintero*, (timmerman) bekend is.

Een andere Toucan, de *Momet* namelijk, onderſcheidt zich door zijne wel ruwe en zwakke, maar nogtans zeer gearticuleerde toonen. Volgens deze wordt hij, volkomen aangeduid, door de Indianen *Ta-ca Ta-ca* genoemd. Eigenlijk leeft hij ſlechts van inſekten; evenwel had 'er Jacquin eenen, die ook raauw vleesch at, hetwelk hij vooraf in water liet weeken.

Slangen.

Wat in vroegere tijden Piſo heeft geleverd, is algemeen bekend. Even zoo weet iedereen, welk een heerlijk begin onlangs de Prins Maximiliaan *van Neuwied* gemaakt heeft. Terwijl wij bij gevolg het wetenſchappelijke aan de natuuronderzoekers overlaten, bepalen wij ons liefst tot eene reeks van onderhoudende opmerkingen.

De *Curu-cucu-ſlang* is zes tot negen voeten lang, en zwart en geel geſtreept. Zij is vergiftig en heeft

de eigenſchap, dat zij het vuur niet ſchuwt, maar veeleer daardoor wordt aangetrokken. Op deze wijze zou zij voor den reiziger gevaarlijker zijn, dan eenige andere. Daar zij ondertusſchen, in den eigenlijken zin des woords, geheel blind op de vlam toekruipt, wordt zij ligt vermeden en omgebragt. Deze ſlang bemint, voor het overige, het vuur zoo zeer, dat zij zelfs van den grond opſpringt, zoodra men met eene fakkel of eenen brandenden takkebos haar voorbij komt.

De *Cobra de duas cabecas* — de tweehoofdige ſlang — wordt van wege haar uitzigt dus genaamd. Haar bovenſte en benedenſte gedeelte eindigt namelijk in eenen kop. Zoodra zij aangeraakt wordt, rigt zij deze beide koppen op, kromt zich in eenen kring en dreigt den aanvaller daarmede. Deze ſlang is witachtig grijs, niet meer dan achttien duimen lang, en bijkans zoo dik als eene gewone ſchrijfpen. Zij ſchijnt geheel blind te zijn: want zij ſtoot overal tegen aan, en deinst dan in eene tegenovergeſtelde rigting terug. Zij houdt zich veelal in mierenhoopen, ja zelfs in huizen, maar het liefst in mesthoopen op.

De *Cobra de Veado*, of Antelopenſlang, is de *Boa Conſtrictor*. Zij valt ſomwijlen zelfs menſchen aan, maar verliest het gewoonlijk, zoodra de aanvaller ſlechts zijn mes (*) kan gebruiken. Men gelooft algemeen, dat iemand, die door eene Antelopenſlang gebeten is, van geene andere iets meer te vreezen heeft.

Eene

(*) Namelijk een Braziliaansch mes, hetwelk naar onze groote meſſen gelijkt, waarmede wij gewoonlijk voorſnijden.

Eene der ſchoonſte ſlangen is wel de Koraalſlang (*Cobra de coral*). Zij is zwart, wit en rood geſtreept. De ſtrepen loopen dwars en zijn zeer levendig geteekend. De *Cobra de coral* heeft, zegt men, bij twee voeten lengte omtrent de dikte van eenen mansduim; ook houdt men haar voor vergiftig.

Tegen den ſlangenbeet worden in *Brazilie* veelerhande middelen gebruikt. Onder deze ſtaan de bezweringen der *Mandingueiro's* boven aan. Elk dezer hekſenmeesters heeft eene tamme ſlang, die daarbij eene hoofdrol ſpeelt. Terwijl hij namelijk zijne tooverwoorden uitſpreekt, laat hij haar, op het gezigt van den gebetenen, rondkruipen, waardoor het vergift uit het ligchaam zou verdreven worden. Het geloof aan deze *Mandingueiros* is algemeen.

Andere middelen zijn olie en rum, beide op zich zelve, in groote menigte inwendig gebruikt. Ook heeft men een bijzonder ſlangenkruid, hetwelk uit *Afrika* moet gekomen zijn, en zorgvuldig in potten wordt aangekweekt. Deze *Herva cobreira* ſchijnt de *Caatia* van Piſo te zijn. De door hem dus genaamde *Turepeba* ware dan ook welligt de *Turubeba*, die bijna overal in *Brazilie* groeit. Tegen den ſlangenbeet wordt zij ondertuſſchen niet gebruikt. Een afkookſel van de wortels wordt, daarentegen, bij verkoudheid, bij hoest enz. zeer aangeprezen.

DE SERTANEJO'S.

Naam.

Het woord Sertam heeft eene tweevoudige beteekenis. Vooreerst beſtempelt men daarmede elken omtrek der kust, die weinig of in het geheel niet bebouwd is, maar voorts ook, en wel in den eigenlijken zin, het ganſche binnenſte gedeelte van *Brazilie*, van *Fernambuco* af, in tegenoverſtelling der kust zelve. Waarſchijnlijk is Sertam van *Deſerto* (Desterro), woestenij, ſteppe gevormd, terwijl het *De* en *O* verworpen, en voor het laatſte de Portugeſche vergrootingslettergreep *Am* 'er bijgevoegd wordt. In het meervoud zegt men *Sertoens*. De inwoners dezer binnenſte ſtreken worden Sertanejo's genaamd.

Gedaante en Kleur.

De Sertanejo's zijn een ſterk, welgemaakt en fraai ſlag van menſchen; de vrouwen inzonderheid zijn meestal in hare jeugd doorgaans zeer ſchoon. De hoofdkleur is bij de beide ſekſen hoog donker bruin; in deze boomlooze woeſtenijen, op dezen grooten afſtand van de kust, ſchijnt de werking der zon dubbeld ſterk te wezen. Ondertusſchen heeft bijna ieder bijzonder perſoon zijne eigendommelijke ſchakering. Twee Sertanejo's van dezelfde kleur worden als eene zeldzaamheid beſchouwd. Zelfs kinderen van dezelfde ouders wijken daarin 'elkander af. Maar altijd is de kleur zuiver en vast; het ziekelijke vuile

le geelbruin der kustbewoners komt nimmer in de Sertam voor.

Kleeding.

Gewoonlijk dragen de Sertanejo's niets dan een hemd met eene lange broek van grof linnen, benevens eene lederen muts, en voetzolen van rundervel. Maar, wanneer zij op reis zijn, hebben zij eene volledige kleeding van donkerbruin leder aan.

Zulk een Sertanejo op zijn klein paard, met lange manen en gelijken ſtaart, levert inderdaad een zeer zonderling gezigt op. De hooge, achter en voor met eene ſoort van leuning voorziene zadel; de verroeste ſtijgbeugel, het dikke, verre uitſtekende gebit, de lange, ruwe zamengedraaide teugel, de roode mantelzak met de hangmat, en eenig linnengoed gevuld; de *Boraocas* (*) met de farinha, het gedroogde vleesch, den tabak en alles, wat tot het rooken behoort, van achter dwars over den zadel gehangen; reeds dit levert een zonderling gezigt op.

Maar dan de ruiter zelf, met zijnen ſmallen, lagen, lederen hoed, de korte bruingerookte pijp in den mond; met mes en ſabel gewapend; in de regterhand eene lange gevlochtene rijzweep; aan de naakte hielen de groote verroeste ſporen — in waarheid een echt Braziliaansch origineel figuur.

De vrouwen der Sertanejo's (†) gaan gewoonlijk enkel in hemd en onderrok, en hebben daarbij meestal geene kouſen, ja veelal zelfs geene ſchoenen

(*) Eene ſoort van knapzak.

(†) Of de Sertaneja's, zoo als men ook, met den vrouwelijken uitgang van het woord, zeggen kan.

nen aan. Maar, wanneer zij zich op reis begeven, laten zij het aan deze laatſte volſtrekt niet ontbreken, en ſlaan bovendien nog om hoofd en ſchouders een ſtuk grof wit linnen. Alle goederen van eenen beteren aard ſtaan namelijk in de Sertam op eenen buitengewoon hoogen prijs. — Een vrouwenkleed van gemeen Engelsch katoen wordt met 8 tot 12,000 Reis, of twee tot drie Karolinen, betaald. Dit zal echter, in vervolg van tijd, wel veranderen, daar de handel in de Sertam thans aan iedereen vrij ſtaat. Kinderen van beiderlei geſlacht gaan gewoonlijk, tot op hun zesde of zevende jaar, geheel naakt. Maar dan kleedt men hen op de bovengenoemde eenvoudige wijze.

Levensmiddelen en Ziekten.

De levenswijze der Sertanejo's is ten uiterſte eenvoudig; het voornaamſte hunner levensmiddelen maakt het rundvleesch en het maniokmeel uit. Zij houden dagelijks drie goede maaltijden. Zij moeten buitengemeen ſterk van eetlust zijn. Somwijlen wordt de maniok door rijst, zeldzamer door maïs, in ſchrale jaren doorgaans door de Carnauba (*) vergoed. Waar de grond zulks gedoogt, is men allerwege gewoon, maniok, rijst enz. aantekweeken. Het meeste wordt echter uit andere ſtreken ingevoerd.

Van groenten en moeskruiden weten de Sertanejo's, met uitzondering echter der tuinboonen, volſtrekt niets. Deze, daarentegen, zijn een zeer gelief-

(*) Zie boven onder het artikel Kruidkundige Aanteekeningen.

liefkoosd geregt; alleenlijk worden zij eerst ten volle rijp, dus volkomen hard en gerimpeld geplukt. In het wild wasfende vruchten levert de Sertam in overvloed; aangekweekt worden flechts de meloenen en de pifang. Boter wordt, zegt men, hier en daar door enkele familien bereid; maar gewoonlijk treft men flechts Ierfche aan. Kaas, daarentegen, wordt overal gemaakt. Versch is dezelve zeer goed; maar, na verloop van vijf of zes weken, wordt zij hard of ten minfte taai.

De in de Sertam heerfchende ziekten zijn flechts weinig; beengezwellen zijn welligt de menigvuldigfte, afwisfelende koortfen de zeldzaamfte. Het luchtsgeftel is gezond, gelijk, over het geheel genomen, in het ganfche binnenfte gedeelte van *Brazilie*. De waterzucht, de lues, de onder den naam van Yaw, bereids boven onder het artikel Slaven befchreven fchurft, en de uittering, komen hier en daar, echter niet dikwerf, voor. De kinderpokken woedden hier voormaals van tijd tot tijd buitengemeen fterk, maar ook hier heeft de koepokinenting wonderen gedaan; de mazelen toonen van eenen boozen aard te zijn; doch zij openbaren zich zeldzaam. Breuken worden 'er in menigte aangetroffen; verrekkingen of verftuikingen zijn hier zoo gewoon, dat bijna iedere Sertanejo dezelve weet te behandelen.

Veeteelt.

Deze is de hoofdzaak der Sertanejo's en de voornaamfte tak van hun beftaan. Rundvee en paarden inzonderheid fokken zij in groote menigte aan. In de Sertam beteekent daarom het woord Fazenda geene plan-

plantaadje, gelijk elders, maar eene bezitting van weiland met eene zekere boerderij.

De grenzen dezer Fazenda's zijn volſtrekt onbepaald. De overvloed aan land, de verre afſtand van hetzelve van elkander heeft, tot hiertoe, elke afperking van eigendom noodeloos gemaakt. Gewoonlijk wordt de grootte volgens zoogenaamde *Sertam Legoas* (*), of naar het aantal van kalveren berekend, waarmede de kudde jaarlijks vermeerdert. Maar men kan ligtelijk begrijpen, dat deze berekeningen altijd ſlechts bij nadering zijn.

Elke dezer Fazenda's wordt door eene familie bewoond. Doch niet altijd is het de eigenaar zelf, maar veelal ook een opziener van denzelven, die van de opbrengst zijn aandeel heeft. De matig groote woonhuizen dezer goederen zijn van leem gebouwd, en ſomwijlen met tigchelſteenen, doch meestal met Carnaubabladeren gedekt. Bedden en ſtoelen worden door hangmatten vervangen; in plaats van eene tafel wordt, met zeldzame uitzondering, de grond gebruikt. Eenige potten, kroezen en pannen, een zilveren of aarden waschbekken (†), eindelijk verſcheidene halve kalabasſen (§); deze maken

(*) 'Er zijn drie ſoorten *Legoas grandes*, *Legoas pequenas* en *Legoas de nada*. De eerſte, de grootſte, zijn gewoonlijk van drie tot vierdehalf uur, de tweede, de kleine, van twee tot drie uren, en de derde, zoo goed als niets, zullen evenwel zoo bijkans anderhalf uurtje uitmaken.

(†) Volgens het oud Portugeesch - Braziliaansch gebruik geſchikt, om voor en na den maaltijd de handen te waſchen.

(§) Men vindt 'er van drie duimen tot drie voeten in omtrek. Zij worden tot waterkommen enz., ook tot maten gebruikt. Eene geheele kalabas wordt *Cabaça*, eene halve *Cuia* genaamd.

ken zoo gewoonlijk de huisgereedſchappen in zulk eene Fazenda uit.

Op elke dezer bezittingen is een zeker aantal *Vaqveiro's*, dat zijn herders, aangeſteld. Deze genieten van het jaarlijkſche bedrag der gewonnene kalveren en veulens, een bepaald aandeel, en kunnen, bovendien, nog ſchapen, zwijnen en geiten naar welgevallen aanfokken. Zij hebben daarom in alle opzigten een zeer goed beſtaan; maar moeten ook eenen ten uiterſte zwaren arbeid uitoefenen. De meeste moeite veroorzaakt het teekenen van het vee, hetwelk jaarlijks tweemaal geſchiedt.

Tot dat einde worden vooreerst de koeijen, met derzelver kalveren, uit alle de deelen der bezitting bijeengedreven, en voor het woonhuis in ruime omheiningen zamengedrongen, die aan het andere einde van eene tweede deur voorzien zijn. Hierop vangt nu het teekenen bij die koeijen aan, welke het digst bij deze deur ſtaan. Men bedient zich hiertoe van een gloeijend ijzer met eene letter naar welgevallen, en dergelijke, hetwelk op den regter achterſchenkel gedrukt wordt. Zoodra eene koe geteekend is enz. wordt zij 'er oogenblikkelijk uitgelaten, zoodat het overige aantal altijd navolgt. Met eenige voorzigtigheid te gebruiken, om de ſtootende koeijen vasttebinden, of nedertewerpen, loopt dit teekenen meestal zeer bedaard af.

Maar veel ernſtiger is de zaak, wanneer men eene kudde ſtieren moet zamendrijven. Deze dieren zijn namelijk zoo zeer aan de vrijheid gewoon, dat men ze ſlechts met groote moeite kan opvangen. Zoodra de ſtier den ruiter op zich ziet aankomen, ijlt hij met groote ſprongen, in het naburige bosch.

Hier

Hier moet de ruiter hem nu op den voet volgen; opdat hij, te gelijker tijd, mede door de geopende boschaadje komt.

Niet zelden gebeurt het daarbij, dat de ſtier onder dikke nederhangende boomtakken heenſluipt. In dit geval moet de rijder zeer behendig en voorzigtig zijn. Hij moet zich namelijk, ter regterzijde, zoo diep langs zijn paard nederbuigen, dat hij met zijne linkerhand den zadelband vatten, en met zijnen linkerhiel den ſtijgbeugel bereiken kan, terwijl hij echter altijd in eenen ſterken draf blijft. Zoodra hij nu eindelijk ſlechts gelegenheid ziet, ſtoot hij den ſtier zijne lange ſterke lans in de ribben, werpt hem, door eenen geſchikten draai, overhoop, bindt hem den voeten en horens, en drijft hem, op deze wijze, bedaard naar de Fazenda.

Met ongelijk mindere moeite worden de paarden bijeengedreven, om geteekend te worden, te meer, daar dit altijd ſlechts in partijen van vijftien tot twintig ſtuks geſchiedt. Als merkwaardig verdient vermeld te worden, dat elke ſpringhengst niet ſlechts de Hengſteveulens maar ook de *Merrieveulens* wegdrijft, zoodra zij volwasſen zijn. Een ſpringhengst, die dit nalaat, gaat voor ſlecht door en wordt uitgeſchoten.

De Sertamspaarden zijn klein; maar ſomwijlen zeer wel gemaakt; aan de verbetering der rasſen denkt men niet.

De kleur derzelve is een zeer gewigtig punt, men beoordeelt daarnaar den graad van ſterkte. Bleekkleurige, met gelijke manen en ſtaarten, gelden het minst; maar die met zwarte manen en ſtaarten zijn van meer beteekenis. De meest geachte paarden ondertusſchen zijn de donkerbruine, met zwarte manen

en

en ſtaarten, alsmede de met zwarte plekken geteekende grijze ſchimmels. De meest gewone kleuren zijn bruin en grijs. Het ruinen is in de Sertam algemeen. Alle Sertamspaarden zijn wegens hunnen ſtrijdlust bekend, waardoor de berijder ſomwijlen in verlegenheid komt. Eene ware, maar zonderlinge opmerking is deze, dat alle paarden met eenen witten voorpoot ligt ſtruikelen of hompelen.

Ook aan ſchapen ontbreekt het op de Fazenda's niet; terwijl ſchapenvleesch ſomwijlen het rundvleesch vervullen moet. Doch wol krijgt men niet. Zij valt namelijk den lammeren, in het eerſte of tweede jaar, uit, en wordt door eene ſoort van haar vervangen. Het ſchapenvleesch is vrij goed; doch het hamelvleesch onbeſchrijfelijk ſlecht.

Koophandel.

Alle de voortbrengſelen der beſchrevene veeteelt leveren even zoo vele ruilmiddelen voor den koophandel op. De gewone hoofdartikels, welke ingevoerd worden, zijn de volgende: Engelſche ſtoffen, Braziliaansch aardewerk, rum, boter, rook- en ſnuiftabak, ſuiker of ſtroop, in den vorm van koeken; ſporen, gebitten, en andere dingen, met uitzondering van ſabels (*), eindelijk goud- en zilverwerken van geene al te groote waarde. De kramers reizen van dorp tot dorp en van Fazenda tot Fazenda, en verruilen deze waren tegen vee enz.

Een hengstveulen wordt daarbij op bijkans eenen karolin, een pakpaard op twee tot drie, een rijpaard op

(*) Deze vervaardigen namelijk de inwoners zelve.

op vijf tot zes gerekend, ſteeds naar men het deswegens met elkander eens wordt. Een ſchaap kost eenen tot anderhalven gulden Rh., een ſlagtgeit omtrent twee derdegedeelte, eene goede melkgeit, daarentegen, eenen tot anderhalven karolin (*).

Honden gelden van eenen tot twee karolinen, en daarenboven, naardat het goede hof- en jagt- of pakdragers honden (†) zijn. Hoenders hebben met ſchapen of geiten bijna denzelfden prijs en dergelijke meer. De rondloopende kramers moeten zekerlijk wel dikwijls tien tot twaalf maanden wachten, eer zij deze natuurvoortbrengſelen in geld kunnen omzetten, maar zij winnen 'er ook twee tot driehonderd percent aan.

Karakter.

Het karakter der Sertanejo's heeft veel bijzonders, maar is, over het geheel genomen, wezenlijk eerwaardig. Het zijn goede, welredenerende, gastvrije, opregte, en moedige menſchen, als wier eenig gebrek men ſlechts eene hevige ijverzucht en eene onverzoenlijke wraakgierigheid kan noemen. Hieruit ontſtaan eigenlijk meestal de veelvuldige moorden, die geen Sertanejo, helaas! voor zonden houdt. Den diefſtal kent men in de Sertam naauwelijks bij naam; maar iemand in den koophandel om den tuin te leiden, geldt voor een bewijs van bekwaamheid.

Ook

(*) Dewijl men veelal kinderen daaraan laat zuigen. Van daar de naam *Comadra's*, die aan deze geiten en ook wel aan de overige, gegeven wordt.

(†) Die met de koopgoederen bevracht worden en zeer oplettend zijn.

Ook dit geeft aanleiding tot menigen moord, dewijl de bedrogene deze ſchande niet kan verdragen.

BRAZILIAANSCH TIMMERHOUT.

De Mangelboom

Kruidkundigen mogen de verſchillende ſoorten der onderſcheidene Rhizophoren bepalen; wij deelen, volgens ons plan, ſlechts eenige gemengde aanmerkingen dewegens mede. De Mangelboom groeit in digte kronkelingen langs de rivieren, en geeft aan de oevers eene treurige eentoonigheid. Aan onkundigen ſchijnt menig oord toe, geheel onbevolkt te wezen, terwijl de plantaadjen als achter de mangelboomen verborgen zijn. Gewoonlijk leiden van den oever af kleine gebaande voetpaden derwaarts. Doch deze erkent men ſlechts in de nabijheid, en aan de zich daarbij bevindende Jangada's. Bij eene toenemende bevolking zullen ook deze bosſchaadjen meer en meer beſnoeid worden, gelijk zulks reeds aan de oevers van den *Capibaribe*, en in den omtrek van *Fernambuco*, alsmede op verſcheidene andere plaatſen daar omſtreeks, het geval is geweest.

De wortels en ſpruiten der mangelboomen hangen tot op de laagſte grondvlakte neder. Bij laag water zijn zij daarom met ſlijk en oesters bedekt, bij hoog water, of gedurende den vloed, daarentegen, geheel onzigtbaar. Zoo ſchijnt het geheel een groen waterbosch. De mangelboom wordt, bij eenen di-

ameter van vijftien tot achttien duimen, vijfentwintig tot dertig voeten hoog.

Het hout van denzelven wordt inzonderheid tot balken en ſparren gebruikt; maar tot posten en traliewerk deugt het niet, naardien het in den grond en in de opene lucht zeer ſpoedig vermolmt. Dewijl deze boom, bij ongekwetſte wortels, gedurig weder op nieuw opgroeit, gebruikt men het hout van denzelven ook dikwijls om te branden. De asch wordt bij het ſuikerkoken als een bijmengſel, de bast tot looijen gebruikt. Uit dit laatſte laat zich welligt verklaren, waarom de visſchen zich van de plaatſen, waar deze boomen geveld worden, verwijderen.

IJzerhout.

Pao ferro, anders ook *Coraçam de Negro*, dat is Negerhart genaamd (*). De eerſte naam beteekent hardheid en kleur dezes houts tevens. De buitenſte deelen zijn ondertusſchen niet zeer hard, maar de binnenſte destemeer. Men kan 'er op rekenen, dat 'er bij het bewerken van dit hout altijd verſcheidene bijlen gefleten worden. Zelfs dan nog, wanneer het buitenſte gedeelte van hetzelve, door het weder, bijkans geheel vergaan is, kan men aan het binnenſte geene de minſte verandering beſpeuren; ja het ſchijnt eer nog harder geworden te zijn. Het ijzerhout neemt eenen vrij hoogen graad van polijsting aan.

Pao

(*) De Negers kennen dezen naam wel; maar zij gebruiken denzelven nimmer. Zij zeggen, in plaats daarvan, *Coraçam de homem*, (mannenhart.)

Pao d'Arco.

Booghout, waarſchijnlijk dus genaamd, dewijl het door de Indianen vooral daartoe gebruikt wordt. Het is even duurzaam als het ijzerhout, maar laat zich nogtans in ſpaanders ſplijten, die zeer veerkrachtig zijn. Daar het nu tevens zeer lang vuur houdt en eene heldere vlam geeft, zoo worden deze ſpanen, bij bundeltjes, ook als fakkels gebruikt. Dit was, in vorige tijden, op alle ſuikermolens het geval. Men was volſtrekt met geene andere wijze, om licht te maken, bekend. De asch van dit booghout wordt bij het ſuikerkoken als een bijmengſel gebruikt. Ook levert hetzelve eene ſoort van voortreffelijk timmerhout op.

Pao Amarello.

Het dus genaamde gelehout is het beste, dat men tot deuren, venſterluiken, vloeren, en wat dies meer zij kiezen kan. Ook worden daaruit veelal kano's vervaardigd. Geveld zijnde, blijft het echter ſlechts zes maanden geel; na dien tijd neemt het eene vuil bruine kleur aan.

Pao Santo.

Of zoogenaamd heiligenhout, is zeldzaam. Het heeft de hoedanigheid, dat het ſplintert, buigt noch breekt. Daarom wordt hetzelve tot verſcheidene werktuigen, inzonderheid tot tanden aan de ſuikerrollen gebruikt. Pas geveld, is het zeer fraai geel en bruin geſtreept; maar, eenigen tijd daarna, wordt het donker bruin.

Aroeira.

Een zacht, weinig tot timmeren geſchikt hout. Ondertusſchen wordt de boom, van wege deszelfs bladeren, gezocht. Omdat deze namelijk eenen aromatieken geur hebben, pakt men 'er visch mede in. Voor het overige laat zich dit hout ook zeer goed tot palen gebruiken, dewijl het overal wortelen ſchiet. De boom zelf groeit echter ſlechts aan den zeekant.

Braziliaanſche Visſchersboot.

De eenvoudige Braziliaanſche Visſchersbooten gaan vier tot vijf uren ver in zee; zij bedienen zich van buitengemeen groote netten, en voeren gewoonlijk bij eenen gunſtigen wind, ook twee driehoekige zeilen In dit geval heeft 'er natuurlijk geen roeijen, dat anders door zestien perſonen geſchiedt, plaats.

Nog hebben ondertusſchen de Braziliaanſche visſcherijen (*) op verre na niet die uitgeſtrektheid bekomen, waarvoor zij vatbaar zijn. De oorzaak daarvan is de kostbaarheid van het zout, gepaard met de natuur van het luchtsgeſtel, die het droogen der visſchen onmogelijk maakt. De duurte van het zout ontſtaat van het monopolie eens geprivilegeerden gezelſchaps. Zekerlijk konden de inwoners met weinig moeite, enkel door middel van uitwaſeming, zout in overvloed aan de kusten winnen; maar hiertoe heeft men tot dus verre nog geen verlof.

Doch

(*) Hier wordt natuurlijk, niet van de Walvischvangst geſproken.

Doch ook in dit opzigt biedt de toekomst vrolijke uitzigten aan. Alsdan zullen de Braziliaanſche viſcherijen de eerſte van *Zuid-Amerika* zijn.

De Beijerſche Akademisten in Brazilie.

Dit zijn de heeren doctoren Spix en Martius. De gelukkige aanleiding tot hunne zending, alsmede de hooge begunſtiging derzelve, is algemeen bekend. Ook hier hebben wij een echt opſtel, namelijk het oorſpronkelijk berigt dezer verdienſtelijke geleerden tot eenen grondſlag gelegd (*). Doch de inkleeding van het geheel is ons werk.

I.

De heeren doctoren Spix en Martius reisden, in het begin van Februarij 1817, van *Munchen* naar *Weenen* af. Zij waren van inſtructien der Muncher Akademie van wetenſchappen, zoowel als van alle vereischte letterkundige noodwendigheden voorzien. Van *Weenen* begaven zij zich naar *Triest*, ſcheepten zich aldaar den 9den April op het keizerlijk fregat *Auſtria* in, en zeilden, den 10den des mor-

(*) Zie *Eos*, een nieuw Tijdſchrift uit *Beijeren*, uitgegeven door den preſident van 't Hof van Appel enz. C. von Mann, *Munchen* 1818. n°. 1. enz. Ongetwijfeld zeer aanbevelenswaardig. Hetzelfde geldt mede omtrent het *Archif für die geſchichte und Staatskunde Baierens*, hetwelk dezelfde ſchrandere ſtaatsman uitgeeft.

Dit laatſte zal alles bevatten, wat deze zending, in een wetenſchappelijk opzigt, betreft. Waarlijk voor deskundigen een zeer welkom geſchenk. Ook de bovengenoemde berigten belooft de heer von Mann te zullen voortzetten.

morgens ten twee ure, in gezelſchap van een tweede fregat, af.

Maar, helaas! weldra na hun vertrek hadden zij met eenen hevigen ſtorm te kampen, die met regen en hagel vergezeld ging; en, gedurende denzelven, geraakten de fregatten van elkander geſcheiden. Eindelijk liep het fregatſchip de *Auſtria*, dat deszelfs boegſpriet verloren had, in de haven van *Pola* binnen (*), ten einde aldaar herſteld te worden. Hier vertoefde hetzelve tien dagen lang. Op den 21ſten April werd nu de reis voortgezet.

De wind was zeer gunſtig. Den 24ſten ging de vaart reeds langs *Sicilie*. Maar eensklaps keerde dezelve zich naar het westen, en dreef het fregat naar *Malta* terug. Dus liepen onze reizigers op den 27ſten, des middags ten twaalf ure, te *la Valette* binnen. Ook voor hen leverde deze, als het ware uit de rotſen gehouwene ſtad, een verraſſend gezigt op. In de olijven-, citroenen- en oranjeappelboomen, alsmede in de cactus, palmen en piſangs bemerkten zij de aannadering van een zuidelijk klimaat.

Na een verblijf van drie dagen liepen zij weder in zee. De Siciliaanſche kust was in eenen dikken nevel gehuld; zij ontbeerden dit anders zoo bekoorlijk uitzigt zeer ongaarne. Den 3den Mei zeilden zij *Sardinie* langs; den 6den bevonden zij zich op de Spaanſche kust voor de voorgebergten *Palos* en *Gata*. Thans kregen zij eene aanhoudende ſtilte; maar vonden in de overheerlijke landgezigten eenige ſcha-

(*) Het tweede fregat was de *Augusta*. Hetzelve liep in eene andere haven binnen, en bleef voor ditmaal geheel achter.

ſchadéloosſtelling. In het verſchiet de hooge beſneeuwde toppen der *Sierra Revada* (*), en digter naar de kust toe de groene wijndalen van *Granada* en *Malaga*.

Eindelijk ſtak de wind weder in het oosten op. Onze reizigers zeilden daarom verder, en liepen, op den 12den Mei, des middags ten een ure, in de baai van *Gibraltar* binnen. Met verlof van den Gouverneur onderzochten zij de ganſche rots, en troffen onder anderen, in nieuwe kalkgroeven, verſteende hazen en paarden aan. Ook de Spaanſche zijde, tot beneden *Tarifa* toe, hield hunne opmerkzaamheid gaande. Zoo bragten zij drie volle weken door, terwijl de wind aanhoudend uit het westen blies.

Den 3den Junij eindelijk draaide hij naar het oosten om, zette zich daar vast, en vergunde nu aan alle naar het westen beſtemde ſchepen, door de ſtraat te gaan. Ook de *Auſtria* legde deze vaart in derdehalf uur af. Voor de eerſtemaal zagen onze reizigers den onafmetelijken oceaan met deszelfs hemelhooge golven regelregt voor zich. Een grootsch gezigt, hetwelk hen nog des te meer trof, toen ook de laatſte ſtreep der kusten van *Europa* en *Afrika* verdwenen was.

II.

De wind bleef volkomen gunſtig; het fregat legde daardoor de zeshonderd zeemijlen naar *Madera* in twee dagen af. Als een groene rotsklomp, met witte huizen vermengd, ſtak dit eiland uit de zee op. On-

(*) Dit is de eigenlijke Spaanſche naam.

Onze reizigers ſtapten aan land; zij wilden zich van wijn voorzien. Op eene korte wandeling bemerkten zij, dat de grond rondom *Funchal* uit mosachtige bazalt beſtond. Lava of andere Vulkaanſche kenteekenen werden zij echter niet gewaar. Zij zagen de heerlijkſte plantaadjen van bananen, pinien enz., die echter ſlechts door zeer weinig vogels enz. bewoond werden.

Den 8ſten Junij, des morgens, verlieten zij *Madera*, en ſtevenden naar de *Kanariſche eilanden* toe. Den 9den, des avonds, ontdekten zij *Palma* en kwamen *Teneriffa* en *Ferro* voorbij, maar zagen 'er, wegens den dikken nevel, niet het minſte van. Van de *Kaap-Verdiſche eilanden* kregen zij 'er insgelijks ſlechts een, namelijk *Boa Vista*, in het gezigt. Dit was op den 14den, des avonds, kort vóór zonneondergang. Zeer veel indruk maakte op hen de gedachte, daarmede het laatſte overſchot van het voormalige vaste land van *Afrika* te zien.

Zoo zeilden zij naar de linie toe, en nu — om kort te gaan — ondervonden zij geene de minſte veranderlijkheid van den dampkring meer. Lucht en water, dag en nacht, alles was rust, overeenſtemming en evenwigt Daarbij kwam de zuivere heldere lucht, het glinſterende donkerblaauw der doorſchijnende zee, en de ſtatige, verfriſchende noordoostelijke paſſaatwind. Met behulp van dezen werd de linie binnen vijf dagen bereikt (17 Junij).

Maar thans kwam de gewone ſtilte. De lucht was daarbij drukkend heet, en ſlechts des morgens en des avonds vochtig. De ganſche gezigteinder ſcheen met afgebrokene onweêrswolken van allerhan-

hande gedaanten en vormen als bedekt. Het blikſemde onophoudelijk; doch donderen hoorde men ſlechts van tijd tot tijd; meestal volgden hevige windvlagen daarop. De glans der zon was buitengemeen ſterk; even als de ſchemering der maan en van den zuidelijken ſterrenhemel, welks pracht zich door geene woorden laat uitdrukken. Talrijke ſterrenverſchietingen en de vuurgloed der zee voltooiden dezen indruk. Eindelijk, op den 20ſten Junij, had het fregat het tot voorbijzeilen bepaalde punt bereikt.

Het was des avonds, kort voor zonneondergang; niemand dacht aan eenig gevaar. Op eenmaal klonk het uit de mars: „ Branding! regt voor ons „ uit (*)!" — Allen geraakten in angst en ſchrik, allen vreesden, dat het ſchip vergaan zou. De zon zonk als achter den rand der zee neder; in een oogenblik was het duistere nacht. Intusſchen liet de kapitein in allerijl bijdraaijen (†), en zond eene boot met lantarens enz. tot herkenning af. Het leed echter niet lang, of alle gemoederen waren gerust geſteld. 'Er was geen gevaar voorhanden; de oogenſchijnlijke branding ontſtond enkel van eenen tegenſtroom.

In den volgenden nacht, juist ten twaalf ure, pasſeerde nu het fregat de linie, terwijl de kalme zee, door de volle maan en de ſterren van het noor-

(*) *Rompente di prua!* (*prora.*)

(†) Of opdringen, *Bracciare in penno*. De zeilen worden namelijk zoodanig geſteld, dat het eene op het andere eene tegenovergeſtelde uitwerking doet, en gevolgelijk het ſchip bijkans op eene en dezelfde plaats blijft.

noordelijke en zuidelijke halfrond, op de prachtigſte wijze verlicht was. Doch nu namen ook langzamerhand de rust en de overeenſtemming der elementen weder af. Den 2den Julij kregen onze reizigers, onder den vijfden graad zuider breedte, den zuidoostelijken pasſaatwind, bereikten binnen elf dagen *Cabo Frio*, en liepen eindelijk op den 14den, des avonds ten vijf ure, de haven van *Rio Janeiro* binnen.

Hoe verder zij voortzeilden, des te ſchooner en prachtiger werd het gezigt der omliggende landſtreek. In het verſchiet hadden zij niets dan verſcheidene reusachtige, met bosſchaadjen begroeide bergreeksen, in onderſcheidene opklimmingen en afdalingen, herkend; thans deed zich de eerſte afdeeling derzelve voor hun oog op, even als een doolhof van heuvels en eilanden, die met het jeugdigſte, weelderigſte groen was opgeſierd. Van het land waaiden welriekende geuren over; onze reizigers waanden in een land van toovergodinnen te zijn verplaatst. De rijkdom en de menigvuldigheid van gedaanten en kleuren ſchenen onuitputbaar te zijn.

III.

Maar geheel anders waren de gevoelens van onze reizigers, toen zij uit deze bloeijende hesperiſche velden op de menſchen nederzagen. Hier vonden zij niets dan enkele beginſels van beſchaving. Met des te grooter ijver vingen zij nu terſtond hunne onderzoekingen in de natuurlijke geſchiedenis aan. Geen hinderpaal hoegenaamd ſtond aan deze in den weg; nog kan iedereen jagen, planten zoeken, en wat dies meer zij, naar welgevallen. In dit opzigt heerscht

heerscht hier eene vrijheid, zoo als welligt nergens elders gevonden wordt.

Het schijnt daarom, dat het verzamelen van naturaliën in *Brazilie* als eene soort van speculatie wordt beoefend. Werkelijk troffen onze reizigers nog verscheidene andere natuuronderzoekers aan. Onder deze bemerkten zij, als landsman, inzonderheid zekeren Doctor Schäfer, uit *Wurtzburg* Hij was voorheen beoefenend Arts te *Moskow*, naderhand Rusfisch Scheepsarts geweest, en had reeds verscheidene kisten met mineralien aan Zijne Majesteit den Koning van *Beyeren* afgezonden. Eenen anderen belangrijken landsman leerden onze reizigers in den Hof-kapelmeester, den Heer von Neukom, kennen; het scheen, dat hij niet ten oogmerk had, weder naar *Europa* terug te keeren.

In den Profesfor in de Kruidkunde, den Heer Leand. do Sacramento, eenen Karmeliet, troffen zij een geleerd en vriendelijk man aan. Ondertusschen klaagden zij over groote duurte, en berekenden de dagelijkfche kosten, voor ieder man, op ten minste elf guldens Rh. Niettegenstaande zij geene de minste medehulp genoten, hadden zij evenwel reeds een goed begin met hunne verzamelingen gemaakt. Men kan, overeenkomstig de waarheid, verzekeren, dat zich van twee zulke voortreffelijke mannen zekerlijk iets uitmuntends laat verwachten. Maar, met alle vrijmoedigheid, moeten wij ook bekennen: het schijnt ons toe, dat 'er op hen alleen meer dan te veel rust.

Oekonomisch Bijvoegsel.

Even als 'er, volgens de verschillende graden van beschaving, tusschen volkeren zekere gelijkvormigheid heerscht, zoo bestaat dit ook tusschen landen, wier betrekkingen dezelfde zijn. Overal brengt b. v. de onevenredigheid tusschen bevolking en landsuitgestrektheid dezelfde verschijnselen te weeg. De *Krim*, de *Ukraine*, *Bessarabie*, enz. bieden dezelfde menigte onbebouwde streken, als het binnenste van *Brazilie*, aan. Men vindt 'er den heerlijksten grond; maar naauwelijks wordt het honderdste gedeelte van den zelven gebruikt.

De gewone oekonomische vruchtafwisseling is, in *Brazilie*, bij den overvloed aan landerijen, even zoo noodeloos, als elke andere berekening van een wel ingerigt stelsel van akkerbouw. Zoodra eenig stuk lands deszelfs oogst heeft opgeleverd, blijft hetzelve vier tot vijf jaren geheel en al onbebouwd. Het is daarom reeds in het tweede jaar weder met klein hout of kreupelbosch bedekt. Het duurt niet lang, of dit struikgewas krijgt op nieuw geheel de overhand. Slechts een geoefend oog is in staat, om aldan te kunnen onderscheiden, of deze plek gronds immer bebouwd was. Op deze wijze heeft ook een Braziliaansche planter vier tot vijf malen meer aan landerijen noodig, dan ergens elders vereischt wordt.

Men onderscheidt hier laag, met bosschaadjen bedekt vochtig land *varsea's*, van hoog droog grasland, *campina's*, en gemengd, rijkelijk met boomen voorzien, zandland, *taboleiro's*, van welke de eerste twee soorten de voornaamste zijn. Het woord *Cèrcado* beduidt geene schaapskooi, gelijk in eenige woor-

den-

denboeken ſtaat. Het beteekent veeleer eene omheining voor de paarden en oſſen, die men in de ſuikermolens gebruikt. Zoodanige *cercado's* leveren genoegzame weiden voor dezelve op.

Eene der grootſte plagen voor de paarden zijn de vledermuizen, welke, in groote menigte, in *Brazilie* worden aangetroffen. Zij zuigen zich aan derzelver ooren of aan eene of andere wond van het ligchaam vast. Ten einde dezelve te keer te gaan, moet men de ooren met lederen overtrekſels, en de gewonde plaatſen met pleisters voorzien. Als voorbehoed- of afweringsmiddel gelden ook uilenvellen, die men in de ſtallen ophangt.

Nog lastiger voor de menſchen zijn verſcheidene inſecten, die men gewoonlijk in lage ſtreken, meestal in de huizen, vindt. Daartoe behooren inzonderheid de zoogenaamde vogelſpin (*), de ſchorpioen (†) en de veel of duizendpoot (§). Derzelver beet is zeer pijnlijk en veroorzaakt eene ſterke ontſteking. Citroenſap wordt als het beste middel daartegen gebruikt.

De Heer en de Slaaf.

'Er beſtaan eenige trekken, die zoo karakteristiek zijn, dat elke aanmerking desaangaande overtollig is. Een rijke Sertanejo had aan eenen Mulattenſlaaf een gedeelte zijner kudde toebetrouwd; de ſlaaf maakte van deze gelegenheid gebruik, om te ontvlug-

(*) *Aranha caranguejeira* (*Aranea avicularia.*)

(†) *Lacraia* (*Scorpio.*)

(§) *Piolho de cobra* (*Scolopendra.*)

vlugten; men hoorde niets meer van hem. 'Er verliepen verſcheidene jaren, de Sertanejo leed door veeziekte groote verliezen, en werd eindelijk een arm man. Hij verkocht thans zijne Fazenda, en begaf zich op weg naar *Fernambuco*, alwaar zijn broeder een rijk winkelier was.

Op zekeren avond, het was de twaalfde of dertiende dagreis, kwam hij bij eene nieuwe groote bezitting aan. De eigenaar ſtond voor het huis, verſcheidene honderden der ſchoonſte oſſen werden op zijn bevel, in een affchutſel gebragt; zij waren, gelijk uit alles bleek, beſtemd, om op de kusten verkocht te worden. De Sertanejo trad nader bij, beſchouwde den eigenaar naauwkeuriger, en herkende in hem den ſlaaf, die hem, voor meer dan tien jaren, ontloopen was. Hij ſprak hem aan, doch zonder hem te beſchamen, en bemerkte, dat de Mulat dit ſcheen opteletten. — Een woordje onder vier oogen — zeide hij nu — en zij traden binnen het naaste woonvertrek.

Nu greep de Mulat de hand van zijnen voormaligen heer en kuste dezelve — „ Vergeef mij, mijn „ heer! " riep hij uit — „ Vijfhonderd mijner fraai„ ſte oſſen zullen mijn losgeld zijn! Maar voor „ uwe verſchooning en uw ſtilzwijgen beloone u „ God! Ik kan dit niet. — Indien gij mij verraden „ hadt, zoudt gij dit met uw leven hebben moeten „ betalen! Schrijf mij eenen vrijheidsbrief van dat „ jaar af, en neem nog vijfentwintig volwasſene „ hengſten van mij aan! "

De Sertanejo vervulde zijnen wensch; zulk een ſlaaf was de vrijheid wel waardig. Hoe eenvoudiger de maatſchappelijke betrekkingen zijn, des te

meer kan zich het goedhartige in de menſchelijke natuur ontwikkelen.

Cipo en Carapatos.

Cipo is de naam van eene ſlingerplant, die vruchtbaarder is, dan eenige andere. Zij vormt namelijk, met hare lange, buigzame takken, tusſchen de boomen, eene ſoort van netwerk, hetwelk ſlechts met moeite kan weggehouwen worden. Elke ſchrede wordt hier, in den eigenlijken zin des woords, met zuur zweet betaald. Eenige ſoorten dezer plant; inzonderheid de *Cipo Cururu*, worden, van wege derzelver taaiheid, met veel voordeel tot binden en vlechten gebruikt. De daarvan gemaakte korven en matten zijn dadelijk zeer duurzaam.

Carapato's zijn kleine, vlakke, donkerbruine wormen, bijkans vier ſpeldenknoppen groot. Zij hangen zich aan de huid, en vreten zich langzamerhand in dezelve in. In het eerst laten zij zich zeer gemakkelijk met de hand afnemen; maar, zoodra zij zich dieper ingeboord hebben, baart dit grootere moeite. Het best haalt men dezelve er met eene vork of met een pennemes uit, hetwelk men warm heeft gemaakt. Inzonderheid moet men zorg dragen, dat de kop niet achterwege blijft, dewijl anders daardoor eene ontſteking ontſtaat. Men vangt deze inſekten meestal op boomtakken, inzonderheid bij het overnachten in de opene lucht, op.

Eene andere veel grootere ſoort derzelve is loodkleurig, en valt ſlechts paarden en rundvee aan. Zij boort zich niet in de huid, maar zuigt zich ten ſterkſte daaraan vast. Op het oog ſchijnt

zij het zaad van den *Ricinus comm.* gelijk, zijnde ook deze boom in *Brazilie* werkelijk onder den naam van *Carapato* (*) bekend.

Braziliaanſche Postboden.

Men zal zich wel herinneren, dat 'er tusſchen *Rio Janeiro* en *Lisſabon* regelmatig paketbooten heen en weder varen, en dat, op deze wijze, de gemeenſchap met het moederland onderhouden wordt. Brieven uit de overige gedeelten van *Europa* worden over *Engeland*, of *Spanje*, naar *Portugal*, en vervolgens, op de bovengenoemde wijze, verder verzonden.

Tusſchen *Falmouth* en *Lisſabon*, zijn namelijk even zulke regelmatige paketbooten in zwang, als tusſchen *Madrid* en *Lisſabon* de wekelijkſche postcouriers. Maar buitendien worden 'er gewoonlijk ook vele brieven met koopvaardijſchepen, of regelregt uit *Engeland*, *Holland* enz., of over *Oporto*, *Lisſabon*, *St. Ubes* en *Madera* naar *Brazilie* verzonden

Ten einde nu de gemeenſchap met het binnenſte gedeelte van dit uitgeſtrekte land te onderhouden, zijn 'er in alle kapiteinſchappen, bijzondere postboden aangeſteld. Deze plagten bijkans doorgaans *Caboelo's*, dat wil zeggen, gedoopte Indianen, te zijn. Werkelijk zijn deze, van wege hunne gehardheid en hunnen bijzonderen ſmaak voor deze levenswijze, bijzonder daartoe geſchikt. Zulk een postbode legt, dag voor dag, zes, acht, ja tien weken lang, zes tot zeven

(*) Anders wordt dezelve ook *Carapateiro*, of *Herba dos carapatos* genaamd.

ven uren af. Daarbij heeft hij zijnen lederen brievenzak, zijn ſchietgeweer enz. te dragen; maar hij houdt altijd eenen gelijkmatigen, bedaarden ſtap. Deze lieden loopen tegen de beste paarden. Laten die, in het eerst, hun ook wat vooruit komen; eindelijk komen die postboden toch altijd het eerſte aan.

In het kapiteinſchap *Minas Geraes*, worden de brieven enz. bij uitſluiting door Negers verzonden. Ook deze onderſcheiden zich door hunne onvermoeidheid, waardoor zij insgelijks zes tot zeven uren dagelijks gaan. In dringende noodzakelijkheid, leggen zij ook ſoms wel negen uren af; doch dit moet zeer zeldzaam gebeuren. Postbuidels, wapening enz., zijn dezelfde als bij de Caboclo's. De postnegers genieten, wat het overige betreft, eene groote achting en gulle gastvriendſchap hunner landslieden.

Feitoza's.

Eene der rijkſte, maar ook hoogmoedigſte familien van *Brazilie*. De Feitoza's waren woonachtig in het kapiteinſchap *Seara*, bezaten uitgeſtrekte goederen, maar erkenden volſtrekt geenen opperheer. Zij ſtamden oorſpronkelijk uit *Europa* af; het hoofd der familie was de overſte eens landregiments. Door hunne wraakzucht hadden zij zich ten uiterſte geducht gemaakt. Wee hem, die aan eenen dezer familie mishaagde of denzelven in het minst tegenſtreefde. Hij vond openlijk, op den klaren dag, zijnen dood.

Zij ontvingen alle moordenaars en voortvlugtigen zeer gul; maar dieven en roovers ſloten zij onverbiddelijk uit. Nogtans konden zij altijd over honderd

man gebieden, die in *Brazilie* even zoo veel zijn, als in *Europa* twee duizend. Hunne woonplaats lag niet ver van de kust af, maar op eenen aanmerkelijken afstand van de stad *Seara* zelve.

Verscheidene jaren lang, waren deze Feitoza's de geesel van het kapiteinschap geweest; toen eindelijk de regering besloot, zich van derzelver opperhoofd meester te maken, en daartoe den stadhouder van *Seara* eene onbepaalde volmagt gaf. Deze gedroeg zich daarbij met even groote omzigtigheid als onverschrokkenheid.

Eerst liet hij den overste *verzoeken*, om op eenen bepaalden dag zijn regiment bijeen te doen komen, ten einde gemonsterd te worden, waarbij hij ten oogmerk had, om tegenwoordig te zijn. Feitoza gaf een zeer beleefd antwoord; de stadhouder nam zijne maatregelen en kwam, op den behoorlijken tijd, onder geleide van tien of twaalf personen, aan. De monstering had plaats; beide partijen schenen zeer wel voldaan; en men liet de vermoeide lieden uit elkander gaan.

Den namiddag en avond had men, als naar gewonte, aan de speeltafels doorgebragt. Eindelijk, na elf ure, voerde de overste den stadhouder en zijne geleidslieden in het voor hen bestemde gemeenschappelijke slaapvertrek (*). Hij had enkel nog drie van zijne bloedverwanten bij zich, en vermoedde geen het minste gevaar. Maar, op hetzelfde oogenblik, trok de stadhouder een pistool, zette dit hem op de borst, en beval hem stil te zijn. Ditzelfde deden de

(*) Volgens de Braziliaansche manier, wil dit zeggen: eene groote zaal, waarin zich hangmatten bevinden.

de geleidslieden van den ſtadhouder met de drie andere Feitoza's; door ſchrik en overmagt werd hun alle de mond geſloten.

Zoo dreef men de gevangenen zwijgend de achterdeur uit, tot aan het naburige ſtrand. Hier dwong men hen, op dezelfde wijze, de gereedliggende Jangadas te beklimmen, en bragt hem eindelijk aan boord van een zeilvaardig ſmakſchip. Dit alles geſchiedde met zoo grooten ſpoed, dat 'er aan geene hulp te denken was. Nog in het jaar 1807 bevond zich deze Feitoza in eene der gevangenisſen te *Lisſabon*.

Eene dergelijke anekdote van eenen anderen Feitoza is insgelijks wel waardig, om hier vermeld te worden. Ook deze moest gevat worden, maar men wist volſtrekt niet, hoe dit te bewerkſtelligen. Eindelijk bood zich een aanzienlijk ambtenaar, een man van groote verdienſte, daartoe aan. Wat gebeurt 'er? Toen hij ter behoorlijker plaatſe komt, verneemt hij, dat Feitoza gewaarſchuwd geworden is, en zich te *Bahia* naar *Lisſabon* ingeſcheept heeft. Aanſtonds ijlt hij zelf terug, neemt eene plaats in de paketboot en landt gelukkig te *Lisſabon* aan.

Zijne eerſte zorg is nu hier, onderzoek naar Feitoza te doen. Met verbazing hoort hij, dat deze bij den Minister beſcherming heeft gevonden, en reeds weder aan boord van een ſchip is, hetwelk, nog dienzelfden dag, naar *Bahia* zou afzeilen. Zonder een oogenblik te verliezen, ijlt hij insgelijks naar den Minister, overhandigt aan dezen zijne depêches van *Seara*, en werkt een nieuw bevel tot het gevangennemen van Feitoza uit. Thans werpt hij zich in eene bark, bereikt het ſchip, onder vol-

le zeilen, aan den mond van den *Taag*, laat het door het wachtfregat aanhouden, begeeft zich aan boord van hetzelve, vertoont den kapitein zijne volmagt en neemt den reeds zoo lang vervolgden in arrest.

Sedert de laatſte tien jaren heeft men weinig meer van de Feitoza's gehoord. Deze overblijffels der oude Barbaarſche tijden verdwijnen natuurlijk van zelve. Dit geſchiedt gewoonlijk het gemakkelijkst, wanneer zulk een familie onder zich zelve oneenig wordt, en zich, op deze wijze, van weêrskanten tegen elkander verzet. Naar allen vermoeden zal dit ook wel bij de Feitoza's het geval geweest zijn.

Het Staatsbezoek.

De hoofdſteden van *Brazilie* bieden eene zonderlinge mengeling van Braziliaanſche armoede en Europeaanſche weelde aan. Zoo is het b. v., wanneer eene dame zich laat uitdragen. Zij is in Engelsch goed gekleed; de vorm van den draagſtoel gelijkt veel naar de gewone portechaiſes; de dragers zijn half militairsgewijze uitgemonſterd; — alles ſchijnt zeer ſtatig, zeer aanzienlijk te zijn. Maar zij gaan *barrevoets* — hiermede is alles gezegd.

Doch ſlechts nog een tiental jaren verder, en men vindt dit zeker niet meer. Het Europeismus gelijkt aan de ſlingerplant. Zoodra deze eenmaal wortel heeft gevat, breidt zij zich naar alle rigtingen uit. Ook de kleinſte omſtandigheid is bij de berekeningen der vorderingen in beſchavingen van gewigt. De zware houten balcons zijn met ſierlijke ijzeren, de hooge oosterſche zadels met de platte Engelſche, de zwa-

re

re zijden kleederen met ligte katoene verwisfeld. Men vindt, dat kaarfen gemakkelijker dan lampen, commodes fraaijer dan kisten, glazen fierlijker, dan aarden kruiken zijn. — Iedere opmerking van dezen aard is een aanwinst.

Hoe meer een volk in de gerijfelijkheden des levens ten achteren gebleven is, des te fpoediger, des te begeeriger eigent het zich dezelve toe, zoodra het ze flechts leert kennen. Men moet ze maar ligt kunnen bekomen, en alles fchikt zich van zelf. Ook dit hangt van de wetten van dat groote mechanismus van dingen af, waarvan het hoogfte verftand alleen het eigenlijke wezen erkennen kan.

De Vorstelijke Natuuronderzoeker.

I.

De prins Maximiliaan *van Nieuwied* (*), met eenen gelijken heldengeest als zijn broeder Victor (†) bezield, in het Pruisfifche leger de veldtogten van 1813—1815 medegedaan hebbende, befloot thans een plan ten uitvoer te brengen, met de beraming van hetwelk hij reeds lang zwanger had gegaan. Hetzelve beftond in niets minder, dan om eene ontdek-

(*) Eigenlijk Maximiliaan Alexander Philip, geboren den 23 September 1782. — Wij leggen, wat de daadzaken betreft, een opftel ten grondflag, hetwelk van den prins zelven afkomftig is.

(†) De prins Hendrik Victor, geboren den 7 November 1783, muntte in het Oostenrijkfche leger uit; maar nam, in 1810, zijn affcheid, diende hierop bij het Duitsch-Engelfche legioen in *Spanje*, en ftierf aldaar, op den 17 Januarij 1812, den heldendood.

dekkingsreis in *Brazilie* te doen, welke op de natuurlijke historie betrekking zou hebben. Derhalve reisde deze voortreffelijke prins, in den zomer van 1815, over *Londen*, naar *Rio-Janeiro*. In de nabijheid dezer ſtad, namelijk in het dorp *St. Lourenzo*, kreeg hij de eerſte beſchaafde oorſpronkelijke Brazilianen te zien. De mansperſonen dienen op koninklijke ſchepen, en de vrouwen vervaardigen allerhande aardewerk.

Na een kort verblijf te *Rio-Janeiro*, nam de prins, in gezelſchap der heeren Freyreiſz, Sellow enz. zijne reis in het binnenſte des lands aan. Het gezelſchap was elf tot twaalf man ſterk; de noodige muildieren ontbraken niet. Allereerst ging het naar *Cabo Frio*, langs de oostkust op. Hier werden de meren *Saguarema*, *Murica*, *Ponte Negro*, *Araruama* enz. bezocht, zij zijn deelsgewijs met de zee verbonden. Moeras- en watervogels waren 'er in overvloed. Niet ver van *Cabo Frio*, ligt het dorp *St. Pedro*, door beſchaafde oorſpronkelijke Brazilianen bewoond. De reizigers drongen in de bosſchen; de jagt leverde vrij veel van belang op.

Van *Cabo Frio* wendde zich het gezelſchap noordwaarts naar den *Paraiba*. Verſtrooide Fazenda's wisſelden met afzonderlijke vlekken (*Villa's*), en deze weder met opene vlakten en digte overoude bosſchen af. *Villa de St. Joao* ligt aan eene rivier van denzelfden naam, niet ver van de zee verwijderd. Het riviertje *das Oſtras* ſtort zich, door Rhizophora-boschjes, in den oceaan uit. Wanneer men hetzelve achter zich heeft, bereikt men *Villa de Macahé*, aan de rivier van denzelfden naam, van welke reeds Lory gewaagd heeft. In dezen omtrek ontdekten onze

rei-

reizigers een ten volle afgeſneden gebergte, met vier tot vijf hooge toppen, alles eentoonig met oorſpronkelijk bosſchaadje bedekt. Het is onder den naam van *Serra de Iriri* bekend.

Van nu af zetten zij hunnen weg beſtendig langs de zee voort. Hij liep door vlakten, die rijk waren aan rivieren en meren en bedekt met heerlijke weiden, talrijke paarden en veekudden. De *Lagoa Feija*, een groot, met de zee verbonden binnenwater, en de rivier *Barganza*, werden kano's overgevaren. Eenige uren van deze laatſte af, ligt eene Benediktijner-abdij. Hier ſtegen onze reizigers af, en genoten het vriendelijkſte onthaal. 'Er was ondertusſchen ſlechts een eenige kloostergeestelijke, zekere pater Joſe Iga de St. Maſaldas aanwezig; aan dezen was tevens het opzigt over de ganſche plantaadje opgedragen.

Weldra kwamen nu onze reizigers aan den oever van den grooten ſchoonen *Paraiba*, bij de *Villa de St. Salvador*, aan. Dezelve ligt zes tot zeven uren van de kust, in de zoogenaamde *Campos dos Gogyacaſes*, welken naam zij ook als bijnaam draagt. Deze vlakten waren, namelijk in vroegere tijden door dezen wilden vijandigen oorſpronkelijken ſtam bewoond.

Het gezelſchap deed thans eene kleine reis, opwaarts langs den *Paraiba*, bijkans acht tot tien uren ver. Hier vond hetzelve het gezantſchap van *St. Fidelis*, alwaar de Italiaanſche Franciskaner twee oorſpronkelijke ſtammen (de *Coroados* en *Coropos*) beſchaafd en vereenigd heeft. In de nabijheid op den zuidelijken oever, leven, daarentegen, nog de Puri's in eene volkomene wildheid.

Na hunne terugkomst te *St. Salvador* begaven zich onze reizigers den ſtroom af naar de *Villa de St. Joao de Barra*. Deze bijgevoegde naam zelf wijst reeds hare ligging aan (*). Zij gingen thans over den ſtroom, die zich in verſcheidene eilanden verdeelt, naar den noordelijken oever, en kwamen, tegen het einde der dagreis bij den *Itabapuana* aan. Hier bevindt zich eene groote Fazenda, *Muribecca* genaamd, die voormaals eene bezitting der Jezuiten was.

Van den *Itabapuana* tot aan den *Itapemirim*, legden zij eene tweede dagreis, door louter duistere oorſpronkelijke bosſchaadjen af. Wegens de vijandige Puri's vonden zij eenen militairen post, een zoogenoemd Estacamento, van eenen officier, en twintig man daarin. Onder de dierenſtemmen bemerkten zij inzonderheid die der Belzebut-apen (†), en der Sagouïns (§).

Aan den *Itapemirim* bleven zij in het vlek van denzelfden naam, en gingen nu verder tot aan den *Itribia*, die, bij de Portugezen, *Benevente* heet. Digt aan den mond van denzelven ligt zeer aangenaam een vlek, hetwelk door deszelfs bijgevoegden naam beſtempeld wordt (**). Het werd eerst bezet met beſchaafde oorſpronkelijke bewoners; doch thans vindt men aldaar van deze ſlechts weinige.

Van den *Iritiba* zetten onze reizigers hunnen togt naar

(*) Aan de uitwatering van den ſtroom.

(†) *Guariba, Stentor Guariba; Geoffr.*

(§) *Callithrix perſon; Geoffr.*

(**) *Villa Nova de Benevente.*

naar den *Guaraparim* voort. Deze ſchijnt ondertusſchen eer een zeeboezem te zijn, dan eene rivier. Ook hier bevindt zich een vlek, hetwelk denzelfden naam draagt. Op eenen geringen afſtand van daar ſtort zich de aanzienlijke *Rio do Espirito Santo* in de zee uit. Niet ver van den mond dezer rivier, aan den zuidelijken oever, ligt *Villa Belha do Espirito Santo*; hooger noordwaarts op *Cidade de Victoria*, tevens de zetel van het kapiteinſchap. Beide worden door verſcheidene forten beſchermd.

Van *Victoria* braken onze reizigers naar *Villa Nova de Almeido* op. Dit aanmerkelijk vlek ligt aan den *Sauanha*; het was eene oorſpronkelijke Indiaanſche kolonie. Verder kwamen zij aan een dergelijk vlek, *Villa dos Reis Magos* genaamd. Aan den mond van de gelijknamige rivier troffen zij het eerſte beginſel eener volkplanting (*Poroaçao*) aan, welke *Aldra Velha* heet. Eindelijk na twee nieuwe dagreizen, bereikten zij den grooten *Rio Doce*, welke de aanzienlijkſte rivier tusſchen *Rio de Janeiro* en *Bahia* is.

In de oorſpronkelijke bosſchaadjen, welke zich langs den oever derzelve uitſtrekken, huisvesten de Botocudo's ongetwijfeld de wildſte ſtam onder de nog ongetemde Indianen, of Tapuya's. Met deze voeren de Portugezen eenen wel kleinen en gemakkelijken, maar nogtans wreedaardigen oorlog. Zij maken namelijk eene geregelde jagt op hen en ſchieten alles dood, wat hun in de handen valt. Zelfs vrouwen en kinderen worden niet verſchoond. De Botocudo's, van hunnen kant, gaan bij hunne overvallen op eene even onbarmhartige wijze te werk. Hieruit laat zich verklaren, waarom men

zoo weinige volkplantingen aan den *Rio Doce* aantreft. Tot dus verre is 'er ſlechts eene enkele voorhanden, die den naam van derzelver eigenaar, den Minister Graaf van Linhares, draagt.

Door eene groote woestenij ging het nu, gedurig noordelijk, achttien legoas (*) verder tot aan den *St. Mattheo*, die inderdaad aanmerkelijk is. Hier overnachtten onze reizigers aan de kust, nabij het voor hen liggende digte oorſpronkelijke bosch. Zij hadden zich rondom een groot vuur gelegerd; in eenen kring rondom hen waren de muildieren vereenigd. Onca's (†), zwarte tijgers (§), kat-parden (**) en andere roofdieren bevonden zich hier in menigte; men werd den volgenden morgen, de ſporen derzelve gewaar. Het zand was met eene ontelbare menigte eijeren van zeer groote ſchildpadden opgevuld. Aan den mond van den *St. Mattheo* bevindt zich eene *Povoaçao*, en, bijkans zes tot acht uren verder op, het vlek van denzelfden naam, hetwelk aan menigvuldige overrompelingen der Botocuden is blootgeſteld.

Eene dagreis van den *St. Mattheo* af, kwamen onze reizigers bij den *Mucuri* aan. Bij de uitwatering dezer rivier is, in eenen vierhoek, de kleine *Villa de port allegre* gebouwd. Zij vonden hier eenen kapitein, die met twee-en-twintig man, van *Minas Geraes* af, door de oorſpronkelijke bosſchen heengedrongen was. 'Er zou nu een behoorlijke weg naar *Minas* worden aangelegd; dit zal van groote gevolgen zijn. Omtrent eene dagreize opwaarts langs den *Mucuri*, bevindt zich een groot landmeer, *Lagoa d'Ar-*

(*) Achttien legoa's maken vijftien geogr. mijlen.

(†) *Taguaréte Azara.* (§) *Taguaréte noir Azara.* (**) *Chibiguazu Azara.*

d'Arara genoemd, rondom door onafmeetbare bosschen ingefloten. Hier dacht de minister, de graaf da Barca (Aranjo) houtzaagmolens enz. te doen aanleggen, en bediende zich daartoe van eenen Duitscher Kramer genaamd. Onze reizigers hielden zich twee maanden in dezen boschrijken omtrek op, en verrijkten hunne verzamelingen buitengemeen. Alleen aan viervoetige dieren bragten zij 'er 169 bijeen, waaronder driendertig apen, en meer dergelijke.

Eindelijk verlieten onze reizigers *Morre d'Arara* (*) en zetten hunne reis verder voort. Hier kwamen zij het eerst te *Villa Viçoza*, aan den *Peruipe*, en vervolgens zes tot acht uren verder, te *Caravelos* hetwelk aan de rivier, of eigenlijk aan den rivierarm, van denzelfden naam ligt. Deze ganfche ftreek is niets dan een zamenweeffel van riviermonden, die de oceaan ontvangt. *Caravelos* geldt voor gewigtig; het is het beste vlek in de ganfche Comarca van *Porto Seguro*, en de zetel of verblijfplaats van den *Ovidor*. In de naburige bosfchen huisvesten de Pataeho's. Zij worden als vredelievend befchouwd; maar hadden evenwel, juist op dien tijd, vijf hunner landslieden om het leven gebragt.

Zes legoa's verder bereikten onze reizigers het kleine vlek *Alcobaça*, hetwelk aan den mond der weinig beteekenende rivier van denzelfden naam ligt. Acht legoa's verder, opwaarts den ftroom, bevindt zich eene Fazenda, die aan den graaf da Barca toebehoort, en alwaar zich de Pataeho's op eene vredelievende wijze met de Portugezen vereenigd hebben. Vijf tot zes legoa's, op nieuw noordwaarts op,

(*) Dit is de naam dier bezitting van den graaf da Barca.

op, kwam het reisgezelschap te *Rio do Prado*, aan den mond eener rivier van denzelfden naam aan. In de bosschen houden zich Potaeho's en Maschacali's op. De eerstgenoemde waren, nog maar weinige jaren geleden zeer vijandig tegen elkander gezind geweest; en ook thans nog leggen zij een groot wantrouwen aan den dag; doch de laatste worden hoe langer hoe beschaafder, en hebben reeds regelmatige plantaadjen aangelegd.

Nog vijf légoa's verder, bereikten onze reizigers de landspits *Comeschatiba*. In de nabijheid derzelve troffen zij eene aanmerkelijke plantaadje aan, *Caledonia* genaamd. Dezelve was door een Engelschman Frazer geheeten, aangelegd, maar behoorde thans aan den Noord-Amerikaanschen Consul te *Bahia*, den heer Hill, toe. De kust werd nu veelal hooger; men moest de eb afwachten, om zich over de rivieren *Cahy* en *Corumbao* te begeven, die, bij den vloed onoverkoombaar zijn.

Dit geldt bijna in het algemeen van alle die plaatsen, alwaar noch bruggen, noch veren noch kano's noch jangada's voorhanden zijn. Over *Villa de Trancozo*, een door Caboclo's bewoonde vlek aan de kust, reisde men nu, drie volle legoa's, tot aan *Porto Seguro*, hetwelk eigenlijk de hoofdplaats der Camarca, maar van minder belang dan *Caravelos* is. Ondertusschen leggen de inwoners zich sterk op de vischvangst toe, terwijl dan ook de gezouten visch alhier geen onbelangrijk artikel van koophandel is.

Van *Porto Seguro* togen onze reizigers steeds in eene noordelijke rigting voort. Hier kwamen zij het eerst (op den vijfden dag) te *Sta Cruz*, aan de rivier van denzelfden naam, alwaar eigenlijk de eerste ontdekker

van

van *Brazilie*, de Portugees Cabral, zou zijn aangeland. Het beste gedeelte van dit vlek ligt zeer aangenaam op eene hoogte, welke een fraai uitzigt over de zee oplevert. In de naburige bosschaadjen onthouden zich op nieuw Botocudo's, die hunne woonplaatsen tot aan *Rio Prado* uitstrekken.

Boven *Sta. Cruz* stort zich de *Mojekissaba* in de zee uit. Hier bevindt zich eene bezitting met eene sterke veehoederij. De vezels der bladeren van de Piaszabe-palmboomen worden, even als hennep, tot touwwerk gebruikt. Door eene vlakte, van vijf tot zes uren lengte, loopt nu de weg langs de kust heen. Het is niets dan weiland, waarin zeer veel vee graast. Eindelijk bereikt men den *Rio grande de Belmonte*, die wel naar den *Middelrijn* gelijkt. Hij ontspringt in het kapiteinschap *Minas Geraes*, alwaar hij eigenlijk uit twee rivieren, namelijk den *Jiguitinhonha* en den *Arasszuhey* gevormd wordt. Als eerstgenoemde is deze rivier bijzonder goud- en diamantenrijk (*). Aan derzelver mond, aan den zuidelijken oever, is de *Villa do Belmonte* aangelegd.

Eenige dagreizen verre opwaarts den stroom, huisvesten Botocudo's. Zij zijn hier echter vreedzaam gezind, en men ontmoet ze veelal op de in de bosschaadjen zich bevindende Estacamento's (†). Hier is het derhalve de gunstigste plaats, om dezen stam te beschouwen. Ook aan wild zijn deze oorspronkelijke bosschen buitengemeen rijk. Vier jagers schoten, in acht en veertig uren, van wilde muscuszwijnen (§) niet minder dan een-en-twintig stuks. Onze reizigers

(*) Zie boven onder het artikel *Minas Geraes*.

(†) Militaire posten. (§) *Tagnikati Azara*.

gers bragten in dezen omtrek bijkans twee maanden door.

Ten einde hunne reize te vervolgen, begaven zij zich thans over verſcheidene, nu grootere, dan kleinere rivieren, tot dat zij eindelijk den *Rio dos Ilheos* bereikten, die zeer aanmerkelijk is. Aan deszelfs mond ligt het vlek van denzelfden naam; het was voormaals als *Villa de S. George* bekend, en is eene der oudſte volkplantingen van *Brazilie.* De mond zelf vormt eene wel niet groote, maar evenwel zeer ſchoone en veilige haven, die rondom van met kokosboomen bewaſſene hoogten omringd is.

Van *Ilheos* werd, drie jaren geleden, dwars door het oorſpronkelijke bosch heen, tegen den oever der rivier op, een weg naar de binnenſte ſertoens van het kapiteinſchap *Bahia* aangelegd. Maar dezelve bleef naderhand ongebruikt, en was uit dien hoofde weêr geheel begroeid, gelijk ligt te denken is. Onze reizigers beſloten intusſchen, juist dezen weg regtſtreeks inteſlaan, en namen daarom, ten einde hier op nieuw doortebreken, eene menigte arbeidslieden mede. Zoo ondernamen zij hunne moeijelijken reistogt met den gewonen moed en zetten dien bijkans een en twintig dagen voort. Eindelijk bereikten zij den Sertam van *Bahia* en drongen, na achttien legoa's te hebben afgelegd, tot aan de grenzen van *Minaes Geraes* voort.

Hier bevonden zij zich in eene der uitgeſtrekte, bijna boomlooze woeſtenijen van het binnenſte gedeelte van *Brazilie*, welke onder den naam van *Campo's* bekend zijn. Zekere dierſoorten onthouden zich, bij uitſluiting, ſlechts op deze Campo's. Daartoe behooren inzonderheid de Amerikaanſche

ſtruis-

ſtruisvogel, Seriemas, de kleine campo-uil, de campo-ſpecht, het campo-hert, de campo-hond en dergelijke meer (*). Spoedig weder verlieten intusſchen onze reizigers deze hooge oorden, en zetten hunnen togt door een gedeelte van het kapiteinſchap *Bahia* voort.

Weinig bevolkte landſtreken, ſlechts hier en daar eene eenzame plantaadje, en andermaal grootendeels oorſpronkelijk bosch: dit was alles, wat zich, tot aan den *Rio das Contas* toe, aan hunne opmerkzaamheid aanbood. Zij gingen eerst over deze rivier, en weldra daarna ook over den *Jikiriça*, die zeer romantisch over *rotſen* heen ruischt. Zij bevonden zich nu juist op den weg naar den *Jaguaripe*, toen zij in hechtenis werden genomen, dewijl men hen voor hoofdſchappers der democratiſche partij in *Fernambuco* hield. Zij werden thans naar *Villa de Nazareth das Farinhas* gebragt, en aldaar zoo lang in bewaring gehouden, tot dat men bevel tot hunne loslating uit *Bahia* ontving. In April 1817 kwam nu de prins in deze ſtad zelve aan, en in Mei daaraan volgende ſcheepte hij zich naar *Europa* in.

II.

De verzamelingen, welke deze waarlijk vorſtelijke natuuronderzoeker met eenen ongeloofelijken ijver en de grootſte moeite bijeenbragt, zijn inderdaad bewonderenswaardig. Een ander beroemd natuuronderzoeker verklaart zich daaromtrent op deze wijze

(*) *Rhea americ.* — *Dicholoph. crist.* — *Strix campeſtris.* — *Picus campo.* — *Cervus mexic. Linn.* — *Guazu Az.* — *Canis camp. Aguara Guazu Az*, hier *Guara* genaamd.

ze (*) — De hulpgenooten van den prins waren niet meer dan twaalf in getal, onder welke de vorstelijke tuinier, de heer Simonis, en een jager, als de eenige Europeanen; al de overige had de prins in het land gekozen. Terwijl zij verzamelden, droogden, vastſtaken, uitnamen, opſtopten enz., beſtuurde hij het geheel en droeg hij zorg voor de wetenſchappelijke regeling. Wanneer men de menigerlei hinderpalen bedenkt, dan moet men werkelijk verbaasd ſtaan, dat 'er, in minder dan twee jaren, zooveel en zooveel voortreffelijks tot ſtand gebragt is.

Aan planten zijn 'er omtrent vijf duizend voorhanden; louter groote van twee voet en meer, alle goed ingelegd en goed bewaard. Insgelijks eene groote menigte zaden, waarvan 'er reeds veel aan verſcheidene kruidkundigen tot zaaijen en planten verzonden is. Aan inſekten is de verzameling bijna even zoo groot: zonder twijfel bevat zij veel nieuws; evenwel laat zich nog niet bepalen, wat en hoe veel. De kevers en kapellen, de wandluizen en ſprinkhanen, zullen welligt het talrijkſte zijn. Bij een vlugtig overzigt komen inzonderheid vele *Brentus*, *Cerambix*, *Scarabaeus*, (*Geotrupes*), van kapellen de grootſte en ſchoonſte, van de beide laatſte *Phasma*, *Phyllium*, *Fulgora*, *Nepa* enz. in aanmerking.

Van conchylien en visſchen is weinig voorhanden; daarentegen eene menigte amphibien, inzonderheid ſlangen, onder welke verſcheidene zeer ſchoon zijn. De prins heeft de gewigtige ontdekking gedaan, dat bij alle Amerikaanſche vergiftige ſlangen het gat in de

(*) Wij leveren hier ondertusſchen ſlechts het hoofdzakelijke.

de kaken gevonden wordt. Van Vogels zijn 'er vast eenige duizend ſtuks voorhanden; onder welke vele nieuwe ſoorten; maar bijzonder papegaaijen en roofvogels van menigerleijen aard. Hoe veel genot zullen wij 'er van hebben, zoodra de prins de eerſte juiste en gekleurde af beeldingen daarvan zal beginnen medetedeelen!

Van Zoogdieren vindt men 'er insgelijks zeer vele ſoorten. Inzonderheid merkte men verſcheidene nieuwe ſoorten van apen op: *Bradypus torquatus;* de ſtekelrat; het muskuszwijn, verſcheidene kavia's, buideldieren, coati's, kat-parden, tijgerkatten en dergelijke meer. Even zoo trekken verſcheidene merkwaardige ſchedels de opmerkzaamheid. Daartoe behooren die van *Capybara*, van welke ook nog geene afbeelding voorhanden is, en die van *Paca*, *Aguty*, *Cuati*, *Tanjikati* en andere meer. Eindelijk teekeningen en ſchilderijen, welke de prins zelf vervaardigd heeft, worden 'er omtrent tweehonderd geteld. Zij verbeelden allerhanden omſtreken en tooneelen van bijzondere merkwaardige voorwerpen.

Onder alle de natuurlijke zeldzaamheden van *Brazilie* intuſſchen, welke de prins in *Neuwied* verzameld heeft, mag in vele opzigten de Botocudo knaap als de eerſte geteld worden. Hij is niet groot, maar ſterk van ligchaamsgeſtel, en heeft eenen dikken buik, benevens eenen vleezigen rug, en dergelijke ſchouders en heupen, terwijl armen en beenen, naar evenredigheid, mager zijn. De kleur zijner huid is een mengſel van grijs en bruin. Het eerſte ſtraalt het meeste door; het laatſte heeft ondertusſchen niets koperachtigs, en gelijkt reeds naar het geelachtig bruine.

Het hoofd toont aanſtonds het Zuid-Amerikaanſche menſchenras aan, het heeft eenen geheel bijzonderen langwerpigen vorm. Het achterſte gedeelte van hetzelve is hooggewelfd. Neemt men van het hoogſte punt van hetzelve tot aan de kin de doorſnede, dan bevindt men, dat de lijn met het perpendiculaire des ligchaams eenen in het oog loopenden hoek vormt.

Het voorhoofd is niet zeer breed, en, naar het achterhoofd toe, verheven; de wenkbraauwen zijn ſlechts flaauw geteekend, maar de oogen levendig en zwart; zij ſtaan ſlechts een klein weinig ſcheef. De kaken komen hoog voor; de mond is eenigzins groot, de lippen zijn vol, de bovenſte en de kin zijn ſlechts weinig met haar bezet, gelijk, over het geheel genomen, het ganſche ligchaam zelf. Het hoofdhaar daarentegen is ſterk, glinſterend en gitzwart; op het gevoel is het als paardenhaar.

Quäcke — dus heet de knaap, — zal ongeveer dertien jaren oud zijn. Het gaan valt hem ongemakkelijk, waarſchijnlijk het gevolg der ongewone kleeding, dewijl hij, van zijne jeugd af, naakt rondliep. Wanneer hij daarom den boog ſpannen en ſchieten wil, trekt hij altijd zijn wambuis uit. Maar men ziet wel, dat hem zelfs het ligte hemd nog hinderlijk is. Hij weet den langen ſterken pijl werkelijk tot verbazing toe hoog te ſchieten.

Quäcke is zeer goedhartig; vriendelijkheid vermag alles, bevel of dwang, daarentegen, niets over hem. Hij is ongemeen aan den prins gehecht, en beloont daardoor deszelfs liefderijke behandeling. Naar deszelfs begeerte noemt hij elk dier der verzameling met den Braziliaanſchen naam, en bootst, op de natuur-

lijkſte wijze, hunne ſtemmen na. Dan zingt hij ook wel een Botocudo-lied, dat wil zeggen, hij geeft brommende, ongeregelde toonen van zich. Terwijl hij zingt, heeft hij de regterhand op het hoofd, en de linkerhand aan het oor. Hoe vele duizende kiemen van aanſtaande beſchaving moeten 'er in de ziel van dezen knaap berusten. Openlijke nieuwsbladen bevatten het aangename berigt, dat de prins Maximiliaan van *Neuwied* met een groot werk over de Botocuden bezig is; de zedelijke veroveringen geven alleen den roem der onſterfelijkheid.

Braziliaansch Familieleven.

Hiermede eindigen wij de aanſchouwelijke voorſtelling, welke ons hoofdoogmerk was. De verhalen van verſcheidene nieuwe reizigers zijn ingevlochten; de afzonderlijke trekken in eene ſchilderij vereenigd. Wij durven hopen, dat deze ſoort van Moſaïk onzen lezeren niet ongevallig zijn zal.

Het was op St. Pieter en Pauls dag (29 Junij) omſtreeks zeven ure in den avond; wij werden door onzen gullen gastheer, in gezelſchap zijner ganſche familie, naar de kerk geleid. De verlichting was luisterijk; de vergadering talrijk; de geestelijke verrigting zeer prachtig (*). Wij woonden de plegtigheid met den vereischten eerbied bij.

Nadat alles ten einde was, en de menigte begon af-

(*) Uit alles ſchijnt te blijken, dat het eene Kloosterkerk was.

aftezakken, riep onze gastheer eenen kerkdienaar tot zich, en ſprak heimelijk met hem. Deze boog zich, gaf ons een teeken, om hem te volgen, opende eene deur naast de ſacristy en wees ons eenen trap aan. Wij ſtegen denzelven op, en vonden ons, wij weten zelve niet hoe, plotſeling in eene groote ſterk verlichte kamer verplaatst. Vier geestelijken, onder welke, gelijk wij oogenblikkelijk vernamen, een zoon van onzen gastheer, ontvingen ons met veel beleefdheid, en verzochten ons, aan eene tafel plaats te nemen, die met allerhande ververſchingen bezet was. Zoo onderhielden wij ons tot tien ure; gingen toen naar huis en zaten nog een uur bij onze cigaro's en een glas ſappe punch op.

Voor den volgenden morgen hadden wij eene uitnoodiging tot het ontbijt bij eene rijke Mulattenfamilie, alwaar ik gelegenheid vond, om de waarlijk ideale ſchoonheid der jonge Mulattinnen te bewonderen. De bruine kleur 'er buiten gerekend, is het onmogelijk bekoorlijker vormen en meer uitdrukkende phyſiognomien te zien. Daarbij levendigheid, geest en gevoel in zulk eenen graad, als zij zelden te vinden zijn. Ook de kleur bevreemdt iemand welhaast in het geheel niet meer. Men ziet, dat zij volkomen bij het klimaat en al het overige voegt.

Het ontbijt beſtond in koffij, koeken, oranjeappelen, gebakken viſchen en dergelijke, benevens drieerlei ſoorten van wijn. Wij ſpeelden hierop tiktak, waarbij het zeer vrolijk toeging, en woonden vervolgens eene trouwplegtigheid bij. Toen wij nu wilden afſcheid nemen, werden wij op nieuw tot het middagmaal genoodigd, maakten van den tuſſchentijd gebruik, om ons te baden en te verklee-

kleeden, en begaven ons toen, ten twee ure, weder daar heen.

Eene verbazend groote tafel, met eene ontelbare menigte geregten, alle op zilveren ſchotels, maar zonder de minſte orde, bezet, voor elken gast vijf tot zes zilveren lepels, vorken en borden, terwijl 'er voor twintig ſlechts een enkel mes voorhanden was; zilveren bekers en kannen; terrienes en kruiken in menigte; maar niet meer dan vijf wijnglazen, waarvan twee zonder voet; een kostbaar Oostindisch tapijt over de tafel geſpreid, maar grootendeels met borden van fijne biezen bezet; veel gedruisch, veel gelach, veel ongeregeldheid; een half dozijn gebrokene ſtoelen; overal ſuiker, en overal knoflook; maar bovenal wijn, Madera, Porto, Conſtantia, zooveel men drinken wilde — dit onderſcheidde zoo omtrent ons gastmaal. Tegen zes ure begaven wij ons, vier aan vier, in bijzondere kamers, hielden aldaar de ſiesta of het middagſlaapje, kwamen ten acht ure weder om thee te drinken en te ſpelen bij elkander, nuttigden ten elf ure een weinig beteekenend avondeten, en eindigden onze partijen eerst tegen half twee ure na middernacht.

Den volgenden dag deden wij een uitſtapje op het land. Het was een verjaarfeest, en het gezelſchap geweldig ſtijf. Heeren en dames bevonden zich in twee verſchiliende kamers; 'er werd met eene onuitſtaanbare deftigheid whist geſpeeld. Bij het middageten ging het bijna eveneens toe. De dames zaten op de eene, de heeren op de andere zijde; 'er werd weinig geſproken, maar destemeer gegeten en gedronken. Daarop de ſiesta, doch naauwelijks een uur lang.

Nu werd het gezelſchap in den tuin geleid, in welks midden een groot open prieel ſtond. Op eenmaal hoorde men muzijkgeſchal uit het bosch en oogenblikkelijk had zich alles tot den dans gepaard. Alle gedwongenheid was nu verdwenen; de dames gaven zich aan hare levendigheid over; de heeren haalden het verlorene ten volle in. Wij dansten en kusten, wij zongen en dronken, in vrolijke afwisſeling, tot aan middernacht.

Eenige weken later bezochten wij een' der rijkſte grondeigenaars van het kapiteinſchap. Dezelfs eerſte ſuikerplantaadje alleen ſtrekte zich bijkans veertien legoa's langs den landweg uit. Wij hadden brieven van aanbeveling aan hem en kwamen omſtreeks zes ure des avonds bij zijn huis aan. Hij zat juist met den kapellaan voor de deur; maar ontving ons met zeer veel vriendelijkheid. „De brieven naderhand" — zeide hij, terwijl hij die bij zich ſtak — en leidde ons in een naburig aardig huis, hetwelk eigenlijk tot de ontvangst van vreemdelingen beſtemd ſcheen te zijn.

Wij vonden hier tapijten en marmeren vazen, commodes en kroonlichten, ſtoelen en kanape's, ijzeren bedſteden met matraſſen en katoenen dekens, zilveren waterpotten en vergulde waschbekkens; kortom Europeaanſchen ſmaak met Braziliaanſchen rijkdom gepaard. Zelfs de fijne mouſelinen handdoeken waren met gouden franje bezet. Het avondeten werd ten tien ure opgedischt, beſtond uit drie groote tongen, en eindigde laat na middernacht. Behalve de Portugeſche wijnen, werden wij ook op heerlijke ale en porter onthaald.

Den volgenden morgen leerden wij de vrouw van het

het huis, benevens hare drie dochters kennen; zij onderſcheidden zich door eene menigte bevalligheden. De eene inzonderheid ſpeelde meesterachtig op de forte-piano. De zachte Portugeſche taal is uitſtekend voor het gezang geſchikt. De goede meisjes ſchenen zeer verheugd over ons gezelſchap, en noodigden ons geheel onbeſchroomd tot den dans. De moeder was zoo vriendelijk, om daarbij te ſpelen, en zoo duurde het twee volle uren, tot aan het middageten, voort.

Doch genoeg van deze bijzonderheden; wij voegen 'er ſlechts eene opmerking bij. De natuur is in *Brazilie* voltooid, de beſchaving ſlechts ontworpen. Wie zich aan de eerſte houdt, zal volle bevrediging vinden; wie hier verwachtingen koestert, zal zich niet weinig bedrogen zien. Maar de vorderingen zijn uitnemend, een tiental jaren gelijkt naar eene eeuw; binnen korten tijd zal ook dit zeden-tafereel verouderd zijn.

Het Diamantkabinet.

Het bevindt zich in het koninklijke paleis te *Rio Janeiro* in de ſchatkamer; nieuwe geloofwaardige berigten begrooten de waarde van hetzelve op zes duizend karaten. Niemand kan het ondertusſchen te zien krijgen, zoo hij van geen bevelſchrift voorzien is, hetwelk de onderteekeningen der gezamenlijke ministers moet hebben.

De diamanten bevinden zich in eene rij groote en ſterke kisten, die de eene zoowel als de andere, van drie onderſcheidene ſloten voorzien zijn. De ſleutels derzelve worden door even zoovele bij-

zondere ambtenaren bewaard ; zoodat zij, diensvolgens, ſlechts gemeenſchappelijk kunnen geopend worden.

De grootſte diamant, welligt de eenigſte in zijne ſoort, een regelmatige achthoek, heeft $\frac{7}{8}$ once Trooisch gewigt. De meeste zijn ſlechts van 8 karaten, maar, voor het overige, buitengemeen ſchoon. Onder de gekleurde wordt ook een heerlijke anjelierroode opgemerkt. Zesduizend karaten in geldwaarde (*) — welk een ſchat voor onvoorziene gevallen, die bovendien nog jaarlijks vermeerderd wordt! Welk eene masſa van ſluimerende krachten, welke de toekomst belooft in het leven te zullen roepen.

Voor eenige jaren bevond zich in deze verzameling een gewaande diamant, die bijna een pond zwaar was. Een Vrijneger te *Villa do Principe* had denzelven van eenen vriend geërfd, aan den Koning zelven overhandigd, en verwachtte daarvoor eene buitengewone belooning.

Maar bij den toets werd de ſteen bevonden eene klomp louter kristal te zijn. Bij het ſtrijken namelijk met eenen kleineren diamant van vijf tot zes karaten daarover ontſtond 'er eene diepe ſcheur in. Dit bewijs was onwederſprekelijk; beſchaamd keerde de arme Neger naar zijn vaderland terug. De klomp zelfs als kristal beſchouwd, was werkelijk buitengemeen ſchoon; zij herinnerde de heerlijkſte ſtukken van dezen aard, gelijk men die gewoonlijk ſlechts op de hoogſte *Alpen* vindt.

De

(*) Slechts matig berekend, toch over de twintig millioenen guldens.

De Intrudo.

Een vastenavondsvermaak; men werpt en begiet elkander naar lust en begeerte, Romeinsch op eene Braziliaanſche wijze. Eigenlijk moet de Intrudo ſlechts op vastenavonds - maandag en dingsdag plaats hebben; maar veelal vangt dezelve reeds de week te voren aan.

Insgelijks mag men ſlechts van poeder en water gebruik maken; hierop wordt ondertusſchen weinig gezien. Men neemt veeleer alles, wat iemand onder de handen komt, wel te begrijpen, dat het niet kwetſen kan. Waar het zeer erg toegaat, worden zelfs handſpuiten gebruikt; ook wel de potten en pannen uit de keuken gehaald, om regt zwarte ſnorbaarden te maken. Ondertusſchen is 'er aan geen kwalijknemen te denken; iedereen verſtaat de grap, en doet ijverig mede.

In andere kringen gaat men natuurlijk wat fatſoenlijker te werk; doch eindelijk komt het veelal op een en hetzelfde uit. Men werpt elkander namelijk met ligte, holle, vruchten van was, oranje-appelen citroenen en dergelijke, waarvan elke drie tot vier oncen welriekend water bevat. Eene eenige b. v. op de borst geworpen, maakt daarom reeds vrij nat, maar men verſchiet 'er geheele dozijnen van.

Dit is ondertusſchen ſlechts aan de dames geoorloofd; de mannen werpen elkander nimmer daarmede. Hoe meer een heer, daarentegen, op deze wijze beſchoten wordt, destemeer ſchijnt hij bemind te zijn. De vervaardiging dezer vruchten van was geeft in *Rio Janeiro* enz. aan verſcheidene honderd perſonen den kost.

Aan de kustſtreken van *Fernambuco* heeft, op vastenavondsmaandag, nog eene andere plegtigheid, namelijk de doop van den zoogenaamden Moorenkoning, plaats. Tot dat einde verdeelen zich de kustbewoners in twee partijen, namelijk in Christenen en Mooren, en geven alle hunne jangada's en kano's over.

Hierna wordt 'er in de zee, op hooge palen, een gebouw opgeſlagen, dat de Moorſche vesting verbeeldt. Het moet hoog genoeg zijn, om niet door den vloed overſtroomd te worden; gewoonlijk bevat hetzelve veertig tot vijftig man. Aan het ſtrand zelf worden regts en links, op zekeren afſtand, twee hooge rijk verſierde troonen opgerigt. Ook deze moeten hoog genoeg boven den vloed verheven zijn.

Het geſchal der trompetten laat zich hooren, het tooneelſpel begint; boven van de vesting ziet men de roode Moorſche vlag waaijen. Eensklaps vertoont zich aan de regterzijde de koning der Christenen, aan de linkerzijde de Moorenkoning op zijnen troon, beide hebben eenen talrijken hofſtoet rondom zich. De koning der Christenen opent het tooneel. Hij zendt eenen zijner officieren als courier aan zijnen nabuur af. Men verſtaat zeer ras, dat hij de Mooren tot den doop moet opeiſchen. De officier begeeft zich in allerijl van daar, komt aan, volbrengt zijne boodſchap, wordt gramſtorig afgewezen, en keert terug. De courierwisſel duurt nu nog eenen tijd lang voort; intusſchen blijft de Moorenkoning in zijne weigering volharden. Dus wordt hem dan plegtig de oorlog verklaard.

De legers ſtellen zich in ſlagorde, de jangada's en kano's regelen zich; het komt vooral op de ver-

overing der Moorſche vesting aan. Het geſchreeuw, het vuur is verſchrikkelijk; van beide zijden wordt met de uiterſte hardnekkigheid geſtreden; eerst bij den derden ſtorm maken zich de Christenen van dezelve meester. Maar de vijandelijke bezetting ſcheept zich in, bereikt de kust, en vereenigt zich met de hoofd-armee der Mooren.

Naauwelijks worden de Christenen dit gewaar, of zij veranderen hun plan. De vesting blijft bezet, maar alle jangada's en kano's naderen weder den oever, en dekken den regtervleugel van het Christelijke heerleger. De Mooren worden in het front en in de flanken aangevallen, en, ondanks de dapperſte tegenſtandbieding, eindelijk omringd, ontwapend en tot gevangenen gemaakt. Thans volgt het beste. De Moorenkoning wordt namelijk wat onzacht van zijnen troon gehaald, en, ondanks zijne tegenſtreving, met ſtroomen van water gedoopt. Een goed avondeten bevestigt den vrede; Christenen en Mooren drinken nu met elkander op eene regt hartelijke wijze.

Dit feest lokt telkens eene buitengemeen groote menigte van menſchen bijeen, en veroorzaakt een aanmerkelijk vertier van koopwaren. De regering begunſtigt deze volksvermaken, zij weet volkomen, dat zij in ieder opzigt daarbij wint. Een gelukkig volk, een vrolijk volk, een vrolijk volk, een getrouw volk! — Lang leve de Intrudo, en een ieder voege 'er bij, wat zijn hart hem ingeeft.

66-222
4-28-66
Scheler

J819
F529t